

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η δολοφονία του George Polk και οι αναταράξεις που προκάλεσε στο πολιτικό
σύστημα της εποχής.

Υπεύθυνος Καθηγητής : κ. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ Προκόπης

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σωτήριος Τσιάλας

Αθήνα, 2025

Εξεταστική Επιτροπή

1. Προκόπης Παπαστράτης, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)
2. Μαρία Σπηλιωτοπούλου, Διευθύντρια Ερευνών Κ.Ε.Ι.Ν.Ε. Ακαδημία Αθηνών

Copyright © Τσιάλας Σωτήριος, 2025

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Αφιερωμένο

Στον Πατέρα μου Γεώργιο

και την Μητέρα μου Γεωργία

Συντομογραφίες – Ακρωνύμια

A.K.E.Λ	Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (Κύπρου)
Β΄ Π.Π.	Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
Δ.Σ.Ε.	Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδος
Ε.Α.Μ	Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο
Ε.Β.Ε.Ν	Ένωση Βασιλοφρόνων Εθνικιστών Νέων
Ε.Δ.Ε.Σ	Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος
Ε.Κ.Κ.Α	Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση
Ε.Λ.Α.Σ	Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός
Ε.Λ.Δ	Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας
Ε.Σ.	Εθνικός Στρατός
ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ	Γραφείο Πληροφοριών των Κομμουνιστικών και Εργατικών Κομμάτων
Κ.Κ.Γ	Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας
Κ.Κ.Ε	Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας
Κ.Κ.Σ.Ε.	Κομμουνιστικό Κόμμα Σοβιετικής Ένωσης
Λ.Ο.Κ	Λόχοι Ορεινών Καταδρομών
Μ.Α.Δ	Μονάδες Αποσπασμάτων Διώξεων
Μ.Ε.Δ	Μονάδες Εθνικής Διώξης
Μ.Α.Υ	Μονάδες Ασφάλειας Υπαίθρου
Μ.Λ.Δ	Μαζική Λαϊκή Αυτοάμυνα
Ο.Η.Ε	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο.Α.Π	Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς
Ο.Π.Α.Α	Οργάνωση Προστασίας Λαϊκών Αγωνιστών
Π.Ε.Ε.Α	Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης
Σ.τ.Ε.	Συμβούλιο της Επικρατείας
A.H.E.P.A.	American Hellenic Educational Progressive Association
A.M.A.G	American Mission for Aid to Greece
B.E.M.	British Economic Mission
C.I.A.	Central Intelligence Agency
C.B.S	Columbia Broadcasting System
E.C.A.	European Cooperation Agreement
F.B.I.	Federal Bureau of Investigation
F.O.I.A	Freedom of Information Act
J.U.S.M.A.P.G.	Joined United States Military Advisory and Planning Group
M.G.B	Ministry Of State Security (Russian Intelligence Agency)
O.S.S.	Office of Strategic Services
T.A.S.S.	Telegraph Agency of Soviet Union
U.N.R.R.A	United Nations Relief & Rehabilitation Administration
U.N.S.C.O.B	United Nations Special Committee on Balkans

*Ευχαριστώ θερμά
τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Πρ. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗ
διότι μου έδειξε το δρόμο...*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή – σελ : 8

Κεφάλαιο 1^ο : Ιστορικό πλαίσιο του Εμφυλίου 1945-1949

1.1. Δεκεμβριανά και Συνθήκη της Βάρκιζας – σελ: 14

1.2. Από την Λευκή Τρομοκρατία στον Εμφύλιο – σελ: 18

1.3. Η Οργάνωση του ΔΣΕ και ο ρόλος του Μ. Βαφειάδη – σελ:22

1.4. Η Κλιμάκωση του Εμφυλίου Πολέμου και η πορεία έως την λήξη – σελ:25

Κεφάλαιο 2^ο : Η Αμερικανική βοήθεια του Σχεδίου Μάρσαλ

2.1. Η οικονομία της Ελλάδος – σελ:33

2.2. Η αποστολή Porter – σελ: 42

2.3. Το Δόγμα Τρούμαν Ελληνο-Αμερικανική Συμφωνία – σελ:46

2.4. Οι Σχεδιασμοί και οι διαφωνίες της Αμερικανικής Αποστολής – σελ:47

Κεφάλαιο 3^ο : Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα το 1947-1949

3.1. Η πολιτική κατάσταση από το 1947 – 1948 – σελ:49

3.2. Εξωτερική πολιτική και το ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε – σελ:53

**3.3.Βαλκανική Επιτροπή και η εξωτερική πολιτική Η.Π.Α
και Ε.Σ.Σ.Α σελ:54**

Κεφάλαιο 4^ο : Η δολοφονία του George Polk

4.1. Βιογραφικό του δημοσιογράφου George Polk – σελ:58

4.2. Ο ξένος τύπος , το Λαϊκό Κόμμα και ο Κων/νος Τσαλδάρης- σελ: 60

4.3. Ο George Polk και η αναζήτηση του Μάρκου Βαφειάδη – σελ: 72

4.4. Η έλευση του George Polk στην Ελλάδα και οι επαφές του– σελ:77

4.5. Η Δολοφονία του George Polk και η κατασκευή ενόχων – σελ:81

4.5.1. Το χρονικό της δολοφονίας του G. Polk. - σελ:81

4.5.2. Οι αντιδράσεις και η δυσaréσκεια των Η.Π.Α. - σελ:90

4.5.3. Η Ανάθεση της υπόθεσης στον Ταγματάρχη Ν. Μοσχουντή - σελ:94

4.6. Ο ένοχος συνεργός Γρηγόριος Στακτόπουλος και οι κομμουνιστές δράστες -σελ:100

4.6.1. Η Ομολογία Γρ. Στακτόπουλου - σελ:100

4.6.2. Οι ασυνέχειες της δικογραφίας - σελ:105

4.6.3. Η δίκη Γρ. Στακτόπουλου - σελ:111

Κεφάλαιο 5^ο : Μετά την δολοφονία George Polk

5.1. Οι «Παράλληλες» έρευνες των Αμερικανικών Υπηρεσιών- σελ:117

**5.2. Η επόμενη συνέντευξη του Μάρκου Βαφειάδη στον Homer Bigart και οι προτάσεις του
Δ.Σ.Ε. για ειρήνευση - σελ:123**

5.3. Οι εξελίξεις στις σχέσεις Τίτο – Στάλιν μέσα από τον τύπο. 132

Κεφάλαιο 6^ο : Τι συνέβη μετά την λήξη του Εμφυλίου Πολέμου ;

6.1. Οι καταγγελίες για διαφθορά στη κυβέρνηση – σελ: 142

6.2. Η διάλυση του Λαϊκού Κόμματος – σελ:147

6.3. Η οικονομική κρίση στις Η.Π.Α – σελ:149

6.4. Οι προσπάθειες για απονομή δικαιοσύνης – σελ: 153

Κεφάλαιο 7^ο : Η δολοφονία του George Polk σήμερα

7.1. Οι υπάρχουσες θεωρίες σχετικά με την δολοφονία - σελ:155

7.2. Προσπάθειες δημοσιογράφων και ερευνητών και συγγραφέων - σελ:163

7.3. Η στάση της C.I.A. - σελ:165

7.4. Η στάση του δικτύου CBS - σελ:168

Συμπεράσματα - σελ:169

Επίλογος - σελ:175

Βιβλιογραφία – Πηγές - σελ:176

Παραρτήματα- σελ:179

Εισαγωγή

Η λήξη του Β΄ Π.Π. και η αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα, δεν σήμανε το τέλος των συγκρούσεων, των καταστροφών και των βιαιοπραγιών για την χώρα. Η Ελλάδα από τα Δεκεμβριανά του 1944, ενώ ο πόλεμος με τους Γερμανούς στην Ευρώπη δεν είχε ακόμα τελειώσει, άρχισε σταδιακά να βυθίζεται στον εσωτερικό Εμφύλιο Πόλεμο ανάμεσα στους μαχητές του Ε.Α.Μ με τις πολιτικές δυνάμεις του Κ.Κ.Ε από τη μία, εναντίον του Εθνικού Στρατού (Ε.Σ) που δημιουργήθηκε από τους Άγγλους, το αστικό πολιτικό σύστημα της εποχής το οποίο κατά τη διάρκεια του πολέμου είχε εγκαταλείψει τους Έλληνες και την χώρα και αρκετούς πρώην συνεργάτες των Γερμανών, που υπό αντικομμουνιστικό μανδύα βρέθηκαν και πάλι στο επίκεντρο των εξελίξεων.

Η κλιμάκωση του Εμφυλίου Πολέμου αλλά και η γενικότερη παγκόσμια κατάσταση που διαμορφώθηκε μετά τη λήξη του Β΄ Π.Π. έφερε την Αγγλία στα όρια των αντοχών της καθώς η πάλαι ποτέ κραταιά αυτοκρατορία στην οποία ο ήλιος δεν έδυε ποτέ, αντιμετώπιζε πλέον σοβαρά προβλήματα συνοχής και οικονομικές δυσχέρειες που ήδη προκαλούσαν τριγμούς και μετέπειτα την αποκόλληση των παλαιών κτήσεων-αποικιών οι οποίες η μια μετά την άλλη άρχισαν να μάχονται για την ανεξαρτησία τους.

Το κενό που δημιουργείτο με την αποχώρηση της Μ. Βρετανίας από την Ελλάδα, κλήθηκαν να το καλύψουν οι Η.Π.Α., η νέα μεγάλη πολεμική δύναμη που αναδύθηκε από τις στάχτες του πολέμου έχοντας ως αντίπαλο δέος την Ε.Σ.Σ.Δ. και το πολιτικό οικοδόμημα του Κομμουνισμού το οποίο φαινόταν ελκυστικό στις κατεστραμμένες χώρες της Ευρώπης. Το Δόγμα Τρούμαν και η πρακτική του υλοποίηση μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ, ήταν η απάντηση των Η.Π.Α στην επέκταση της επιρροής της Ε.Σ.Σ.Δ. τόσο για την Ευρώπη όσο και την Ελλάδα.

Στην Ελλάδα, οι Η.Π.Α έφτασαν το 1947, μετά την ένταξη της χώρας στο Σχέδιο Μάρσαλ, ενώ στην πολυπληθή αμερικανική αποστολή που κατέφθασε, υπήρχαν και ανταποκριτές από Μέσα Μαζικής Ενημέρωση της Αμερικής οι οποίοι είχαν την θεσμοθετημένη κάλυψη και πλήρη στήριξη της αμερικανικής κυβέρνησης, προκειμένου να διεισδύσουν στην ελληνική κοινωνία και να μάθουν από την βάση προς τα πάνω τα προβλήματα, τις ελλείψεις και τις ανάγκες. Η ειδησιογραφία σχετικά με την Ελλάδα ήταν πλούσια καθώς ο Εμφύλιος είχε προκαλέσει πολιτικές και διπλωματικές εξελίξεις στον Ο.Η.Ε όπου είχε σχηματισθεί η Βαλκανική Επιτροπή (U.N.S.C.O.B.) προκειμένου να εξετάσει τις καταγγελίες για την συμμετοχή χωρών δορυφόρων της Ε.Σ.Σ.Δ στον ελληνικό εμφύλιο.

Ο *George W. Polk* ήταν ένας δημοσιογράφος, απόγονος μεγάλης αστικής οικογένειας των Η.Π.Α. με βαθιές πολιτικές καταβολές στο Κόμμα των Δημοκρατικών και βετεράνος του πολέμου, ο οποίος ήλθε στην Ελλάδα ως απεσταλμένος του δικτύου *C.B.S.*, το οποίο κάλυπτε δημοσιογραφικά τη κατάσταση στη Παλαιστίνη, την ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Ελλάδα.

Ο Αμερικάνος δημοσιογράφος βρέθηκε στην Ελλάδα την πλέον ταραγμένη περίοδο, ερωτεύτηκε και παντρεύτηκε την 19χρονη αεροσυνοδό Ρέα Κοκώνη και το ενδιαφέρον του για την κατάσταση στη χώρα έλαβε πλέον και προσωπικό χαρακτήρα. Στη δημοσιογραφική του εργασία ήταν ακέραιος και ειλικρινής καθώς άρχισε να μεταδίδει την πραγματική εικόνα στην Ελλάδα θέτοντας προβληματισμούς που πολύ νωρίς δεν τον έκαναν συμπαθή στην ελληνική πολιτική σκηνή.

Η άποψή του ήταν πως η οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα, δεν κατευθυνόταν στις πραγματικές ανάγκες του λαού ο οποίος υπέφερε, αλλά αντιθέτως πλούτιζε μια ελίτ επιχειρηματιών και μεγάλων οικονομικών συμφερόντων που διεύρυναν το κοινωνικό χάσμα στην ελληνική κοινωνία με αποτέλεσμα να στρέφεται όλο και περισσότερος κόσμος προς τον Κομμουνισμό. Αυτό αποτελούσε έναν φαύλο αέναο κύκλο που ουσιαστικά δεν επέτρεπε στο Σχέδιο Μάρσαλ να εκπληρώσει το σκοπό του, υπονομεύοντας μακροπρόθεσμα και την αμερικανική οικονομία τη στιγμή που αναδυόταν εκ νέου απειλή στην Άπω Ανατολή από την Κίνα και την Ε.Σ.Σ.Δ.

Η τελευταία του επιθυμία τον Μάιο του 1948 ήταν να συναντήσει τον Αρχιστράτηγο του Δ.Σ.Ε, Μάρκο Βαφειάδη προκειμένου να του πάρει συνέντευξη και να μεταφέρει στην αμερικανική κοινή γνώμη τις επιδιώξεις των ανταρτών. Δεν ήταν η πρώτη φορά που ξένοι δημοσιογράφοι είχαν μιλήσει με τον Μ. Βαφειάδη και τους αντάρτες του Δ.Σ.Ε. Ο *George Polk* επιχείρησε να βρει τους κατάλληλους ανθρώπους που θα του εξασφάλιζαν την πολυπόθητη συνέντευξη από την πόλη της Θεσσαλονίκης. Μίλησε με στελέχη των αμερικανικών και βρετανικών μυστικών υπηρεσιών καθώς και με συναδέλφους του προκειμένου να πετύχει τον στόχο του. Εν τέλει, υπό αδιευκρίνιστες συνθήκες εξαφανίστηκε την 08/05/1948 και εντοπίστηκε στη θάλασσα την 16/05/1948 νεκρός με όλα τα τιμαλφή και χρήματα επάνω του, γεγονός που εξαφάνιζε κάθε υπόνοια για ληστεία.

Ξεκίνησε ένα παιχνίδι κατηγοριών ανάμεσα στην δεξιά άρχουσα πολιτική παράταξη και τους αριστερούς σχετικά με την ευθύνη για την πολιτική αυτή δολοφονία για την οποία ξεκίνησαν παράλληλες έρευνες τόσο από τις αμερικανικές υπηρεσίες όσο και από τις ελληνικές

αστυνομικές αρχές. Η αριστερά υποστήριζε ότι την δολοφονία διέπραξαν ακραία δεξιά παρακρατικά στοιχεία που δεν ήθελαν οι αποκαλύψεις του *George Polk* για τη διεφθαρμένη Κυβέρνηση Σοφούλη-Τσαλδάρη, που νέμονταν τη βοήθεια, να μαθευτούν στις ΗΠΑ.

Τον Αύγουστο του 1948, συνελήφθη ο δημοσιογράφος της εφημερίδος ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Γρηγόριος Στακτόπουλος ως συνεργός ο οποίος εν τέλει ομολόγησε ότι το έγκλημα εκτελέστηκε από δύο κομμουνιστές και υψηλόβαθμα στελέχη του Δ.Σ.Ε, τον Ευάγγελο Βασβανά και τον Αδάμ Μουζενίδη, με αντικειμενικό σκοπό την διάβρωση των ελληνο-αμερικανικών σχέσεων και την τελική αποβολή της Ελλάδος από το Σχέδιο Μάρσαλ.

Είναι γνωστό, και τότε αλλά πολύ περισσότερο σήμερα, ύστερα από ενδελεχή εξέταση της δικογραφίας και των μαρτυριών, ότι η ομολογία Γρ. Στακτόπουλου ήταν προϊόν πιέσεων όπως κατήγγειλε μερικά χρόνια αργότερα και ο ίδιος, προκειμένου να κλείσει γρήγορα η υπόθεση. Πράγματι όπως θα δούμε και στη συνέχεια, η δικογραφία παρουσιάζει σφάλματα τεκμηρίωσης και κενά τα οποία φαίνεται ότι είναι παράγωγα της προσπάθειας των Αρχών να συμπληρώσουν μια εικόνα εγκλήματος.

Εμφανίστηκαν στο προσκήνιο και άλλες θεωρίες που ήθελαν είτε τους Άγγλους να έχουν ρόλο στην υπόθεση, είτε τους Σοβιετικούς, είτε ακόμα και τους Αμερικάνους.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει, όχι μόνο την υπόθεση της δολοφονίας και τις λεπτομέρειές της, αλλά και τις επιπτώσεις στο πολιτικό τοπίο της εποχής.

Βασικά ερωτήματα που προκύπτουν πριν αλλά και μετά την δολοφονία του *George Polk* είναι τα ακόλουθα :

1). Είχε δίκιο ο *George Polk* στους ισχυρισμούς του; Υπήρχαν πράγματι οργανωμένα συμφέροντα που νέμονταν την αμερικανική βοήθεια αδιαφορώντας για την πορεία της κατεστραμμένης από το πόλεμο Ελλάδος; Αν ναι, η πολιτική ηγεσία της εποχής τα συνεπικουρούσε ;

2). Το Λαϊκό Κόμμα και ο Κ. Τσαλδάρης που εθεωρείτο ο πρωτεργάτης της σύναψης της ελληνοαμερικανικής συμφωνίας και της ένταξης της Ελλάδος στο σχέδιο Μάρσαλ ήταν δεκτικοί απέναντι στην κριτική η οποία ασκείτο από μερίδα Αμερικανών δημοσιογράφων, ειδικά όσον αφορά τους χειρισμούς στο πεδίο των στρατιωτικών επιχειρήσεων και της διαχείρισης της οικονομικής βοήθειας;

3). Στην εξωτερική πολιτική, ο Υπουργός Εξωτερικών Κων/νος Τσαλδάρης είχε προβεί στις δέουσες ενέργειες για τη διασφάλιση των συμφερόντων της χώρας κατά τη διάρκεια εργασιών της *U.N.S.C.O.B* με τρόπο που δεν θα μπορούσε μια ενέργεια όπως η δολοφονία ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου, ως ένα πιθανό σενάριο προβοκάτσιας από το Κ.Κ.Ε ή την ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ να τα ανατρέψει ;

4). Επιθυμούσε η κυβέρνηση κατάπαυση του πυρός στον Εμφύλιο Πόλεμο και επαφές με την ηγεσία του Δ.Σ.Ε προκειμένου να επιλυθούν οι διαφορές όπως διατείνονταν και οι δύο πλευρές που επιχείρησε να γεφυρώσει ο *George Polk*; Τι συνέβη τελικά μετά το θάνατό του;

5). Υπήρξε παρέμβαση στην Δικαιοσύνη όσον αφορά την επίλυση της υπόθεσης δολοφονίας του *George Polk*; Έπραξαν το καθήκον τους ως όφειλαν οι ανακριτικές και δικαστικές αρχές;

6). Επιβεβαιώθηκαν οι σκέψεις του *George Polk* ότι μια διεφθαρμένη και διαπλεκόμενη με επιχειρηματικά συμφέροντα πολιτική ελίτ δεν θα μπορούσε να νικήσει το πόλεμο εναντίον του Δ.Σ.Ε και να προσφέρει σταθερότητα που τόσο πολύ χρειαζόταν η χώρα για να ορθοποδήσει;

7). Υπήρξε εμπλοκή των Βρετανών ή άλλων ξένων δυνάμεων στην δολοφονία *Polk*;

8). Επηρεάστηκαν οι Η.Π.Α. από την αθρόα διάθεση κεφαλαίων και πιστώσεων προς τις χώρες της Ευρώπης προκειμένου να μην περιέλθουν στη σφαίρα επιρροής της Ε.Σ.Σ.Δ;

9). Οι Αμερικανοί πείσθηκαν για την ενοχή Γρ. Στακτόπουλου; Τι απέγιναν οι δικές τους έρευνες;

10). Σήμερα η υπόθεση δολοφονίας του *George Polk* θεωρείται λυμένη; Τι πρέπει να γίνει για να αποκαλυφθεί η αλήθεια;

Η προσέγγιση για την επίλυση των ως άνω ερωτημάτων εμπεριέχει πέραν της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, την αξιοποίηση πρωτογενούς αρχειακού υλικού ως κατωτέρω :

- 1). Αρχείο Κωνσταντίνου Τσαλδάρη (1947-1949).
- 2). Αποχαρακτηρισμένα έγγραφα της αμερικανικής υπηρεσίας πληροφοριών C.I.A.
- 3). Το διαδικτυακό αρχείο του αμερικανικού οργανισμού National Security Archive.
- 4). Τα Πρακτικά της 7^{ης} Πλατιάς Ολομέλειας Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.
- 5). Τα Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων.

Επιπρόσθετα θα χρησιμοποιηθούν και εφημερίδες του ημερήσιου τύπου της εποχής όπως:

Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

Η εφημερίδα του Γεωργίου Βουτσινά ο οποίος υπήρξε συνεργάτης του Βλάση Γαβριηλίδη, του εκδότη της αρχικής Ακροπόλεως. Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ του Γ. Βουτσινά επανεκδόθηκε το 1929 ως συνέχεια της παλαιάς εφημερίδας ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ με σκοπό να συνεχιστεί η ιστορία της. Η εφημερίδα διατήρησε μια πολιτική πορεία που την έφερε κόντρα στον Βενιζέλο, παρά το γεγονός ότι στην αρχή της έκδοσής της είχε γράψει ότι τον θεωρεί άξιο κυβερνήτη. Μετά τον θάνατο του Γ. Βουτσινά η εφημερίδα περιήλθε στους κληρονόμους και τη διεύθυνσή της ανέλαβε ο Νάσος Μπότσης. Η εφημερίδα μεταπολεμικά χαρακτηρίζονταν από συντηρητικές θέσεις.¹

Στη συντακτική ομάδα της ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ήταν και ο Βάσος Τσιμπιδάρος ο οποίος ήταν ένας δημοσιογράφος που μερικά χρόνια μετά τη δίκη και καταδίκη του Γρ. Στακτόπουλου, αναμόχλευσε με τις έρευνές του την υπόθεση.

Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Εφημερίδα του Κέντρου η οποία εκδιδόταν από τον Π. Κόκκα και χαρακτηριζόταν από ήπιες πολιτικές θέσεις.²

Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η εφημερίδα που ιδρύθηκε από τον Γ. Α. Βλάχο στην Αθήνα και από την αρχή αποτελούσε επίσημο όργανο της αντί-Βενιζελικής παράταξης ενώ ήταν φιλομοναρχικών πεποιθήσεων. Αργότερα κατά τη διάρκεια του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου είχε ταχθεί υπέρ του Ι. Μεταξά.

Η εφημερίδα μετά το πόλεμο επανεκδόθηκε με φιλοβασιλικές θέσεις καθ' όλο το διάστημα του Εμφυλίου Πολέμου ενώ ο Γ.Α. Βλάχος πριν πεθάνει είχε λάβει θέση υπέρ της πολιτικής κίνησης του Στρατάρχη Παπάγου.³

Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ήταν η δεύτερη μακροβιότερη εφημερίδα της Θεσσαλονίκης η οποία εκδόθηκε από τον Κων/νο Βελίδη. Αποτελούσε εφημερίδα φιλελεύθερης κατεύθυνσης. Ήταν η εφημερίδα στην οποία εργαζόταν ο Γρηγόριος Στακτόπουλος την περίοδο που δολοφονήθηκε ο George Polk.⁴

¹ Μάγερ Κωστας, *Ιστορία του Ελληνικού Τύπου*, [χ.ε.] ,τΒ, Αθήνα, 1960, σελ: 272-285

² Μάγερ ο.π. σελ: 361

³ Μάγερ ο.π. σελ: 166

Εφημερίδα MAXH

Η εφημερίδα του Ηλία Τσιριμώκου ο οποίος ήταν Γενικός Γραμματέας του Κόμματος Ε.Λ.Δ με πρόεδρο τον Ηλία Σβώλο. Η εφημερίδα MAXH ήταν το επίσημο όργανο του κόμματος και την εποχής δολοφονίας του George Polk ήταν η μοναδική αριστερή εφημερίδα που κυκλοφορούσε στα όρια της νομιμότητας.⁵

Εφημερίδα ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Η ιστορική εφημερίδα της Αριστεράς η οποία εκδόθηκε το 1917 με ιδιοκτήτη και διευθυντή τον Γιάννη Πετσόπουλο ενώ αρχισυντάκτης ήταν ο Ν. Γιαννιός. Η εφημερίδα εκδίδετο στη δημοτική γλώσσα και αντιπροσώπευε τα συμφέροντα της εργατικής τάξης. Η εφημερίδα σταμάτησε τη λειτουργία από την έναρξη του καθεστώτος προς 4^{ης} Αυγούστου και επανεκδόθηκε τον Οκτώβριο του 1944 για να σταματήσει εκ νέου στα Δεκεμβριανά. Επανεκδόθηκε μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας (Φεβρουάριος 1945) και σταμάτησε και πάλι την 17/10/1947 εν μέσω Εμφυλίου Πολέμου από την Κυβέρνηση Σοφούλη – Τσαλδάρη.

Εφημερίδα ΦΩΣ

Η εφημερίδα αυτή εκδόθηκε στη Θεσσαλονίκη από τον Δημήτρη Ρίζο το 1914 και από τη πρώτη στιγμή οι στόχοι της έκδοσης ήταν η εξυπηρέτηση του έθνους και η επίλυση μεγάλων προβλημάτων της βόρειας Ελλάδος. Πολιτικά η εφημερίδα ήταν υποστηρικτική του Λαϊκού Κόμματος και του Βασιλιά.⁶

Τέλος από το διαδίκτυο χρησιμοποιήθηκαν :

Η εκπομπή της Βουλής των Ελλήνων με τίτλο : *Κωνσταντίνος Τσαλδάρης , ένας μετριοπαθής πατριώτης* (14/02/2016).

Η εκπομπή – Αφιέρωμα για τα 75 χρόνια από τη δολοφονία του *George W. Polk* του δικτύου *C.B.S.*

⁴ Μάγερ τ.Α. ο.π. σελ: 52

⁵ Μάγερ τ.Β. ο.π. σελ: 345

⁶ Μάγερ τ.Α. ο.π. σελ: 69

Κεφάλαιο 1^ο : Ιστορικό Πλαίσιο

1.1. Από τα Δεκεμβριανά στην Συνθήκη προς Βάρκιζας

Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την παράδοση της Ελλάδος στις δυνάμεις του Άξονα, η διαμορφωθείσα κατάσταση στην χώρα δεν ήταν διαφορετική από την υπόλοιπη Ευρώπη καθώς ο πληθυσμός διαχωρίστηκε σε τρεις κατηγορίες. Αρχικά ήταν οι συνεργάτες των δυνάμεων κατοχής, μετά οι άνθρωποι οι οποίοι επέλεξαν να παραμείνουν ουδέτεροι αναμένοντας τη βελτίωση της κατάστασης και τέλος εκείνοι οι οποίο επέλεξαν να αντισταθούν και εντάχθηκαν σε αντιστασιακές οργανώσεις προκειμένου να πολεμήσουν τον κατακτητή.

Ο ελληνικός παλαιός πολιτικός κόσμος, αποκομμένος από την ελληνική κοινωνία ήδη από την εποχή του Μεταξά, αγνοώντας τη νέα πραγματικότητα επέλεξε να ενταχθεί στην δεύτερη κατηγορία, θεωρώντας ότι δεν ήταν εφικτή η οργάνωση μαζικής ένοπλης αντίστασης ενώ την ίδια στιγμή, επιχειρηματίες και βιομήχανοι δεν είχαν αντίρρηση να συνεργαστούν με τις δυνάμεις κατοχής προκειμένου να αναζητήσουν το κέρδος.

Μετά την ίδρυση του Ε.Α.Μ (1941) και του Ε.Λ.Α.Σ (1942) το παλαιό πολιτικό σύστημα επέδειξε δυσπιστία έως και εχθρότητα απέναντι στο μαζικό κίνημα αντίστασης, καθώς διακατέχονταν από αίσθημα ανασφάλειας ως προς τη πιθανή πρόθεση των ανταρτών να καταλάβουν την εξουσία όταν έρχονταν η ημέρα που θα αποχωρούσαν οι Γερμανοί από την Ελλάδα.

Με γνώμονα τον φόβο αυτό, η δωσιλογική κυβέρνηση του Ι. Ράλλη, με τη συνεργασία του Θ. Πάγκαλου και Στ. Γονατά ίδρυσαν τα Τάγματα Ασφαλείας (1943) που συνεργάστηκαν με τις δυνάμεις των Γερμανών εναντίον των δυνάμεων αντίστασης στην Ελλάδα.⁷

Καθώς διαφαινόταν η ήττα των δυνάμεων του Άξονα, η δυναμική του Ε.Α.Μ και η αποδοχή του αγώνα του Ε.Λ.Α.Σ από την ελληνική κοινωνία προβλημάτιζε ολοένα και περισσότερο τόσο τις Βρετανικές Υπηρεσίες όσο και το ελληνικό πολιτικό σύστημα που αντιλαμβάνονταν ότι η δεύτερη σε μέγεθος αντάρτικη οργάνωση του Ν. Ζέρβα, ο Ε.Δ.Ε.Σ δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τον Ε.Λ.Α.Σ ούτε στρατιωτικά ούτε με όρους πολιτικής και κοινωνικής επιρροής στον ελληνικό λαό.

⁷ Papastratis Prokopis, *British policy towards Greece during the Second World War 1941 – 1944*, Cambridge University Press, Cambridge 1984, page 119-120

Ο προβληματισμός ήταν έντονος όπως αναφέρει και ο Θεμιστοκλής Τσάτσος στον διάλογό του με τον Γεώργιο Παπανδρέου, ο οποίος τις παραμονές της απελευθέρωσης, αναφέρει : «..Εάν αποτύχετε μου είπεν ο Γ. Παπανδρέου, εάν αποτύχεις, εχάσαμεν την Ελλάδα. Σου εμπιστεύομαι μέγα έργον αλλά είμαι βέβαιος ότι όλα θα πάνε καλά ..Προτού εγκατασταθώμεν εις την Ελλάδα, δεν δυνάμεθα τίποτε να προσδοκώμεν .. Εάν θελήση το Κ.Κ.Ε να καταλάβει την εξουσίαν, να υποστούμεν περιπέτειας αλλ' όχι πλέον καταστροφών.». ⁸

Η εξόριστη ελληνική κυβέρνηση ήταν σαφώς προβληματισμένη με την πολιτική επιρροή που ασκούσε το Ε.Α.Μ στην ελληνική κοινωνία και υπήρχε η σκέψη για την αντιμετώπιση του προβλήματος σε δύο άξονες. Αρχικά θα επεδίωκαν να ενισχύσουν τον Ε.Δ.Ε.Σ προκειμένου να υφίσταται πολιτικό και στρατιωτικό αντίβαρο και αφετέρου να ενσωματώσουν το Ε.Α.Μ σε μια λογική πολιτικής διαπραγμάτευσης, παρά την εμμονή των Βρετανών να επαναφέρουν τον Βασιλιά Γεώργιο Β' η οποία περιέπλεκε τα πράγματα.

Ως εκ τούτου ο Εμ. Τσουδερός προσκάλεσε την Π.Ε.Ε.Α που στο μεταξύ είχε ιδρυθεί προκειμένου να σχηματισθεί κυβέρνηση εθνικής ενότητας καθώς η απελευθέρωση της Ελλάδος πλησίαζε. Ακολούθησε μια περίοδος πολιτικής και στρατιωτικής κρίσης στην Μέση Ανατολή, η οποία οδήγησε τις στρατιωτικές δυνάμεις σε διάλυση και περιορισμό ενώ προκλήθηκε η παραίτηση του Εμμ. Τσουδερού αλλά και του Σοφοκλή Βενιζέλου που τον διαδέχτηκε εν τέλει ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο οποίος και ανέλαβε τη πρωθυπουργία προς Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας.

Αποτελούσε εξαρχής βούληση της βρετανικής πολιτικής η συμμετοχή του Ε.Α.Μ σε μια ελληνική εθνική κυβέρνηση ευρείας συμμετοχής, καθώς η οργάνωση αυτή ήταν ο κύριος πόλος της αντίστασης εναντίον των Γερμανών.

Η συμμετοχή του Ε.Α.Μ, είχε ιδιαίτερη σημασία για την βρετανική κυβέρνηση καθώς με αυτόν τον τρόπο εξασφαλιζόταν η ελεύθερη και απρόσκοπτη είσοδος των βρετανικών απελευθερωτικών στρατευμάτων και της ελληνικής κυβέρνησης στη χώρα όταν η κατάλληλη στιγμή θα πλησίαζε.

Η πολιτική αυτή συνάντηση προγραμματίστηκε από τον Leeper να λάβει χώρα στο Λίβανο, προκειμένου να αποφευχθεί η τεταμένη πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στο Κάιρο. Καθώς

⁸ Τσάτσος Θεμιστοκλής, *Αι παραμοναί της Απελευθερώσεως (1944)*, Ίκαρος, Αθήνα, 1973, σελ. 160

το Κ.Κ.Ε και το Ε.Α.Μ ήταν οι πρώτοι οι οποίοι είχαν αποδεχτεί τη πρόσκληση για τη Συνδιάσκεψη, ο Εμ. Τσουδερός απέστειλε βιαστικά τηλεγράφημα στους Ζέρβα και Ψαρρό, προκειμένου να τους πληροφορήσει και να ζητήσει την αποστολή αντιπροσωπείας πριν ακόμα καταφθάσουν το Ε.Α.Μ και το Κ.Κ.Ε.

Η πολιτική συνάντηση αυτή, μεθοδεύτηκε από τον Leeper με αντικειμενικό σκοπό το Ε.Α.Μ. να βρεθεί αντιμέτωπο με ένα συνασπισμένο μέτωπο όλων των πολιτικών κομμάτων και παρατάξεων προκειμένου να μην δύναται να έχει την πρωτοβουλία των κινήσεων.⁹

Μετά την κατάρτιση της Συμφωνίας των Ποσοστών μεταξύ Ρωσίας και Αγγλίας, τα Βαλκάνια διαμοιράστηκαν σε σφαίρες επιρροής και οι Σοβιετικοί συναίνεσαν στην αποβίβαση αγγλικού εκστρατευτικού σώματος στην Ελλάδα καθώς η χώρα περιήλθε στη βρετανική σφαίρα επιρροής.

Στις αρχές Οκτωβρίου του 1944, πριν ακόμα από την έλευση της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας, ο ΕΛ.Α.Σ. είχε επικρατήσει στο σύνολο της επικράτειας και της Αθήνας, με εξαίρεση την Ήπειρο όπου βρισκόταν ο Ε.Δ.Ε.Σ. Οι υπογραφείσες συμφωνίες έγιναν σεβαστές από το Ε.Α.Μ. το οποίο ήδη είχε προβεί σε αφοπλισμό και περιορισμό των ταγμάτων ασφαλείας σε στρατόπεδα ενώ είχαν συλληφθεί μέλη των δωσιλογικών κυβερνήσεων προκειμένου να δικαστούν.

Στην Ελλάδα προσήλθε η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του Γ. Παπανδρέου, η οποία εξ αρχής είχε να αντιμετωπίσει μια εξαιρετικά δυσμενή κατάσταση καθώς οι καταστροφές στις υποδομές και την οικονομία της χώρας ήταν τεράστιες, ενώ παράλληλα οι κοινωνικές και πολιτικές πιέσεις μπροστά στην παράδοση της διακυβέρνησης από τον ΕΛΑΣ και τον αφοπλισμό του ήταν ασφυκτικές και είχαν δημιουργήσει ένα κλίμα δυσπιστίας.

Το κυρίαρχο αίτημα στην πρόσφατα απελευθερωμένη ελληνική κοινωνία δεν ήταν άλλο από την απονομή δικαιοσύνης και την αυστηρή τιμωρία των δωσίλογων συνεργατών των Γερμανών, για το οποίο δεσμεύτηκε και η ελληνική κυβέρνηση όπως προκύπτει στο από 14/10/1944 δημοσίευμα προς τον ελληνικό λαό που δημοσιεύθηκε από τον ημερήσιο τύπο και ανέφερε μεταξύ άλλων « .. όσοι εξ'αυτών (σ.σ. δημόσιων λειτουργών) κατά το διάστημα της κατοχής

⁹ Papastratis Prokopis, *British policy towards Greece during the Second World War 1941 – 1944*, Cambridge University Press, Cambridge 1984,σελ.: 177-178

*επέδειξαν διαγωγήν αντίθετον προς την εθνικήν συνείδησιν θα απομακρυνθούν. Η δίκαιη τιμωρία αυτών καθώς και παντός όστις συνειργάσθη με τον εχθρόν θα επιβληθή ταχέως υπό του ελληνικού κράτους».*¹⁰

Παρόλα αυτά, το βασικό πρόβλημα των Άγγλων και της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας ήταν ο αφοπλισμός του ΕΛ.Α.Σ και ο σχηματισμός ταγμάτων εθνοφυλακής που θα αποτελούσαν τον κορμό του νέου ελληνικού στρατού. Η χρονική προθεσμία 10/12/1944 που είχε τεθεί από τον Στρατηγό Σκόμπι για τον αφοπλισμό και αποστράτευση του ΕΛ.Α.Σ σήμαινε και την κατάλυση της στρατιωτικής του υπεροχής σε όλη την επικράτεια.

Το κλίμα δυσπιστίας και οι προστριβές συνεχίζονταν καθώς διαφαινόταν ότι οι Άγγλοι, αναμένοντας την πολεμική σύγκρουση με το Κ.Κ.Ε, προωθούσαν τη στελέχωση των νέων μονάδων εθνοφυλακής με παλαιούς ταγματасφαλίτες γεγονός που δημιούργησε μια ολοένα κλιμακούμενη κρίση παρά τις διορθωτικές ενέργειες που προσπάθησε να κάνει ο Γ. Παπανδρέου ακυρώνοντας τους διορισμούς την 24/11/1944.

Αποτέλεσμα της ολοένα κλιμακούμενης κρίσης ήταν το ξέσπασμα ένοπλων συγκρούσεων την 03/12/1944 ανάμεσα στον ΕΛ.Α.Σ και σε Άγγλους, χωροφύλακες, την Ταξιαρχία Ρίμινι, παρακρατικούς παραστρατιωτικούς οργανισμούς και πρώην συνεργατών των Γερμανών που διήρκησαν έναν περίπου μήνα και έμειναν στην ιστορία ως «Δεκεμβριανά». Οι ένοπλες συγκρούσεις έληξαν με την ήττα του ΕΛ.Α.Σ και την αποχώρηση από την Αθήνα την 05/01/1946 με τη συνοδεία μεγάλου αριθμού ομήρων, ενέργεια που έπληξε τη φήμη του Ε.Α.Μ, ειδικά στους πιο συντηρητικούς υποστηρικτές. Την 11/01/1946 συμφωνήθηκε εκεχειρία ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές και τον Φεβρουάριο του 1946 υπεγράφη η Συμφωνία της Βάρκιζας ανάμεσα στον ΕΛ.Α.Σ και τη κυβέρνηση Πλαστήρα που εν τω μεταξύ είχε διαδεχθεί την κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του Γ. Παπανδρέου.

Η Συνθήκη προέβλεπε τον αφοπλισμό του ΕΛ.Α.Σ., τη λήξη του στρατιωτικού νόμου, την αποκατάσταση των συνταγματικών ελευθεριών, τη συγκρότηση εθνικού στρατού με καθολική στρατολογία, τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για το πολιτειακό ζήτημα και ελεύθερων εκλογών για την ανάδειξη της κυβέρνησης.¹¹

¹⁰ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ αρ.φυλ: 45/14.10.1944

¹¹ Κωστής Κων/νος, *Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας. Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Πατάκης, Αθήνα, 2018, σελ. 690 - 698

Ειδικότερα δε στο τρίτο άρθρο της Συμφωνίας της Βάρκιζας «*Περί Αμνηστίας*», η Κυβέρνηση Ν. Πλαστήρα δεν χορήγησε γενική αμνηστία παρά μόνο πολιτική αμνηστία αφήνοντας εκτός νομοθετικού πλαισίου τα «*ποινικά αδικήματα*» με ρητή διάταξη ως κατωτέρω : «... *Εξαιρούνται της αμνηστίας τα συναφή κοινά αδικήματα κατά της ζωής και της περιουσίας τα οποία δεν ήσαν απαραίτητως αναγκαία δια την επιτυχίαν του πολιτικού αδικήματος*»¹²

Η Συνθήκη της Βάρκιζας, κυρώθηκε με την από 23/03/1945 συντακτική πράξη που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και παρά το γεγονός ότι νομοτεχνικά αποτελούσε το μοναδικό πλαίσιο άσκηση εξουσίας εντός των όρων που προέβλεπε, μιας και οιαδήποτε παραβίασή τους θα ανέτρεπε τον συμβιβασμό, εντούτοις δεν τηρήθηκε ποτέ από την εθνική κυβέρνηση. Αντ' αυτού όπως θα δούμε παρακάτω ξεκίνησαν διωγμοί αριστερών που έμειναν γνωστοί με την επωνυμία «Λευκή Τρομοκρατία».¹³

1.2. Από τη Λευκή Τρομοκρατία στον Εμφύλιο

Το άρθρο 3 «Περί Αμνηστίας» όπως ήταν διατυπωμένο παραβιαζόταν συστηματικά, ειδικά από τα δικαστήρια τα οποία απαρτίζονταν από αντικομμουνιστές δικαστές και εισαγγελείς οι οποίοι ξεκίνησαν αναρίθμητες ποινικές διώξεις και σωρεία δικογραφιών εναντίον πρώην αγωνιστών και αξιωματικών του ΕΛ.Α.Σ για πράξεις τους που εξομοιώνονταν με ποινικά αδικήματα ακόμα και όταν αφορούσαν μέτρα εις βάρος ταγματασφαλιτών ή συνεργατών των Γερμανών.

Πέραν των ποινικών διώξεων, ένοπλες ομάδες παραστρατιωτικών οργανώσεων όπως η «Χ» ασκούσαν ένοπλη τρομοκρατία στην ελληνική ύπαιθρο οδηγώντας μεγάλο αριθμό πρώην αγωνιστών του ΕΛ.Α.Σ να εκδιωχθούν με τις οικογένειές τους προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Παράλληλα άρχισαν να εμφανίζονται και ομάδες άτακτων καταδιωκόμενων οι οποίοι είχαν βρει καταφύγιο στα βουνά επιχειρώντας να προφυλαχθούν από την ένοπλη τρομοκρατία των δεξιών παραστρατιωτικών οργανώσεων. Οι ομάδες αυτές έμελλε να αποτελέσουν τον αρχικό πυρήνα του στρατού των ανταρτών που σχηματίστηκε από το Κ.Κ.Ε.

¹² Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ 81-85

¹³ Αλιβιζάτος Νίκος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922 – 1974. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1995, σελ 157

Η στρατηγική όπως διαμορφωνόταν πίσω από τις κινήσεις των Άγγλων οι οποίοι εξόπλιζαν τις παραστρατιωτικές αυτές ομάδες και παρείχαν πολιτική κάλυψη και ασυλία, δεν ήταν άλλη από το να εξαναγκασθούν οι αριστεροί να οδηγηθούν στο βουνό ώστε να τους εξοντώσουν με τακτική ένοπλη σύγκρουση.¹⁴

Τον Ιανουάριο του 1946, έτος των προγραμματισμένων εκλογών και δημοψηφίσματος, πραγματοποιήθηκαν δύο συντονισμένες ενέργειες όσον αφορά το ελληνικό ζήτημα. Αρχικά το Κ.Κ.Ε δημοσίευσε στην Αθήνα ένα μανιφέστο που περιελάμβανε κατάλογο κατηγοριών εναντίον των βρετανικών στρατευμάτων «κατοχής» στα οποία καταλογιζόταν η ευθύνη για την κατάσταση στην Χώρα. Το κείμενο αυτό τελείωνε με την προτροπή για αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων και την αποκατάσταση της ειρήνης. Συνακόλουθα, σε διεθνές επίπεδο η Ε.Σ.Σ.Δ ζήτησε από το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε να ασχοληθεί με το θέμα της παρουσίας των βρετανικών στρατευμάτων καθώς η παρουσία τους, όχι μόνο δεν χαρακτηριζόταν αναγκαία αλλά εθεωρείτο απειλή για την παγκόσμια ειρήνη κατά την πολιτική θεώρηση της τότε ελληνικής κυβέρνησης.¹⁵

Χαρακτηριστικά ο τύπος της εποχής ανέφερε: *«Η Σοβιετική αντιπροσωπεία εις τον Ο.Η.Ε εζήτησεν από το Συμβούλιον Ασφαλείας να συζητήση τη κατάστασιν εις την Ελλάδα... Η Σοβιετική Αντιπροσωπεία ενεργούσα επί την βάσιν του άρθρου 35 του Καταστατικού Χάρτη των Ην Εθνών θεωρεί επάναγκες να συζητήση εις το Συμβούλιον Ασφαλείας την κατάστασιν ήτις εδημιουργήθη εις την Ελλάδα... Η διατήρησις αγγλικών στρατευμάτων εις την Ελλάδα μετά το πέρας του πολέμου δεν δύναται να εξηγηθή.... Η διατήρησις αγγλικών στρατευμάτων εν Ελλάδι καθίσταται μέσον πίεσεως επί της εσωτερικής καταστάσεως της χώρας.. επέμβασιν εις τα εσωτερικά πράγματα της Ελλάδος... εδημιούργησε έντασιν η οποία συνεπάγεται βαρείας συνέπειας δια τον ελληνικόν λαόν ως και δια την διατήρησιν της ειρήνης και της ασφάλειας».*¹⁶

Είναι η πρώτη φορά που διεθνοποιείται το ελληνικό ζήτημα ενόψει των εκλογών και του πολιτειακού δημοψηφίσματος τοποθετώντας τα πεπραγμένα στην Ελλάδα στο κάδρο της διεθνούς διπλωματίας ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις.

¹⁴ Λέφας Γιάννης Λεωνίδας, *Ο Δημοκρατικός Στρατός Πελοποννήσου (Δημιουργία, Ανάπτυξη, Ήττα)*, Αλφειός, Αθήνα, 1998 σελ. 25-30

¹⁵ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, *Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949*, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ 204-205

¹⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. αρ φύλ: 424/22.01.1946

Παρ' όλες τις κινήσεις της ρωσικής διπλωματίας, η Λευκή Τρομοκρατία συνεχίστηκε μέχρι τις εκλογές του 1946 και μετά την εκλογή της Κυβέρνησης, οι διωγμοί των αριστερών εντατικοποιήθηκαν και θεσμοθετήθηκαν νομικές διατάξεις οι οποίες εξουσιοδοτούσαν με έκτακτες εξουσίες, Επιτροπές Ασφαλείας, κατά τα πρότυπα του καθεστώτος Μεταξά, συγκροτούμενες από Νομάρχες και Αστυνομικά όργανα, που είχαν τη δυνατότητα να εκκινήσουν διώξεις εναντίον ανθρώπων ακόμα και με προφορικές εντολές.

Τον Ιούνιο του 1946, θεσμοθετήθηκε το Γ' Ψήφισμα από την Δ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων και οι διωγμοί εναντίον των αριστερών εντατικοποιήθηκαν καθώς πλέον είχαν τεθεί οριστικά εκτός νόμου και επιχειρείτο η ταύτισή τους με τους Σλάβους εχθρούς της χώρας. Σε όλη την επικράτεια είχαν ιδρυθεί Στρατοδικεία τα οποία καταδίκάζαν κομμουνιστές σε εκτελέσεις και φυλακίσεις σε μαζικούς αριθμούς.¹⁷

Μετά τις εκλογές του 1946 και ειδικότερα μετά το δημοψήφισμα για το πολιτειακό ζήτημα που επανάφερε τη μοναρχία, η στρατηγική εξουθένωσης της ελληνικής αριστεράς και των υποστηρικτών της, συνεχίστηκε και ωθούσε καθημερινά στον κοινωνικό αποκλεισμό των ανθρώπων, όχι μόνο από τις πολιτικές ελευθερίες και τα ατομικά δικαιώματα αλλά ακόμα και από την ανθρώπινη επιβίωση. Οι πολιτικές αυτές διωγμού και εξόντωσης των αριστερών επεκτάθηκαν περαιτέρω με τον τρόπο με τον οποίον επιχειρήθηκε η εξαίρεση τους από την ανθρωπιστική βοήθεια της U.N.R.R.A μιας και οι επιτροπές διανομής της στους πολύπαθους πληθυσμούς αποτελούνταν από αντικομμουνιστές. Ήταν πλέον σαφές ότι η εξαίρεση των αριστερών πολιτών ή ακόμα και συμπαθούντων από την διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας επέτεινε περαιτέρω την κατάσταση και δημιούργησε ένα πλαίσιο ασφυξίας.¹⁸

Το καλοκαίρι του 1946 είχαν διαμορφωθεί οι συνθήκες για τη διοργάνωση του κομμουνιστικού αντάρτικου στρατού αλλά παρά κάποιες πρώιμες ενέργειες όπως η επίθεση στο Λιτόχωρο, καταλύτης των εξελίξεων ήταν η δραματική αύξηση των ομάδων αριστερών καταδιωκόμενων τη περίοδο εκείνη που νομοτελειακά άρχισαν να μετατρέπονται σε αντάρτες καθώς από τον Αύγουστο του 1946 άρχισαν να δημιουργούνται μεμονωμένα αρχηγεία στην Δυτική Μακεδονία και την Θεσσαλία αρχικά.

¹⁷ Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ 157

¹⁸ Μαργαρίτης, ο.π. σελ 189-191

Τον Οκτώβριο του 1946 η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. βρέθηκε αντιμέτωπη με μια νέα κατάσταση όπου οι μέχρι τότε ανοργάνωτες ομάδες καταδιωκόμενων έπρεπε να οργανωθούν προκειμένου να υπάρξει απάντηση στους διωγμούς που είχαν εξαπολυθεί από την επόμενη κιόλας ημέρα της Συμφωνίας της Βάρκιζας. Ο Μάρκος Βαφειάδης εστάλη από την ηγεσία του Κ.Κ.Ε προκειμένου να αναλάβει το έργο της οργάνωσης των ομάδων αυτών και την 28/10/1946 ανακοινώθηκε η ίδρυση του Γενικού Αρχηγείου του Δ.Σ.Ε, το οποίο αποτελούσε τον μείζονα στρατιωτικό σχηματισμό του Κ.Κ.Ε.

Μετά τη δημιουργία του Αρχηγείου, υπήρχε πλέον καταφύγιο για τους ανθρώπους εκείνους που είχαν βρεθεί διωκόμενοι για τις πολιτικές τους πεποιθήσεις και αποκλεισμένοι από την κοινωνία και τη παραγωγή με αποτέλεσμα την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού του Δ.Σ.Ε. Ο Ν. Ζαχαριάδης τον Απρίλιο του 1947 σε συζητήσεις που είχε στη Μόσχα και το Βελιγράδι, περνώντας κρυφά τα σύνορα, έθεσε το ζήτημα της πολεμικής αναμέτρησης και κατατέθηκαν υπομνήματα σχετικά με τις ανάγκες και τις προοπτικές του ένοπλου αγώνα.

Η δημιουργία του Δ.Σ.Ε ήταν πλέον γεγονός και η κύρια αποστολή του δεν ήταν άλλη από την αποκατάσταση της λαϊκής εσωτερικής τάξης και της εθνικής κυριαρχίας. Η καθοδήγηση, οι στρατιωτικές και πολιτικές ενέργειες που ελήφθησαν είχαν έως κεντρικό στόχο την επίτευξη των προαναφερόμενων στόχων.

Στην ουσία, η υπέρβαση του πολιτικού αδιεξόδου για την αριστερά θα πραγματοποιούνταν με την δημιουργία μιας γεωγραφικής οντότητας, μιας ελεύθερης Ελλάδας με θεσμούς και οργάνωση, που θα αποτελούσαν τους ακρογωνιαίους λίθους μιας κρατικής εξουσίας. Ο ΔΣΕ θα εξασφάλιζε στους ανθρώπους το έδαφος και την ασφάλεια απελευθερώνοντας περιοχές και το ΚΚΕ, αντί μιας αδύναμης πολιτικής συμμετοχής στην Αθήνα, θα έφτιαχνε κράτος.

Ο στόχος τους κάθε άλλο παρά εύκολος ήταν καθώς η κατάσταση ήταν τελείως διαφορετική από εκείνη της κατοχής μιας και τώρα η ίδρυση αυτού του κράτους θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί σε κατεστραμμένες περιοχές που για μεγάλο χρονικό διάστημα βρίσκονταν υπό καθεστώς ανασφάλειας.¹⁹

¹⁹ Μαργαρίτης, ο.π. σελ 264-267

1.3. Η Οργάνωση του Δ.Σ.Ε και ο ηγετικός ρόλος του Μάρκου Βαφειάδη

Εκ της ιδρύσεώς του, ο Δ.Σ.Ε είχε να εκτελέσει μια πολύπλοκη αποστολή με πολιτικούς αλλά και κοινωνικούς στόχους που πέραν της στρατιωτικής επικράτησης προέβλεπαν την χωροθέτηση και εξασφάλιση μιας γεωγραφικής επικράτειας και κοινωνικού χώρου. Αυτό σήμαινε ότι δεν θα περιοριζόταν στην δράση ανταρτοπολέμου και την υλικοτεχνική φθορά του αντιπάλου αλλά θα έπρεπε η δράση του να μεταφερθεί σε ένα διαφορετικό επίπεδο τόσο στρατιωτικό όσο και πολιτικό.

Η δημιουργία τακτικού στρατού αποτελούσε μονόδρομο καθώς θα εξασφάλιζε την ίδρυση μιας κρατικής οντότητας. Θα εγγυόταν τη δημοκρατική τάξη, την ανάπτυξη και θα αφαιρούσε από το αντίπαλο στρατόπεδο το επιχείρημα περί εκδικητικής πολιτικής της αριστεράς.²⁰

Ο Μάρκος Βαφειάδης ο οποίος ανέλαβε την ίδρυση και οργάνωση του Δ.Σ.Ε. ήταν ένα δραστήριο στέλεχος του Κ.Κ.Ε. ο οποίος γεννήθηκε το 1906 στη Μικρά Ασία. Το 1923 κατέφυγε στην Κωνσταντινούπολη και αργότερα στην Θεσσαλονίκη. Εντάχθηκε στο Κ.Κ.Ε και το 1944 υπηρετούσε ως πολιτικός επίτροπος του ΕΛ.Α.Σ / Μακεδονίας όπου εντράφησε στα στρατιωτικά θέματα και την τέχνη του πολέμου επιδεικνύοντας ένα πηγαίο ταλέντο. Όταν αποχώρησαν τα γερμανικά στρατεύματα από την Θεσσαλονίκη είχε εκφράσει διαφωνία με τον Άρη Βελουχιώτη ο οποίος επιθυμούσε την πολεμική σύγκρουση με τα αγγλικά στρατεύματα, στάση την οποία τήρησε και αργότερα κατά τη διάρκεια των Δεκεμβριανών.

Ο «Στρατηγός Μάρκος» όπως ήταν γνωστός στους συντρόφους του, επέδειξε ταλέντο στη στρατιωτική οργάνωση και από τη στιγμή που ανέλαβε την οργάνωση του Δ.Σ.Ε προετοίμασε δίκτυα υποστηρίξεως, πληροφοριών και τροφοδοσίας ενώ και η στρατολογία των ανταρτών λειτούργησε αποδοτικά καθώς από τους 3.000 αντάρτες την εποχή που ανέλαβε, μέσα σε δύο μήνες είχε αυξήσει τον αριθμό σε 8.000, γεγονός που έδινε τη δυνατότητα στον Δ.Σ.Ε να έχει διαρκή και μόνιμη στρατιωτική παρουσία στο σύνολο της επικράτειας. Χαρακτηριστικά ο τύπος της εποχής τεκμηριώνει το μέγεθος της απειλής που αποτελούσε για τον Ε.Σ.²¹

Ο Μ. Βαφειάδης διεξήγαγε τολμηρές στρατιωτικές επιχειρήσεις (π.χ. Δεσκάτη, Νάουσα) ενώ είχε τη δυνατότητα να προβλέψει ότι ο Δ.Σ.Ε, παρά προς καλές σχέσεις με προς γειτονικές χώρες (Αλβανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία) και τη βοήθεια που ελάμβανε, θα ήταν προς

²⁰ Μαργαρίτης, ο.π. σελ 270

²¹ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, αρ. φύλ: 6482/02.06.1948

συμφέρον, να μην έχει άμεση εξάρτηση μόνο από εκεί και έδωσε μεγάλο βάρος στον σχηματισμό βάσεων εντός των συνόρων προκειμένου να έχει επιλογές και ελευθερία κινήσεων. Η κίνηση αυτή επέτυχε και πριν το χειμώνα του 1947 ο Δ.Σ.Ε κατάφερε να έχει ικανοποιητικό αριθμό από αποθήκες οπλισμού ιματισμού και πυρομαχικών.²²

Το 1947 ήταν επίσης χρονιά που άλλαξε εντελώς τις παραμέτρους του εμφυλίου πολέμου καθώς η πάλαι ποτέ ισχυρή Μ. Βρετανία, από τον Ιούνιο του 1946 είχε αποφασίσει ότι τον Μάρτιο του 1947 θα αποσυρόταν από την Ελλάδα εφόσον δεν είχε τις στρατιωτικές και οικονομικές δυνατότητες να υποστηρίξει περαιτέρω κλιμάκωση που προφανώς θα επερχόταν. Η Μόσχα είχε επιδείξει μια ιδιαίτερη διπλωματική ικανότητα στην ένταξη στο δικό της πολιτικό – οικονομικό κοινωνικό σύστημα (κομμουνισμό) των χωρών που μετά το τέλος του Β΄ Π.Π. είχαν βρεθεί υπό τη δική της κηδεμονία, γεγονός που είχε ανησυχήσει τους Βρετανούς αλλά και τους Αμερικανούς.

Παρά το ασφυκτικό πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό κλοιό εναντίον των αριστερών και τους συνεχείς διωγμούς, η αντοχή της Αριστεράς και η αύξηση των δυνάμεων της που συσσωρεύονταν στα βουνά είχε προβληματίσει τους Βρετανούς, τους Αμερικανούς καθώς και την ελληνική κυβέρνηση και είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπήρχε βοήθεια από την Ε.Σ.Σ.Δ μέσω των βόρειων γειτονικών χωρών δορυφόρων (Αλβανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία).

Το στρατιωτικό και γεωπολιτικό κενό της απόσυρσης των Άγγλων από την Ελλάδα ήρθαν να συμπληρώσουν οι Η.Π.Α, μέσω του δόγματος Τρούμαν το οποίο εξειδικεύτηκε με το Σχέδιο Μάρσαλ για ολόκληρη την Ευρώπη άρα και τη χώρα μας. Η απόσυρση των Βρετανών από την ελληνική πολιτική σκηνή είχε ερμηνευτεί ως καταστροφή καθώς πιθανή ήττα της Δεξιάς στην χώρα θα σηματοδοτούσε την οριστική επικράτηση της Ε.Σ.Σ.Δ στα Βαλκάνια και κατ' επέκταση στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής.

²² Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ. 228

Το επιχείρημα αυτό επέτυχε να φέρει τις Η.Π.Α στην Ελλάδα με ένα ολοκληρωμένο σχέδιο οικονομικής, πολιτικής και στρατιωτικής βοήθειας προκειμένου η χώρα να επικρατήσει έναντι του κουμμουνισμού και της σοβιετικής απειλής.²³

Η είσοδος των Η.Π.Α. στην Ελλάδα αποτελούσε τη λύση στο μεγάλο στρατιωτικό πρόβλημα της Δεξιάς στην Ελλάδα που πέραν των πολιτικών διωγμών έναντι της Αριστεράς όπως προαναφέραμε, στο χώρο των πολεμικών αντιπαράθεσεων δεν είχε αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα έως το τέλος του 1946. Ο εθνικός στρατός χρειαζόταν αναδιοργάνωση καθώς δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει τον Δ.Σ.Ε ενώ οι Μ.Α.Υ και οι Μ.Α.Δ. δεν είχαν αποδώσει τα αναμενόμενα στρατιωτικά αποτελέσματα και αποτελούσαν πηγή στρατιωτικού εξοπλισμού και παροχής πληροφοριών για τους αντάρτες μετά τις ήττες τους στο πεδίο.²⁴

Η πραγματικότητα σχετικά με το χαμηλό επίπεδο του στρατιωτικού μηχανισμού των Μ.Α.Υ που είχαν δημιουργηθεί ως υποστηρικτικά σώματα της χωροφυλακής φαίνεται χαρακτηριστικά και από το 23/04/1947 τηλεγράφημα του Διοικητή Μ.Α.Υ Κυνουρίας σε οξύ αντιστρατιωτικό ύφος προς τον Πρόεδρο Κυβερνήσεως, Αντιπρόεδρό κο. Τσαλδάρη το οποίο χαρακτηριστικά αναφέρει «..Διαταχθείσα αποχώρησις λόχων στρατού εκπάρνωνος αποκαλύπτει περιοχήν ολοσχερώς καθιστά συμμορίας κυρίαρχους καταρρακώνει γόητρον κράτους.... Από διετίας ουδέν σοβαρόν κυβερνητικόν μέτρον ελήφθη αντιμετωπισθεί άτιμος ανταρσία στοπ... ενεργήσατε δραστηρίως σοβαρώς διότι εντός ολίγου το πάν θα έχει απωλεσθή..τοιούτον έγκλημα δεν έχετε δικαίωμα να διαπράξετε εις βάρος του λαού μας ..Δ/προς ΜΑΥ Κυνουρίας Σκαφαντάβος Ανθ/γος».²⁵

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΓΕΣ της εποχής στις αρχές του 1947 ο Δ.Σ.Ε αριθμούσε περί τους 12.300 μαχητές και ένα χρόνο μετά, το 1948, ο αριθμός είχε ανέβει στους 25.000 άντρες καθιστώντας δύσκολη τη στρατιωτική κατάσταση για τους Δεξιούς και τους Αμερικανούς

²³ Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ 421-427

²⁴ Ζαφειρόπουλος Δημήτριος, *Ο αντισυμμοριακός αγώνας 1945 – 1949*, τ.Β, Το ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2011 ,σελ:25

²⁵ Αρχείο Τσαλδάρη Φ.21«Πολιτική Κατάσταση στην Ελλάδα 1947», αριθ. αρχείου: 21/2/49/1

συμμάχους τους. Παρ' όλα αυτά, η αμερικανική οικονομική και στρατιωτική ενίσχυση έμελλε να αλλάξει την κατάσταση.²⁶

1.4. Η κλιμάκωση του Εμφυλίου και η πορεία του έως την λήξη.

Τους τελευταίους μήνες του 1946, αποκαλύφθηκαν στον Ο.Η.Ε οι διεθνείς διαστάσεις του ελληνικού εμφυλίου πολέμου διότι από τον Αύγουστο 1946 είχε κατατεθεί από την Ουκρανία προσφυγή εναντίον της Ελλάδος καθώς θεωρούσαν ότι οι ενέργειες της Ελληνικής Κυβέρνησης και των δυτικών συμμάχων τους, θα οδηγούσαν τις σχέσεις με τους βόρειες γειτονικές χώρες σε κλιμάκωση και κατ' επέκτασιν θα επηρεαζόταν η ειρήνη στη περιοχή σύμφωνα με την εισήγηση του μετέπειτα Υπουργού Εξωτερικών Αντρέι Γκρομύκο.

Οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί αντιλαμβάνόμενοι ότι ο Δ.Σ.Ε και η δραστηριότητά του απασχολούσε τη ρωσική διπλωματία, ειδικά δε μετά τους χαρακτηρισμούς του Α. Γκρομύκο για το ρόλο των βρετανικών στρατευμάτων ως «αποσταθεροποιητικό παράγοντα» για την δημοκρατία στην Ελλάδα, έσπευσαν να ενισχύσουν διπλωματικά την ελληνική κυβέρνηση μέσω του Βρετανού εκπροσώπου (Καντόγκαν) και του Αμερικανού ομολόγου του (Χέρσελ Τζόνσον).

Η Ελλάδα με την αρωγή των Βρετανών και των Αμερικανών επιχείρησε να απορρίψει τους ισχυρισμούς και κατά τις μαραθώνιες συζητήσεις που διήρκησαν από τον Νοέμβριο έως τον Δεκέμβριο του 1946, μαζί με την απόφαση της ελληνικής διπλωματίας να υποβάλει στον Ο.Η.Ε μνημόνια με στρατιωτικά επεισόδια που είχαν πραγματοποιηθεί στα σύνορα με την Αλβανία, τη Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία, ζητήθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας έρευνα περί των καταγγελλομένων.

Τις θέσεις της ελληνικής κυβέρνησης υποστήριξε ο Κ. Τσαλδάρης και η πρόταση του Τζόνσον την οποία αποδέχτηκε και ο Α. Γκρομύκο ήταν η δημιουργία μιας επιτροπής με μέλη από το Συμβούλιο Ασφαλείας που θα διερευνούσε και από τις δύο πλευρές των συνόρων τα καταγγελλόμενα.²⁷

²⁶ Ζαφειρόπουλος Δημήτριος, *Ο αντισυμμοριακός αγώνας 1945 – 1949*, τ.Α, Το ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2011, σελ:100

²⁷ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ενάγγελος, *Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949*, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ:243-250

Από το 1947 και ειδικά με την εμπλοκή των Αμερικανών στα ελληνικά δρώμενα, επήλθε αριθμητική αναβάθμιση στην οροφή του προσωπικού του εθνικού στρατού από 102.000 που αριθμούσε το 1946 (Νοέμβριος) σε 200.000 το 1949 (Φεβρουάριος) ενώ πέραν και της υλικοτεχνικής αναβάθμισης δοκιμάστηκαν και νέοι τρόποι πολέμου με την χρήση των Λ.Ο.Κ σε νέες τακτικές διείσδυσης και μάχης εναντίον του Δ.Σ.Ε.

Το 1947 δεν ήταν έτος επιτυχίας για τον εθνικό στρατό μιας και οι επιχειρήσεις εκκαθάρισης που είχαν προγραμματιστεί δεν είχαν φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα και η απειλή του Δ.Σ.Ε παρέμενε στην ελληνική επικράτεια ενώ και σε διεθνές διπλωματικό επίπεδο ο Κ. Τσαλδάρης προσπαθούσε να αποδείξει την άμεση εμπλοκή των γειτονικών χωρών στην ενίσχυση των ανταρτών.

Η πολυήμερη μάχη της Κόνιτσας, η ίδρυση της προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης με ηγέτη τον Μάρκο Βαφειάδη , η έντονη φημολογία περί αναγνώρισης ή μη από την Ε.Σ.Σ.Δ ή από γειτονικές χώρες της Ελλάδος (Αλβανία, Βουλγαρία , Γιουγκοσλαβία) καθώς και η άμεση στρατιωτική επέμβαση των Η.Π.Α, δημιουργούσαν την αίσθηση ότι η κατάσταση στον ελληνικό εμφύλιο επιδεινωνόταν. Η ατυχής για τον Δ.Σ.Ε. πορεία των στρατιωτικών ενεργειών στα Γρεβενά, το Μέτσοβο και τη Κόνιτσα αποτέλεσαν ενέσεις αυτοπεποίθησης στην κυβέρνηση και κατέδειξαν ότι το μέγεθος της απειλής του Δ.Σ.Ε ήταν διαχειρίσιμο και η στρατιωτική αρωγή των Αμερικάνων, σαφώς μεγαλύτερης κλίμακας από τους Βρετανούς θα μπορούσε να αλλάξει την κατάσταση.²⁸

Την 08/09/1947 σχηματίζεται κυβέρνηση συνεργασίας Φιλελευθέρων και Λαϊκού Κόμματος με πρωθυπουργό τον Θεμιστοκλή Σοφούλη, με τον Κων/νο Τσαλδάρη να τοποθετείται στη θέση του Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως και του Υπουργού Εξωτερικών. Η ανωτέρω εξέλιξη ικανοποίησε και τις επιδιώξεις των Αμερικανών για τον σχηματισμό μιας όσο το δυνατόν ευρύτερης συνεργασίας κυβέρνησης που θα μπορούσε να αντεπεξέλθει με θετικά αποτελέσματα στον εμφύλιο πόλεμο.

Την 15/09/1947 η κυβέρνηση Θ. Σοφούλη πρότεινε τη χορήγηση γενικής αμνηστίας σε όλους τους αντάρτες του Δ.Σ.Ε οι οποίοι θα επέλεγαν να παραδοθούν σύμφωνα με τα

²⁸ Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ: 452-455

διαλαμβανόμενα στην από 15/09/1947 προκήρυξη, η οποία μοιράστηκε αεροπορικώς σε όλες τις περιοχές που έλεγχαν οι αντάρτες όπως αναφέρει και ο ημερήσιος τύπος της εποχής.²⁹

Η κατάσταση κλιμακώθηκε περαιτέρω με την ίδρυση της προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (23/12/1947) ή αλλιώς η «Κυβέρνηση του Βουνού» όπως αποκαλείτο και χαρακτηριστικά αναφερόταν στους κεντρικούς τίτλους των δημοσιευμάτων στον τύπο της εποχής «...*Ολοκληρούται η προδοσία κατά της Ελλάδος ... Ο Μάρκος ίδρυσε Κυβέρνησιν... Όλοι οι Υπουργοί μέλη του ΚΚΕ*».³⁰

Η επόμενη στρατηγική κίνηση του Δ.Σ.Ε ήταν η επίθεση στην πόλη της Κόνιτσας με αντικειμενικό σκοπό την κατάληψη και την ανακήρυξή της ως Πρωτεύουσα του κομμουνιστικού κράτους. Η αντίδραση της κυβέρνησης Θ. Σοφούλη ήταν άμεση με την νομοθέτηση του Αναγκαστικού Νόμου 509/1947 «*Περί μέτρων ασφάλειας του Κράτους του Πολιτεύματος του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών*». Με το νόμο αυτό το Κ.Κ.Ε τέθηκε οριστικά εκτός νόμου, ενώ στο διεθνή τύπο η Βαλκανική Επιτροπή του Ο.Η.Ε εξέδωσε ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία τυχόν αναγνώριση της «Κυβέρνησης του Βουνού» θα ισοδυναμούσε σε ευθεία απειλή της παγκόσμιας ειρήνης.³¹

Στο σημείο αυτό θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι τόσο ο Εθνικός Στρατός όσο και η κυβέρνηση Σοφούλη ήταν ενήμεροι για τις στρατηγικές επιδιώξεις του Δ.Σ.Ε και του ηγέτη της προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης Μάρκου Βαφειάδη, ο οποίος στόχευε αφενός μεν στην σταθεροποίηση της πολιτικής οντότητας της Κυβέρνησης του Βουνού με την κατάληψη του αστικού κέντρου, αφετέρου δε στην κατάρρευση του πολιτικού συνασπισμού Σοφούλη – Τσαλδάρη ο οποίος παρά τις αρχικές του δεσμεύσεις δεν είχε επιφέρει ισχυρά πλήγματα εναντίον των ανταρτών.³²

Σύμφωνα και με τα δημοσιεύματα τα εποχής, η κυβέρνηση Σοφούλη έλαβε την απόφαση για κλιμάκωση των επιχειρήσεων και την αύξηση του προσωπικού του στρατού καθιστώντας σαφές στη κοινή γνώμη ότι δεν υπήρχαν περιθώρια συνομιλιών με την προσωρινή Δημοκρατική

²⁹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, αρ.φυλ:931/17.09.1947

³⁰ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, αρ.φυλ:1015/25.12.1947

³¹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, αρ.φυλ: 1018/30.12.1947

³² Αρχεία ΓΕΣ, *Εμφύλιος Πόλεμος από τη Κόνιτσα ως τον Γράμμο και το Βίτσι*, Το Βήμα Ιστορία, Αθήνα, 1998, σελ: 11-12

Κυβέρνηση του Μ. Βαφειάδη «Ως πρώτη απάντηση εις τον Μάρκον Αυξάνεται ο Στρατός και η Εθνοφρουρά».³³

Η πρόοδος του Δ.Σ.Ε ήταν εμφανής και στις αρχές του 1948 όταν δύο στρατιωτικές επιχειρήσεις που έγιναν τον Φεβρουάριο τόνωσαν το ηθικό των ανταρτών καθώς κατάφεραν να καταλάβουν το χωριό Πύλη στους πρόποδες της Πάρνηθας αλλά και να καταφέρουν πλήγμα πυροβολικού στο κέντρο της Θεσσαλονίκης καταδεικνύοντας ότι η ισχύς του αντάρτικου έφτανε έως τις κεντρικές πόλεις.

Επιπροσθέτως, τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1948 ο Δ.Σ.Ε αντιμετώπισε επαρκώς τις στρατιωτικές επιθέσεις του εθνικού στρατού (επιχειρήσεις Πέργαμος και Ιέραξ) χωρίς να επιτευχθούν οι στρατηγικοί στόχοι τους οποίους είχαν θέσει το Γενικό Επιτελείο και οι Αμερικάνοι Σύμβουλοι καθιστώντας σαφές ότι ο ανταρτοπόλεμος είχε ήδη διαρκέσει δύο έτη αλλά τα πράγματα δεν φαίνονταν να βελτιώνονται και ενδεχομένως να μην ήταν δυνατόν να ελεγχθεί η «ανταρσία» εύκολα με την ισχύ των όπλων.³⁴

Η δημιουργία της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης δεν συνοδεύτηκε εν τέλει από την κατάληψη της Κόνιτσας η οποία κατά τους υπολογισμούς του Δ.Σ.Ε θα δημιουργούσε νέα πολιτικά δεδομένα για τους αντάρτες και πιθανόν να αποτελούσε και μια ευκαιρία για συμβιβασμό, τελευταία ίσως λύση για τους κομμουνιστές καθώς οι μετέπειτα εξελίξεις κατέδειξαν πως δεν υπήρξε αναγνώριση της Κυβέρνησης του Βουνού, ούτε από την Ε.Σ.Σ.Δ ούτε από τους συμμάχους.

Σύμφωνα με την κριτική του Δ. Βλαντά, το Γενικό Αρχηγείο είχε χάσει την ευκαιρία να καταλάβει τα Γιάννενα τον Ιούλιο 1947 και μετά την αποτυχία της μάχης για την κατάληψη της Κόνιτσας, η ολοκληρωτική ήττα του Δ.Σ.Ε φαινόταν πλέον αναπόφευκτη καθώς η ρήξη της ρωσικής με τη γιουγκοσλαβική ηγεσία έδρασε καταλυτικά προς αυτή τη κατεύθυνση.³⁵

Για την κυβέρνηση Σοφούλη και τον Εθνικό Στρατό, ο Μάρκος Βαφειάδης ήταν ένας αξιόλογος και χαρισματικός στρατηγός ο οποίος είχε επιδείξει εξαιρετικό έργο στην οργάνωση του Δ.Σ.Ε και είχε αναδειχθεί σε μείζονα απειλή τόσο σε στρατηγικό πολεμικό επίπεδο αλλά και

³³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, αρ.φυλ: 1023/06.01.1947

³⁴ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, *Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949*, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ.:324

³⁵ Βλαντάς Δημήτριος, *Εμφύλιος πόλεμος 1945-1949*, Εκδόσεις Γραμμή, Αθήνα, 1981, σελ.:329

σε πολιτικό μιας και δοκίμαζε τις σχέσεις της χώρας με τις Η.Π.Α καθώς δεν έρχονταν τα συντριπτικά χτυπήματα και οι εντυπωσιακές νίκες εναντίον των ανταρτών όπως αναμένονταν από την πολιτική ηγεσία.

Η εκτίμηση της κυβέρνησης ήταν πως οι επιτυχίες του Μ. Βαφειάδη στη στρατηγική διαχείριση του Δ.Σ.Ε είχαν προσδώσει κύρος στον ίδιο αλλά ταυτόχρονα είχαν δημιουργήσει και δυσaréσκεια στην ηγεσία του Κ.Κ.Ε, η οποία επιθυμούσε μια διευθέτηση και συμβιβασμό στον εμφύλιο πόλεμο καθώς η ενεργή εμπλοκή των Η.Π.Α. απομάκρυνε το ενδεχόμενο νίκης του Δ.Σ.Ε, ειδικά χωρίς τη βοήθεια της Ε.Σ.Σ.Δ που φαινόταν να μην έρχεται, άποψη που το Λαϊκό Κόμμα θεωρούσε ότι υποστήριζε και ο Σιάντος.³⁶

Το καλοκαίρι του 1948, ο Δ.Σ.Ε πραγματοποίησε ισχυρές οχυρώσεις στις θέσεις του στο Γράμμο αναμένοντας σφοδρές επιθέσεις από τον Ε.Σ. σύμφωνα και με τον σχεδιασμό του δεύτερου καθώς είχε εξοπλισθεί τόσο από την Μ. Βρετανία όσο και από τις Η.Π.Α. Η αρχική επιχείρηση εναντίον του Δ.Σ.Ε με την επωνυμία «Κορωνίς» τον Ιούνιο του 1948 δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα με άμεση συνέπεια την κρίση ανάμεσα στους επιτελείς και τον Αμερικανό Σύμβουλο Στρατηγό Βαν Φλήτ ο οποίος καταδείκνυε ως μειονέκτημα τις τεχνικές ελλείψεις και την κακή απόδοση των κυβερνητικών δυνάμεων.

Παρά το γεγονός ότι εκείνο το καλοκαίρι χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά οι εμπρηστικές βόμβες ΝΑΠΑΛΜ καθώς και τεθωρακισμένες δυνάμεις, εντούτοις η αντίσταση των ανταρτών κράτησε, τα εδαφικά οφέλη για τον Ε.Σ. ήταν περιορισμένα ενώ υπήρχαν εμφανή σημάδια μιας κρίσεως που σοβούσε στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Η ελληνική Αριστερά δεν μπόρεσε να αποκομίσει αντίστοιχα οφέλη από τη κατάσταση αυτή καθώς το καλοκαίρι του 1948 η πολιτική της δράση είχε ουσιαστικά εξοβελισθεί από τις μεγάλες πόλεις που είχε συσσωρευθεί ο πληθυσμός και δεν υπήρχαν εθελοντές από τα μεγάλα αστικά κέντρα προς το Βουνό.

Επιπροσθέτως, στις μεγάλες πόλεις είχε διαμορφωθεί ένα κλίμα αισιοδοξίας εν αναμονή της αμερικανικής βοήθειας που θα βελτίωνε τη ζωή των κατοίκων ενώ αρκετοί θεωρούσαν πως ο πόλεμος ουσιαστικά είχε κριθεί καθώς ο Δ.Σ.Ε περιορισμένος στα ορεινά δεν θα μπορούσε να έχει ισχυρό αντίκτυπο στην υπόλοιπη επικράτεια. Ως εκ τούτου, η αναμενόμενη από την Αριστερά κοινωνική αντίδραση δεν ήλθε ποτέ ενώ διάχυτη στην ελληνική κοινωνία ήταν η

³⁶ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, *Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949*, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ.:267

αντίληψη πως το οικονομικό μέλλον εξαρτιόταν αποκλειστικά από την αμερικανική οικονομική βοήθεια.³⁷

Εν τέλει, την 18η Αυγούστου ύστερα από σκληρές μάχες ο Δ.Σ.Ε υπέστη ήττα και οι αμυντικές γραμμές του ανασυντάχθηκαν εκ νέου στο Βίτσι προκειμένου να συνεχιστεί από εκεί ο αγώνας. Οι συνέπειες της ήττας ήταν δυσμενείς για τον Δ.Σ.Ε καθώς είχαν απωλέσει χωριά που ανήκαν στη ζώνη επιρροής του καθώς και σημεία ανεφοδιασμού που ήταν καίριας σημασίας για τους αντάρτες. Η απώλεια όμως του Γράμμου δεν επέφερε συντριπτικό πλήγμα στον Δ.Σ.Ε και νίκη αλλά αντιθέτως κλιμάκωσε το πόλεμο όπως θα φανεί αργότερα.³⁸

Η ήττα στον Γράμμο επέφερε αλλαγές στη στρατιωτική ηγεσία του Δ.Σ.Ε όπου ο Μάρκος Βαφειάδης απαλλάχτηκε των καθηκόντων του. Παράλληλα η ρήξη των Γιουγκοσλάβων κομμουνιστών με την ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ είχε αλλάξει τα δεδομένα για τον Δ.Σ.Ε καθώς διαφαίνονταν προβλήματα στρατηγικής φύσεως από τυχόν διακοπή του ανεφοδιασμού ή τυχόν δυσχέρειες στη μετακίνηση στα σύνορα.

Η περιοχή στο Βίτσι αποτελούσε το νέο πεδίο αντιπαράθεσης καθώς αφενός μεν ο Ε.Σ. θα μπορούσε αν εξασφάλιζε το σφράγισμα των συνόρων να υποτάξει τους αντάρτες και να λήξει το πόλεμο, αφετέρου ο Δ.Σ.Ε είχε στρατηγικό στόχο την κατάληψη των πόλεων της Καστοριάς ή της Φλώρινας προκειμένου να ελέγξει την περιοχή και τον πόλεμο, αποστολή που ήταν δύσκολη αν αναλογισθεί κανείς τα προβλήματα εφοδιασμού των ανταρτών.

Παρόλα αυτά η μαχητική δυνατότητα του Δ.Σ.Ε ήταν υψηλή και ο πόλεμος κάθε άλλο τελείωνε μετά την πτώση του Γράμμου. Σύντομα οι μάχες ξεκίνησαν και αμφότερες πλευρές εμπλέκονταν σε άγριες συγκρούσεις με αποκορύφωμα τη μάχη της Καστοριάς την 20/09/1948 που έληξε με επιτυχία του Ε.Σ. αλλά ταυτόχρονα εκδηλώθηκε κόπωση και κρίση στις τάξεις του προκαλώντας παύση των εχθροπραξιών και αλλαγή ηγεσίας με έντονους πολιτικούς κλυδωνισμούς και στην κυβερνητική παράταξη.³⁹

³⁷ Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, τ.Β Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ:43-63

³⁸ Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, τ.Β Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ:88-94

³⁹ Μαργαρίτης ο.π. ,σελ:96-131

Η αντοχή του Δ.Σ.Ε και το κακό κλίμα στις ανώτατες τάξεις της στρατιωτικής ηγεσίας που κατηγορούσαν τους Αμερικανούς για επεμβάσεις στο στράτευμα είχαν δημιουργήσει και φωνές αντίδρασης στις Η.Π.Α που θεωρούσαν ότι έπρεπε να απεμπλακούν από το ελληνικό ζήτημα. Μάλιστα υπήρξε και η εκπόνηση σχεδίου για την εγκατάλειψη της αμερικανικής πρεσβείας και των Αμερικανών που βρίσκονταν στη χώρα.⁴⁰

Τον Σεπτέμβριο του 1948 η ηγεσία του Δ.Σ.Ε επεξεργάστηκε το σχέδιο για την περαιτέρω δράση τον χειμώνα και το επόμενο έτος σύμφωνα με τις ακόλουθες κεντρικές κατευθύνσεις. Καθ'όλη τη διάρκεια του χειμώνα ο Δ.Σ.Ε πραγματοποιούσε συνεχείς εφόδους και πόλεμο φθοράς εναντίον του Ε.Σ. προκειμένου να μην υλοποιηθούν οι προετοιμασίες του για την επίθεση το καλοκαίρι του 1949. Την ίδια στιγμή αποτελούσε στόχο του Δ.Σ.Ε η στρατολογία των απαραίτητων εφεδρειών ενώ στις μονάδες της Πελοποννήσου, της Ρούμελης και της Θεσσαλίας ανατέθηκε η πρόκληση βαριών απωλειών στις κατά τόπους μονάδες του Ε.Σ. με στόχο τη διαίρεση των δυνάμεών του και κατά συνέπεια την ήττα στις επιχειρήσεις στο Γράμμο – Βίτσι ώστε ο Δ.Σ.Ε με έναν ελιγμό να απελευθερώσει ολόκληρη την Ήπειρο.

Το σχέδιο αν και στη σύλληψή του ήταν ορθό, εντούτοις η αναλογία των δυνάμεων ήταν εις βάρος του Δ.Σ.Ε και δεν ήταν εφικτή η υλοποίησή του με αποτέλεσμα συντριπτικές απώλειες στην Πελοπόννησο, τη Ρούμελη και την Θεσσαλία προκαλώντας την αυστηρή κριτική του Δ. Βλαντά ο οποίος θεωρούσε ότι η μόνη σωστή απόφαση τον Οκτώβριο του 1948 θα ήταν η παύση των εχθροπραξιών.⁴¹

Από τον Απρίλιο του 1949 ήταν κοινό μυστικό ότι η κυβέρνηση του Βελιγραδίου βρισκόταν σε διαπραγματεύσεις με τους Αμερικανούς και τους Βρετανούς ενώ είχαν γίνει και αναγνωριστικές επαφές με την Αθήνα. Οι Αμερικανοί πίεζαν διακριτικά για την οριστική παύση της στήριξης στο αντάρτικο ενώ οι πλευρές διακατέχονταν από την κοινή πεποίθηση ότι δεν έπρεπε να προκληθούν ρήξεις στα Βαλκάνια. Οι ισορροπίες ήταν ευαίσθητες καθώς από τη μια οι Αμερικανοί επεδίωκαν να μην προκληθεί η Ε.Σ.Σ.Δ και οι Γιουγκοσλάβοι ανησυχούσαν για το ενδεχόμενο μιας ενεργής επέμβασης των Ρώσων, ειδικά μετά τη ρήξη των σχέσεων από το 1948. Στις αρχές καλοκαιριού του 1949 με το ενδεχόμενο μιας σοβιετικής εισβολής να έχει

⁴⁰ Μαργαρίτης ο.π. ,σελ:135

⁴¹ Βλαντάς Δημήτριος, Εμφύλιος πόλεμος 1945-1949, Εκδόσεις Γραμμή, Αθήνα,1981,σελ:208

απομακρυνθεί, η βοήθεια προς τον Δ.Σ.Ε από τους Γιουγκοσλάβους σχεδόν εκμηδενίστηκε και η χώρα έπαψε πλέον να θεωρείται σύμμαχος των ανταρτών.⁴²

Ο εμφύλιος πόλεμος είχε ξεκινήσει σαν μια σύγκρουση ανταρτών απέναντι σε τακτικές στρατιωτικές δυνάμεις και έμελλε να τελειώσει σε μια τακτική αναμέτρηση. Η μακροχρόνια αυτή σύγκρουση είχε οδηγήσει και τις δύο πλευρές στα όρια της φθοράς και της αντοχής τους.

Οι μάχες συνεχίστηκαν με σφοδρότητα έως το τέλος Αυγούστου του 1949 όταν ο Δ.Σ.Ε εγκατέλειψε τις τελευταίες του θέσεις και εκκένωσε, υπό το βάρος του πολυπληθέστερου και καλύτερα εξοπλισμένου Ε.Σ., το σύνολο των εναπομεινουσών δυνάμεών του πέραν από τα ελληνικά σύνορα. Λίγο αργότερα ξεκίνησε η μεταφορά των ηττημένων ανταρτών από την Αλβανία προς το Ουζμπεκιστάν και συγκεκριμένα τη μακρινή Τασκένδη ξεκινώντας τη νέα περιπέτειά τους στη ξενιτιά.⁴³

⁴² Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, τ.Β Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005, σελ:474-475

⁴³ Μαργαρίτης ο.π. ,σελ:553

Κεφάλαιο 2^ο : Η αμερικανική βοήθεια του Σχεδίου Μάρσαλ

2.1. Η οικονομία της Ελλάδος μετά την Απελευθέρωση

Η αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα αποκάλυψε την ολοκληρωτική καταστροφή που είχε επέλθει από τον κατακτητή στον οικονομικό και παραγωγικό ιστό καθώς είχαν καταστραφεί υλικοτεχνικές υποδομές όπως λιμάνια και σιδηροδρομικά δίκτυα ενώ υπήρχαν και σοβαρά προβλήματα παραγωγής τροφίμων και αγροτικών προϊόντων.

Τα προβλήματα της Ελλάδος ξεκινούσαν αρχικά από την ελλιπή βιομηχανική και βιοτεχνική παραγωγική της βάση και ειδικότερα λόγω της ενεργειακής ένδειας που όπως προκύπτει από τον τύπο της εποχής, η επίλυση τους αποτελούσαν και τον ακρογωνιαίο λίθο προκειμένου να ανορθωθεί η χώρα.

Κάθε κυβέρνηση λογικά θα επιχειρούσε να επιλύσει το πρόβλημα με τον συντομότερο και επικερδέστερο τρόπο για τον κρατικό προϋπολογισμό (άρα και κατά συνέπεια για τους πολίτες) προκειμένου να ξεκινήσει η ανοδική πορεία του βιοτικού επιπέδου του ελληνικού λαού.

Μέσα όμως από τον ημερήσιο τύπο της εποχής αντιλαμβανόμαστε τις συγκρούσεις συμφερόντων και τα επιχειρηματικά συμφέροντα που επιχειρούσαν να προωθήσουν τη δική τους θέση και προβολή ισχύος στην κατεστραμμένη ελληνική κοινωνία, πολλές φορές και με την συνεργασία ή ανοχή των πολιτικών της εποχής που ως πρώτη προτεραιότητα είχαν την αντιμετώπιση της κομμουνιστικής απειλής. Ας δούμε όμως ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις που αποσαφηνίζουν τη πραγματική οικονομική κατάσταση που αντιμετώπιζε ο ελληνικός λαός κατά το διάστημα 1946-1947 έως την πολιτική απόφαση να ενταχθεί η χώρα στο πρόγραμμα της αμερικανικής οικονομικής βοήθειας. Θα εξετάσουμε την επίσημη κυβερνητική οικονομική πολιτική στους βασικούς τομείς της ενέργειας, των πληθωριστικών πιέσεων, της νομισματικής σταθερότητας, της τιμής των τροφίμων και της εισαγωγής προϊόντων.

Χαρακτηριστικά, για την ακριβή ηλεκτρική ενέργεια που επιβλήθει από την Κυβέρνηση Κ. Τσαλδάρη μετά την αύξηση των τιμών της κιλοβατώρας κατά το Β' εξάμηνο του 1946 αναφέρεται στο τύπο της εποχής ότι: *«ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΤΙΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ.....Ο κύριος Υπουργός (σ.σ.Μεταφορών) εξήγησεν ότι μέτρο τούτον δεν πρέπει να ερμηνευτεί ως αύξησις της τιμής του ρεύματος διότι αποσκοπεί στην πάταξιν της*

καταστρατηγήσεως η οποία γίνεται λόγω της χρησιμοποίησεως ρεύματος φωτισμού δια την λειτουργία κουζινών μιας εστίας (ματιού)....»⁴⁴

Παράλληλα το πλαίσιο εκσυγχρονισμού και ανέγερσης νέων ηλεκτροπαραγωγών μονάδων που θα βοηθούσαν την καθημερινότητα και θα ενίσχυαν τις παραγωγικές δυνατότητες της χώρας παρέμενε σε εντελώς θεωρητικό επίπεδο όπως αναγράφεται σε άρθρο της εποχής: «*Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ Οι υδροηλεκτρικές εγκαταστάσεις και η ανάπτυξη της βιομηχανίας... Τα προβλήματα της ανοικοδόμησης της Ελλάδας εξακολουθούν να αποτελούν το βασικό θέμα συζήτησης για όλα τα ζωντανά στοιχεία του τύπου. Οι συζητήσεις αυτές μόλο που ακόμα δυστυχώς βρίσκονται στο θεωρητικό στάδιο και της λείπει ολότελα το στοιχείο της εφαρμογής αποδείχτηκε πως ενδιαφέρουνε άμεσα το κοινό... »* στο ίδιο άρθρο αναφέρονταν οι δυνατότητες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτες αλλά και υδροηλεκτρικά εργοστάσια, σχεδιασμοί όπως που παρέμεναν πάντα σε θεωρητικό επίπεδο.⁴⁵

Συνακόλουθα στο ίδιο φύλλο εφημερίδος ξεδιπλώνεται η πραγματική οικονομική κατάσταση της κυβέρνησης Κ. Τσαλδάρη στο τέλος του 1946 όπου εκτός της ενεργειακής έλλειψης, η βιομηχανική αλλά και αγροτική παραγωγή παραμένει εξαιρετικά χαμηλή, το εξωτερικό εμπόριο βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα τη στιγμή που το έλλειμμα ισοζυγίου πληρωμών είναι υψηλό με αποτέλεσμα μεγάλες πληθωριστικές πιέσεις στις τιμές της εγχώριας αγοράς τη στιγμή που οι εισαγωγείς προϊόντων κερδοσκοπούν, καθώς δεν υφίσταται ουσιαστικός έλεγχος των τιμών. Επιπροσθέτως, η σταθεροποίηση του νομίσματος είναι τεχνητή καθώς αφενός μεν τα έσοδα του προϋπολογισμού εγγράφονται υψηλά λόγω της αθρόας εκποίησης των εφοδίων της U.N.R.A.A. τα οποία βρίσκονται στις κρατικές αποθήκες, αφετέρου δε η εξάντλησή τους θα μειώσει κατά 40% τα κρατικά έσοδα καθόσον ταυτόχρονα συνεχίζεται η πώληση των αποθεμάτων χρυσών νομισμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος που καθιστά τη μελλοντική οικονομική κατάσταση δυσμενή με την επακόλουθη αύξηση των ειδών διατροφής.⁴⁶

Δεν ήταν όμως μόνο οι μακροοικονομικοί δείκτες της οικονομίας, όπως το ισοζύγιο πληρωμών, το κόστος της ενέργειας και η τεχνητή νομισματική ισορροπία μέσω της πώλησης χρυσών νομισμάτων από την Τράπεζα της Ελλάδος που σκιαγραφούσαν την δυσμενή διαβίωση των Ελλήνων στην χώρα. Το υψηλό κόστος βασικών ειδών ανάγκης όπως τα τρόφιμα καθιστούσαν την κατάσταση ακόμα πιο δύσκολη, επιτρέποντας σε επιτήδειους να πλουτίσουν.

⁴⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, αρ.φυλ:637/07.11.1946

⁴⁵ Εφημερίδα MAXH, αρ.φυλ:348/23.12.1946

⁴⁶ Εφημερίδα MAXH, αρ.φυλ:348/23.12.1946

Το κόστος των αλεύρων και του λαδιού ήταν ένα ακόμα δισεπίλυτο πρόβλημα για τις διαρκώς εναλλασσόμενες κυβερνήσεις που επέτρεπαν σε κερδοσκόπους να πλουτίζουν περαιτέρω.

Σε δημοσίευμα του ημερήσιου τύπου διαφαίνεται η ευνοϊκή πολιτική της κυβέρνησης Κ. Τσαλδάρη απέναντι στους καπνοβιομηχάνους την ίδια στιγμή που η τιμή των αλεύρων ήταν υψηλή. Χαρακτηριστικά αναφέρεται «*ΌΤΑΝ ΤΟ ΨΩΜΙ ΓΙΝΕΤΑΙ 80 ΔΡΑΜΙΑ Η ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΕΡΑΙΖΕΙ 2.000 ΧΡΥΣΕΣ ΛΙΠΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ.....Σύμφωνα με τη νέα διαρρύθμιση της φορολογίας των σιγαρέτων ορίζονται τέσσερις ποιότητες αντί των δύο που υπήρχαν έως σήμερα Μας γεννιέται όμως το ερώτημα ποια είναι η αιτία που δικαιολογεί αυτή την απότομη γενναιοδωρία του κράτους προς τους καπνοβιομηχάνους εις βάρος των καπνιστών;...Εκείνοι που θα αντιμετωπίσουν μεγάλες δυσκολίες είναι οι μικροί καπνοβιομήχανοι που δεν έχουν αποθέματα και δεν θα μπορούν ελλείψει κεφαλαίων να ανταγωνιστούν τους μεγάλους στα τσιγάρα πολυτελείας και ημιπολυτελείας ...*».⁴⁷

Σύμφωνα με άρθρο της εφημερίδας ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ εμφανίζονται φαινόμενα κερδοσκοπίας και στο εμπόριο ελαιόλαδου καθώς σημειώνονται τεχνητές ελλείψεις που ωθούν τις τιμές προς τα πάνω «*ΤΟ ΛΑΔΙ ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ ΚΡΥΦΑ 8.000 Η ΟΚΑ... Χθές το βράδυ εξαφανίστηκε το λάδι από την αγορά. Κρυφά και σε γνωστούς οι μπακάληδες έδιναν λάδι 8.000 δρχ η οκά. Το Υπουργείο Εφοδιασμού αντί να αντιμετωπίσει τη κατάσταση αυτή που δημιουργήθηκε άρχισε να πουλά από 12 πρατήρια προς 6.400 την οκά- Αλλά η προσπάθεια αυτή του Υπουργείου δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα γιατί οι ποσότητες που διατέθηκαν ήταν ελάχιστες*».⁴⁸

Από το α' εξάμηνο του 1946 η οικονομική πολιτική του Λαϊκού Κόμματος είχε ήδη αποτύχει καθώς η συναλλαγματική ισοτιμία επιχειρήθηκε να διατηρηθεί με την ρευστοποίηση χρυσών λιρών ενώ ο ημερήσιος τύπος της εποχής καταδείκνυε την πρακτική αυτή με την οποία επιτυγχάνοταν μια επίπλαστη νομισματική ισορρόπηση. Αναλυτικά στον αντιπολιτευόμενο τύπο της εποχής αναφέρεται : «*Ο ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΛΙΡΑΣ... Ουσιαστικά δεν πρόκειται για σταθεροποίηση της δραχμής αλλά για μια ΔΙΑΤΙΜΗΣΗ απλή του νομίσματος με τεχνάσματα αλλά Βαρβαρέσο και χωρίς καμία εγγύηση νομισματικής σταθερότητας. Γιατί τέτοια θα ήταν η κίνηση του παραγωγικού*

⁴⁷ Εφημερίδα ΜΑΧΗ, αρ.φυλ.:172/254/01.05.1946

⁴⁸ Εφημερίδα ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, αρ.φυλ.:9876/01.10.1946

μηχανισμού της χώρας, η αποκατάσταση του συγκοινωνιακού δικτύου και η πολιτική εσωτερική ομαλότητα σα βάση για την ανασυγκρότηση της εθνικής οικονομίας... ».⁴⁹

Αποτελεί σημείο ενδιαφέροντος, ιστορικής και οικονομικής μελέτης ο τρόπος ο οποίος είχε επιλεγεί από την κυβέρνηση να αντιμετωπιστεί το επισιτιστικό πρόβλημα το οποίο προκαλούσαν οι υψηλές τιμές αλεύρων στην χώρα. Συγκεκριμένα, το πρόβλημα επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστεί με την επιλογή εισαγωγής σιτηρών με τη χρήση εταιρικών μεσαζόντων αντί για ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής όπως απαιτούσαν οι Έλληνες παραγωγοί όπως θα δούμε παρακάτω.

Η επίσημη κυβέρνηση και οι χειρισμοί της σε επίπεδο εξαγωγών σιτηρών από τις χώρες του εξωτερικού προς επίλυση του επισιτιστικού ζητήματος προκύπτουν στην επίσημη αλληλογραφία του Υπουργείου Εξωτερικών όπως διαφαίνεται στο από 29/01/1947 κρυπτογραφημένο τηλεγράφημα από το ΜΠΟΥΦΑΛΟ των Η.Π.Α. προς τον Υπουργό Εξωτερικών Κ. Τσαλδάρη. Αναλυτικά αναφέρεται :

«Επί δυο ημέρας συνεβουλεύθη αρκετούς στενούς φίλους εις Καπιτώλιον. Εις εξ αυτών στενότερος φίλος μου τον οποίον γνωρίζετε και ας τον ονομάσωμεν συνθηματικώς «Ισχυρόν» προθύμως ανέλαβε να διεξαγάγει όλη σας την οικονομικήν υπόθεσιν. Ενήργησε αυθημερόν Υπουργείο Εξωτερικών και Τράπεζα Εισαγωγών και Εξαγωγών και ως αποτέλεσμα μοι δήλωσε ότι: 1^ο Αιτήσιν του Υπουργείου Εξωτερικών η Τράπεζα Εξαγωγών επανεξέτασε την αίτησιν της Ελλάδος να χρησιμοποιήση αμέσως 10.000.000 για τρόφιμα...2^ο : Μετά την 31^{ην} Ιανουαρίου (σ.σ.1947) να χρησιμοποιήση η Ελλάς 24.000.000 εκ της ποσοστώσεως της ΟΥΝΡΑ δι εργαλεία και ουχί δια τρόφιμα...3^ο : Την προσεχήν άνοιξιν η Ελλάς θα τύχη προνομιακής μεταχειρίσεως και θα λάβη μεγαλυτέραν αναλογία....4^ο: Εν περιπτώσει πρόσθετα κεφάλαια θα είναι διαθέσιμα καθ οιονδήποτε τρόπο κατά την περίοδον μεταξύ 31^{ης} Ιανουαρίου και προσεχής ανοίξεως ...5^ο : Η Ελλάς έχει ήδη λάβη 9.000.000 δολάρια έναντι συναλλάγματος εις λίρας . Θα λάβη περαιτέρω συνάλλαγμα εις δολάρια έναντι στερλίνων εάν έχητε τοιαύτας.

Κατέστησα τα ανωτέρω γνωστά εις κύριον Γκούραν . Ταυτοχρόνως συνέστησα τηλεφωνικώς Γκούραν με υιόν «Ισχυρού» . Ούτως ήρχισεν αμοιβαία μελλοντική συνεργασία ήτις είμαι βέβαιος θα λύση προβλήματά σας, αφού όμως προσληφθή κος John Lord Obrian ως συνεργάτης της Πρεσβείας.

«Ισχυρός» δεν θέλει άλλους αναμιχθούν χειρισμόν ζητημάτων παρά Υπουργείου Εξωτερικών. Μόνο επισήμους αντιπροσώπους της Ελλάδος εν συνεργασία του πάντοτε..... Απολύτως ανάγκη

⁴⁹ Εφημερίδα ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, αρ.φυλ.:9775/05.06.1946

επιταχύνετε διορισμόν *Obrian* και παρακαλώ επιτρέψτε συμβουλήν μου να συγκεντρώσητε ενέργειας μεταξύ «*Ισχυρού*» , *Πρεσβείας* και *Obrian* και παύσητε οιασδήποτε άλλας προσπάθειας (ζημία όπου λαλούν πολλοί κοκόροι).

S. Wells συμφωνεί ανωτέρω πρόγραμμα συγκεντρώσεως ενεργειών, προθύμως συνδράμη εκτέλεσιν. Εγώ βοηθός όπου χρειάζομαι *Bouras AHEPA* επίσης . Παρακαλώ δεχθήτε και διαβιβάσητε σέβη μου Κον Πρόεδρο και Μέλη Υπουργικού Συμβουλίου *ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΙΛΛΗΣ* »⁵⁰

Παρατηρούμε ότι υπάρχουν εξωθεσμικές σχέσεις τις παραμονές ανακοίνωσης της ένταξης της χώρας στο πλαίσιο της αμερικανικής οικονομικής βοήθειας και άνθρωποι «κλειδιά» οι οποίοι τοποθετούνται σε πόστα προκειμένου να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην διαχείριση των πιστώσεων που αναμένονται. Ακολουθούν χαρακτηριστικά παραδείγματα που καταδεικνύουν τον τρόπο που σχεδιαζόταν η οικονομική πολιτική της αμερικανικής αρωγής.

Στο παράδειγμα της εταιρείας *ANGLO-ORIENTAL HOLDING CORPORATION* της οποίας προέδρευε ο επιχειρηματίας *Joseph Bessos* στις από 19/12/1946 και 02/01/1947 επιστολές του προς την κυβέρνηση και τον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσαλδάρη, ενημερώνει ότι προκειμένου να εισαχθούν σιτηρά από τις Η.Π.Α. προς την Ελλάδα απαιτείται άδεια από το *Department of Commerce* την οποία θα πρέπει να εξασφαλίσει η Ελληνική Κυβέρνηση. Εφόσον αυτό γίνει , ο επιχειρηματίας όπως χαρακτηριστικά αναφέρει : «..έχων επίγνωση της επειγούσης ανάγκης της Πατρίδος μας εις σιτηρά και ωθούμενος από την πατριωτικήν επιθυμίαν εις την εξασφάλιση του άρτου του ελληνικού λαού κατά το επόμενο έτος ..επέτυχα να σχηματίσω Όμιλον ο οποίος αναλαμβάνει να προμηθεύση εις την Ελληνικήν Κυβέρνησιν τον αναγκαιούντα σίτο υπό τους ακόλουθους όρους: Ποσότης : Τετρακοσίας χιλιάδας τόννους Τιμή: Ο σίτος θα τιμολογείται εις το κόστος της αγοράς εκάστης παρτίδος επί της βάσης της τιμής της ισχυούσης εις το Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων του Σικάγο κατά την ημέραν αγοράς . Επί της αξίας CIF εκάστου τιμολογίου του προμηθευθησομένου σίτου θα προστίθεται προμήθεια υπέρ των προμηθευτών, το ποσοστό της οποίας ορισθήσεται από συμφώνου μετά της ελληνικής κυβερνήσεως .»⁵¹

Την ίδια στιγμή που ο Σύνδεσμος Αλευροβιομηχάνων της Ελλάδος εγγράφως απευθύνει την από 30/01/1947 επιστολή διαμαρτυρίας προς τον Πρόεδρο του Λαϊκού Κόμματος Κ. Τσαλδάρη

⁵⁰ Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947) – Παράρτημα 2

⁵¹ Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947)– αριθ αρχείου: 23/1/1/1 , 23/1/1/2, 23/1/1/3

σύμφωνα με την οποία «Από μηνών ήρξαντο να εισάγονται εκ της αλλοδαπής μεγάλοι ποσότητες αυτούσιων αλεύρων, εις βάρος προφανώς της εργασίας των μύλων της χώρας Ως προαναφέρονται η εισαγωγή αυτούσιων αλεύρων εκ της αλλοδαπής αποτελεί βαρύτατον πλήγμα, τόσο κατά της αλευροβιομηχανίας, εργαζομένης υπό εξαιρετικώς δυσμενείς συνθήκες όσο και κατά του απασχολούμενου εν αυτή προσωπικού όπερ καταδικάζεται ούτως εις ανεργίας ...και το κόστος είναι πολύ μεγαλύτερο του τοιούτου των αλεύρων, αίτινα θα παρήγοντο κατά της εγχωρίου αλευροβιομηχανίας.....».⁵²

Ενώ λοιπόν σοβούσε η κρίση για τα άλευρα και η διαμάχη ανάμεσα στους αλευροβιομήχανους που επιθυμούσαν την τόνωση της ελληνικής παραγωγής και την ελληνική κυβέρνηση που αναζητούσε εισαγωγές σιτηρών από το εξωτερικό, υπήρχαν και οι περιπτώσεις όπως του αλευροβιομήχανου Σ.Θ. Κουμάνταρου ο οποίος με την από 02/02/1947 επιστολή του προς τον Πρόεδρο του Λαϊκού Κόμματος Κ. Τσαλδάρη, ζητά την διαμεσολάβησή του καθώς ενημερώθηκε ότι θα εγγυηθεί η Ελληνική Κυβέρνηση για την εγγύηση ακόμα 25 πλοίων ΛΙΜΠΕΡΤΥ εις την αμερικανική κυβέρνηση για την προμήθειά τους από Έλληνες εφοπλιστές . Συγκεκριμένα ζητεί και ο ίδιος ένα πλοίο καταλήγοντας: «*Νομίζω Κύριε Πρόεδρε ότι η υποστήρηξίς αυτή είναι δικαία κατόπιν της καταστροφής την οποία έπαθα στην Ελλάδα με τον εμπρησμό του εργοστασίου μου υπό των στασιαστών (ζημιά ανερχόμενη εις 700.000 \$) και δια την οποία δεν πρόκειται να αποζημιωθώ παρ' ουδενός . Τον υιό σας βλέπω σχεδόν καθημερινώς και είναι πολύ καλά . Παρακαλώ διαβιβάσατε τα σέβη μου εις την Κυρίαν Τσαλδάρη.*»⁵³

Στο τομέα της πρωτογενούς παραγωγής, η αγροτική ανασυγκρότηση αποτελούσε έναν καίριο τομέα της οικονομικής δραστηριότητας που θα στήριζε όχι μόνο την εγχώρια αγορά τροφίμων αλλά και την αύξηση του εξαγωγικού κεφαλαίου της χώρας. Για την εναργέστερη ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής, ο τομέας των αγροτικών μηχανημάτων και υλικοτεχνικών υποδομών ήταν καίριος.

Εμφανίζονται λοιπόν και εδώ απόπειρες από επιχειρηματίες να λειτουργήσουν ως μεσάζοντες με τις χώρες κατασκευής των μηχανημάτων όπως φαίνεται και στην περίπτωση της εταιρείας *J.C Antonakis & Co.* της οποίας ο εκπρόσωπος στην από 31/03/1947 επιστολή του προς τον Πρόεδρο του Λαϊκού Κόμματος Κ. Τσαλδάρη, επικαλούμενος και την πολιτική φίλια, αναφέρει: «*Αγαπητέ μου Ντίνο.. Ως παλαιότερος και πιστότερος Υποστηρικτής του Λαϊκού*

⁵² Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947) – αριθ αρχείου: 23/1/17/1 , 23/1/17/2

⁵³ Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947)– αριθ αρχείου: 23/2/1/1 , 23/2/1/2

Κόμματος, σου και της Βασιλεία, θεωρώ καθήκον μου να συζητήσω μαζί σου επί σοβαρών θεμάτων ... Τα θέματα ταύτα αφορούν συμφέροντα Ελληνικού Δημοσίου του Λαού μας και του Κόμματός μας ... Ως καλώς γνωρίζεις, από την ημέραν που εισήλθες εις την πολιτικήν και εντεύθεν, εστάθην και στέκομαι παρά το πλευρό σου. Δεν σου εξήτησα κανένα ρουσφέτι, ενώ άλλοι μη ειλικρινείς υποστηρικταί του Κόμματός μας, επέτυχαν πολλά ρουσφέτια δια προσωπικά οφέλη των από την Κυβέρνησίν μας. Ήδη όμως, επειδή είμαι εις θέσιν να προσφέρω υπηρεσίας υπέρ των συμφερόντων του Δημοσίου (εσωκλείω πρότασίν μου) και του Λαού μας και αυτού του κόμματός μας, ελπίζω δε ότι θα τύχη σοβαράς προσοχής σου. Επίσης ευρίσκομαι εις επαφήν μετά του Εμπορικού Αγγλικού Υπουργείου και Θησαυροφυλακίου δια την ανοικοδόμησιν του Λιμένος Πειραιώς παρά της Βρετανικής Κυβερνήσεως και άλλων έργων είτε άνευ πληρωμής υπό του Ο.Λ.Π ή δια τριάντα έτη πίστωσιν. Όθεν σε παρακαλώ θερμώς ώρισέ μου ειδικήν συνέντευξιν... Προσεχώς ανοίγω έκθεσιν Αγροτικών Μηχανημάτων .. συνεννοούμενος μετά της Αγγλικής και Ελληνικής Κυβερνήσεως ίνα επιτύχω μακροχρόνιους πιστώσεις και ταχύτατας παραδόσεις».⁵⁴

Όπως προκύπτει από τα ως άνω διαλαμβανόμενα, η οικονομική πραγματικότητα στην Ελλάδα το 1947, εποχή που οι Αμερικανοί θα αναλάμβαναν τον «έλεγχο» της χώρας, εκτός από δυσμενής για τα λαϊκά στρώματα, χαρακτηριζόταν από την απόλυτη αδιαφάνεια και εξωθεσμική λειτουργία, υπό την πολιτική κάλυψη, υπέρ της επιχειρηματικής ελίτ την οποία αργότερα θα αποκάλυπτε η Αποστολή *Porter* στην λεπτομερή της έκθεση ως το πραγματικό δομικό πρόβλημα της Ελλάδος και της οικονομίας.

Όσον αφορά τη λειτουργία του θεσμού της δικαιοσύνης ή ακόμα και του ανώτατου οικονομικού δικαστηρίου (Ελεγκτικό Συνέδριο) τη μεταπολεμική και εμφυλιακή περίοδο, θα μπορούσε να αναρωτηθεί κάποιος σχετικά με τους φραγμούς ή τον έλεγχο που θα μπορούσαν να επιβληθούν στα κερδοσκοπικά φαινόμενα και τις ασυνήθιστες οικονομικές συναλλαγές.

Από την απελευθέρωση το 1944 έως και την έναρξη ισχύος του νέου συντάγματος την 01/01/1952, η άσκηση της εξουσίας χαρακτηριζόταν από δύο στοιχεία. Το ένα ήταν η ολοκληρωτική απορρόφηση της νομοθετικής εξουσίας από την εκτελεστική εξουσία με την ανοχή και συγκατάβαση της Βουλής και το δεύτερο ήταν η προσφυγή του πολιτικού συστήματος στις έκτακτες εξουσίες που επέβαλε ο εμφύλιος πόλεμος. Αυτά ήταν τα χαρακτηριστικά που

⁵⁴ Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947)– αριθ αρχείου: 23/2/1/1 , 23/2/1/2,23/2/20/3

σημάδεψαν τη πολιτική ζωή της χώρας τα χρόνια που ακολούθησαν ενώ θεσμοθετήθηκε η τάση για αυτονόμηση των ενόπλων δυνάμεων απέναντι στην πολιτική εξουσία.⁵⁵

Όπως είναι γνωστό, μετά τη Συνθήκη της Βάρκιζας και μέχρι την Συντακτική Βουλή (31/03/1946) που προέκυψε μετά τις εκλογές, η διακυβέρνηση πραγματοποιούνταν με την έκδοση αναγκαστικών νόμων και διαταγμάτων τα οποία τελούσαν πάντα υπό την αίρεση ότι θα επικυρώνονταν από την Βουλή όταν ξαναλειτουργούσε. Στη πραγματικότητα όμως από τις 115 συντακτικές πράξεις της περιόδου, ελάχιστες επικυρώθηκαν.

Στη συνέχεια, οι κυβερνήσεις που προέκυψαν, βασιλικές στην αρχή, κεντροδεξιές στη συνέχεια, ιδιοποιήθηκαν την νομοθετική εξουσία δια μέσου συνοπτικών διαδικασιών και συνέχισαν την νομοπαρασκευή αναγκαστικών νόμων και διαταγμάτων, όχι μόνο για θέματα του εμφυλίου πολέμου όπως η απαγόρευση λειτουργίας και δράσης του ΚΚΕ αλλά και για ζητήματα ελάσσονος σημασίας όπως η θέσπιση έδρας μαρμαροτεχνίτη στη Σχολή Καλών Τεχνών.⁵⁶

Το Σ.τ.Ε. επιχείρησε αρχικά να περιορίσει τις εξουσίες των μεταδεκεμβριανών κυβερνήσεων αλλά μπροστά στην έκρυθμη πολιτική κατάσταση που επικρατούσε, εν τέλει, για τις νομοθετικές αρμοδιότητες τους νομολόγησε ότι οι κυβερνήσεις αυτές είχαν: *«..και το δικαίωμα ρυθμίσεως κατά παρέκκλησιν από του Συντάγματος, εφ' όσον τούτο είναι απαραίτητως και επιτακτικώς αναγκαίον, ωρισμένων εξαιρετικών θεμάτων, άτινα συνιστώσι την πολιτικήν αποστολήν των Κυβερνήσεων τούτων»*.⁵⁷

Συνακόλουθα, μετά και το Γ΄ Ψήφισμα και την ίδρυση των Έκτακτων Στρατοδικείων με Βασιλικό Διάταγμα (Ιούνιος 1946), ο θεσμός της δικαιοσύνης ετέθη στο οπλοστάσιο των Κυβερνήσεων στον πόλεμο εναντίον του κομμουνισμού.

Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 1946-1949 είχε διαμορφώσει την πεποίθηση ότι η εκάστοτε κυβέρνηση που πάντα στηριζόταν από το Λαϊκό Κόμμα είχε την απόλυτη εξουσία επί παντός θέματος (στρατιωτικού ή πολιτικού) ή δραστηριότητας (εμπορικής ή οικονομικής) στη χώρα, στηριζόμενη πάντα στο πλαίσιο εκτάκτου ανάγκης που είχε διαμορφωθεί λόγω της «κομμουνιστικής απειλής». Δεν υπήρχε τρόπος νόμιμης αντίδρασης ή προσφυγής ακόμα και για οικονομικά ζητήματα όπως τα αιτήματα των αλευροπαραγωγών οι οποίοι αντιδρούσαν στις

⁵⁵ Αλιβιζάτος Νίκος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922 – 1974. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1995,σελ:171

⁵⁶ Αλιβιζάτος Νίκος, *ο.π.*,σελ:173

⁵⁷ Αλιβιζάτος Νίκος, *ο.π.*,σελ:177

εισαγωγές αλεύρων από το εξωτερικό, καθώς η δικαιοσύνη είχε μετατραπεί σε θεραπαινίδα του πολιτικού συστήματος λόγω πάντα των «εκτάκτων αναγκών».

Η οικονομία στην Ελλάδα κατά την μεταπολεμική περίοδο έπρεπε να αντιμετωπίσει δομικά προβλήματα σε τρία επίπεδα.

α) Την σταθεροποίηση των δημοσιονομικών μεγεθών και του εγχώριου νομίσματος (δραχμή).

β) Την ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού της χώρας καθώς και βασικών υλικοτεχνικών υποδομών.

γ) Την οικονομική ανάπτυξη και εκβιομηχάνιση της χώρας προκειμένου μακροπρόθεσμα η χώρα να μπει σε τροχιά ανάπτυξης και να μην στηρίζεται αποκλειστικά στην αγροτική οικονομία.

Η χρονική περίοδος της κατοχής είχε δημιουργήσει εξαιρετικά δυσμενή δεδομένα για την ελληνική οικονομία καθώς είχαν καταστραφεί όλες οι παραγωγικές υποδομές και στην ελληνική κοινωνία είχαν επικρατήσει ακραία οικονομικά φαινόμενα όπως η μαύρη αγορά, ο υπερπληθωρισμός και η υποκατάσταση του εθνικού νομίσματος από την χρυσή λίρα. Συνακόλουθα, εκτός των δομικών προβλημάτων που προαναφέραμε, βασικό κληροδότημα της κατοχής αποτελούσε και η άνηση της κερδοσκοπίας καθώς οι κάτοχοι κεφαλαίων και αγαθών σε αυτή την δύσκολη οικονομική συγκυρία επιχειρούσαν να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στην ελληνική κοινωνία.

Μετά την απελευθέρωση η ξένη βοήθεια με την στήριξη της *U.N.R.R.A* αποκατέστησε με εισαγωγές τροφίμων την απώλεια της εγχώριας παραγωγής. Η ελληνο-βρετανική συμφωνία του 1946 κατέδειξε ότι η σταθεροποίηση της οικονομίας βασιζόταν σε μια ορθολογική ισορροπία ανάμεσα στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα της οικονομίας. Η τελική πολιτική απόφαση έγειρε αποφασιστικά την πλάστιγγα του διλήμματος υπέρ της ιδιωτικής σφαίρας της οικονομίας.

Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής και οικονομικής επιλογής ήταν η πλήρης απελευθέρωση των εισαγωγών, η αποδέσμευση της οικονομίας από κάθε είδος ελέγχου και η ελεύθερη μετατρεψιμότητα των δραχμών σε χρυσές λίρες. Ως εκ τούτου, οι πολιτικές και στρατηγικές επιλογές των Βρετανών επέτυχαν καθώς το 1946 με τις εκλογές και το δημοψήφισμα επανήλθε ο Βασιλιάς και εξελέγη το Λαϊκό Κόμμα αλλά είχε κατασπαταληθεί το 40% του ΑΕΠ χωρίς να βελτιωθούν οι παραγωγικές δυνατότητες της χώρας και παράλληλα να δημιουργηθεί μια πολιτική και επιχειρηματική κάστα διεφθαρμένη και ανάλγητη όσον αφορά τα προβλήματα του

ελληνικού λαού όπως κατέδειξε αργότερα η Επιτροπή Porter που ήλθε να αναλύσει το ελληνικό ζήτημα.⁵⁸

2.2. Η αποστολή Porter

Η Ελλάδα στις αρχές του 1947 βρισκόταν σε δεινή οικονομική κατάσταση μετά και τις διαδοχικές αποτυχίες των οικονομικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν αρχικά από τον Κ. Βαρβαρέσο και στην συνέχεια από την βρετανική αποστολή B.E.M. Οι αποτυχίες αυτές είχαν καταδείξει το πραγματικό πρόβλημα στην πολιτική και κατ' επέκταση κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας μεταπολεμικά το οποίο δεν ήταν άλλο από τις εύρωστες οικονομικά τάξεις που στο σύνολό τους είχαν διατηρήσει τις θέσεις, τα προνόμια και το πλούτο τους ακόμα και κατά τη διάρκεια της Κατοχής.

Ο Κ. Βαρβαρέσος ανέλαβε το καλοκαίρι του 1945 το έργο ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας υπό αρκετά δυσμενείς πολιτικές συγκυρίες για τον ίδιο, καθώς το Λαϊκό Κόμμα όταν προτάθηκε από την Βρετανία και την *U.N.R.A.A.*, τον χαρακτήρισε ως «ακραίο συντηρητικό» και ένα χρόνο μετά ως «σύμμαχο των κομμουνιστών» λόγω των επιλογών του όπως θα δούμε παρακάτω.

Οι μεταρρυθμίσεις του Βαρβαρέσου αποσκοπούσαν σε δύο στόχους. Την βελτίωση της εξωτερικής οικονομικής βοήθειας και την εφαρμογή εναργέστερου κρατικού ελέγχου επί της εθνικής οικονομίας. Ενήργησε για την αύξηση της οικονομικής βοήθειας της *U.N.R.A.A.*, για τη σύναψη δανείου από την αμερικανική τράπεζα *Import-Export Bank* ενώ εξασφάλισε στοιχειώδη στρατιωτική βοήθεια από την Βρετανία. Επιπροσθέτως, αύξησε τους μισθούς, απαγόρευσε τις συναλλαγές σε χρυσό και βελτίωσε αισθητά σε σύντομο διάστημα το επίπεδο των μισθωτών.

Σχετικά με τον προϋπολογισμό, ο Βαρβαρέσος επιχείρησε να φορολογήσει κάθε είδους δραστηριότητα (βιομηχανική, εμπορική, επιχειρηματική) προκειμένου να αποφέρει έσοδα στον κρατικό προϋπολογισμό. Επίσης είχε λάβει μέριμνα μέσω νομοθετικής διάταξης, να απαγορεύσει τη μετακύλιση του φόρου αυτού στον καταναλωτή καταρτίζοντας λίστα ειδών που τελούσαν υπό διατίμηση και απαγορευόταν να ανατιμηθούν. Προκειμένου να αμβλύνει τις αντιδράσεις των ανώτερων οικονομικών τάξεων, ο ίδιος έλαβε πρωτοβουλίες για την κρατική παρέμβαση στην

⁵⁸ Σταθάκης Γεώργιος, *Το δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ. Η ιστορία της Αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2004,σελ:20-21

εισαγωγή πρώτων υλών για την βιομηχανία, βιοτεχνία και μεταποίηση προκειμένου να διευκολυνθεί η παραγωγή.

Οι αντιδράσεις που ξεσήκωσαν οι μεταρρυθμίσεις του εκτείνονται από το Λαϊκό Κόμμα που τον χαρακτήρισε «σύμμαχο των κομμουνιστών» ενώ για διαφορετικούς λόγους η Αριστερά, χωρίς να επικρίνει τη πολιτική του, τον χαρακτήριζε ως «όργανο της χρηματιστηριακής ολιγαρχίας». Σύντομα ξεκίνησαν πρακτικές μαύρης αγοράς όπως η απόκρυψη προϊόντων όπως το λάδι έως το κλείσιμο επιχειρήσεων ενώ και η ΑΔΕΔΥ είχε εκφράσει ανοικτά την αντίθεσή της.⁵⁹

Εν τέλει ο Βαρβαρέσος παραιτήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1945 καταδεικνύοντας ως αντίπαλους των μεταρρυθμίσεων τα επιχειρηματικά συμφέροντα της οικονομικής ολιγαρχίας η οποία είχε καθιερώσει τη θέση της στην ελληνική κοινωνία. Μετά την αποχώρηση του Βαρβαρέσου κάποιες μεταρρυθμίσεις του παρέμειναν εν ισχύ έως το 1946 αλλά εγκαταλείφθηκαν στο σύνολό τους και οι δείκτες της οικονομίας επιδεινώθηκαν περαιτέρω.

Η αγγλο-ελληνική συμφωνία του 1946 επήλθε προκειμένου να καλυφθούν τα τεράστια προβλήματα που αντιμετώπιζε η ελληνική οικονομία και η Βρετανική Οικονομική Αποστολή (B.E.M) ήλθε να θέσει το πλαίσιο των βασικών στρατηγικών για την οικονομική ανάκαμψη. Ήταν όμως εμφανές ότι τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η ίδια η Βρετανία ήταν τεράστια και από τα μέσα του 1946 ήταν σαφές ότι δεν θα μπορούσε να συνεχίσει την οικονομική και υλικοτεχνική υποστήριξη της χώρας, καταδεικνύοντας ως λύση τις Η.Π.Α.⁶⁰

Η επιτροπή *Porter* αποτελούσε τον προπομπό της αμερικανικής βοήθειας που σχεδιαζόταν από υπηρεσιακούς παράγοντες των Η.Π.Α. προκειμένου να εξειδικευτούν ο τρόπος και το ύψος της αμερικανικής οικονομικής ενίσχυσης. Πέραν του τεχνοκρατικού οικονομικού ρόλου, η Επιτροπή *Porter* ουσιαστικά κλήθηκε να αξιολογήσει την πολιτική και οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα μιας και το Δόγμα Τρούμαν όπως εξαγγέλθηκε επισήμως αργότερα, εμπεριείχε και μακροπρόθεσμους σχεδιασμούς όσον αφορά το ρόλο των Η.Π.Α στον κόσμο.

Η λεπτομερής έκθεση της Επιτροπής *Porter* αριθμούσε περί τις 190 σελίδες και αποτελούσε μια ουσιαστική προσέγγιση σε όλα τα θέματα της σταθεροποίησης και ανασυγκρότησης της χώρας περιλαμβάνοντας επίσης στόχους και προτεραιότητες που όπως φαίνεται, μεταγενέστερα, ανεξάρτητα των πολιτικών αλλαγών σε Ελλάδα και Η.Π.Α. οι ιδέες αυτές φαινόταν ότι επηρέαζαν σημαντικά τις επιλογές αυτές.

⁵⁹ Σταθάκης Γεώργιος, *Το δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ. Η ιστορία της Αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2004,σελ:75-82

⁶⁰ Σταθάκης Γεώργιος, *ο.π.*,σελ:97

Κεντρική ιδέα της Έκθεσης *Porter* ήταν πως οι προσπάθειες των Αμερικανών, πέραν των οικονομικών θεμάτων έπρεπε να επικεντρωθούν στον σχηματισμό μέσω βαθιών μεταρρυθμίσεων και παρεμβάσεων, στο σχηματισμό ενός βιώσιμου οικονομικού και πολιτικού συστήματος. Στις σελίδες της Έκθεσης εκφραζόταν ανοικτά η άποψη πως μπορεί μεν η στρατιωτική νίκη να αποτελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο της αμερικανικής επέμβασης στην Ελλάδα αλλά εάν παρέμενε το ίδιο πολιτικό οικονομικό σύστημα στην εξουσία, δεν θα μπορούσαν να εξαλείψουν τα πραγματικά αίτια της κομμουνιστικής ανταρσίας.

Η κριτική στράφηκε προς το κατεστημένο της Αθήνας το οποίο χαρακτηρίστηκε ως αντιδραστικό και αυταρχικό ενώ οι πολιτικοί είχαν χαρακτηριστεί ως διεφθαρμένοι καθώς χρησιμοποιούσαν τις δημόσιες θέσεις και αξιώματα για προσωπικό οικονομικό όφελος και εξυπηρέτηση πολιτικών φίλων τους.

Χαρακτηριστικά στο τελευταίο και απόρρητο σκέλος της Έκθεσης *Porter* προειδοποιούταν η ηγεσία των Η.Π.Α πως ξεκινώντας η συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση, αν δεν έβλεπαν τα πράγματα ρεαλιστικά και χωρίς αυταπάτες, διέτρεχαν τον κίνδυνο να θεωρήσουν ότι υποστηρίζουν ένα καθεστώς απόλυτα συντηρητικό και αυταρχικό.⁶¹

Το πόρισμα της Επιτροπής *Porter* διαβιβάστηκε και επισήμως στην κυβέρνηση με επιστολή του Αμερικανού Πρέσβη την 03/05/1947.⁶²

Η παρέμβαση των Αμερικανών ξεκίνησε ήδη σε συνάντηση ανάμεσα στον πρέσβη *Lincoln MacVeagh* και τον Κ. Τσαλδάρη, όπως αναφέρει ο ημερήσιος τύπος χαρακτηριστικά : «*Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΤΑΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ...κατά πληροφορίας διπλωματικών πηγών ο κος Μακ Βη συζητών το όλον ελληνικό πρόβλημα με τον κο Τσαλδάρη προχθές του εξέφρασε τη γνώμην ότι εάν δεν ληφθούν σύντομα μέτρα υπάρχει κίνδυνος η Ελλάς να εξαφανισθή όπισθεν του σιδηρού παραπετάσματος. Υπό την έννοιαν αυτή θα ήτο επιβεβλημένη η συγκέντρωση των ελληνικών πολιτικών προσπαθειών υπό μορφή διευρύνσεως της κυβερνήσεως, δια της συμμετοχής σε αυτήν και άλλων πολιτικών παραγόντων κυρίως όμως του κόμματος των Φιλελευθέρων ... Εν συνεχεία ο κος Μακ Βη εξέφρασε τη γνώμην ότι για το συγκεκριμένο ζήτημα της αντιμετώπισεως της ανταρσίας επιβάλλεται να αρθούν τα ηθικά ερείσματα του κομμουνιστικού κόμματος δια της ανανεώσεως της αμνηστίας προς τους αντάρτας. Ο Αμερικανός πρέσβης δεν*

⁶¹ Σταθάκης Γεώργιος, ο.π.,σελ:147-153

⁶² Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947) – αρ. αρχείου 23/3/2/1

καθόρισε την έκτασιν της νέας αμνηστίας άφησεν όμως σαφώς να εννοηθή ότι δεν πρόκειται να είναι η αυτή με την περιεχομένην εις το γνωστόν ψήφισμα περί επιείκειας..».⁶³

Πως αντέδρασε όμως το πολιτικό σύστημα και ειδικά ο Κ. Τσαλδάρης και το Λαϊκό Κόμμα απέναντι στην οξεία αυτή κριτική; Σε ένα εσωτερικό έγγραφο με μορφή *non paper* του Λαϊκού Κόμματος, χαρακτηρισμένο ως *ΑΠΟΡΡΗΤΟ* παρουσιάστηκαν οι πολιτικές αντιδράσεις απέναντι στο πόρισμα της Επιτροπής *Porter* σε δεκαπέντε (15) βασικά σημεία που δύναται να επεξηγηθούν συνοπτικά ως κατωτέρω:

Η κυβέρνηση του Λαϊκού Κόμματος και αργότερα η Κυβέρνηση Συνεργασίας ύστερα από ορθή ανάλυση των προβλημάτων και των διεθνών δεδομένων ορθά επεδίωξαν την πρόκληση του ενδιαφέροντος των Αμερικανών προκειμένου να διασωθεί η χώρα.

Η Έκθεση *Porter* εμπεριέχει τις γνώμες των Αμερικανών εμπειρογνομόνων και όχι τις αποφάσεις των Η.Π.Α ούτε μεταβάλλει τις προϋποθέσεις της χορήγησης της βοήθειας για την ανασυγκρότηση της χώρας και των βασικών προϋποθέσεων για αυτή όπως η μείωση του κόστους ζωής και η κινητοποίηση των πόρων στην Ελλάδα.

Εκ των προϋποθέσεων για την χορήγηση της βοήθειας θα πρέπει να αποκρουστούν τυχόν όροι που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν μειωτικοί για την αξιοπρέπεια της χώρας, είτε να υπονομεύσουν την εγκαρδιότητα μεταξύ ΗΠΑ-Ελλάδος είτε να δώσουν επιχειρήματα στους κομμουνιστές για άσκηση κριτικής.

Θα πρέπει να σχηματιστεί ακέραιη πολιτική συμμαχία ακόμα και με άλλα κόμματα, επιθυμητή με κο Γονατά ή κο Ζέρβα και στη περίπτωση του Σοφούλη μόνο εάν ο ίδιος αποδεχτεί ότι η «ανταρσία» είναι ξενοκίνητη, ότι οι «δήθεν» Έλληνες αντάρτες έχουν απωλέσει τον χαρακτηρισμό «Έλληνας» και σε καμία περίπτωση να μην γίνει δεκτή γενική αμνηστία.

Να γίνει ριζική κάθαρση στο δημόσιο τομέα και τη δικαιοσύνη από κομμουνιστικά στοιχεία, να αντιμετωπιστούν από την ελληνική πρεσβεία στις ΗΠΑ η κομμουνιστική προπαγάνδα που διαβάλλει τις προσπάθειες της Ελλάδος και να ισχυροποιηθεί ο στρατός μιας και κατά τις προβλέψεις το επικρατέστερο σενάριο είναι η κλιμάκωση του εμφυλίου και όχι η ειρήνευση. Τέλος στο απόρρητο σημείωμα αυτό τονίζεται η ανάγκη να αποφευχθούν πάση θυσία κοινωνικές αναστατώσεις οιαδήποτε μορφής λόγω αψυχολόγητων μέτρων (πχ ενοικιοστάσιο).⁶⁴

⁶³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ αριθ φύλ : 620/09.05.1947)

⁶⁴ Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 21 : Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47 – 08/47– Αρ. Αρχείου 21/3/26/1, 21/3/26/2, 21/3/26/3.

2.3. Το Δόγμα Τρούμαν και η Ελληνο-Αμερικανική Συμφωνία

Η Ελληνο – Αμερικανική Συμφωνία οικονομικής και υλικοτεχνικής βοήθειας συζητήθηκε και ψηφίστηκε από την Βουλή των Ελλήνων την 20/06/1947 σε μια πανηγυρική ατμόσφαιρα όπως μπορούμε να διαβάσουμε στα Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων : «...*Πρόεδρος: Ο κος Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως κ. Τσαλδάρης έχει τον λόγο... Κ. Τσαλδάρης (Υπ. των Εξ/κων): Κύριοι Βουλευται, με εξαιρετικήν ευχαρίστησιν έχω να προβώ εις την κάτωθι προς την Βουλή δήλωσιν: Σήμερον το απόγευμα υπεγράφη η συμφωνία μεταξύ Ελλάδος και Αμερικής η καθορίζουσα τον τρόπον της παροχής της βοήθειας. (χειροκροτήματα) Επιθυμώ να φέρω εις γνώσιν της Βουλής το κείμενον της συμφωνίας, το οποίον και θα αναγνώσω. Να μου επιτρέψει η Βουλή καθ'ήν ώραν υπογράφεται η συμφωνία αυτή, αποτελούσα οιονεί προοίμιον περαιτέρω συμφωνιών των οποίων ξ προεργασία γίνεται κατά την παρούσαν στιγμήν εις ολόκληρον την Ευρώπην, να χαρακτηρίσω την συμφωνίαν αυτήν ως ένα αίσιον γεγονός, ως ένα καλόν οιονόν δια την επιτυχία των περαιτέρω προσπαθειών τας οποίας καταβάλλει η μεγάλη υμών Σύμμαχος, αι Ηνωμένοι Πολιτείαί, προς αποκατάστασιν του Οικονομικού βίου της Ευρώπης, εκ της οποίας αποκαταστάσεως ως είκος αναμένεται και η περαιτέρω ανοικοδόμησις αλλά και αυτή η ύπαρξις του Κόσμου».*⁶⁵

Στο κείμενο που αναγνώστηκε στην Βουλή των Ελλήνων παρουσιάστηκαν οι βασικοί όροι της συμφωνίας η οποία υπεγράφη για λογαριασμό της ελληνικής κυβέρνησης από τον Κ. Τσαλδάρη και εκ μέρους των Η.Π.Α από τον Πρέσβη Α' Τάξεως *Lincoln MacVeagh*.

Ιδιαίτερο σημείο αναφοράς αποτελεί η παράγραφος 1 του άρθρου 7 της συμφωνίας σύμφωνα με την οποία «*Άρθρο 7 Η Ελληνική Κυβέρνησις και η Κυβέρνησις των Ηνωμένων Πολιτειών θέλουσι συναργασθή ίνα εξασφαλίσουν εις τους λαούς των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ελλάδος πλήριν ενημέρωσιν ...1) Θα επιτρέπηται εις αντιπροσώπους του τύπου και της ραδιοφωνίας των Ηνωμένων Πολιτειών να παρατηρώσιν ελευθέρως και να αναφέρωσι πλήρως σχετικώς με την χρησιμοποίησιν της βοήθειας ταύτης....*».⁶⁶

Ως εκ τούτου, αντιλαμβανόμαστε τη σημασία που έδινε η επίσημη πολιτική των Η.Π.Α στην παρουσία του αμερικανικού τύπου στην Ελλάδα και την πρόσβαση που θα έπρεπε να απολαμβάνει από τις μελλοντικές ελληνικές Κυβερνήσεις σχετικά με την αμερικανική βοήθεια και την χρήση της. Αυτό έμελλε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις παρουσίας του *George Polk*

⁶⁵ Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση ΡΛΗ-20.06.1947

⁶⁶ Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, Συνεδρίαση ΡΛΗ-20.06.1947

αλλά και πολλών άλλων δημοσιογράφων στη χώρα οι οποίοι όπως θα δούμε αποτελούσαν αναπόσπαστο μέρος της Αμερικανικής Αποστολής .

Η Ελληνοαμερικανική Συμφωνία, παρουσιάστηκε με πανηγυρικό τρόπο στον φιλοκυβερνητικό τύπο, καθώς εθεωρείτο ότι η οικονομική βοήθεια και η αμερικανική παρουσία θα δρούσε καταλυτικά στην νικηφόρο εξέλιξη του εμφύλιου πολέμου εις βάρος των κομμουνιστών αλλά ταυτόχρονα και με την πλήρη εθνική κυριαρχία της Ελλάδος, παρά το γεγονός ο Αμερικάνος πρέσβης ήδη είχε εισηγηθεί στον Κ. Τσαλδάρη τον σχηματισμό διευρυμένης κυβέρνησης , όπως χαρακτηριστικά αναφέρει σε πρωτοσέλιδο άρθρο η εφημερίδα *ΦΩΣ* «*Η ΠΑΡΟΧΗ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΘΑ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙ ΤΟΥΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΔΕΣΜΟΥΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΘΝΩΝ....η βοήθεια θα παρασχεθή υπό όρους , συμφώνως προς την κυριαρχικήν ανεξαρτησίαν και την ασφάλειαν των δύο κρατών....*»⁶⁷

2.4. Οι σχεδιασμοί και οι διαφωνίες της Αμερικανικής Αποστολής

Η ανάμιξη των Αμερικάνων στην ελληνική πολιτική ζωή έγινε πραγματικότητα και πήρε σάρκα και οστά από τις αρχές του 1948 με την εισαγωγή των αρχικών νομοσχεδίων – πλαισίων της βοήθειας την αποδοχή και έγκρισή τους από το Κογκρέσο. Το αποτέλεσμα ήταν η ένταξη της βοήθειας για την Ελλάδα στο Σχέδιο Μάρσαλ .

Ο προγραμματισμός της βοήθειας ξεκίνησε με τον διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων του *E.C.A./Greece* που θεσμοθετήθηκε για την διευθέτηση των οικονομοτεχνικών ζητημάτων και της *J.U.S.M.A.P.G/Greece* η οποία είχε ως κύρια αρμοδιότητα τον συντονισμό της στρατιωτικής αρωγής προς την Ελλάδα προκειμένου να επικρατήσει η εθνική κυβέρνηση επί των κομμουνιστών.

Η αμερικανική πρεσβεία διατηρούσε επιφυλάξεις ως προς την αποφασιστικότητα της πολιτικής ηγεσίας των Η.Π.Α. για την οριστική επίλυση του ελληνικού ζητήματος καθώς υπήρχε ανελαστικότητα και περιορισμοί στις διπλωματικές σχέσεις με την Ε.Σ.Σ.Δ που έθετε εν αμφιβόλω την αποτελεσματική παρέμβαση των Η.Π.Α στον ελληνικό εμφύλιο . Η πρεσβεία δεν απέκλειε και την άμεση εμπλοκή αμερικανικών στρατευμάτων και στόλου σε περίπτωση που διαφαινόταν κίνδυνος στη νικηφόρο έκβαση του εμφυλίου, ακόμα και αυτό δημιουργούσε προστριβές στις σχέσεις με την Ε.Σ.Σ.Δ.

⁶⁷ Εφημερίδα *ΦΩΣ*, αριθ. φυλ: 12021/21.06.1947

Αυτή η πιθανότητα είχε γίνει επικρατούσα αντίληψη της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, ειδικά μετά την ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης με πρωθυπουργό το Μάρκο Βαφειάδη.

Την ίδια στιγμή, εντός της αμερικανικής αποστολής είχαν εκδηλωθεί διαφωνίες ανάμεσα στους οικονομικούς παράγοντες και τεχνοκράτες που ήταν υπεύθυνοι για την υλοποίηση του οικονομικού σκέλους της Συμφωνίας Μάρσαλ στην Ελλάδα και την αμερικανική πρεσβεία η οποία, έναντι των οικονομικών δράσεων και μεταρρυθμίσεων οι οποίες προτείνονταν, είχε ως ξεκάθαρο στρατηγικό στόχο τη νίκη επί των κομμουνιστικών δυνάμεων στον εμφύλιο καθώς θεωρούσε ότι η οικονομία μετά την ειρήνη θα μπορούσε να βελτιωθεί με άμεσο αποτέλεσμα τη μείωση του ύψους της αμερικανικής βοήθειας.⁶⁸

⁶⁸ Σταθάκης Γεώργιος, *Το δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ. Η ιστορία της Αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2004,σελ:219

Κεφάλαιο 3^ο : Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα το 1947-1949

3.1. Η πολιτική κατάσταση από το 1947 – 1948

Είδαμε έως αυτό το σημείο της παρούσας εργασίας πώς κλιμακώθηκε η πολιτική και στρατιωτική κατάσταση στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωση, από τα Δεκεμβριανά προς την Λευκή Τρομοκρατία και στη συνέχεια προς την πολεμική ανάφλεξη του Εμφυλίου.

Διαπιστώσαμε επίσης, τον τρόπο με τον οποίο δρούσε η οικονομική ολιγαρχία στη χώρα, σε αργαστή συνεργασία με τμήματα της πολιτικής ηγεσίας που βρίσκονταν στην εξουσία, δημιουργώντας ένα πολύπλοκο και διεφθαρμένο σύστημα οικονομικών σχέσεων μεσαζόντων και αγοράς που κερδοσκοπούσε εις βάρος του ελληνικού λαού ο οποίος ζούσε στην πενία.

Η κατάσταση αυτή και ειδικότερα η επικράτηση του διεφθαρμένου πολιτικού και οικονομικού συστήματος το οποίο εμφανιζόταν ως η μοναδική αντικομμουνιστική λύση που επιθυμούσε να συνδιαλλαγεί με τις Η.Π.Α σύμφωνα και με τις προτροπές των Βρετανών, ήταν γνωστή στην αμερικανική πολιτική ηγεσία και θεσμικά είχε αποτυπωθεί στην Έκθεση *Porter*. Οι Αμερικανοί επέλεξαν να συμπεριλάβουν την Ελλάδα στο Σχέδιο Μάρσαλ εν γνώσει τους ότι έπρεπε να γίνουν τομές στην πολιτική ζωή και πρότειναν εξαρχής την πολιτική συνεργασία και διεύρυνση της κυβέρνησης.

Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα μετά τις εκλογές την 31/03/1946, χαρακτηρίζονταν από έντονη ρευστότητα καθώς εξελέγη ως πρώτη πολιτική δύναμη το Λαϊκό Κόμμα αλλά λόγω των βρετανικών πιέσεων επιχειρήθηκε να σχηματιστεί κυβέρνηση ευρύτερης συνεργασίας με τις υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις και πρωθυπουργό τον Πρόεδρο του ΣτΕ Παναγιώτη Πουλίτσα.

Μετά την αποτυχία του εγχειρήματος, ο Κ. Τσαλδάρης, αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος ανέλαβε την εξουσία (Απρίλιος 1946) προκειμένου να οδηγήσει τη χώρα στη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος για το πολιτειακό, ενώ παράλληλα κατήρτισε νομοθεσία περί διώξης των κομμουνιστών όπως το περίφημο Γ΄ Ψήφισμα την 18/06/1946 όπου συστηματοποιήθηκαν οι διώξεις των κομμουνιστών καθώς η χώρα οδηγούταν με μαθηματική βεβαιότητα προς τον εμφύλιο.

Μετά το δημοψήφισμα της 01/09/1946 και την επάνοδο του Βασιλιά και της Μοναρχίας, ο Κ. Τσαλδάρης συνέχισε τη διακυβέρνηση της χώρας έως τον Ιανουάριο του 1947 όπου υπό τις αμερικανικές πιέσεις, η κυβέρνηση του παραιτήθηκε δίνοντας τη θέση της στη κυβέρνηση του Μάξιμου η οποία σχηματίστηκε, κατόπιν προτροπών των Η.Π.Α. με σύμπραξη όλων των πολιτικών δυνάμεων πλην των φιλελευθέρων. Τον Ιούνιο του 1947 επικυρώθηκε η

ελληνοαμερικανική συμφωνία αλλά η Κυβέρνηση Μάξιμου παραιτήθηκε και εν τέλει σχηματίστηκε Κυβέρνηση Συνεργασίας των δύο κομμάτων εξουσίας (Λαϊκό Κόμμα – Κόμμα Φιλελευθέρων) από τον Σεπτέμβριο του 1947 έως και το Νοέμβριο του 1948. Η Κυβέρνηση αυτή σχηματίστηκε μετά από τις αμερικανικές πιέσεις καθώς ο εμφύλιος πόλεμος είχε ήδη οδηγηθεί στη κλιμάκωση με την ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης των ανταρτών.

Ο Κων/νος Τσαλδάρης αν και είχε πλειοψηφία, υποχώρησε και παραχώρησε τη θέση του πρωθυπουργού στον Θεμιστοκλή Σοφούλη, διατηρώντας ο ίδιος τη θέση του Αντιπροέδρου της κυβερνήσεως και του Υπουργού Εξωτερικών.⁶⁹

Μεσούσης της θητείας εν λόγω κυβερνήσεως, σημειώθηκε η δολοφονία του Αμερικανού δημοσιογράφου *George Polk*. Η κυβέρνηση Σοφούλη είχε να διαχειριστεί την υπόθεση αυτή η οποία είχε λάβει διεθνείς διαστάσεις, τη στιγμή που η χώρα είχε ήδη ανοικτά ζητήματα στην οικονομία αλλά στον Ο.Η.Ε όπου η βαλκανική επιτροπή στην Θεσσαλονίκη εξέταζε τα θέματα που είχε θέσει η Ελλάδα ως προς τη συμμετοχή των βόρειων συνοριακών χωρών (Αλβανία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία) στην υποστήριξη των ανταρτών του Δ.Σ.Ε .

Ο Κ. Τσαλδάρης είχε μια σταθερή και μόνιμη πολιτική παρουσία σε όλες τις κυβερνήσεις που σχηματίστηκαν κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, διατηρώντας τα καίρια πόστα του Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως και του Υπουργού Εξωτερικών διατηρώντας τις πολιτικές συμμαχίες του αλλά και τις σχέσεις φιλίας με τους επιχειρηματικούς και εφοπλιστικούς κύκλους σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Πέραν όμως της οικονομίας, ποια ήταν η κατάσταση που αντίκριζε ένας ξένος επισκέπτης της χώρας όπως ο *George Polk* κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής; Η οικονομική διαπλοκή ήταν δεδομένη αλλά πώς ακριβώς ήταν η ζωή στις πόλεις και την ύπαιθρο για τους απλούς ανθρώπους που αναγκάζονταν να υπομένουν τη δυσμενή οικονομική κατάσταση, τον πόλεμο αλλά και τις ένοπλες ομάδες Μ.Α.Δ ή Μ.Α.Υ που σκορπούσαν ακόμα τον τρόμο;

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η από 28/04/1947 επιστολή του Νομάρχη Φωκίδος κ. Αθανασούλη Λ. προς τον Κ. Τσαλδάρη, ο οποίος αναφέρει την κατάσταση που επικρατεί στη περιφέρειά του τονίζοντας με τα μελανότερα χρώματα την ισχυρή παρουσία των κομμουνιστών ανταρτών. Αναφέρει ότι μόλις 15 κοινότητες ελέγχονται από το επίσημο κράτος, ότι οι

⁶⁹ Wikipedia, Διατελέσαντες Πρωθυπουργοί, [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CF%80%CF%81%CF%89%CE%B8%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CF%8E%CE%BD_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82%CE%91%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%B8%CE%AD%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7_%E2%80%93_%CE%92%CE%84_%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_\(1944-1967\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CF%80%CF%81%CF%89%CE%B8%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CF%8E%CE%BD_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82%CE%91%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%B8%CE%AD%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7_%E2%80%93_%CE%92%CE%84_%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_(1944-1967)) Ημερομηνία Ανάκτησης : 08/09/2024 19:15

ψηφοφόροι του Λαϊκού Κόμματος στοχοποιούνται και γίνονται δέκτες επιθέσεων από τους κομμουνιστές και θέτει το ζήτημα ανάληψης πρωτοβουλιών από το κράτος για την επαναφορά της τάξης. Ενώ η επιστολή κινείται σε αναμενόμενο ύφος καθόσον ο ίδιος αποτελεί πολιτικό στέλεχος του Λαϊκού Κόμματος, δεν χάνει την ευκαιρία να επισημάνει ότι: «..περί των αιτιών της καταστάσεως αυτής δεν αναφέρω, ει μη ότι τουλάχιστον εις την περιφέρειάν μου οφείλεται κατά μέγα μέρος εις την ανικανότητα και αισχράν διαγωγήν ορισμένων κρατικών οργάνων (αξιωματικών), αίτινα εις την κρισιμοτέραν στιγμήν του Εθνικού υμών βίου, δεν εφάνησαν αντάξια των περιστάσεων και των προσδοκιών του Έθνους, επιδείξαντα διαγωγήν κυριολεκτικώς επονείδιστον... »⁷⁰

Είναι λοιπόν φανερό, τόσο από την εν λόγω επιστολή του Νομάρχη όσο και από την προγενέστερα μνημονευόμενη στην εργασία αναφορά του Διοικητού Μ.Α.Υ Λεωνιδίου Ανθ/γού Σκαραντάβου προς τον ίδιο τον Πρόεδρο Κ. Τσαλδάρη, η οποία ήταν γραμμένη με αντιστρατιωτικό και αντιδεοντολογικό ύφος που δεν αρμόζει σε αξιωματικό που αναφέρεται στον ιεραρχικά ανώτερο του, ότι δεν υπήρχε στρατιωτική πειθαρχία και τάξη στις δυνάμεις του κυβερνητικού στρατού και των Μ.Α.Υ και Μ.Α.Δ με αποτέλεσμα, πέραν των στρατιωτικών αποτελεσμάτων να υπάρχει και πρόβλημα συνύπαρξης με τους κατοίκους των περιοχών που δραστηριοποιούνταν.

Η κατάσταση στην ύπαιθρο γνωστοποιήθηκε στον Κ. Τσαλδάρη και από την Κεντρική Επιτροπή του Ε.Α.Μ με το αριθ πρωτ : 790/08.05.1947 έγγραφο σύμφωνα με το οποίο: «Δεν είναι δυνατόν παρά να έφθασε και μέχρις υμών ο αποτροπιασμός και η φρίκη που δοκιμάζει η κοινή γνώμη από την αιματηράν κατά των άμαχων πληθυσμών δράσιν των εν γένει ενόπλων δυνάμεων της Κυβερνήσεως Εκείνο που δεν θα εύρη ποτέ καμίαν δικαιολογίαν ή ανοχήν από κανέναν και πουθενά, είναι ο ασύδοτος σφαγιασμός των αμάχων από τας εν γένει ενόπλους δυνάμεις της Κυβερνήσεως και ακόμα ολιγώτερον η αιματηρά δράσις των Έκτακτων Στρατοδικείων της ήτις στρέφεται αδιακρίτως κατά ανδρών, γυναικών και μειρακίων... Όσο δια την δράσιν έκτακτων στρατοδικείων ..εξετελέσθησαν μέχρι τούδε και με ρυθμόν τελευταίως ολοέναν αυξανόμενον εν συνόλω 181 άτομα, εξ ών 146 πολίται, 30 στρατιώται, 4 γυναίκες και ένας ιερεύς ..αριθμός αληθώς φρικιαστικός δια καθεστώς που διεκδικεί τον τίτλον του νομίμου και θέλει να παριστάνει το κράτος δικαίου ».⁷¹

⁷⁰ Αρχείο Κ Τσαλδάρη Φάκελος 21: Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47 – 08/47. Αρχείο 21/2/63/1-2-3

⁷¹ Αρχείο Κ Τσαλδάρη Φάκελος 21: Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47 – 08/47. Αρχείο 21/3/15/1

Το θέμα όμως του ελέγχου των πάσης φύσεως στρατιωτικών ή πολιτοφυλακών (Μ.Α.Υ, Μ.Α.Δ) ή χωροφυλάκων που εξ ονόματος της κυβέρνησης πολεμούσαν με αμφίβολους τρόπους και μεθόδους τους κομμουνιστές από την εποχή της Λευκής Τρομοκρατίας έως και τον Ιούνιο του 1947 όταν επισημοποιήθηκε η ελληνοαμερικανική συμφωνία, απασχολούσε και τους Αμερικανούς και μάλιστα σε υψηλό πολιτικό επίπεδο όπως φαίνεται από την επίσημη αλληλογραφία του Υπουργείου Εξωτερικών και ειδικότερα από την από 25/06/1947 απόρρητη αναφορά του διπλωμάτη Β. Δενδραμή ο οποίος αναφέρει:

«...Αντης πολιτικών υποθέσεων κος Χέντερσον εις ών ομίλησα ..είπεν ότι θα ζητήσει διαλεύκανσιν ζητήματος παρ' αμερικανική πρεσβείας διότι φοβείται ότι έχει εμφιλοχωρήσει παρεξήγησις οδηγιών ως προς χωροφυλακήν. Παριστάμενος κατά συζήτησιν κος Μπαζτερ μοι είπεν ότι προεβλήθησαν αντιρρήσεις διότι συντήρησις χωροφυλακής είναι τριπλάσια στρατού.... Όταν ηξηρχόμην γρ. Διευθυντού, κ. Μπαζτερ μοι είπεν απολύτως εμπιστευτικώς, ότι αντιρρήσεις δι αύξησιν χωροφυλακής οφείλονται εις το ότι περιήλθεν ενταύθα πληροφορία ότι Υπουργός Δημοσίας Τάξεως, εις ών υπάγεται χωροφυλακή, επιζητεί αύξησιν αυτής προς επίρωσιν προσωπικής του επιρροής. Διέψευσα ταύτην, νομίζω όμως ότι δέον να εξαγάγητε και αύτοθι Πρεσβευτήν Ηνωμένων Πολιτειών αυτής της πλάνης, αν τυχόν αυτός παρέσχεν εσφαλμένην ταύτην πληροφορίαν... ΔΕΝΔΡΑΜΗΣ»⁷²

Η πληροφορία αυτή που συζήτησαν οι Αμερικανοί *off the record* με τον Έλληνα διπλωμάτη καταδείκνυε ένα χαρακτηριστικό στοιχείο που δεν αφορούσε μόνο την εμπλοκή ή όχι του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, Υπουργού Ναυτικών και προσωρινώς Δημοσίας Τάξεως⁷³ κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα, σε μια προσπάθεια αύξησης της πολιτικής του επιρροής μέσω της αύξησης της οροφής προσωπικού στη χωροφυλακή. Οι Αμερικανοί με την πλέον κατηγορηματικό τρόπο και μόλις 5 ημέρες μετά την υπογραφή της ελληνοαμερικανικής συμφωνίας δήλωναν ότι παρακολουθούσαν στενά και γνώριζαν πολύ καλά τις επαφές και τις διασυνδέσεις των ενόπλων ομάδων και τμημάτων με την πολιτική εξουσία και αυτό δεν θα μπορούσε να συνεχίσει, τουλάχιστον όχι με την δική τους βοήθεια.

⁷² Αρχείο Κ Τσαλδάρη Φάκελος 21: Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47 – 08/47. Αρχείο 21/3/82/1

⁷³ Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, <https://gslegal.gov.gr/?p=1076> Ημερομηνία Ανάκτησης 09/08/2024 20:48

3.2. Εξωτερική πολιτική της Ελλάδος και το ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε.

Από την 21/01/1946 η Ελλάδα βρέθηκε διεθνώς στο προσκήνιο ύστερα από το αίτημα της Ε.Σ.Σ.Δ στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε σχετικά με την αναγκαιότητα της παρουσίας βρετανικών στρατευμάτων στην εδαφική επικράτειά της. Η σοβιετική αντιπροσωπεία είχε θέσει το θέμα απόσυρσης των βρετανικών στρατευμάτων ενώ και στον κομμουνιστικό τύπο μπορούσε κανείς να βρει σχετικές αναφορές.

Η παρουσία των βρετανικών στρατευμάτων από ελληνικής πλευράς είχε ερμηνευθεί ως παράγοντας ασφαλείας για τον ελληνικό λαό που αντλούσε συναίνεση από τα ελληνικά κόμματα, παρά την κρίση που είχε δημιουργηθεί με την παραίτηση του Υπουργού Εξωτερικών Σοφιανόπουλου από την Κυβέρνηση Σοφούλη την ημέρα συνεδρίασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Εκείνη η πρώτη μάχη ήταν προς όφελος της Ελλάδος μιας και το αποτέλεσμα των εργασιών του Ο.Η.Ε ήταν αρνητικό για τους Σοβιετικούς καθώς δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα ενώ η αμερικανική εξωτερική πολιτική εξήλθε της ουδετερότητας που τηρούσε από τον Δεκέμβριο του '44 υποστηρίζοντας τις βρετανικές θέσεις.⁷⁴

Από την εποχή που ο Στρατηγός Μάρκος Βαφειάδης ετέθη επικεφαλής των ανταρτών ήταν εμφανής στην δεξιά παράταξη η στρατηγική του ιδιοφυΐα του και ο τρόπος με τον οποίο έστησε δίκτυο μεταφορών, επικοινωνιών και υποστηρίξεως του Δ.Σ.Ε. δημιουργώντας πρόσβαση σε επιλεγμένα συνοριακά σημεία με την Γιουγκοσλαβία. Σύντομα η υποστήριξη που παρείχαν οι τρεις συνοριακές χώρες της Ελλάδος, η Αλβανία, η Γιουγκοσλαβία και η Βουλγαρία ήταν εμφανής στις κυβερνητικές δυνάμεις.

Η υπεροχή που έδειχνε ο Δ.Σ.Ε κατά περιπτώσεις ερμηνευόταν από τον κυβερνητικό στρατό ως η συνισταμένη της συντονισμένης αρωγής των 3 συνοριακών χωρών που έδιναν ελευθερία κινήσεων ανάμεσα στα σύνορα, εφόδια και πυρομαχικά στις δυνάμεις των ανταρτών.

Στη διεθνή όμως σκηνή υπήρξε συνέχεια με την από 24/08/1946 προσφυγή της Ουκρανίας στον Ο.Η.Ε. λόγω της παρουσίας των ξένων στρατευμάτων στη χώρα και εξαιτίας των ένοπλων διασυνοριακών συγκρούσεων με τις άλλες βόρειες χώρες. Ήταν εμφανές στην ελληνική κυβέρνηση ότι ο στρατός του Μ. Βαφειάδη απασχολούσε την Ε.Σ.Σ.Δ σε διπλωματικό επίπεδο. Η ελληνική πλευρά τον Δεκέμβριο του 1946, ενόψει της μετάβασης υπό την αμερικανική προστασία κατέθεσε επιστολές στον Ο.Η.Ε με ευθείες κατηγορίες για την ανάμειξη των βορείων

⁷⁴ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ.:205-208

γειτόνων υπέρ του Δ.Σ.Ε στον εμφύλιο πόλεμο. Από την όλη διαδικασία προέκυψε η απόφαση να δημιουργηθεί μια επιτροπή που θα εξετάζε εκατέρωθεν τις καταγγελίες.⁷⁵

3.3. Βαλκανική Επιτροπή και η εξωτερική πολιτική Η.Π.Α και Ε.Σ.Σ.Δ

Οι εργασίες της Βαλκανικής Επιτροπής του Ο.Η.Ε. ξεκίνησαν το 1947 και συνεχίστηκαν τους επόμενους μήνες καλώντας ακόμα και μέλη του Δ.Σ.Ε σε καταθέσεις ενώ στη περίπτωση της Αγοριανής στη Θεσσαλία η Επιτροπή αφού άκουσε 4 επικεφαλής του Δ.Σ.Ε παρακολούθησαν και παρέλαση ένοπλων μονάδων των ανταρτών. Η Επιτροπή πέρασε και στην πλευρά των συνόρων στην Αλβανία, τη Γιουγκοσλαβία και την Βουλγαρία όπου και παρέμειναν για ένα σύντομο διάστημα και στη συνέχεια μετέβη στη Γενεύη που την 23/05/1947 υπέβαλε το πόρισμά της σύμφωνα με το οποίο επιβεβαιώθηκε η ενίσχυση των ανταρτών από τις χώρες αυτές και συστήθηκε να σχηματιστεί μια νέα διεθνής επιτροπή παρατηρητών που θα εκτιμούσαν σε τακτικά χρονικά διαστήματα τη κατάσταση.⁷⁶

Η δολοφονία του *George Polk* τον Μάιο του 1948 συνέβη σε χρονική συγκυρία όπου η Βαλκανική Επιτροπή συνεδρίασε στην Θεσσαλονίκη στο πλαίσιο αυτών των διεργασιών όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω.

Αποσπάσματα επιστολής Μ. Βαφειάδη δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Times* του Λονδίνου την 10/09/1947 στην οποία ουσιαστικά προτάθηκε μια συμβιβαστική λύση κατάπαυσης του πυρός και δημιουργίας κυβέρνησης που θα περιελάμβανε το ΕΑΜ.

Η κυβέρνηση Σοφούλη- Τσαλδάρη δεν δέχθηκε τους όρους παρά μόνο επέκτεινε την αμνηστία για όσους αντάρτες, παραδίδονταν με αποτέλεσμα την περαιτέρω κλιμάκωση της κατάστασης με τη δημιουργία της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης και την προσπάθεια κατάληψης της Κόνιτσας.⁷⁷

Αρχές του 1948, η κατάσταση στην Ελλάδα είχε κλιμακωθεί και για ακόμα μια φορά οι Η.Π.Α και η Αγγλία επιχείρησαν να επηρεάσουν διπλωματικά την κατάσταση απειλώντας ευθέως με ένοπλη αντιπαράθεση σε περίπτωση αναγνώρισης της Προσωρινής Κυβέρνησης.

Τον Δεκέμβριο του 1947 σημειώθηκε η επίθεση στην Κόνιτσα ενώ την 28/12/1948 εξεδόθη μια προειδοποίηση από την Βαλκανική Επιτροπή του Ο.Η.Ε. προς τις κυβερνήσεις των τριών γειτονικών χωρών (Αλβανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία) ότι τυχόν αναγνώριση της

⁷⁵ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος ο.π. σελ 227-228

⁷⁶ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, ο.π. σελ 266

⁷⁷ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, ο.π. σελ 293

Προσωρινής Κυβέρνησης αποτελούσε παραβίαση του διεθνούς δικαίου και των Συνθηκών ειρήνης.⁷⁸

Τον Μάρτιο του 1948 αναγγέλθηκε στον ραδιοφωνικό σταθμό του Βελιγραδίου η ανακοίνωση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης ότι θα μετέφερε παιδιά από τις περιοχές που καταλάμβανε στα εδάφη τρίτων φιλικών χωρών προκειμένου να προστατευτούν από τους βομβαρδισμούς του εθνικού στρατού, γεγονός που ενεργοποίησε εκ νέου την Βαλκανική Επιτροπή η οποία έσπευσε να διερευνήσει την υπόθεση μεταφοράς των παιδιών που από τον δεξιό τύπο είχε ονομασθεί «παιδομάζωμα».⁷⁹

Η περίπτωση αυτή της μεταφοράς παιδιών ήταν ένα από τα θέματα τα οποία είχε αποφασίσει να ασχοληθεί ο George Polk πέραν της συνέντευξης που ήθελε να εξασφαλίσει από τον Μ. Βαφειάδη σύμφωνα και με τις καταθέσεις συνεργατών του.

Το 1948 σημειώνεται ρήξη των σχέσεων μεταξύ Τίτο και Στάλιν και η Κυβέρνηση Σοφούλη-Τσαλδάρη επιχείρησε να εκμεταλλευτεί διπλωματικά τη κατάσταση ζητώντας - την 03/06/1948- τη συνεργασία των κυβερνήσεων Αλβανίας, Βουλγαρίας, Ουγγαρίας Πολωνίας Τσεχοσλοβακίας και Γιουγκοσλαβίας για τον επαναπατρισμό των παιδιών που είχαν απομακρυνθεί από τις εμπόλεμες περιοχές της Ελλάδος επιχειρώντας έτσι να διαπιστώσουν και τις προθέσεις των χωρών δορυφόρων έναντι του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα λαμβάνοντας αρνητικές απαντήσεις από την Ουγγαρία και την Πολωνία.

Παρ'όλο όμως το γεγονός ότι η Ελλάδα είχε προκαλέσει την έλευση της Βαλκανικής Επιτροπής του Ο.Η.Ε. (*U.N.S.C.O.B*) στη Θεσσαλονίκη προκειμένου να εξετασθούν οι καταγγελίες της ελληνικής διπλωματίας σχετικά με τις παραβιάσεις των συνόρων από τους βόρειους γείτονες, εντούτοις τα αποτελέσματα δεν ήταν ακριβώς τα αναμενόμενα.

Σύμφωνα με το από 04/05/1948 Υπόμνημα του Γ. Δρόσου (σ.σ. Έλληνας Βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος και σύνδεσμος στην *U.N.S.C.O.B*), προκύπτει ότι η ελληνική διπλωματική πλευρά παρατηρούσε και επεσήμανε μια υποχωρητικότητα απέναντι στις χώρες που είχε τη διένεξη (Αλβανία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία), στις οποίες οι εκπρόσωποι του Ο.Η.Ε προσπαθούσαν να μην δημιουργούν πιέσεις και να τους δώσουν ευκαιρία να αποχωρήσουν από τις διαπραγματεύσεις. Μάλιστα ο Γ. Δρόσος επισημαίνει ότι πολλές φορές η στάση της Ελλάδος εθεωρείτο δεδομένη λέγοντας χαρακτηριστικά : «*Η Επιτροπή δηλαδή εσυνήθισε να προεξοφλή επί*

⁷⁸ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, ο.π. σελ 311

⁷⁹ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, ο.π. σελ 327

παντός θέματος την συγκατάθεσιν της Ελληνικής Αντιπροσωπείας και να χρησιμοποιή ταύτην προς διευκόλυνσίν της , ενίοτε δε , και να τη κακομεταχειρίζεται δια να εμφανίζεται ως αμερόληπτος.»⁸⁰

Στο υπόμνημα, συνεχίζεται η αναφορά στην ελληνική πλευρά που παρείχε οτιδήποτε ζήτησε η U.N.S.C.O.B, σε θέματα στέγασης, δημοσίων θεαμάτων, πληρωμής διαφόρων δαπανών. Συνακόλουθα καταγράφεται η διαμαρτυρία του Γ. Δρόσου για μεροληψία υπέρ των Γιουγκοσλάβων και Βουλγάρων για να καταλήξει στην απόφαση της Επιτροπής που εξαιρούσε την Ελλάδα από τις εργασίες της υποεπιτροπής που θα συνέτασσε τη τελική έκθεση στη Γενεύη. Οι φόβοι της ελληνικής πλευράς αφορούσαν και στο κομμάτι των μειονοτήτων: «*Η εμπιστευτική περί μειονοτήτων έκθεσις επιρρήπτει πολλά βάρη εις την Ελλάδα . Η έκθεσις περί παιδομαζώματος της οποίας τμήματα μόνον ανεπισήμως είδαμε, τονίζει ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις καθ'ας οι βόρειοι γείτονες μετέσχον της καταστρώσεως του περί παιδομαζώματος σχεδίου.*»⁸¹

Η κριτική απέναντι στην αμερικανική αποστολή είναι οξεία. «*..Η Αμερικανική Αντιπροσωπεία επιθυμή να συνταχθεί η έκθεσις όπως αυτή θέλη άνευ Ελληνικής πίεσεως. Το σημείον τούτο χρήζει ιδιαίτερας προσοχής. Η παρά την επιτροπή Αμερικανική Αντιπροσωπεία αποκεφαλισμένη λόγω απουσίας αρχηγού και αποτελούμενη από τον αγαθόν, περίτρομον και περιορισμένης αντίληψης κ. Drew και από τον περίεργον ίσως δε ύποπτον κ. Parsons , συνέχεται από διαρκή φόβο μη τυχόν εξ οιασδήποτε αποφάσεως ή ενέργειας της Επιτροπής προκύψει υποχρέωσις τις η ευθύνη των Ηνωμένων Πολιτειών.*»⁸²

Παρατηρούμε λοιπόν ότι το Λαϊκό Κόμμα, ανησυχεί ιδιαίτερα για τη στάση των Αμερικανών η οποία είναι εξαιρετικά επιφυλακτική απέναντι στην Ελλάδα και τις αξιώσεις της. Ο Γ. Δρόσος φτάνει στο σημείο να προβεί σε χαρακτηρισμούς έναντι της Αμερικανικής Αντιπροσωπείας στην Επιτροπή παρά το γεγονός ότι στο ίδιο υπόμνημα θεωρεί κρίσιμης σημασίας τη σύσφιξη των σχέσεων ΗΠΑ-Ελλάδος.

Το γεγονός ότι οι Αμερικανοί δεν είναι εύκολα «διαχειρίσιμοι» και δεν υιοθετούν άκριτα τις ελληνικές θέσεις είναι κάτι που δυσαρεστεί την Ελληνική πολιτική. Οπωσδήποτε η δολοφονία ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου λίγες ημέρες αργότερα θα επιβαρύνει περαιτέρω τη κατάσταση.

Από την άλλη οι εξελίξεις για τον Δ.Σ.Ε. είναι και σε αυτό το μέτωπο ανησυχητικές, παρά το γεγονός ότι το πρώτο εξάμηνο του 1948 υπάρχει έντονη μαχητική διάθεση.

⁸⁰ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.30 Ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε (1948) Αρχείο 30/3/13/1-9

⁸¹ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.30 Ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε (1948) Αρχείο 30/3/13/1-9

⁸² Αρχείο κ. Τσαλδάρη Φ.30 Ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε (1948) Αρχείο 30/3/13/1-9

Από τον Μάρτιο του 1947 όταν η Ελλάδα μετέβη από την αγγλική προς την αμερικανική ηγεμονία, οι Η.Π.Α κατάφεραν να ενώσουν τον αστικό πολιτικό κόσμο εναντίον των κομμουνιστών που μάχονταν στα βουνά ενώ μέσα σε ένα χρόνο, την άνοιξη του 1948 ο Δ.Σ.Ε άρχισε να εγκαταλείπεται από τους συμμάχους και ειδικά από τη Ρωσία που είχε επιτύχει τις στρατηγικές της επιδιώξεις στην Πολωνία και την Τσεχοσλοβακία ενώ η ρωσο-γιουγκοσλαβική κρίση που σοβούσε έδειχνε ότι μια νίκη ήταν δύσκολη.⁸³

Παρόλο τις αντιξοότητες όμως, χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο Ν. Ζαχαριάδης είχε μείνει πιστός στην ιδέα της νίκης και εισηγήθηκε σε στελέχη του Α.Κ.Ε.Λ. που είχαν προσέλθει από τη Κύπρο, να εργαστούν για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα αντί της πάγια θέσης τους για αυτοκυβέρνηση, με το σκεπτικό ότι τη στιγμή που οι Έλληνες κομμουνιστές πολεμούν τους Άγγλους ιμπεριαλιστές δεν θα ήταν δυνατόν να συνεργάζονται οι Κύπριοι κομμουνιστές μαζί τους για την υλοποίηση του κυπριακού Συντάγματος Αυτοκυβέρνησης.⁸⁴

Από τις αρχές όμως του 1949 και παρά το αγωνιστικό πνεύμα του Δ.Σ.Ε. άρχισαν να φαίνονται οι επιπτώσεις της ρήξεως στον Δ.Σ.Ε. καθώς η υλικοτεχνική βοήθεια άρχισε να μειώνεται με γεωμετρική πρόοδο μέχρι το οριστικό κλείσιμο των συνόρων που έπληξε δραστικά την ικανότητα των ανταρτών να διεξάγουν πόλεμο με αποτέλεσμα την οριστική ήττα τον Αύγουστο 1949.

⁸³ Βλαντάς Δημήτριος, Εμφύλιος πόλεμος 1945-1949, Εκδόσεις Γραμμή, Αθήνα, 1981, σελ.: 294-295

⁸⁴ Χατζηδημητρίου Τάκης, *Η Κύπρος 1950-1959, το τέλος του αλυτρωτισμού*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2019, σελ.: 74-76

Κεφάλαιο 4^ο : Η δολοφονία του George Polk

4.1. Βιογραφικό του δημοσιογράφου George Polk

Ο *George W. Polk* γεννήθηκε την 17/10/1913 στο Τέξας των Ηνωμένων Πολιτειών και συγκεκριμένα στην πόλη Fort Worth. Η οικογένειά του είχε μακρινή συγγένεια με τον Πρόεδρο των Η.Π.Α. *James Polk* (1795-1849). Ο πατέρας του ήταν ο δικηγόρος *George Washington Polk Jr.* και η μητέρα του ήταν η *Adelaide Elizabeth Roe*, οι οποίοι ανήκαν στην μεγάλη αστική τάξη και την οικονομική ελίτ του Νότου, με αποτέλεσμα ο *George Polk* να μεγαλώσει σε μια πλούσια οικογένεια που διαμόρφωσε τον χαρακτήρα του ως μεγάλου αστού.

Έλαβε καλή μόρφωση, αρχικά φοιτώντας στο Γυμνάσιο *Stripling* και συνέχεια κατέληξε ως δόκιμος στο Στρατιωτικό Ινστιτούτο της Βιρτζίνια όπου σφυρηλατήθηκε ο χαρακτήρας του σε μια από τις καλύτερες στρατιωτικές σχολές των Η.Π.Α που όμως δεν κατάφερε να τελειώσει καθώς ύστερα από τρία χρόνια φοίτησης αναγκάστηκε να διακόψει λόγω της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 1929 και της δεινής θέσης που βρέθηκε η οικογένειά του.

Αποτέλεσμα της εξαιρετικά δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας για τον νεαρό *George Polk* ήταν η ριζική ανατροπή της ζωής του καθώς η μητέρα του ξεκίνησε και η ίδια για πρώτη φορά να εργάζεται. Ο ίδιος ξεκίνησε να εργάζεται στην εταιρεία *Continental Oil Company* και παρασύρθηκε σε μια ζωή εφήμερων σχέσεων και αλκοολισμού.

Επιχείρησε να κάνει μια νέα αρχή το 1937 ως εργαζόμενος στην Αλάσκα ενώ γράφτηκε και στο Πανεπιστήμιο *Fairbanks* όπου ξεκίνησε να αρθρογραφεί κατόπιν παρακλήσεως του εκδότη της εφημερίδας *Fort Worth Press*, προκειμένου να στέλνει ανταποκρίσεις για το πώς ζει ένας Τεξανός στη μακρινή Αλάσκα. Κάπως έτσι ήρθε σε επαφή με το γράψιμο και τη δημοσιογραφία που αποτελούσαν τις αγαπημένες του ασχολίες εφεξής.⁸⁵

Ο επόμενος μεγάλος σταθμός στη ζωή του ήταν όταν αποφάσισε να ταξιδέψει στην Άπω Ανατολή παρά τις αντιρρήσεις του πατέρα του. Το 1938 βρέθηκε στη Σανγκάη όπου για πρώτη φορά ήρθε σε επαφή με το αποικιοκρατικό σύστημα το οποίο άρχισε να μαθαίνει ως νέος δημοσιογράφος καθώς κλήθηκε να καλύψει τον σινο-ιαπωνικό πόλεμο.

Την πρώτη του σύζυγο *Mary Cathrine Phillips* γνώρισε ο *George Polk* στις Φιλιππίνες και παντρεύτηκαν στο Παρίσι το 1939 όπου ο ίδιος είχε αναβαθμιστεί επαγγελματικά καθώς προσλήφθηκε ως ανταποκριτής της *New York Herald Tribune*.

⁸⁵ Marton Kati, *The Polk Conspiracy*, Farar Strauss & Giroux, New York, 1990, σελ 32-39

Μετά την συνθηκολόγηση της Γαλλίας, το ζευγάρι επέστρεψε στις Η.Π.Α. όπου ο *George Polk* φάνηκε δραστήριος όσον αφορά τις σπουδές του και την προσωπική του ανέλιξη καθώς επέλεξε να σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο της Ν. Υόρκης ενώ εκδήλωσε και το ενδιαφέρον του για μια άδεια άνευ αποδοχών προκειμένου να κάνει και ένα πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών.

Οι σχεδιασμοί του για το μέλλον άλλαξαν όταν το 1941 επιτέθηκαν οι Ιάπωνες στο *Pearl Harbor* και αποφάσισε να καταταχθεί στην Αεροπορία του Ναυτικού. Μετά την εκπαίδευσή του τοποθετήθηκε στο πεδίο μάχης του Ειρηνικού Ωκεανού προκειμένου να πολεμήσει με τους Ιάπωνες. Ο δημοσιογράφος πολέμησε για μεγάλο χρονικό διάστημα στις μάχες του *Guadalcanal* όπου μάλιστα τραυματίστηκε σοβαρά και παρασημοφορήθηκε από την αμερικανική κυβέρνηση.⁸⁶

Μετά τη λήξη του Β΄ Π.Π. και την συνταξιοδότησή του από την πολεμική αεροπορία του ναυτικού των Η.Π.Α, επανήλθε στην ενεργή δημοσιογραφία και το 1945 προσλήφθηκε από την εφημερίδα *Los Angeles Daily News*. Εκεί για πρώτη φορά ήρθε σε επαφή με τον *Edward Morrow*, διευθυντή του ειδησεογραφικού ραδιοφωνικού σταθμού C.B.S που αργότερα έμελλε να προσληφθεί ως ανταποκριτής.

Ο *George Polk* κάλυψε τη διαβόητη δίκη της Νυρεμβέργης για λογαριασμό της νέας του εφημερίδας ενώ στην συνέχεια εργάστηκε αποσπασματικά και στο περιοδικό *Newsweek* προκειμένου να καλύψει τη θεματολογία της Μέσης Ανατολής.

Σύντομα το ταλέντο του στη δημοσιογραφία αναγνωρίστηκε και από τον *Edward Morrow*, ο οποίος και τον προσέλαβε σαν δημοσιογράφο του δικτύου C.B.S. Τα ρεπορτάζ του αρχικά αφορούσαν την γενικότερη κατάσταση στη περιοχή της Μέσης Ανατολής και ειδικότερα της Παλαιστίνης όπου η κατάσταση είχε οξυνθεί. Η έδρα του *George Polk* και της συζύγου του βρισκόταν στο Κάιρο και η ανέλιξή του ήταν ακαριαία ειδικά μετά τη συνέντευξη που έλαβε από τον Ισμέτ Ινονού μέσω της οποίας γνωστοποιήθηκε στο κόσμο ότι η Τουρκία στρεφόταν γεωπολιτικά προς τις Η.Π.Α για αρωγή.

Το καλοκαίρι του 1946 χώρισε οριστικά με τη σύζυγό του *Mary Cathrine Phillips* με την οποία είχαν αποστασιοποιηθεί ως ζευγάρι και ο *George Polk* εξελίχθηκε ως επικεφαλής του Γραφείου Μέσης Ανατολής του C.B.S. σε μια εποχή που η Αγγλία και οι Ισραηλινοί επιδίδονταν σε ένοπλες συγκρούσεις διαρκώς κλιμακούμενες. Ύστερα από ένα νέο αεροπορικό ατύχημα που

⁸⁶ Marton Kati, ο.π. σελ 39-47

του συνέβη τον Ιούλιο του 1946 στο Λίβανο, έκανε ένα διάλλειμα από το μεσανατολικό ζήτημα και επισκέφτηκε την Ελλάδα τη περίοδο που επανήλθε ο Βασιλιάς Γεώργιος Β΄ μετά το δημοψήφισμα το οποίο κέρδισε η φιλοβασιλική παράταξη.

Καθώς κάλυψε δημοσιογραφικά την επιστροφή του Βασιλιά Γεωργίου Β΄ στην Ελλάδα, για πρώτη φορά εξέφρασε την άποψη ότι το δημοψήφισμα ήταν αποτέλεσμα νοθείας και τρομοκρατίας, προκαλώντας τις αντιδράσεις στους φιλοβασιλικούς κύκλους του Λαϊκού Κόμματος⁸⁷.

Ο *George Polk* το καλοκαίρι του 1947 γνώρισε σε ένα από τα αεροπορικά του ταξίδια την δεκαεννιάχρονη αεροσυνοδό Ρέα Κοκώνη με την οποία έζησε μια φλογερή σχέση και εν τέλει κατέληξε σε γάμο την 16/09/1947 στον Άγιο Διονύσιο. Μέσω της οικογένειας της Ρέας Κοκώνη η οποία καταγόταν από την Αίγυπτο, ο *George Polk* γνώρισε και τον οικογενειακό φίλο τους από την Αίγυπτο, τον δημοσιογράφο Γεώργιο Δρόσο ο οποίος ήταν και βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος. Μετά τον γάμο ο Αμερικανός δημοσιογράφος μετακόμισε μόνιμως στη Σκουφά στο πατρικό σπίτι της συζύγου του.⁸⁸

4.2. Ο ξένος τύπος, το Λαϊκό Κόμμα και ο Κων/νος Τσαλδάρης

Η Ελλάδα ήταν μια χώρα στην οποία η ταραχώδης δεκαετία του '30 είχε πλήξει τη δημοκρατία με την επιβολή του μεταξικού καθεστώτος, τους πολιτικούς διωγμούς και την όσμωση που είχε επέλθει με τη ναζιστική Γερμανία σε πολλούς τομείς δραστηριοτήτων όπως το εμπόριο, η εκπαίδευση αλλά και στην αστυνόμευση εναντίον των κομμουνιστών.

Η ελευθερία έκφρασης των πολιτικών ιδεών δεν θα μπορούσε φυσικά να ευδοκιμήσει κατά τη διάρκεια της κατοχής μιας και ήταν συμφέρον των κατοχικών δυνάμεων να καταπνίγεται κάθε μορφή αντίδρασης εναντίον των Γερμανών, Ιταλών και Βουλγάρων είτε σε πολιτικό είτε σε στρατιωτικό επίπεδο.

Η απελευθέρωση, τα Δεκεμβριανά και η Λευκή Τρομοκρατία, καθιστούσαν σαφές ότι στην Ελλάδα είχε επιβληθεί η επικυριαρχία των Βρετανών οι οποίοι όταν με την σειρά τους κατέρρευσαν οικονομικά παρέδωσαν τη χώρα σε αμερικανικό έλεγχο. Εδώ αναδύθηκε ένα ζήτημα όσο αφορά τον ξένο τύπο, ο οποίος θα έπρεπε να έχει πλήρη ελευθερία και πρόσβαση

⁸⁷ Marton Kati, ο.π. σελ 57-82

⁸⁸ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκης Αθηνά, 2018, σελ: 37-38

στην πληροφορία σύμφωνα με το άρθρο 7 της από 20/06/1947 ελληνο-αμερικανικής συμφωνίας η οποία κυρώθηκε από την Ελληνική Βουλή.⁸⁹

Πρακτικά αυτό σήμαινε ότι οι Αμερικανοί ανταποκριτές ουσιαστικά βρίσκονταν υπεράνω λογοκρισίας και ελέγχου από τις ελληνικές αρχές μιας και θα εκτελούσαν πλαγίως ένα ελεγκτικό ρόλο επί της πολιτικής, οικονομικής και στρατιωτικής κατάστασης στην Ελλάδα και ειδικότερα σχετικά με την νομή της αμερικανικής βοήθειας.

Το Λαϊκό Κόμμα και ο Κωνσταντίνος Τσαλδάρης ουσιαστικά βρίσκονταν στο επίκεντρο της διεθνούς προσοχής μιας και από την επάνοδο του Βασιλιά Γεωργίου Β΄ και μετά ήταν ο βασικός πολιτικός πυλώνας των Κυβερνήσεων που σχηματίστηκαν ακόμα και με τις παρεμβάσεις των Άγγλων και των Αμερικανών προκειμένου να διευρυνθούν περαιτέρω με την συμμετοχή και άλλων κομμάτων.

Όπως έχουμε δει, οι βασικές πολιτικές συνεννοήσεις σχετικά με την εισαγωγή τροφίμων και πρώτων υλών, τη κατανομή των φορτηγών πλοίων liberty και τις εγγυήσεις του ελληνικού δημοσίου, τα δημοσιονομικά μέτρα και πάνω από όλα την θεσμική παρουσία μεσαζόντων στις εισαγωγές βασικών αγαθών, όλα γίνονταν από τον ίδιο τον Κ. Τσαλδάρη με την ιδιότητα του Προέδρου ή Αντιπροέδρου των Κυβερνήσεων ανάλογα με τη χρονική συγκυρία ή με την μόνιμη πολιτική ιδιότητά του ως Υπουργού Εξωτερικών.

Η πολιτική συνεργασία του Λαϊκού Κόμματος του Κ. Τσαλδάρη με τους Βρετανούς και τις Η.Π.Α, σε οιοδήποτε πολιτικό σχήμα συνεργασίας ήταν δεδομένη και επιβεβλημένη λόγω της ύπαρξης της κομμουνιστικής απειλής. Αυτό ήταν μια πολιτική αναγκαιότητα αλλά η αμερικανική φιλελεύθερη κοινή γνώμη δεν ήταν εύκολο να το αποδεχτεί, ειδικά με τον τρόπο που λειτουργούσε το ελληνικό κράτος αστυνομεύοντας το σύνολο του πληθυσμού, κομμουνιστές και μη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα πολιτικής διακυβέρνησης στη χώρα ήταν και η απόρρητη αναφορά αριθ 1/12/119/02.01.1947 του Γραφείου Ειδικής Ασφαλείας της Βασιλικής Χωροφυλακής προς το Υπουργείο Γεωργίας σύμφωνα με την οποία θεσμικά ο Ταγματάρχης Βράτσος Γεώργιος ενημέρωνε την διεύθυνση προσωπικού του Υπουργείου Γεωργίας « *Περί της διαγωγής και εν γένει πολιτείας του Γεωπόνου Βαλλίδου Π. προϊσταμένου Γραφείου Γεωργικής Υπηρεσίας.... Ο εν τη περιλήψει διαλαμβανόμενος υπάλληλος , πρόσφυξ ων εν τη καταγωγήν αφίκετο εις Αργοςτόλιον κατά το τέλος του έτους 1937 ..παραμείνας ως προϊστάμενος του ενταύθα γραφείου μέχρι του μηνός Αυγούστου 1943 μετετέθη εντεύθεν εις Ιωάννινα..κατά το διάστημα της*

⁸⁹ Βλ. Παράρτημα 3

ενταύθα υπηρεσίας του σύννηψεν οικογενειακάς σχέσεις μετά Ιταλών Αξιωματικών , αν όμως ούτος υποβοήθησεν αυτούς εις τας κατά των εθνικών μας συμφερόντων φερόμενας ενέργειάς των ή ου , η υπηρεσία μου δεν ηδυνήθη να εξακριβώσει.. Δια την καλλιτέραν εξακρίβωσιν των κοινωνικών του φρονιμάτων δέον να αιτηθώσι πληροφορίες παρά της Διοικήσεως Ιωαννίνων ».⁹⁰

Ποια όμως ήταν η άποψη του αμερικανικού τύπου για το αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος; Επηρεαζόταν η κοινή γνώμη στις Η.Π.Α από τα αμερικανικά δημοσιεύματα; Μέχρι στιγμής είδαμε την αντίδραση της φιλοβασιλικής πτέρυγας σε δημοσίευμα του George Polk που χαρακτήριζε το δημοψήφισμα για την επιστροφή του Βασιλιά ως νόθο.

Τον Φεβρουάριο του 1947 σημειώνεται η πρώτη επίσημη παρέμβαση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών από τον διπλωμάτη Ν. Λέλη, επιτετραμμένο της Κυβέρνησης στις Η.Π.Α ο οποίος με την από 16/06/1947 επιστολή του, λίγες μέρες πριν την κύρωση της ελληνο-αμερικανικής συμφωνίας , απαντά σε δημοσίευμα της Washington Post και συγκεκριμένα στην τηλεγραφική ανταπόκριση του δημοσιογράφου M.W. Fodor με τίτλο «*Rich Nazi suspect Tsaldaris called Real Ruler of Greece*». Στην επιστολή του αυτή ο κος Ν. Λέλης ως εκπρόσωπος της ελληνικής αποστολής στις Η.Π.Α εκφράζει τη διαμαρτυρία του για τον ισχυρισμό της ανταπόκρισης περί ναζιστικού παρελθόντος του Κ Τσαλδάρη . Χαρακτηρίζει τις κατηγορίες περί συνεργασίας με τους Γερμανούς και πλουτισμού του ιδίου και της οικογένειάς του ως ψευδείς και ανυπόστατες . Στην επιστολή γίνεται επίκληση στις «αντιστασιακή δράση» του Κ. Τσαλδάρη ο οποίος το 1943 «εξαναγκάστηκε» σε φυγή στην Αίγυπτο. Επισημάνει δε ότι ο Κ. Τσαλδάρης ως αιρετός νικητής των εκλογών απολάμβανε την εμπιστοσύνη του ελληνικού λαού και οιαδήποτε συσχέτισή του με κυκλώματα πλούσιων συνεργατών των Γερμανών ήταν άδικη.⁹¹

Η εικόνα που είχαν διαμορφώσει οι Αμερικάνοι ανταποκριτές στην Ελλάδα για το Λαϊκό Κόμμα και τον Κ. Τσαλδάρη δεν φαινόταν θετική και έτεινε να συγκλίνει προς τις απόψεις της Έκθεσης Porter ο οποίος είχε μιλήσει για διαπλοκή μεταξύ της οικονομικής ολιγαρχίας πρώην συνεργατών των ναζί με διεφθαρμένους πολιτικούς.

Επισημαίνεται ότι ένα μήνα μετά την ανταπόκριση αυτή , όπως ενημερωνόμαστε από το από 12/07/1947 δημοσίευμα της εφημερίδος Ατλαντίς, οι εκπρόσωποι του Ε.Α.Μ Σβώλος, Ασκούτσης, Κύρκος και Λούλης ήρθαν σε επαφή με τον αρχηγό των Φιλελευθέρων κ. Σοφούλη προκειμένου να βρεθεί μια συμβιβαστική λύση. Ο Σοφούλης μετά από συνεννόηση με τα ανάκτορα εξέφρασε την άποψη περί αποτυχίας οιασδήποτε συμβιβαστικής πρωτοβουλίας καθώς

⁹⁰ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.21 Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47-08/47 Αρχείο 21/1/1

⁹¹ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.21 Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47-08/47 Αρχείο 21/3/64/1

φοβούνταν μια ανακήρυξη κομμουνιστικής κυβερνήσεως η οποία θα αναγνωριζόταν από τη Ρωσία και με την βοήθεια και τη συμμαχία του Τίτο θα προωθούσε το σχέδιο ένταξης της ελληνικής Μακεδονίας στο σλαβικής επινόησης σχήμα της Βαλκανικής Ομοσπονδίας. Το άρθρο καταλήγει: «*Χθες δε ο Ριζοσπάστης ανήγγειλε την εις την Αθήνας επάνοδον του Αρχηγού των Κομμουνιστών Νίκου Ζαχαριάδη και δημοσιεύει ενυπόγραφον άρθρον αυτού, απειλούντος καθαρά τον σχηματισμόν δημοκρατικής κυβερνήσεως των Βουνών εάν αποτύχουν αι τελευταία προσπάθειαι ισότιμου συμβιβασμού και συνεννοήσεως*»⁹²

Η άποψη του Λαϊκού Κόμματος σχετικά με τον ελληνικό τύπο, σε μια εποχή που όπως είδαμε αστυνομεύονταν τα φρονήματα όλων των πολιτών, κομμουνιστών η μη, δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά. Η κατηγορία ότι κάποιος δημοσιογράφος ήταν κομμουνιστής, ακόμα και αν δεν ήταν αληθής ή πλήρως αποδεδειγμένη, αρκούσε για να θέσει έναν δημοσιογράφο εκτός Μ.Μ.Ε της εποχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση παρέμβασης του βουλευτή του Λαϊκού Κόμματος Δ. Θεοχαρίδη ο οποίος ενημερώνει τηλεγραφικά τον πρόεδρο του κόμματος Κ. Τσαλδάρη για το διορισμό ενός κομμουνιστή και ενός αγνώστων πεποιθήσεων δημοσιογράφου στον Ραδιοφωνικό Σταθμό «*ΑΦΙΧΘΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΔΡΟΣΟΣ ΠΡΟΕΒΗ ΔΙΟΡΙΣΜΟΝ ΕΙΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΝ ΣΤΑΘΜΟΝ ΔΕΛΛΙΟΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΝΩΡΙΣΑΣ ΙΔΙΑΖΟΥΣΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ ΣΤΟΠ ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΕΧΡΙ ΑΦΙΞΕΩΣ ΜΟΥ ΑΠΟΦΕΥΧΘΗ ΚΥΡΩΣΙΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΤΟΠ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΑΦΙΚΝΟΥΜΑΙ ..ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ*».⁹³

Από το παραπάνω τηλεγράφημα αντιλαμβανόμαστε τη λογική της εποχής που εκφραζόταν από το φιλοβασιλικό Λαϊκό Κόμμα σχετικά με τους δημοσιογράφους, οι οποίοι όχι μόνο δεν έπρεπε να είναι κομμουνιστές αλλά να είναι γνωστές οι πολιτικές τους πεποιθήσεις όποιες και αν είναι αυτές. Ως εκ τούτου, ήταν κάτι παραπάνω από σίγουρο ότι οι σχέσεις μεταξύ των Αμερικάνων δημοσιογράφων και του Λαϊκού Κόμματος δεν θα ήταν εύκολες.

Πέραν όμως των δημοκρατικών συναισθημάτων κάποιων φιλελεύθερων Αμερικάνων δημοσιογράφων που μπορεί να έρχονταν ή όχι σε σύγκρουση με τη καθεστωτική νοοτροπία λογοκρισίας και ελέγχου της ενημέρωσης που χαρακτήριζε το Λαϊκό Κόμμα εκείνη την εποχή, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε και δυο ακόμα τάσεις που υπήρχαν ανάμεσα στους ξένους ανταποκριτές.

⁹² Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.21 Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47-08/47 Αρχείο 21/4/50/1

⁹³ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.28 Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 1948 , Αρχείο 28/3/8/1

Ο δημοσιογράφος, σαν επάγγελμα, έως τις μέρες μας αποτελούσε και αποτελεί την ιδανική κάλυψη για ανθρώπους που λειτουργούν ως μέλη των μυστικών υπηρεσιών καθώς έχουν τη δυνατότητα να κινούνται ελεύθερα, να μιλούν και να κάνουν επαφές σε μέρη που οι επίσημες κυβερνήσεις δεν μπορούν ή δεν θέλουν να πράξουν. Ως εκ τούτου, μέσα στο πλήθος Αμερικάνων αλλά και άλλων ανταποκριτών δεν θα μπορούσε κάποιος να αποκλείσει το ενδεχόμενο κάποιος να επιχειρεί σε διατεταγμένη υπηρεσία συλλέγοντας πληροφορίες ή ακόμα και μεταφέροντας μηνύματα όπως θα δούμε παρακάτω. Στη Θεσσαλονίκη δε, την εποχή που δολοφονήθηκε ο *George Polk*, η πόλη βρισκονταν στο επίκεντρο γεγονότων καθώς εκεί συνεδρίαζε η Βαλκανική Επιτροπή και είναι λογικό κάποιοι από τους διαπιστευμένους δημοσιογράφους και αντιπροσωπείες να ήταν πράκτορες.

Πέραν των ανωτέρω, η ανάγκη της ελληνικής κυβέρνησης για ελεγχόμενη ενημέρωση και όσο το δυνατόν περιορισμό της κομμουνιστικής προπαγάνδας σε καμία περίπτωση δεν δέσμευε τους ξένους ανταποκριτές τύπου και ραδιοφωνίας οι οποίοι βρίσκονταν στην Ελλάδα. Ως γνωστόν ο *George Polk* επιθυμούσε διακαώς να πάρει συνέντευξη από τον Στρατηγό Μάρκο Βαφειάδη και να παρουσιάσει τη δική του όψη των γεγονότων. Κατά την Δεξιά, αυτή ήταν και η αιτία που προκάλεσε την εκτέλεσή του από τους κομμουνιστές. Σύμφωνα με το φιλοβασιλικό τύπο αλλά και τις επίσημες ανακοινώσεις όπως θα δούμε παρακάτω, οι κομμουνιστές αποφάσισαν να εκτελέσουν τον δημοσιογράφο που επεδίωκε συνάντηση με τον Μ. Βαφειάδη για την εξυπηρέτηση των δικών τους σκοπιμοτήτων ή για να κατηγορηθεί η κυβέρνηση συνεργασίας Τσαλδάρη- Σοφούλη για ανεπάρκεια και να τρωθούν οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις.

Δεν ήταν όμως η πρώτη φορά που Αμερικάνος δημοσιογράφος επεδίωξε μια συνάντηση με τους κομμουνιστές αντάρτες του Δ.Σ.Ε. Σύμφωνα με δημοσίευμα του ημερήσιου τύπου, την 12/12/1946 «ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ ΕΞΗΦΑΝΙΣΘΗΣΑΝ ΔΥΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΑΙ ΟΤΙ ΑΠΗΧΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΟΡΙΑΣ... το Ρόυτερ μεταδίδει εξ Αθηνών ότι έξωθεν χωρίου Δουγέστι της περιφέρειας Καλαμπάκας ανευρέθη εγκαταλελειμμένον το αυτοκίνητο των Αμερικανών Ανταποκριτών κ.κ. Ρόμπερτ Βερμίλαν και Τζόν Φίλιπς .. Διετέχθη το Β' Σώμα Στρατού να ενεργήσει ανακρίσεις .. Απόψε ο Υπουργός Πληροφοριών κος Μαυροκορδάτος συνεσκέφθη με τον Υπουργόν Δημοσίας Τάξεως κ. Καλκάνην».⁹⁴

⁹⁴ Εφημερίδα ΦΩΣ Αρ. Φυλ.:11861/12.12.1946

Η είδηση όπως μεταδόθηκε από τον φιλοβασιλικό τύπο άφηνε να εννοηθεί ότι συνέβη απαγωγή αλλά όπως ενημερωνόμαστε από την ίδια εφημερίδα την επόμενη ημέρα : *«ΟΙ ΔΥΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΑ ΤΡΙΚΚΑΛΑ .. ΕΙΧΟΝ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΝ ΜΕ ΣΥΜΜΟΡΙΑΣ... Αγγέλλεται εξ Αθηνών ότι οι δύο Αμερικανοί δημοσιογράφοι Ρόμπερτ Βέρμιλαν και Τζόν Φίλιπς δια τους οποίους είχαν εκφρασθή φόβοι ότι είχαν απαχθή κατόπιν ευρέσεως του εγκαταλελειμμένου αυτοκινήτου των πλησίον του Θεσσαλικού χωριού Δουγέστι Καλαμπάκας παρουσιάστηκαν τας πρωϊνάς ώρας της σήμερον εις τας ελληνικάς στρατιωτικές αρχάς Τρικκάλων. Οι δύο ως άνω δημοσιογράφοι εξήγησαν ότι προσεπάθουν να έρθουν εις επαφάς μετά των αναρχικών δυνάμεων και δεν εζήτησαν τη προστασία των τακτικών δυνάμεων... »*.⁹⁵

Ενόψει λοιπόν την παράδοσης της ηγεμονίας της Ελλάδος από την Αγγλία προς τις Η.Π.Α, παρατηρείται από νωρίς δραστηριότητα Αμερικανών ανταποκριτών προκειμένου να έρθουν σε επαφή με τον Δ.Σ.Ε, ακόμα και εν αγνοία των ελληνικών αρχών προκειμένου να συλλέξουν πληροφορίες και να εξαγουν τα δικά τους συμπεράσματα ενημερώνοντας την αμερικανική κοινή γνώμη αλλά και τα κέντρα αποφάσεων των Η.Π.Α.

Η επιτελική απόφαση των Η.Π.Α να παρέμβει με το δόγμα Τρούμαν σε χώρες προκειμένου να εμποδιστεί η επέλαση του κομμουνιστικού κινδύνου, είχε ληφθεί και είχε εξαγγελθεί τον Μάρτιο του 1947 στο Αμερικανικό Κογκρέσο συμπεριλαμβάνοντας την Ελλάδα και την Τουρκία στο πλέγμα προστασίας. Ο τρόπος λειτουργίας όμως της Αμερικανικής Κυβέρνησης είχε ως βασική προϋπόθεση την εξειδίκευση των οικονομικών μέτρων, την αναπροσαρμογή τους μέσω πολιτικών συζητήσεων στον Αμερικανικό Κογκρέσο όπου εκεί μπορούμε να δούμε και τις αντιδράσεις των Ρεπουμπλικάνων αλλά και των σκεπτικιστών ως προς την ορθότητα αυτής της απόφασης. Ειδικά στα οικονομοτεχνικά ζητήματα, επικρατούσε σκεπτικισμός μιας και η χρηματοδότηση άλλων χωρών νομοτελειακά θα έπρεπε να αφαιρέσει οικονομικούς πόρους από τις Η.Π.Α με τις όποιες συνέπειες θα είχε εσωτερικά στη χώρα. Ο ρόλος των Αμερικανών δημοσιογράφων στο χώρο της ενημέρωσης ήταν καταλυτικός και κατά το 1947 ανταποκρίσεις από την Ελλάδα , δημιουργούσαν πρόσθετο πολιτικό πρόβλημα στην ελληνική πολιτική σκηνή εκτός από τα όσα σημειώθηκαν με την ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης. Στον ημερήσιο τύπο παρατηρούνται αμφίδρομες ανταποκρίσεις ανάμεσα σε Ελλάδα και Η.Π.Α

⁹⁵ Εφημερίδα ΦΩΣ Αρ. Φυλ.:11862/13.12.1946

που καταδεικνύουν προβλήματα διαφθοράς και ανεπάρκειας της Κυβέρνησης Σοφούλη-Τσαλδάρη.

Χαρακτηριστικά από τον ημερήσιο τύπο της εποχής κατά το β' εξάμηνο του 1947 διαπιστώνουμε τα κάτωθι:

Την 17^η Ιουλίου 1947, ο *George Polk* έκανε μια ανταπόκριση για το *C.B.S.* σύμφωνα με την οποία « ..*Χθές τη νύχτα (16.07.1947) επικοινωνήσαν μαζί μου ενταύθα δύο μη κομμουνισταί αντάρται και μου εξήτησαν όπως προτείνω εκ μέρους των εις τον διαχειριστήν του Αμερικανικού Προγράμματος Βοήθειας προς την Ελλάδα AMAG κ. D. Griswold να μεταβή εις τα βουνά όπου διεξάγονται αι μάχαι και να διαπιστώσει αυτοπροσώπως ποιού είδους κυβέρνησιν επιθυμεί το 80% των Ελλήνων . Δύναμαι εγκύρως να βεβαιώσω ότι ο κος D. Griswold είναι απολύτως πρόθυμος να ορίση ταύτην συνάντησιν» . Η ανταπόκριση αναδημοσιεύτηκε από την εφημερίδα ΒΗΜΑ μαζί με πρόσθετα στοιχεία τα οποία ο G. Polk είχε παραδώσει στον Χαντζηαργύρη και όπως φαίνεται του επιτέθηκε ο αντιπολιτευόμενος τύπος ενώ τράβηξε και την προσοχή των διωκτικών αρχών.⁹⁶*

Η αντίδραση ήταν άμεση και όπως βλέπουμε σε σχετικό δημοσίευμα «*Ο ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΣ ΗΚΟΥΣΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ – ΑΓΓΛΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΤΟΝ ΤΟΠΟΘΕΤΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΣΙΑΝ Η ΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ- ΔΙΑΨΕΥΣΘΗ ΟΤΙ Ο Κ. ΓΚΡΙΣΟΥΟΛΝΤ ΘΑ ΕΠΙΣΚΕΥΘΗ ΤΟΥΣ ΑΝΤΑΡΤΑΣ Όσον αφορά τα μεταδοθέντα από τον ραδιοφωνικόν σταθμόν της Κολούμπια (σ.σ. C.B.S) ότι ο κος Γκρισουολντ θα ήτο διατεθειμένος να έλθη εις επαφή με τους αντάρτας ουδεμία ανακοίνωσις έγινε προς τον Ελληνικόν Τύπον εκ μέρους του αρχηγού της Αμερικανικής Αποστολής εντούτοις καθ α μετέδωσεν ο ραδιοφωνικός σταθμός του Λονδίνου χθές τη νύκτα ο κ- Γκρισουολντ διέψευσεν ότι θα συναντηθή με αντιπροσώπους των ανταρτών. Είπων ότι δεν του προετάθη τοιαύτην συνάντησιν και ουδεμία γνώσιν είχε της ειδήσεως..».⁹⁷*

Έχει πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος που «διοχετεύθηκε» η είδηση της «διάψευσης». Αρχικά το θέμα της ενδεχόμενης συνάντησης του επικεφαλής της *AMAG* με αντάρτες ενώθηκε με την είδηση ίδρυσης ραδιοφωνικού σταθμού των ανταρτών στο ίδιο άρθρο, ενώ είναι εμφανές ότι πρόκειται για εντελώς διαφορετικές ειδήσεις. Στη συνέχεια μεταδόθηκε ότι ο ελληνικός τύπος δεν είχε καμία ενημέρωση για κάποια τέτοια πρόθεση του *D. Griswold* και η «διάψευση» δόθηκε από τον ραδιοφωνικό σταθμό στο Λονδίνο.

⁹⁶ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκης Αθηνά, 2018, σελ:37

⁹⁷ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ 880/18.07.1947

Επισημαίνεται ότι ο *George Polk* είχε αναβαθμιστεί από το 1946 στην ιεραρχία του *C.B.S* όπως έχει προαναφερθεί, κάτι που φυσικά δεν θα γινόταν αν ήταν τόσο εύπιστος ή μετέδιδε ψευδείς ειδήσεις.

Δεν ήταν όμως μόνο ο *George Polk* που δημιουργούσε ζητήματα για το Λαϊκό Κόμμα και τη Κυβέρνηση. Πολλοί δημοσιογράφοι έκαναν ανταποκρίσεις που ενοχλούσαν όπως μπορούμε να δούμε παρακάτω.

Όπως προαναφέραμε στην ενότητα 2.1. (σ.σ. Η οικονομία της Ελλάδος μετά την απελευθέρωση) της παρούσας εργασίας, υπήρξε κεντρική πολιτική απόφαση των κυβερνήσεων που συμμετείχε το Λαϊκό Κόμμα η ανάθεση προμηθειών βασικών ειδών διατροφής σε εταιρείες μεσαζόντων με καθορισθέν ποσοστό κέρδους που επιβάρυνε το κόστος βασικών προϊόντων στην Ελλάδα. Μάλιστα θεσμικά μέσω απορρήτου τηλεγραφήματος του Υπουργείου Εξωτερικών, στις αρχές του 1947 ενημερωνόμαστε ότι διασυνδέθηκε η κυβέρνηση με ανώνυμο υψηλό παράγοντα των Η.Π.Α με την επωνυμία «*Ισχυρός*», ο οποίος μέσω ενός ολιγομελούς δικτύου προσώπων απαρτιζόμενου από τον υιό του και έναν αμερικανό σύνδεσμο που έπρεπε να προσληφθεί από την Ελληνική Πρεσβεία θα μεσολαβούσαν και θα διευκόλυναν τις οικονομικές διευθετήσεις που θα αφορούσαν οικονομικά θέματα της χώρας.⁹⁸

Έναν περίπου χρόνο μετά, η ελληνική κοινή γνώμη ενημερώνεται για το μεγάλο σκάνδαλο που ξέσπασε στις Η.Π.Α ύστερα από καταγγελίες των Ρεπουμπλικάνων σχετικά με κύκλωμα κερδοσκοπίας επί του εμπορίου των σιτηρών στην Ευρώπη στο οποίο ενδεχομένως εμπλέκονταν και άτομα από το περιβάλλον του ίδιου του Χ. Τρούμαν. Το άρθρο κατέληξε ως κατωτέρω: «*Ο γερουσιαστής Μπρίτζες πρόεδρος των επί των πιστώσεων επιτροπής της Γερουσίας εξήτησεν από τα Υπουργεία Εξωτερικών, Γεωργίας, Στρατιωτικών και Ναυτικών όπως διερευνήσουν εάν αληθεύουν αι φήμει ότι ανώτεροι υπάλληλοι των κερδοσκοπούν εις το χρηματιστήριο σιτηρών, εκμεταλλεόμενοι τας εις σιτηρά ανάγκας της Ευρώπης*».⁹⁹

Το θέμα ανεβαίνει περαιτέρω στην αμερικανική κοινή γνώμη μιας και κλήθηκε να καταθέσει ο Υπουργός Γεωργίας των Η.Π.Α στο Κογκρέσο καθώς το σκάνδαλο κερδοσκοπίας εις βάρος των φτωχών χωρών της Ευρώπης, άγγιζε έναν προσωπικό φίλο του Τρούμαν και όπως καταλήγει η ανταπόκριση «*Το Σκάνδαλο του Λευκού Οίκου όπως αποκαλούν οι Ρεπουμπλικάνοι το*

⁹⁸ Βλ. Παράρτημα 2

⁹⁹ Εφημερίδα Ελευθερία Αρ. Φυλ. 1004 / 12.12.1947

*σκάνδαλο της ανατιμήσεως των σιτηρών τείνει ...να καταστεί το κύριον όπλον του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος εναντίον του Τρούμαν κατά τας προεδρικές εκλογάς του 1948 ».*¹⁰⁰

Υπό αυτές τις συνθήκες, η αμερικανική κοινή γνώμη αφουγκραζόταν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις διεθνείς εξελίξεις, ειδικά σε χώρες που οι Η.Π.Α στο πλαίσιο του δόγματος Τρούμαν είχαν χορηγήσει οικονομική βοήθεια και στρατιωτικές διευκολύνσεις. Οι ανταποκρίσεις από την Ελλάδα αποκτούσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ειδικά εάν καταδείκνυαν ότι υπήρχε συνεργασία με διεφθαρμένους πολιτικούς όπως είχε αναφέρει η Έκθεση *Porter*.

Πέραν όμως της αμερικανικής επικαιρότητας, η κριτική των ξένων ανταποκριτών που καλύπτουν τον ελληνικό εμφύλιο συνεχίζεται εξίσου έντονη.

Την 16/12/1947, περίπου έξι μήνες μετά την κύρωση της ελληνοαμερικανικής συμφωνίας από την Ελληνική Βουλή (20/06/1947) και ενώ επίκειται η ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης σύμφωνα με ανοικτή επιστολή του Ζαχαριάδη σε εφημερίδες του Βελιγραδίου που επικαλείται η εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ στο πρωτοσέλιδό της, όσο αφορά την αμερικανική βοήθεια αναφέρεται : «*ΔΕΝ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ Η ΝΕΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΝ ΒΟΗΘΕΙΑ ΛΕΓΕΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ...*Εξ Αθηνών ο Τόμας Ρέυνολντς μεταδίδει εις εφημερίδα του ότι ο κ. Σοφούλης εις συνομιλίαν , την οποία είχε με τούτον παρεδέχθη ότι είναι «*δέσμιος φιλελεύθερος*» εντός της πολιτικής λαβής του κ Τσαλδάρη.. απογοητευμένοι φιλελεύθεροι οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να χαρακτηριστούν ως κομμουνιστάι κατηγορούν ήδη τον κ. Σοφούλην ότι δεν είναι πλέον παρά «*διεθνής πολιτική διακόσμησις*» σκοπό έχουσα δόσει αμυντικόν χαρακτήραν εις κατάσταση ομοιάζουσα επικινδύνως με ελληνικόν φασισμόν υπό αμερικανικήν κηδεμονία...» ο δημοσιογράφος επικρίνει την αρχική οικονομική βοήθεια ότι ήταν μια αποτυχία που ουσιαστικά δέσμευσε τις Η.Π.Α σε υποχρέωση για διεύρυνση των δαπανών της.

Επιπροσθέτως στο ίδιο άρθρο ο Αμερικανός δημοσιογράφος θέτει το θέμα του υψηλού πληθωρισμού στη χώρα που δεν βελτιώθηκε, την απόλυτη τελμάτωση της βιομηχανίας και της παραγωγής, θίγει το θέμα ότι ο πολιτικός χώρος του κέντρου έχει καταστεί όμηρος της αντιδραστικής άκρας δεξιάς του Κ. Τσαλδάρη και καταλήγει «*Τέλος τώρα τοποθετούνται εις μάχιμους ελληνικάς μονάδας ως σύμβουλοι τακτικής και στρατηγικής εις την προσπάθειαν εξαπολύσεως νέας επιθέσεως κατά των ανταρτών. Τούτο σημαίνει ότι αι Ηνωμένοι Πολιτεία τώρα διεξαγάγουν τον εμφύλιον πόλεμον εν Ελλάδι τον οποίον πρότερον μόνο χρηματοδοτούν*». Η

¹⁰⁰ Εφημερίδα Ελευθερία Αρ. Φυλ.: 1009/18.12.1947

εφημερίδα επικοινωνήσε με τον πρόεδρο της κυβέρνησεως Σοφούλη ο οποίος αρνήθηκε ότι προέβη σε δηλώσεις τέτοιου είδους.¹⁰¹

Την 31/12/1947 και ενώ η επίθεση του Δ.Σ.Ε στην Κόνιτσα δεν έχει ακόμα τελειώσει, στον ελληνικό ημερήσιο τύπο εμφανίζεται ένα άρθρο των *New York Times* όπου παρουσιάζονται εκτενώς οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει το State Department να περάσει από το Κογκρέσο την επέκταση της αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα. Στο άρθρο με τίτλο «*ΣΗΜΕΙΟΥΝΤΑΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΙ ΔΙΑ ΝΑ ΠΑΡΑΣΧΕΘΗ ΑΜΕΣΩΣ ΕΝΙΣΧΥΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΑΙ ΣΗΜΕΙΟΥΜΕΝΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΓΚΡΕΣΣΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΤΥΠΟΝ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΤΟ ΣΤΑΙΗΤ ΝΤΗΠΑΡΤΜΕΝΤ..*» Στο άρθρο αυτό ο δημοσιογράφος Άρθουρ Κροκ αναλύει τα ζητήματα που απασχολούν την αμερικανική πολιτική καθώς η ταυτόχρονη αντιμετώπιση του ελληνικού εμφυλίου, της κινεζικής κρίσης και της ανοικοδόμησης της Ευρώπης απαιτούν τεράστια κεφάλαια. Δημιουργούνται ζητήματα όσον αφορά την διεύρυνση της ένοπλης παρέμβασης των Η.Π.Α. καθώς πέραν της Ελλάδος ενδέχεται να κληθούν να το πράξουν και στη περίπτωση της Κίνας. Επιπρόσθετα στο άρθρο φιλοξενείται και η άποψη ενός ακόμα δημοσιογράφου, του Λίπμαν ο οποίος θεωρεί πως το πραγματικό πρόβλημα της Ελλάδος δεν είναι τόσο ο κομμουνιστικός κίνδυνος που πηγάζει από τα βόρεια σύνορα αλλά η εσωτερική κατάρρευση και ως εκ τούτου, δεν εισηγείται την αποστολή αμερικανικών στρατευμάτων στην χώρα αλλά προτείνει την διπλωματική οδό επιτρέποντας στην Αμερική να διερευνήσει άλλες οδούς απεμπλοκής από το ελληνικό πρόβλημα όπως το : «*να απαλλαγή από υποχρεώσεις εις τα οποίας το γόητρόν της είναι τόσο επικινδύνως αναμεμιγμένον με το μέλλον της ελληνικής κυβερνήσεως*». Για τον Λιπμαν επιβάλλεται η απευθείας διπλωματική συνεννόηση με την Μόσχα και το Βελιγράδι.¹⁰²

Ο διχασμός της αμερικανικής κοινωνίας όσον αφορά την εφαρμογή του Σχεδίου Μάρσαλ εμφανίζεται μετά την ομιλία του στο Κογκρέσο την 07/01/1948 στην οποία ανακοινώνονται και μέτρα για τη προστασία της αμερικανικής οικονομίας από την ύφεση που θα προκαλέσει η αποδέσμευση κεφαλαίων προς την Ευρώπη όπως την διεύρυνση επιδομάτων ανεργίας, την θέσπιση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας, τη φορολογία του μεγάλου κεφαλαίου και των εταιρειών στις ΗΠΑ. Οι αντιδράσεις των Ρεπουμπλικάνων είναι ακαριαίες και μάλιστα δεν διστάζουν να μιλήσουν στα δημοσιογραφικά έντυπα για «αριστερή» στροφή του Τρούμαν. «*Το*

¹⁰¹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. φυλ: 1007/16.12.1947

¹⁰² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1019/31.12.1947

προεδρικών διάγγελα κρίνεται ως σημαντική στροφή προς τα αριστερά. Αι προτάσεις του κ. Τρούμαν ανησυχούν τους Ρεπουμπλικάνους...».¹⁰³

Εντός λοιπόν του έτους 1948 και εν μέσω αντιδράσεων του Κόμματος των Ρεπουμπλικάνων, ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. αναλώνει πολιτικό κεφάλαιο προκειμένου να συνεχίσει την υλοποίηση του δόγματός του καθώς και για την ανεύρεση των οικονομικών πόρων που απαιτεί το Σχέδιο Μάρσαλ. Η παρέμβαση στην ελληνική οικονομία είναι σχεδόν ταυτόχρονη με την πρόοδο των συζητήσεων στο Κογκρέσο και ο επικεφαλής της *AMAG D. Griswold* εξέδωσε υπόμνημα προς την ελληνική κυβέρνηση με συγκεκριμένες προτάσεις για τον προϋπολογισμό, την χρυσή λίρα την πιστωτική πολιτική και τις εισαγωγές, πέραν των στρατιωτικών θεμάτων.¹⁰⁴

Με ξεκάθαρο τρόπο πλέον η *AMAG* θα αναλάμβανε περαιτέρω επιτελικό ρόλο στον έλεγχο όλων των πτυχών της χώρας, την οικονομία, την ανάπτυξη, τα στρατιωτικά ζητήματα καθώς και τις πολιτικές εξελίξεις. Οι Αμερικανοί δημοσιογράφοι δεν επρόκειτο να σταματήσουν τον «ελεγκτικό» ρόλο τους και ο Κων/νος Τσαλδάρης σαφώς ενοχλημένος από τα αρνητικά δημοσιεύματα προέβη σε μια διπλωματική κίνηση μέσω του Πρέσβη Β. Δενδραμή.

Την 20/02/1948 υπεβλήθη διάβημα προς την Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα και συγκεκριμένα υπ' όψιν του τομεάρχη της Μ. Ανατολής του *State Department L. Henderson* του υπεύθυνου συντονιστή των προγραμμάτων αμερικανικής βοήθειας για τον στρατό, διπλωμάτη *William M. Rountree* και του διπλωμάτη *Leonard J. Cromie*. Στη συζήτηση που ακολούθησε το διάβημα τηρήθηκαν πρακτικά για όλα τα θέματα που ανταλλάχθηκαν απόψεις. Συγκεκριμένα η ατζέντα της συνάντησης περιελάμβανε τις διαφωνίες της *AMAG* με τους παράγοντες του Υπουργείου Οικονομικών όσο αφορά τη πώληση χρυσών λιρών για τη σταθεροποίηση της δραχμής, τις καθυστερήσεις στις εισαγωγές ειδών ανάγκης και πρώτων υλών τις διαφωνίες που είχαν εμφανιστεί με τον επικεφαλής της αποστολής *D.P. Griswold* το σφράγισμα των ελληνικών συνόρων προς βορρά, διάφορα στρατιωτικά ζητήματα και σε ειδική θέση, τέθηκε από το Λαϊκό Κόμμα, η συμπεριφορά των Αμερικανών δημοσιογράφων και ανταποκριτών ραδιοφώνου.

Συγκεκριμένα αναφέρεται στο σχέδιο του πρακτικού «*Alleged Bias Attitude of American Correspondents in Greece..Mr Henderson said that the Department is well aware that the frequently unsympathetic reporting of the American Correspondents in Greece is detrimental to both American and Greek Government interests. It was a difficult problem to cope with , however and the Greek Press was also guilty of handicapping the American aid program by its*

¹⁰³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1025/08.01.1948

¹⁰⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ Φυλ: 1025/09.01.1948

indiscretions and extreme criticism. Ambassador Dendramis replied that he did not wish to absolve the Greek press or Greek officials who leaked news to the press , but he did feel we should do something about the American correspondents in the spirit of the exchange of correspondence between Ambassador MacVeagh and Mr. Tsaldaris at the time of the conclusion of the Greek Aid Agreement. Mr Cromie said that Mr. Rankin proposed to institute regular press conferences to brief the correspondents on the Embassy and AMAG points of view . Active consideration is also be given as to how the situation may be improved at this end... » σε ελεύθερη μετάφραση προς υποβοήθηση του αναγνώστη παρατίθεται ως ακολούθως :

*«Υποτιθέμενη μεροληψία των Αμερικανών Ανταποκριτών στην Ελλάδα.. Ο κ. Χέντερσον είπε ότι το Τμήμα γνωρίζει καλά ότι η συχνά μη συμπαθητική αναφορά των Αμερικανών Ανταποκριτών στην Ελλάδα είναι επιζήμια τόσο για τα συμφέροντα της αμερικανικής όσο και της ελληνικής κυβέρνησης. Ωστόσο, ήταν δύσκολο να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα και ο ελληνικός Τύπος ήταν επίσης ένοχος για την παρεμπόδιση του προγράμματος αμερικανικής βοήθειας με την αδιακρισία και την ακραία κριτική του. Ο Πρέσβης Δενδραμής απάντησε ότι δεν επιθυμεί να αθωώσει τον ελληνικό Τύπο ή Έλληνες αξιωματούχους που διέρρευσαν ειδήσεις στον Τύπο, αλλά πιστεύει ότι πρέπει να κάνουμε κάτι για τους Αμερικανούς ανταποκριτές στο πνεύμα της ανταλλαγής αλληλογραφίας μεταξύ του Πρέσβη MacVeagh και του κ. Τσαλδάρη. κατά τη σύναψη της Συμφωνίας Ελληνικής Βοήθειας . Ο κ. Cromie είπε ότι ο κ. Rankin πρότείνει να καθιερωθούν τακτικές συνεντεύξεις τύπου για να ενημερώνονται οι ανταποκριτές σχετικά με τις απόψεις της Πρεσβείας και της AMAG. Εξετάζεται επίσης ενεργά το πώς μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση σε αυτό το σκοπό...».*¹⁰⁵

Ο Κ. Τσαλδάρης, εν μέσω πολιτικών διαπραγματεύσεων για την υλοποίηση της αμερικανικής βοήθειας, έθεσε όπως είδαμε θέμα για τους Αμερικάνους δημοσιογράφους και τις επικριτικές για τον ίδιο και το Λαϊκό Κόμμα ανταποκρίσεις τους και όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω ήταν ήδη σε πορεία σύγκρουσης με τον ίδιο τον George Polk τον οποίο συνάντησε στο γραφείο του σε μια επεισοδιακή συνάντηση.

Τον Φεβρουάριο του 1948, η παρουσία του Δ.Σ.Ε στην ελληνική περιφέρεια ήταν εμφανής και για την ελληνική κυβέρνηση ήταν πλέον φανερό ότι έπρεπε να ενισχυθεί ο στρατός και να αυξηθεί η οροφή προσωπικού προκειμένου να συντριβεί ο Στρατηγός Μάρκος Βαφειάδης και οι επιδιώξεις της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης.

¹⁰⁵ Αρχείο Κων/νου Τσαλδάρη Φ.28 Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 1948 , Αρχείο 28/2/39/1,2,3,4,5,6,7,8

4.3. Ο *George Polk* και η αναζήτηση του Μάρκου Βαφειάδη.

Ποιος όμως ήταν ο Μάρκος Βαφειάδης; Γιατί ήθελε ο *George Polk* να του πάρει συνέντευξη; Γιατί τον αναζήτησαν και άλλοι δημοσιογράφοι όπως θα δούμε παρακάτω;

Ο Μάρκος Βαφειάδης ήταν στέλεχος και ηγετική μορφή του Κ.Κ.Ε., στρατηγός του Ε.Λ.Α.Σ. από το 1942 με περιοχή ευθύνης τις μεραρχίες των ανταρτών στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας. Το 1944 εισήλθε στη Θεσσαλονίκη, μετά την αποχώρηση των Γερμανών και διαφώνησε με τον Άρη Βελουχιώτη ο οποίος επιθυμούσε ένοπλη σύγκρουση με τα αγγλικά στρατεύματα, στάση που τήρησε και κατά τη διάρκεια των Δεκεμβριανών στην Αθήνα.

Κατά τη περίοδο της Λευκής Τρομοκρατίας από την καθοδήγηση του Κ.Κ.Ε., έλαβε την εντολή να οργανώσει τους διωκόμενους βετεράνους αντάρτες του Ε.Λ.Α.Σ που είχαν διαφύγει στην ύπαιθρο και τον Οκτώβριο του 1946 ορίστηκε ως επικεφαλής του Δ.Σ.Ε.

Αργότερα, το 1947 όταν ιδρύθηκε η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση, ο Μάρκος Βαφειάδης ορίστηκε ως πρωθυπουργός και σύμφωνα με βιβλιογραφικές αναφορές τόσο του Ευάγγελου Αβέρωφ όσο και του Στρατηγού Θρασύβουλου Τσακαλώτου ήταν ο πλέον ικανός και επικίνδυνος αντίπαλος του Δ.Σ.Ε.¹⁰⁶

Την 08/09/1947 συγκροτήθηκε η κυβέρνηση Σοφούλη με την στήριξη του Λαϊκού Κόμματος και των Φιλελευθέρων σε μια πολιτική πρωτοβουλία προκειμένου να ενωθεί η δεξιά με την αριστερά του Κέντρου προκειμένου αφενός μεν να επέλθει μια ισορροπία στην Ελλάδα, αφετέρου δε να ικανοποιηθούν οι επιδιώξεις των Η.Π.Α. οι οποίοι σταδιακά αναλάμβαναν την κηδεμονία της χώρας μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ.

Εκείνη την εποχή, υπήρχε σαφής έλλειψη θετικών στρατιωτικών αποτελεσμάτων στον τομέα των πολεμικών επιχειρήσεων εναντίον των ανταρτών ενώ διάχυτη ήταν και η δυσφορία στις τάξεις της ηγεσίας του στρατού ενώ η ανάμιξη των ξένων αποστολών (βρετανικής και αμερικανικής) περιέπλεκε τη κατάσταση. Παράλληλα είχαν αναληφθεί πρωτοβουλίες από τον Δ.Σ.Ε. μέσω του Μάρκου Βαφειάδη ο οποίος με επιστολή του στους *Times* Λονδίνου

¹⁰⁶ Wikipedia Wikipedia, Μάρκος Βαφειάδης ,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%86%CE%B5%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CE%B7%CF%82_ , Ημερομηνία ανάκτησης 19/01/2025 16:52

(10/09/1947) είχε προτείνει αναστολή των εχθροπραξιών την αμνήστευση των αριστερών μαχητών και τη συγκρότηση κυβέρνησης με συμμετοχή του Ε.Α.Μ.¹⁰⁷

Την 23/12/1947 με την ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (ή Κυβέρνησης του Βουνού), η πολιτική κατάσταση κλιμακώθηκε όπως μπορούμε να ενημερωθούμε και από τον ημερήσιο τύπο της εποχής με πηχυαίους τίτλους και πρωτοσέλιδα *«Ολοκληρούται η προδοσία κατά της Ελλάδος.. Ο Μάρκος ίδρυσε Κυβέρνησιν . Όλοι οι Υπουργοί μέλη του Κ.Κ.Ε. »*¹⁰⁸

Η επόμενη κίνηση του Δ.Σ.Ε. ήταν η επίθεση στην Κόνιτσα προκειμένου να καταληφθεί η πόλη και να αποτελέσει τη πρωτεύουσα της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης. Η ενέργεια αυτή προκάλεσε την αντίδραση της Κυβέρνησης Σοφούλη-Τσαλδάρη η οποία προέβη στην έκδοση του Αναγκαστικού Νόμου 509/1947 *«Περί μέτρων ασφαλείας του Κράτους του Πολιτεύματος του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών»* θέτοντας εκτός νόμου και υπό διωγμό το ΚΚΕ και τους υποστηρικτές του, ενώ στο διεθνή τύπο η Βαλκανική Επιτροπή του ΟΗΕ προέβη σε ανακοίνωση ότι τυχόν αναγνώριση της Κυβέρνησης του Βουνού θα ισοδυναμούσε με απειλή της παγκόσμιας ειρήνης.¹⁰⁹

Η βούληση της Κυβέρνηση Θ. Σοφούλη – Κ. Τσαλδάρη όσον αφορά την αντιμετώπιση του Δ.Σ.Ε. μετά την ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης και την απειλή που αντιμετώπισε από τους αντάρτες η Κόνιτσα, διαπιστώνεται από την εντολή που έδωσε ο Θ. Σοφούλης προς τον Αρχηγό του Γ.Ε.Σ. (σ.σ. Στρατηγός κ. Γιατζής Δημ.) με το Αριθ. Πρωτ:783/05.01.1948 έγγραφο σύμφωνα με το οποίο : *«Η αμετάκλητος απόφασις μου είναι όπως όπως παταχθή η ανταρσία και εμπεδωθή η ασφάλεια εν τη χώρα, όσο το δυνατόν ταχύτερο..Εντός βραχυτάτου χρονικού διαστήματος και υπό οιαδήποτε συνθήκας επιθυμώ την εκκαθάρισιν της καταστάσεως της Πελοποννήσου»*. Η πραγματική όμως κατάσταση του Ε.Σ. και των δυνατοτήτων της Κυβέρνησης, φαίνεται στη συνέχεια του εγγράφου από τα ερωτήματα που παρακάτω θέτει προς τον Αρχηγό Γ.Ε.Σ ζητώντας να μάθει πότε ο στρατός μπορεί να αναλάβει επιθετικές πρωτοβουλίες έναντι του Δ.Σ.Ε., πότε μπορούν να αναδιοργανωθούν οι στρατιωτικές δυνάμεις και το πιο σημαντικό από όλα, ερωτούσε για προτάσεις προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι δυσχέρειες και τα προβλήματα.¹¹⁰

¹⁰⁷ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ:293

¹⁰⁸ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1015/25.12.1947

¹⁰⁹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1018/30.12.1947

¹¹⁰ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.28 – Η Πολιτική Κατάσταση στην Ελλάδα (1948)- Αρχείο Φ28/1/8/1-2-3

Επισημαίνεται ότι η κυβέρνηση Σοφούλη – Τσαλδάρη, και το επιτελείο του Εθνικού Στρατού, ήταν γνώστες των στρατηγικών επιδιώξεων της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης και του Μάρκου Βαφειάδη, ο οποίος αφενός μεν στόχευε στη σταθεροποίηση της Κυβέρνησης του Βουνού με τη κατάληψη ενός μεγάλου αστικού κέντρου, αφετέρου δε στην κατάρρευση του κυβερνώντας πολιτικού συνασπισμού Σοφούλη – Τσαλδάρη που παρά τις δεσμεύσεις τους έναντι των Αμερικανών, δεν είχαν επιφέρει καίρια αποφασιστικά πλήγματα στον Δ.Σ.Ε.¹¹¹

Ως εκ τούτου, η πολιτική κατάσταση η οποία είχε διαμορφωθεί για την Κυβέρνηση Σοφούλη – Τσαλδάρη στις αρχές του 1948 ήταν εξαιρετικά δύσκολη μιας και με τους Αμερικανούς ήδη παρόντες, εν μέσω καταγγελιών περί διαφθοράς των Ελλήνων πολιτικών και επιχειρηματικών ελίτ, με την κοινωνία να αντιμετωπίζει προβλήματα πληθωρισμού, όχι μόνο δεν υπήρχαν θετικά στρατιωτικά αποτελέσματα αλλά ζητούνταν μόλις τον Ιανουάριο του 1948, να κατατεθούν ιδέες και προτάσεις από το Γ.Ε.Σ.

Επιπρόσθετα, μπορεί η επίθεση στη Κόνιτσα να είχε αποτύχει αλλά η στρατηγική επιδίωξη για τη κατάληψη κάποιου μεγάλου αστικού κέντρου δεν είχε εκλείψει όπως δεν είχε σταματήσει να απασχολεί την Κυβέρνηση και μια πιθανή διπλωματική αναγνώριση από φιλοσοβιετικές χώρες της Προσωρινής Κυβέρνησης αν αποκτούσε ένα μεγάλο αστικό κέντρο ως έδρα.

Αυτό ήταν εμφανές από το τέλος Δεκεμβρίου του 1947 καθώς ελέγχοντας τον ημερήσιο τύπο διαπιστώνουμε από άρθρο ότι στο κεντρικό πρωτοσέλιδο εμφανίζονται άρθρα με τίτλο «*ANAMENETAI TAXEIA ANTIΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ. Η ΑΜΕΣΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΗΔΗ ΣΟΒΑΡΩΣ ΕΙΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ...Πιστεύεται ότι αι Ηνωμέναι Πολιτείαι διαθέτουν 240.000 πεζοναύτες και μολονότι δεν είναι γνωστόν που και πως είναι κατανεμημένοι θεωρείται ότι είναι ευχερής η ταχεία μετακίνησίς των. Επίσης αναφέρονται ισχυραί ναυτικάί μονάδαι μεταξύ των οποίων και αεροπλανοφόρα ως επίσης και ισχυραί αεροπορικάί δυνάμεις της Μεσογείου, αι οποίαι είναι δυνατόν να μετακινηθούν αστραπιαίως..*».¹¹²

Την ίδια όμως στιγμή που ο ημερήσιος τύπος επιχειρεί να επικοινωνήσει την ιδέα ότι οι Η.Π.Α θα ρίξουν απεριόριστες δυνάμεις στη μάχη προκειμένου να μη χαθεί η Ελλάδα, στην ίδια εφημερίδα την ίδια μέρα, σε άρθρο που δεν φιλοξενείται στο πρωτοσέλιδο αναφέρεται: «*Η*

¹¹¹ Αρχεία ΓΕΣ, *Εμφύλιος Πόλεμος από τη Κόνιτσα ως τον Γράμμο και το Βίτσι*, Το Βήμα Ιστορία, Αθήνα, 1998, σελ: 11-12

¹¹² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φύλ : 1016/27.12.1947

ΣΟΒΑΡΟΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΘΑ ΚΡΙΘΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΒΟΡ. ΓΕΙΤΟΝΩΝ ΕΚΤΕΝΗ ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ...ΕΚΤΕΝΗ ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ...Η κατάσταση της Κυβέρνησης των Βουνών αποτελεί το πλέον ενδιαφέρον θέμα τόσο δια τον γαλλικόν τύπον, όσον και για τους ενταύθα υπεύθυνους πολιτικούς κύκλους... η ειρήνη και η τάξις εις την Ελλάδα αλλοίμονον , εξαρτώνται από την Ουάσιγκτον και την Μόσχα.. Η Ουμανιτέ χαρακτηρίζει την Κυβέρνησιν του Μάρκου ως δημοκρατικήν και λέγει ότι ο σχηματισμός της θα επαναθέσῃ το πρόβλημα της αμερικανικής επεμβάσεως ενώπιον του Ο.Η.Ε υπό συνθήκας εντελώς νέας. Η Κυβέρνησις του Μάρκου προσθέτει θα αναγνωρισθῇ αναμφιβόλως υπό ορισμένων χωρών. Οι Αγγλοαμερικανοί δεν θα δυνηθούν να συνεχίσουν την υποστήριξιν προς τους Έλληνας φασίστας παρά μόνο αντιστασόμενοι ανοικτά προς τους δημοκράτας οι οποίοι θα αναγνωρίσουν τη Κυβέρνησιν της ελευθέρας Ελλάδος. Είναι καταλήγει η Ουμανιτέ πρόωρο , ακόμη να προβλεφθούν αι διεθνείς συνέπειαι εκ του σχηματισμού της Κυβερνήσεως του Μάρκου...τέλος η εφημερίδα (σ.σ. Ουμανιτέ) προβλέπει ότι οι Αμερικανοί λαμβάνοντες ως πρόσχημα την ίδρυσιν της Κυβερνήσεως του Μάρκου θα αυξήσουν την βοήθειάν των.»¹¹³

Η γαλλική αριστερή εφημερίδα *L' Humanite*, έθετε ξεκάθαρα με την πολιτική αυτή ανταπόκρισή της, το πρόβλημα της εμφάνισης της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης με επικεφαλής τον Μάρκο Βαφειάδη στη διεθνή πολιτική σκηνή και διπλωματία. Εάν αναγνωριζόταν από φιλοσοβιετικές χώρες αυτομάτως άλλαζαν οι όροι του διεθνούς πολιτικού παιχνιδιού στην παγκόσμια πολιτική σκακιέρα που την περίοδο της έναρξης του Ψυχρού Πολέμου περιλάμβανε χώρες με ανοικτά πολιτικά ζητήματα όπως την Τσεχοσλοβακία, την Πολωνία, την Ρουμανία, την Ανατολική Γερμανία κλπ.

Το 1948, έτος το οποίο ο *George Polk* επέστρεψε στην Ελλάδα, η πολιτική, στρατιωτική και διπλωματική κατάσταση ήταν ιδιαιτέρως τεταμένη και σύνθετη. Ο Κ. Τσαλδάρης με επίσημο διάβημά του στην Αμερικανική Πρεσβεία ζητούσε τον «έλεγχο» των ξένων δημοσιογράφων όσον αφορά τη κριτική που εξέφραζαν επί των αποφάσεων της Κυβέρνησης ενώ την ίδια στιγμή ουσιαστικά ζητούσαν αύξηση της οικονομικής βοήθειας από τις Η.Π.Α. και περαιτέρω εμπλοκή τους στον Εμφύλιο Πόλεμο.

Επισημαίνεται ότι η κυβέρνηση Σοφούλη – Τσαλδάρη είχε ήδη λάβει την απόφαση για κλιμάκωση του πολέμου και αύξηση της οροφής προσωπικού του Ε.Σ. , καθιστώντας σαφές στην κοινή γνώμη ότι μετά την μάχη της Κόνιτσας δεν υπήρχε περιθώριο συνομιλιών με την

¹¹³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φύλ : 1016/27.12.1947

Προσωρινή Κυβέρνηση και τον Μάρκο Βαφειάδη όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στον ημερήσιο τύπο «ΩΣ ΠΡΩΤΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟΝ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑ».¹¹⁴

Πέραν όμως των δημοσιευμάτων στον τύπο, της βούλησης των Αμερικανών και της Κυβέρνησης για νίκη επί του Δ.Σ.Ε., η πραγματικότητα έως εκείνη τη περίοδο καταδείκνυε ότι υπήρχε πρόοδος για τους αντάρτες. Στις αρχές του 1948 υπό τις εντολές του Μ. Βαφειάδη πραγματοποιήθηκαν δύο σημαντικές επιχειρήσεις μέσα στον Φεβρουάριο οι οποίες τόνωσαν το ηθικό των ανταρτών καθώς κατέλαβαν το χωριό Πύλη στους πρόποδες της Πάρνηθας και επέφεραν πλήγμα πυροβολικού στο κέντρο της Θεσ/νίκης δίνοντας το μήνυμα ότι η στρατιωτική ισχύς του Δ.Σ.Ε. έφτανε μέσα στις κεντρικές πόλεις.

Συνακόλουθα κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου – Απριλίου 1948 ο Δ.Σ.Ε. αντιμετώπισε επαρκώς τις επιθέσεις του Ε.Σ. (επιχειρήσεις *Πέργαμος* και *Ιέραξ*), χωρίς να επιτευχθούν οι στρατηγικοί στόχοι που είχαν θέσει το Γενικό Επιτελείο και οι Αμερικάνοι σύμβουλοι, καθιστώντας σαφές ότι ο ανταρτοπόλεμος είχε ήδη διαρκέσει δύο χρόνια αλλά τα πράγματα δεν φαινόταν να βελτιώνονται και ενδεχομένως να μην ήταν δυνατόν να ελεγχθεί η «ανταρσία» εύκολα με την ισχύ των όπλων.¹¹⁵

Η άρχουσα πολιτική αστική τάξη, θεωρούσε ότι η θέση και η ισχύς του Μάρκου Βαφειάδη εντός του Δ.Σ.Ε και της ιεραρχίας του Κ.Κ.Ε είχε αναβαθμιστεί και ο ίδιος είχε αποκτήσει κύρος δημιουργώντας δυσaráεσκεια στην ηγεσία του κόμματος καθώς πρέσβευε την άποψη για μια διευθέτηση και συμβιβασμό στον Εμφύλιο Πόλεμο. Η εμπλοκή των Η.Π.Α όμως απομάκρυνε το ενδεχόμενο νίκης του Δ.Σ.Ε, ειδικά χωρίς την υποστήριξη της Ε.Σ.Σ.Δ που δεν φαινόταν να έρχεται, άποψη που φαίνεται να υποστήριζε και ο Σιάντος.¹¹⁶

Ο Μάρκος Βαφειάδης ήταν ο άνθρωπος κλειδί για τις πολιτικές εξελίξεις στον Εμφύλιο καθώς οι ενέργειες, οι επιτυχίες και οι αποτυχίες του ως Αρχιστράτηγου του Δ.Σ.Ε και Πρωθυπουργού της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης έμελλε να καθορίσουν το μέλλον της Ελλάδος. Ως εκ τούτου, το 1948, ήταν το πρόσωπο που κάθε δημοσιογράφος θα ήθελε να πάρει συνέντευξη.

¹¹⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1023/06.01.1948

¹¹⁵ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ: 324

¹¹⁶ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, ο.π. σελ 267

4.4. Η έλευση του George Polk στην Ελλάδα και οι επαφές του.

Όπως προαναφέραμε στην παρούσα εργασία, αρχές Ιανουαρίου του 1948, τη στιγμή που ο ελληνικός τύπος ήταν γεμάτος από δημοσιεύματα σχετικά με τη παρέμβαση των Η.Π.Α. ακόμα και σε στρατιωτικό επίπεδο, η εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ δημοσίευσε μια ανταπόκριση της αριστερής γαλλικής εφημερίδα *L' Humanite* περί της αντίληψης της Γαλλίας και ειδικά της Αριστεράς σχετικά με την Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση και τον Μάρκο Βαφειάδη όσον αφορά τις διπλωματικές προεκτάσεις μιας πιθανής αναγνώρισης της από φιλοσοβιετικές χώρες.

Δεν ήταν όμως η μοναδική φορά που η εν λόγω εφημερίδα είχε ασχοληθεί με τα ελληνικά ζητήματα του εμφυλίου πολέμου καθώς Γάλλος ανταποκριτής της *L' Humanite*, ο Ζερμαίν Ριγκάλ, είχε πετύχει να βρει πρόσβαση στον Μάρκο Βαφειάδη και η εφημερίδα του είχε δημοσιεύσει την συνέντευξη από το Αρχηγείο των Ανταρτών.

Ο Ζερμαίν Ριγκάλ μιλώντας με τον δημοσιογράφο Γ. Μαρή της εφημερίδος MAXH, όργανο του Σοσιαλιστικού Κόμματος Ε.Λ.Δ. την οποία εξέδιδε ο Ηλίας Τσιριμώκος, είχε διασαφηνίσει τις προθέσεις του Μάρκου Βαφειάδη. Σύμφωνα με τον Ζ. Ριγκάλ, ο Μ. Βαφειάδης είχε την βούληση να συμφωνηθεί μια λύση για τον τερματισμό του εμφυλίου πολέμου. Οι κομμουνιστές αντάρτες ήταν έτοιμοι να δεχτούν και να ενθαρρύνουν οιαδήποτε πρωτοβουλία από οποιαδήποτε πλευρά που θα βοηθούσε την Ελλάδα να βρει την ειρήνη και τις ισορροπίες της.

Στο ίδιο πνεύμα η γαλλική σοσιαλιστική εφημερίδα *Populaire* ανέφερε ότι η ανωτέρω δήλωση είχε ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα που ταλανιζόταν από τον πόλεμο και έβαινε παράλληλα προς τις σχετικές ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης για την αποκατάσταση κανονικών σχέσεων με τους βόρειους γείτονές της. Την ίδια εποχή ο Αμερικανός πρεσβευτής στη Μόσχα Μπέντελ Σμίθ και ο Υπουργός Εξωτερικών της Ε.Σ.Σ.Δ. Μολότωφ αναζητούσαν την αποκατάσταση των αμερικανο-σοβιετικών σχέσεων. Ο Ζ. Ριγκάλ μετά τη δημοσίευση της συνέντευξης του Μάρκου Βαφειάδη στην εφημερίδα του, απελάθηκε από τις Ελληνικές Αρχές.¹¹⁷

Τον Απρίλιο του 1948, στο σπίτι του George Polk στο Κολωνάκι, πατρική οικία της συζύγου του Ρέα Κοκώνη, παραδόθηκε ένας κλειστός φάκελος που έφερε ταχυδρομική σφραγίδα από τη Νέα Υόρκη. Ο *George Polk* το διάβασε ενθουσιασμένος καθώς εμπεριείχε πληροφορίες από έναν υπάλληλο της *Chase Bank*. Η πληροφορία αφορούσε τον αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος ο οποίος είχε πρωτοστατήσει στις ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης για την ένταξη της Ελλάδος στο Σχέδιο Μάρσαλ και την προσάρτηση της χώρας στη προστασία των Η.Π.Α. Συγκεκριμένα ο

¹¹⁷ Μαρής Γιάννης, Λεονταρίτης Γεώργιος, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ, Αθήνα, 2016, σελ 24-32

δημοσιογράφος έλαβε γνώση για ένα έμβασμα 25.000,00 \$ σε προσωπικό λογαριασμό στο όνομα του Κ. Τσαλδάρη, γεγονός που αποτελούσε παραβίαση της νομοθεσίας της εποχής μιας και δεν ήταν δυνατόν δημόσιος λειτουργός μιας πτωχευμένης χώρας που ζούσε με ξένη βοήθεια να έχει πράξει κάτι τέτοιο.

Οι επιπλοκές αυτής της πληροφορίας ήταν άμεσες και θα προκαλούσαν εκνευρισμό στο αμερικανικό *State Department*, ειδικά εφόσον οι ανταποκρίσεις του είχαν προειδοποιήσει για την διαφθορά του πολιτικού συστήματος που υπέθαλπαν κάθε προσπάθεια οικονομικής αρωγής.

Ο *George Polk* δεν μίλησε για την πληροφορία αυτή στους άμεσους συνεργάτες του όπως τον Χατζηαργύρη ή τους άλλους ανταποκριτές. Είχε μιλήσει μόνο στον *Medvin Johnson* διευθυντή της CARE στην Ελλάδα και τον *Homer Davis* διευθυντή του Αμερικανικού Κολλεγίου στην Αθήνα, άνθρωποι πιο περιορισμένοι στις κοινωνικές τους επαφές που δεν είχαν σχέσεις με ξένους ανταποκριτές. Οι δύο αυτοί άνθρωποι ενδεχομένως μοιράζονταν την ίδια άποψη με τον *George Polk* ότι αυτό το στοιχείο πιθανόν να έληγε την ταπεινωτική σχέση των Η.Π.Α με τη διεφθαρμένη ελληνική ολιγαρχία.

Το τελευταίο πρόσωπο που ο δημοσιογράφος εμπιστεύτηκε το περιεχόμενο αυτής της επιστολής ήταν η σύζυγός του Ρέα Κοκώνη η οποία όμως είχε τελείως διαφορετική άποψη καθώς αισθάνθηκε άμεσο κίνδυνο λόγω της γνώσης αυτής της «αλήθειας».

Ο *George Polk* την 03/05/1948 επισκέφτηκε το γραφείο του Γραμματέα Τύπου και Πληροφοριών Νικόλαου Μπαλτατζή Μαυροκορδάτου ζητώντας κατεπείγουσα συνάντηση με τον ίδιο τον Κ. Τσαλδάρη. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε αρχικά σε ήπιο κλίμα αλλά σύντομα ο *George Polk* ρώτησε για το έμβασμα με αποτέλεσμα να καταρρεύσει η όλη συζήτηση καθώς ο δημοσιογράφος απείλησε ευθέως τον Υπουργό Εξωτερικών και Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης ότι θα δημοσιεύσει την είδηση όταν επιστρέψει στις Η.Π.Α.

Επισημαίνεται ότι η πληροφορία για την επιστολή με το έμβασμα στο όνομα του Κων/νου Τσαλδάρη όπως αναφέρει η Kati Marton, συγγραφέας του βιβλίου *The Polk Conspiracy* επιβεβαιώθηκε σε συνέντευξή της το 1982 με τον William Polk τον αδερφό του George Polk και την χήρα του Ρέα Polk.¹¹⁸

¹¹⁸ Marton Kati, *The Polk Conspiracy*, Farar Strauss & Giroux , New York , 1990,σελ: 162-164,342

Το εν λόγω βιβλίο εκδόθηκε το 1990 στις Η.Π.Α αλλά δεν κυκλοφόρησε ποτέ στην Ελλάδα μεταφρασμένο εξαιτίας ασφαλιστικών μέτρων που υπέβαλε ο βουλευτής Αθανάσιος Τσαλδάρης.¹¹⁹

Επιπρόσθετα, κατόπιν εξωδικαστικού συμβιβασμού ανάμεσα στην *Kati Marton* και την πλευρά του μηνυτή Αθανάσιου Τσαλδάρη, το εν λόγω βιβλίο (πρώτη έκδοση) αποσύρθηκε και τηρήθηκε ο όρος να μην εκδοθεί στην Ελλάδα μεταφρασμένο και να μην χρησιμοποιηθεί το όνομα του Κ. Τσαλδάρη σε οιαδήποτε ταινία καθώς προγραμματιζόταν να χρηματοδοτηθεί για τον κινηματογράφο στις Η.Π.Α. το βιβλίο της συγγραφέως. Στην αναθεωρημένη έκδοση του το 2014 δεν αναφέρεται τίποτε από τα επίμαχα σημεία.¹²⁰

Η κριτική όσον αφορά την οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα με το διεφθαρμένο πολιτικό σύστημα δεν γινόταν φυσικά μόνο από τον *George Polk* αλλά και από άλλους Αμερικανούς δημοσιογράφους όπως τον ανταποκριτή της *New York Herald Tribune*, τον *Homer Bigart*.

Ο *Homer Bigart*, πριν την δολοφονία του *George Polk* είχε δημοσιεύσει στον αμερικανικό τύπο και συγκεκριμένα στην εφημερίδα *KYPHE BHMA* της Νέας Υόρκης άρθρο (25/03/1948) σχετικά με το ελληνικό αστυνομικό κράτος και τις δολοφονίες των αριστερών. Το άρθρο του προκάλεσε την άμεση αντίδραση του επικεφαλής της *AMAG/Greece. D. Griswold* ο οποίος έκανε παρέμβαση με δικό του άρθρο στην ίδια εφημερίδα την οποία αναδημοσίευσε η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ όπου διέψευσε τους ισχυρισμούς του *Homer Bigart*, αποδίδοντάς τους σε λανθασμένες παρερμηνείες λόγω των αναμεταδόσεων και ερμηνειών των ειδήσεων αναφέροντας :«Ο ΓΚΡΙΣΓΟΥΟΛΝΤ ΑΠΑΝΤΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΠΗΓΚΑΡΝΤ ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ Η ΟΠΟΙΑ ΕΛΗΜΟΣΙΕΥΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΥΡΗΞ ΒΗΜΑ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ...Εις την εν λόγω επιστολήν... ο κος Γκρισγουολντ καταρρίπτει μίαν προς μίαν τας κατηγορίας τας οποίας κατά καιρούς ο κ Μπιγκαρντ εκτόξευσεν κατά τις Ελλάδος.... Ο κος Μπίγκαρντ δεν περιορίζεται εις απλήν μετάδοσιν γεγονότων...τα άρθρα του ενέχουν εξαγωγή συμπερασμάτων...Και τα συμπεράσματά του αυτά διερμηνεύονται και σχολιάζονται όχι μόνο από της εφημερίδος ΚΥΡΗΞ-ΒΗΜΑ αλλά και από άλλων αμερικανικών εφημερίδων, επηρεαζόμενων υπό των αρχικώς μεταδοθέντων τηλεγραφημάτων...Αυτό το σύστημα

¹¹⁹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθήνα, 2018, σελ: 375

¹²⁰ Πηνελόπη Πετσίνη, Δημήτριος Χριστόπουλος (επιμ.), *Η Λογοκρισία στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ Παράρτημα Ελλάδος, Αθήνα, 2016, σελ: 290-292

διερμηνεύσεως και αναδιερμηνεύσεως των ειδήσεων προκάλεσε αδικαιολόγητον αποθάρρυνσιν και παρεξήγήσεις εν Ελλάδι και ενεθάρρυνε τους εδώ και αλλαχού εχθρούς της δημοκρατίας»¹²¹

Στο ίδιο άρθρο ο *D. Griswold* απάντησε και σε άλλον δημοσιογράφο, τον κο Σήρερ ο οποίος είχε ασκήσει κριτική αναφέροντας «.. Ο κος Σήρερ ήρχιζε το άρθρο του αναφερόμενος εις τους «μοναρχικούς πολιτικάντηδες οι οποίοι κυβερνούν την Ελλάδα». Δύναμαι να τονίσω ότι η παρούσα Ελληνική Κυβέρνησις αποτελεί πραγματικόν συνασπισμόν των δύο μεγαλύτερων πολιτικών κομμάτων, με επικεφαλής τον αρχηγόν του Κόμματος Φιλελευθέρων.»¹²²

Όσο αφορά την εκτίμηση του *D. Griswold* περί «παρερμηνείας» των ειδήσεων από τον *Homer Bigart*, επισημαίνεται ότι ο *George Polk* από τον Ιούλιο του 1947 είχε επιστρέψει ως ανταποκριτής του *CBS* στην Ελλάδα, έχοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις εξελίξεις μετά την θεσμοθέτηση της οικονομικής βοήθειας των Η.Π.Α στην Ελλάδα.

Όπως ήταν αναμενόμενο αναζητούσε συνεργάτες και επαφές στην Ελλάδα προκειμένου να έχει τη πλήρη εικόνα όπως κάθε ευσυνείδητος δημοσιογράφος. Έτσι γνώρισε τον Κώστα Χατζηαργύρη, πολιτικό συντάκτη στο ΒΗΜΑ και ανταποκριτή της *Christian Science Monitor*, ο οποίος είχε οικογενειακή σχέση με τον Θ. Σοφούλη (η μητέρα του ήταν η δεύτερη σύζυγος του Θ. Σοφούλη). Ο Κ. Χατζηαργύρης συνεργαζόταν και με τον δημοσιογράφο της *New York Herald Tribune*, τον *Homer Bigart* αλλά εν τέλει αποφάσισε να λήξει τη συνεργασία τους καθώς θεωρούσε τις ανταποκρίσεις του ως «μονομερείς» και να συνδεθεί τελικά με τον *G. Polk* με τον οποίον έγιναν και φίλοι.¹²³

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στο πλαίσιο της συνάντησης του Φεβρουαρίου 1948 στην Πρεσβεία, το αίτημα της ελληνικής πλευράς για «κάλυψη» έναντι της κριτικής των Αμερικάνων δημοσιογράφων, φαίνεται να ικανοποιείται. Από τον επικεφαλής της *AMAG*, *Dwight Griswold* με τον πλέον επίσημο τρόπο, σε Ελλάδα και Η.Π.Α κατέστη σαφές ότι η κυβέρνηση συνασπισμού των Σοφούλη-Τσαλδάρη έχαιραν την απόλυτη εμπιστοσύνη της αμερικανικής ηγεσίας και οιαδήποτε κριτική Αμερικάνων ανταποκριτών οφείλεται σε «παρερμηνεία» λόγω των «διερμηνεύσεων» και «αναδιερμηνεύσεων». Λίγες ημέρες μετά την έκδοση του εν λόγω φύλλου της εφημερίδας ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ την 05/05/1948 δολοφονήθηκε ο *George Polk*.

¹²¹ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ . Αρ Φυλ: 6458/05.05.1948

¹²² Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ. Αρ Φυλ: 6458/05.05.1948

¹²³ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ:36

4.5. Η Δολοφονία του George Polk και η κατασκευή ενόχων

4.5.1. Το χρονικό της δολοφονίας του George Polk

Το Μάιο του 1948, η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα είχε οξυνθεί στο έπακρο καθώς το Μ. Σάββατο 01/05/1948, στην είσοδο της Εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου στην Αθήνα, δολοφονήθηκε ο Υπουργός Δικαιοσύνης Χρήστος Λαδάς από τον Στρατή Μουτσογιάννη ο οποίος είχε ομολογήσει μετά τη σύλληψή του ότι ανήκε στο Κ.Κ.Ε.

Από τη πρώτη κιόλας μέρα μετά την σύλληψη του Μουτσογιάννη, η Αστυνομία προέβη σε αθρόες συλλήψεις κομμουνιστών καθώς σύμφωνα με δημοσιεύματα οι διωκτικές αρχές φρονούσαν ότι η δολοφονία του Χρ. Λαδά αποτελούσε την έναρξη του μεγαλύτερου τρομοκρατικού σχεδίου του Κ.Κ.Ε. καθώς ο Υπουργός Δικαιοσύνης είχε δώσει την έγκρισή του για τη δολοφονία καταδικασμένων εις θάνατο κομμουνιστών.¹²⁴

Ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως Κων/νος Ρέντης την ίδια μέρα δήλωσε στο *Reuters* διαψεύδοντας τις αρχικές φήμες περί αντεκδικήσεως, ότι η Κυβέρνηση Σοφούλη-Τσαλδάρη δεν είχε προβεί σε ομαδικές εκτελέσεις όπως μεταδιδόταν καθώς από τους 2.961 Έλληνες καταδικασθέντες εις θάνατον είχαν εκτελεστεί 157 και είχαν υποβληθεί 1.100 αιτήσεις χάριτος που εκκρεμούσαν.¹²⁵

Οι Αμερικάνοι από τη πρώτη στιγμή αντέδρασαν στην είδηση της δολοφονίας του Υπουργού Δικαιοσύνης Χρ. ΛΑΔΑ χαρακτηρίζοντάς την: *«ΔΕΙΛΗ ΚΑΙ ΚΤΗΝΩΔΗΣ ΠΡΑΞΗ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΛΑΔΑ ΤΟΝΙΖΕΙ Ο κ. ΜΑΡΣΑΛ...Συνεκινήθη βαθύτατα...γράφει ο κ. Μάρσαλ.. από την κτηνώδη δολοφονία του Έλληνος Υπουργού Δικαιοσύνης Χρήστου Λαδά. Παρακαλώ διαβιβάσατε την ειλικρινεστέραν συμπάθειαν εμού και της Κυβερνήσεως των Ηνωμένων Πολιτειών προς την ελληνικήν κυβέρνησιν και τας οικογένειας του Χρήστου Λαδά και των άλλων θυμάτων της δειλής και εγκληματικής επιθέσεως.»*¹²⁶

Η συνοχή της κυβέρνησης Σοφούλη – Τσαλδάρη απειλήθηκε κατά τη διαδικασία ανασχηματισμού προκειμένου να αντικατασταθεί ο εκλιπών Υπουργός Δικαιοσύνης αλλά και άλλοι Υπουργοί όπως ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. Βαρβούτης που απετέλεσε και την αιτία πολιτικών τριβών την οποία εν τέλει παρενέβησαν και επέλυσαν οι Αμερικανοί όπως προκύπτει από την αρθρογραφία του ημερήσιου τύπου: *«ΛΟΓΩ ΕΜΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΣΟΦΟΥΛΗ ΟΠΩΣ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ Ο ΚΟΣ ΒΑΡΒΟΥΤΗΣ ΗΠΕΙΛΗΘΗ ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΗΣ*

¹²⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ , Αρ. Φυλ: 1123/02.05.1948

¹²⁵ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα, 1974, σελ:331

¹²⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1125/05.05.1948

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΑΠΟΦΕΥΧΘΕΙΣΑ ΚΑΤΟΠΙΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ Κ. ΓΡΙΣΓΟΥΑΝΤ ΚΑΙ ΡΑΝΚΙΝ»¹²⁷

Ακολουθώντας λοιπόν την πορεία του *George Polk* από τη στιγμή που έλαβε την πληροφορία για τον κρυφό λογαριασμό του Κ. Τσαλδάρη και την επεισοδιακή συνάντηση μαζί του, παρατηρούμε ότι η επικαιρότητα στην Ελλάδα είναι διαρκώς κλιμακούμενη και οξυμένη καθώς διαδοχικά στις πρώτες μέρες του Μαΐου του 1948 είχαμε την πολιτική δολοφονία του Χρ. Λαδά, την επιβολή έκτακτων μέτρων από τις διωκτικές αρχές που προέβησαν σε αθρόες συλλήψεις αλλά και σε μια πολιτική κρίση που χρειάστηκε τη παρέμβαση των Η.Π.Α προκειμένου οι δύο εταίροι της Κυβέρνησης να συμβιβαστούν.

Ο *George Polk* ανήμερα της Κυριακής του Πάσχα (02/05/1948) και εν μέσω στρατιωτικού νόμου σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη πέρασε τις εορτές με το ζεύγος Χατζηαργύρη και το ζεύγος Barber οι οποίοι ήταν ανταποκριτές της *News Chronicle*.

Πριν την αποχώρησή του από την Αθήνα, είχε συνομιλήσει με τον *Danniel Thrapp* ανταποκριτή της *United Press* στην Θεσσαλονίκη καθώς και άλλους φίλους δημοσιογράφους όπως τον *Fred Starks*, ανταποκριτή της *Chicago Daily News*, τον *M. Verner* επίσης ανταποκριτή της *United Press* με τους οποίους μοιράστηκε τις σκέψεις του για μια συνέντευξη με τον Μάρκο Βαφειάδη. Ειδικότερα δε με τον *Danniel Thrapp* όπως κατέθεσε και αργότερα, όταν έμειναν μόνοι με τον *George Polk* συζήτησαν ενδελεχώς τον τρόπο και τις λεπτομέρειες του σχεδίου για το πώς θα μπορούσε να γίνει αυτή η συνέντευξη και κατέληξαν ότι θα ήταν εφικτό να μεταφερθεί με καΐκι προς τη πλευρά των Ανταρτών και με την βοήθεια κάποιου «συνδέσμου» να συναντήσει τον Βαφειάδη.¹²⁸

Η συνάντηση αυτή, σύμφωνα και με την μεταγενέστερη κατάθεση του *Danniel Thrapp*, κατάστησε σαφές ότι ο *George Polk* ήταν απόλυτα αποφασισμένος για την επιχείρηση αυτή που δεν θα τον εμπόδιζε τίποτε να ανέβει στην Θεσσαλονίκη προκειμένου να αναζητήσει το πολυπόθητο ρεπορτάζ του.

Την 03/05/1948 πραγματοποιήθηκε η επεισοδιακή συνάντηση του *George Polk* με τον Κων/νο Τσαλδάρη και τις επόμενες δύο ημέρες ο δημοσιογράφος προγραμματίζε το ταξίδι του στη Βόρεια Ελλάδα, σκεπτόμενος πως θα συνέπιπτε με την επίσκεψη του Πρωθυπουργού Θ. Σοφούλη σε στρατιωτικές δυνάμεις στην ίδια περιοχή. Εν τέλει λόγω του ανασχηματισμού και

¹²⁷ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ Αρ Φυλ. 6459/06.05.1948

¹²⁸ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ.: 57-58

των επιπλοκών της, το ταξίδι δεν πραγματοποιήθηκε και ο *G. Polk* προετοίμασε τις σχετικές άδειες από το Υπουργείο Τύπου για το ταξίδι γνωρίζοντας ότι δεν θα δει τον Πρωθυπουργό.

Την 05/05/1948 σε κοινωνική εκδήλωση που βρέθηκε με τη σύζυγό του Ρέα Κοκώνη, τον ξάδερφό της Ανθυπολοχαγό των Λ.Ο.Κ. Γ. Γεωργαντά, την αδερφή του Γεωργαντά και τον Άγγλο σύζυγό της *Shor*, τον Άγγλο λοχαγό *Kedron* και την οικογενειακή τους φίλη Αργίνη Σπυρομήλιου η οποία σε κατάθεσή της μετά τη δολοφονία δήλωσε ότι ο *George Polk* περηφανευόταν ότι πριν φύγει για τις Η.Π.Α θα έκανε μια ανταπόκριση που θα έκανε «πάταγο».

Την 06/05/1948, τελευταία ημέρα του *G. Polk* στην Αθήνα, την πέρασε οργανώνοντας το ταξίδι του με τον Χατζηαργύρη ενώ τελευταία στιγμή και ύστερα από οικογενειακό καυγά η σύζυγός του αποφάσισε να μην τον ακολουθήσει. Όπως κατέθεσε αργότερα ο Κ. Χατζηαργύρης, ο δημοσιογράφος του δήλωσε ότι σκόπευε να ξεκινήσει το ταξίδι του από την Καβάλα, μετά να μεταβεί στη Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Ιωάννινα και Κόνιτσα. Ο σχεδιασμός του ήταν να τελειώσει τη περιοδεία αυτή έχοντας πάρει και συνέντευξη από τον Μάρκο Βάφειάδη και στη συνέχεια να επιστρέψει στις Η.Π.Α προκειμένου να παρακολουθήσει το πρόγραμμα υποτροφίας στο *Harvard* αφήνοντας τον Κ. Χατζηαργύρη στη θέση του. Την Παρασκευή 07/05/1948 05:30 το πρωί αναχώρησε από την Αθήνα για τον τελευταίο προορισμό της ζωής του, την Θεσσαλονίκη.¹²⁹

Η Θεσσαλονίκη από τα τέλη του 1947 έως και το 1948 είχε καταστεί επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος αλλά και των αγγλοαμερικανικών παραγόντων. Το 1948 συνεδρίαζε και εκτελούσε τις εργασίες της η πολυμελής εξεταστική επιτροπή έρευνας υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε. σχετικά με την παραβίαση των συνόρων από τις βόρειες γειτονικές χώρες. Στην πόλη βρίσκονταν πολυάριθμοι δημοσιογράφοι του ελληνικού και ξένου τύπου καθώς και στελέχη μυστικών υπηρεσιών τη στιγμή που υπήρχε αγγλικός στρατός και Αμερικάνοι σύμβουλοι καθώς οι Η.Π.Α αναλάμβαναν κεντρικό ρόλο στη χώρα.

Η πόλη τελούσε υπό στρατιωτικό νόμο μετά τη δολοφονία του Χρ. Λαδά όπως και η Αθήνα υπό αυστηρό καθεστώς ελέγχου της κυκλοφορίας ενώ οι συλλήψεις αριστερών και υπόπτων συνεχίζονταν εντατικά από την Γενική Ασφάλεια.

Ο αρχικός σχεδιασμό του *George Polk* για να επισκεφθεί την Καβάλα δεν πραγματοποιήθηκε λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν στη περιοχή και ο αερολιμένας κρατήθηκε κλειστός. Ως εκ τούτου κατέληξε στην Θεσσαλονίκη και συγκεκριμένα στο ξενοδοχείο Αστόρια.

¹²⁹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ.: 57-69

Την Παρασκευή 07/05/1948 ο *G. Polk* ξεκίνησε τις επαφές με δημοσιογράφους και διπλωματικές πηγές ενώ γνώρισε τους Δρ. *Ahmed* και τον Αντισυνταγματάρχη του αμερικανικού στρατού *Allen Miller* οι οποίοι εκπροσωπούσαν τις Η.Π.Α. στη Βαλκανική Επιτροπή του Ο.Η.Ε.

Σύμφωνα με τις μετέπειτα καταθέσεις τους, ο *G. Polk* μοιράστηκε μαζί τους την ιδέα να περάσει με κάποιο τρόπο στα ελεγχόμενα από τον Δ.Σ.Ε εδάφη προκειμένου να έρθει σε επαφή με τους αντάρτες, εισπράττοντας αρνητικές απόψεις. Επιπρόσθετα με τον *Dr. Ahmed* συζήτησε και το θέμα της περισυλλογής ανήλικων παιδιών από τα μέτωπα, θέμα που φάνηκε να τον απασχολεί ιδιαίτερα.

Αργότερα την ίδια ημέρα είχε επαφές με την *Helen Mamas* ανταποκρίτρια και φίλη του την οποία επίσης ρώτησε αν είχε προσβάσεις στους κομμουνιστές χωρίς όμως να έχει κάποιο θετικό αποτέλεσμα. Επιπρόσθετα επιχείρησε να συναντηθεί με τον Γ. Δρόσο (Βουλευτής Λαϊκού Κόμματος) ο οποίος βρισκόταν εκεί για τις εργασίες της Βαλκανικής Επιτροπής χωρίς να τα καταφέρει. Πιο αργά, όταν ξανασυναντήθηκε με την *H. Mamas* στο κέντρο «Μεντιτερανέ» γνώρισε και τον Γρηγόριο Στακτόπουλο, ανταποκριτή της εφημερίδος *ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ* ο οποίος κάλυπτε και αυτός το ρεπορτάζ σχετικά με την Βαλκανική Επιτροπή και ήταν γνωστός της *Helen Mamas* και των υπόλοιπων ανταποκριτών.¹³⁰

Το Σάββατο 08/05/1948 αφού είχε εκ νέου επαφές με μέλη της Βαλκανικής Επιτροπής, συναντήθηκε με τον *Randol Gilbert Coate*, επικεφαλής της Βρετανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών στην Θεσσαλονίκη, ο οποίος ήταν ένας πανίσχυρος άνθρωπος με διασυνδέσεις. Η αναζήτηση του *G. Polk* για πληροφορίες σχετικά με κομμουνιστές συνδέσμους που θα μπορούσαν να του εξασφαλίσουν τη πολυπόθητη συνέντευξη, δεν απέδωσαν καρπούς καθώς ο Βρετανός κατάσκοπος του αρνήθηκε τη βοήθειά του.

Το απόγευμα της ίδια ημέρας, αφού είχε τηλεγραφήσει στη σύζυγό του να έρθει με αεροπλάνο να τον συναντήσει, επισκέφτηκε την οικία του *Gerald Drew*, Αμερικάνου εκπροσώπου των ΗΠΑ στην Βαλκανική Επιτροπή του Ο.Η.Ε. Η οικία του βρισκόταν στον 5^ο όροφο του Αμερικανικού Προξενείου το οποίο βρισκόταν σε κοντινή απόσταση από το ξενοδοχείο *Αστόρια* όπου διέμενε ο *G. Polk*. Εκεί, σύμφωνα με την κατάθεση του *G. Drew*, συζήτησαν την ύπαρξη ειρηνευτικής πρότασης από πλευράς του Μ. Βαφειάδη, και ο δημοσιογράφος εκ νέου αναζήτησε κάποια γνωριμία προκειμένου να τον φέρει σε επαφή με τον Δ.Σ.Ε, κάτι που ο Αμερικάνος αξιωματούχος τον απέτρεψε.

¹³⁰ Ιγνατίου Μιχάλης, ο.π. σελ: 70-76

Η επίσκεψη αυτή ήταν και η τελευταία καταγεγραμμένη ενώ υπάρχει ένα μεγάλο κενό από την 08:15 μ.μ. που ο *G. Polk* αποχώρησε από την οικία του *G. Drew* καθώς δεν έμεινε για δείπνο όταν τον προσκάλεσαν και μέχρι τις 11:00 μ.μ. όπου επέστρεψε στο ξενοδοχείο σύμφωνα με την κατάθεση του ρεσεψιονίστ. Μόλις 10 λεπτά περίπου μετά, την 11:10 μ.μ. κατέβηκε βιαστικός και έφυγε για να ξαναγυρίσει εκ νέου την 12:45. Από το χρονικό αυτό σημείο και μετά τα ίχνη του χάνονται και κανείς δεν τον ξαναείδε ζωντανό.¹³¹

Στις Η.Π.Α το κλίμα που επικρατούσε σχετικά με την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα απεικονίζεται σε ανταπόκριση από τους *New York Times* η οποία αναδημοσιεύτηκε την 09/05/1948 στον ελληνικό ημερήσιο τίτλο με τίτλο «*Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΤΕΛΕΙ ΕΙΣΕΤΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΝ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΤΟΝΙΖΟΥΝ ΟΙ ΤΑΙΜΣ ΤΗΣ Ν. ΥΟΡΚΗΣ*» όπου εκτέθηκε ευρέως η άποψη των Αμερικάνων ανταποκριτών σύμφωνα με την οποία υπογραμμίζεται ότι η πρωτοβουλία των Η.Π.Α να επιβάλουν μια κυβέρνηση συνεργασίας (Σοφούλη-Τσαλδάρη) στην χώρα δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Αρχικά στον στρατιωτικό τομέα από το 1947 δαπανήθηκαν 172.000.000 δολάρια και παρόλο αυτά η δύναμη του Δ.Σ.Ε. αυξήθηκε κατ' εκτίμηση σε 28.000 αντάρτες, η οικονομική κατάσταση είναι εξαιρετικά δυσμενής και πολλά κυβερνητικά μέτρα ήταν πολύ περισσότερο εμπνευσμένα από την δεξιά πολιτική.

Οι *New York Times* επίσης επεσήμαναν με τα δυσμενέστερα σχόλια τις εκτελέσεις που επέβαλε ο δολοφονημένος Υπουργός Χ. Λαδάς, παρά τις διαμαρτυρίες προς την ελληνική κυβέρνηση ακόμα και από την βρετανική κυβέρνηση για να καταλήξουν όσον αφορά τον τελευταίο ανασχηματισμό ότι «*Είναι αμφίβολον εισέτι αν το αποτέλεσμα του ανασχηματισμού θα είναι στροφή προς τα αριστερά ή τα δεξιά.*»¹³²

Η εβδομάδα που ακολούθησε ήταν καίρια ενώ ήδη από την Δευτέρα 10/05/1948 η διοίκηση του ξενοδοχείου Αστόρια είχε ειδοποιήσει τις αστυνομικές αρχές για την εξαφάνιση του *George Polk* καθώς δεν είχε επιστρέψει στο δωμάτιό του, ούτε είχε δείξει σημεία ζωής.

Η ταυτότητά του *George Polk* ήδη είχε παραληφθεί από την Αστυνομία σε κλειστό φάκελο με ιδιόχειρη εγγραφή «*Προς το τρίτον (3^ο) Αστυνομικόν Τμήμα ενταύθα*» γεγονός που είχε ήδη θέσει την Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης σε επιφυλακή προκειμένου να εντοπιστεί, αναζητώντας τον διακριτικά αρχικά ανάμεσα στις αμερικανικές και αγγλικές επαφές του.

¹³¹ Ιγνατίου Μιχάλης, ο.π. σελ: 77-82

¹³² (Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ : 1129/09.05.1948

Εντωμεταξύ, η είδηση σχετικά με την ανεύρεση της ταυτότητας διατηρήθηκε μυστική και δεν δημοσιεύτηκε σε καμία εφημερίδα.

Πριν ακόμα ανευρεθεί ο *G. Polk*, ο Γ. Δρόσος (δημοσιογράφος και Βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος) είχε έρθει σε επαφή με τον *Randol Gilbert Coate* και τον είχε ρωτήσει σχετικά για να πάρει την απάντηση από τον Βρετανό αξιωματούχο της Υπηρεσίας Πληροφοριών ότι πράγματι είχε συναντήσει τον δημοσιογράφο και αφού άκουσε το αίτημά του για κάποια επαφή με τους αντάρτες, επεσήμανε ότι του συνέστησε να μην επιχειρήσει τέτοια συνάντηση.¹³³

Ο επικεφαλής της *Intelligence Service* στην Θεσσαλονίκη ο οποίος λειτουργούσε υπό την κάλυψη του «Υπεύθυνου Τύπου» της Βρετανικής Πρεσβείας, δεν ήταν ένας τυχαίος αξιωματικός πληροφοριών της Βρετανικής Πρεσβείας. Ο *Randol Gilbert Coate* ήταν σύνδεσμος των Βρετανών με τους αντάρτες κατά τη περίοδο του πολέμου και είχε σταλεί εκεί από το Αρχηγείο Μέσης Ανατολής. Είχε γνωριμίες και επαφές με όλους σχεδόν τους καπεταναίους του ΕΛ.ΑΣ και αργότερα το 1946 όταν ανέλαβε επισήμως το πόστο του «Περιφερειακού Αξιωματικού πληροφοριών» είχε επίγνωση όλης της περιοχής και της κατάστασης με αποτέλεσμα όλοι οι δημοσιογράφοι να επισκέπτονται το γραφείο του.

Είχε ήδη βοηθήσει ξένους δημοσιογράφους να έρθουν σε επαφή με τους κομμουνιστές όπως το ζεύγος Barber για λογαριασμό των *News Chronicles* και *Time Magazine* και τον *Daniel Thrapp* από το *United Press*.¹³⁴

Επισημαίνεται ότι ο Βρετανός αξιωματούχος αποχώρησε εσπευσμένα από την Ελλάδα την Πέμπτη 13/05/1948, έχοντας μετατεθεί σε νέο πόστο στο Όσλο και λίγες ημέρες μετά τον ακολούθησε η γραμματέας του *Ms. Saterly*, ουσιαστικά κλείνοντας το δικό του κλιμάκιο πληροφοριών της βρετανικής πρεσβείας στην Θεσσαλονίκη.¹³⁵

Όπως θα δούμε αργότερα, κατά την διεξαγωγή της προκαταρκτικής εξέτασης για την δολοφονία, ο Βρετανός αξιωματούχος δεν εκλήθη ποτέ για κατάθεση παρά το γεγονός ότι ήταν ένας από τους τελευταίους ανθρώπους που είδε τον *G. Polk* ζωντανό. Η Αμερικανική Πρεσβεία τον Σεπτέμβριο του 1948 διαβίβασε στον Υπουργό Δικαιοσύνης Γ. Μελά έγγραφο το οποίο εμπεριείχε κατάθεση του *R. G. Coate* από το Όσλο, που είχε δώσει στους Αμερικάνους.¹³⁶

¹³³ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ.: 101

¹³⁴ Μαρής Γιάννης, Λεονταρίτης Γεώργιος, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ, Αθήνα, 2016, σελ.: 157-158

¹³⁵ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ.: 110

¹³⁶ Μαρής Γιάννης, Λεονταρίτης Γεώργιος, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ, Αθήνα, 2016, σελ.: 168

Η Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης, την 15/05/1948 έδωσε έγκριση για την δημοσιοποίηση της είδησης σχετικά με την εξαφάνιση του *G. Polk* στον ημερήσιο τύπο. Έτσι διαβάζουμε στην εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ το άρθρο «ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΑΝ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΞΗΦΑΝΙΣΘΗ ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΩΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ. Άγνωστος απέστειλε ταχυδρομικώς την ταυτότητά του εις την Ασφάλειαν. Πρόκειται περί εγκλήματος ή μετέβη εις τους συμμορίτας ; » Στο εν λόγω άρθρο περιγράφεται με συντομία το ιστορικό εξαφανίσεώς του επισημαίνοντας όμως ο αρθρογράφος ότι έχει επαναληφθεί στο παρελθόν από τον *G. Polk* το φαινόμενο, κατά τη διάρκεια ρεπορτάζ να εξαφανισθούν τα ίχνη του και να επανέλθει με μια δημοσιογραφική επιτυχία.¹³⁷

Η σύζυγός του Ρέα *Polk* ήδη βρισκόταν στην Θεσσαλονίκη αναμένοντας ειδήσεις ή σημάδια ζωής από αυτόν. Εν τέλει την Κυριακή 16/05/1948 εντοπίστηκε από έναν βαρκάρη με το όνομα Λάμπρος Αντώνναρος, η σορός του *George Polk* στη θάλασσα του Θερμαϊκού και ανασύρθηκε στη προκυμαία μπροστά από το κέντρο «Τριανόν» (μετέπειτα «Αχίλλειον»).

Η Λιμενική Αρχή Θεσσαλονίκης που επιλήφθηκε αρχικά του συμβάντος αμέσως έκανε ταυτοποίηση στη σορό λόγω μιας μεταλλικής ταυτότητας που έφερε στο χέρι και έγραφε το όνομά του *George Polk*. Στο πορτοφόλι του ανευρέθηκαν ελληνικές δραχμές, δολάρια και ένα μπλόκ επιταγών μαζί με διάφορα αντικείμενα και τιμαλφή. Στη σκηνή προσήλθαν ύστερα από ενημέρωση της Λιμενικής Αρχής, ο Διοικητής της Γενικής Ασφάλειας Ν. Μοσχουντής, ο Αμερικάνος πρόξενος *R. Gibson* καθώς και ο *Waide Condon*, στέλεχος του Αμερικανικού Κλιμακίου Πληροφοριών των Η.Π.Α. στην Αθήνα, ο οποίος ήταν και προσωπικός φίλος του *G. Polk*.

Μετά και την ταυτοποίηση, ο νεκρός μεταφέρθηκε στο Κεντρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης για ιατροδικαστική εξέταση η οποία ολοκληρώθηκε και κατέδειξε τα εξής :

α) Το θύμα δέχτηκε μια σφαίρα στο πίσω μέρος του κεφαλιού η οποία εξήλθε μπροστά, αφήνοντας ίχνη πυρίτιδας στη στοματική κοιλότητα.

β) Η κύρια αιτία θανάτου ήταν ο πνιγμός καθώς εντοπίστηκε ποσότητα θαλασσινού νερού στο θώρακα, σημάδι ότι ήταν ακόμα ζωντανός όταν έπεσε στη θάλασσα μετά τον πυροβολισμό.

γ) Απουσίαζαν κακώσεις ή σημάδια που να έδειχναν ότι είχε προηγηθεί πάλη ή οιοδήποτε είδους αντίδραση πριν το θάνατό του.

¹³⁷ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ. Φυλ: 12145/15.05.1948

δ) Το στομάχι του ήταν πλήρες με άπεπτη τροφή που προσδιορίστηκε ως αστακός , μαύρο ψωμί και μπιζέλια ενώ είχε καταναλωθεί μικρή ποσότητα αλκοόλ.

ε) Το πτώμα είχε παραμείνει περίπου επτά ημέρες στο νερό και ο χρόνος θανάτου προσδιοριζόταν 10-12 ώρες μετά το τελευταίο ξύρισμα και μισή ώρα μετά το τελευταίο γεύμα.¹³⁸

Ο ημερήσιος τύπος δημοσίευσε εκτενώς τις πρώτες διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την υπόθεση της δολοφονίας του *G. Polk* παρουσιάζοντας αρχικά διαφορετικές πτυχές των πιθανών ενόχων για την υπόθεση.

Αρχικά η φιλοβασιλική εφημερίδα *ΦΩΣ* , στο μακροσκελές πρωτοσέλιδο αφιέρωμα έχει ως τίτλο: *«Πανελλήνιος η συγκίνησης από την στυγεράν δολοφονίαν του Αμερικάνου Δημοσιογράφου Πόλκ... ΤΟ ΘΥΜΑ ΕΣΚΟΠΕΙ ΟΠΩΣ ΔΗ ΠΟΤΕ ΝΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟΝ, ΔΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥΣ..Δεν επίστευε εις όσα άλλοι ομοεθνείς του συνάδελφοι ανέφερον περί της φύσεως του συμμοριακού κινήματος...»*. Στο κυρίως άρθρο επισημαίνει ότι την δολοφονία του *Polk* θα σπεύσουν να την εκμεταλλευτούν οι κομμουνιστές όπως χαρακτηριστικά γράφει : *«Ο διεθνής κομμουνισμός και η ακαθόριστος βελάζουσα σοσιαλιστική συνοδοιπορία του πιθανόν να οργιάσουν γύρω από την υπόθεσιν αυτή... ψίθυροι ήδη κυκλοφορούν ότι εθνικισταί εδολοφόνησαν τον Πόλκ δια να αποδώσουν τη δολοφονία εις τους κομμουνιστάς και να προκαλέσουν την οργήν του αμερικανικού λαού εναντίον των.... Ο συλλογισμός είναι καθ ολοκληρίαν ηλίθιος... »*

Στο άρθρο αυτό, οι φιλοβασιλικοί κύκλοι κατονομάζουν και άλλους δημοσιογράφους οι οποίοι ασκούσαν κριτική στην Κυβέρνηση και εθεωρείτο ότι ήταν αριστερίζοντες . *«...Είναι αληθές ότι ο δημοσιογράφος Πόλκ είχε ιδιαίτερας σχέσεις εν Αθήναις με ορισμένους αριστερούς και μάλιστα με τον κομμουνίζοντα Χατζηαργύρην ανταποκριτήν και αυτόν αμερικανικών εφημερίδων. Ο Χατζηαργύρης αυτός είναι συγγενής του κ. Σοφούλη του οποίου εκμεταλλεύεται τη προστασίαν, χωρίς και να ακολουθεί τας αρχάς του.. Ο Πολκ ήτο δια την Ελλάδα ένας δημοσιογράφος χρήσιμος.. Άλλοι είναι οι δημοσιογράφοι οι οποίοι επηρεάσθησαν από τας σοσιαλοκομμουνιστικές γνωριμίας των και εφρόντισαν να αντιταχθούν προς την ελληνικής θέσση όπως ο περιώνυμος Μπίγκαρτ ο οποίος εις βάρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως έκανε αντιπολίτευσιν κατά της αμερικανικής κυβερνήσεως ..κατά δεύτερον λόγον ο κος Θράπ .. Τον εξέτελεσαν οι κομμουνιστές (σ.σ. τον Πόλκ) διότι δεν ήτο δυνατόν να τον καταστήσουν όργανον...»*

¹³⁸ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ* , Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά,2018,σελ:89-94

Σημαντικό στοιχείο της αρθρογραφίας αποτελεί το γεγονός ότι καθώς περιγράφονταν οι ενέργειες των Αστυνομικών Αρχών, ο έλεγχος στο δωμάτιο του G.Polk στο ξενοδοχείο «Αστόρια», παρουσία εισαγγελέα και του Αμερικάνου Πρόξενου, αναφέρεται ότι βρέθηκε μια επιστολή του θανόντος δημοσιογράφου προς τον *Edward Morrow*, διευθυντή του τμήματος ειδήσεων *C.B.S.* η οποία αναδημοσιεύτηκε σε όλες τις εφημερίδες. Στην επιστολή αυτή, περιγράφονται οι επιδιώξεις του *Polk* όσον αφορά τη συνέντευξη από τον Μάρκο και αναφέρεται η επαφή με έναν άνθρωπο που το όνομά του λογοκρίνεται στο τύπο. Παρόλο αυτά η Εφημερίδα ΦΩΣ αναφέρει ότι πρόκειται για τον *Randol Gilbert Coate* , τον «διευθυντή αγγλικού γραφείου τύπου» ενώ παράλληλα δημοσιεύει ότι ο νεκρός δημοσιογράφος συνάντησε και τον «Αμερικάνο υπεύθυνο τύπου» στην Θεσσαλονίκη κο *Miln* οι οποίοι και οι δύο δήλωσαν ότι δεν είχαν επαφή με κομμουνιστές.¹³⁹

Στην Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ομοίως την ίδια ημέρα δημοσιεύεται η είδηση για την δολοφονία του *George Polk*, γνωστοποιείται η αντίδραση του Θ. Σοφούλη ο οποίος χαρακτηρίζει το έγκλημα αποτρόπαιο και δεσμεύεται ότι η Κυβέρνηση θα λάβει τις δέουσες ενέργειες για τη διαλεύκανση της υπόθεσης. Παράλληλα δημοσιεύεται και η επικήρυξη ύψους 25.000.000 Δρχ από τον Υπουργό Δημοσίας Τάξεως κ. Ρέντη για οιαδήποτε πληροφορία που θα βοηθούσε στη σύλληψη των δραστών.

Στο κεντρικό άρθρο, δημοσιεύεται η άποψη που θέλει τους δολοφόνους να ανήκουν στο χώρο της δεξιάς καθώς όπως προκύπτει από τα στοιχεία, η εγκληματική δράση με στόχο τη ληστεία αποκλείεται καθώς το θύμα είχε πάνω του χρήματα και τιμαλφή και όπως αναφέρει η εφημερίδα «..Συνεπώς η μόνη απομένουσα εκδοχή είναι ότι το έγκλημα έχει πολιτικά ελατήρια . Ελέχθη σχετικώς και ετελεγραφήθη και στο « Ασς. Πρέσ» εξ Αθηνών ότι ο Πόλκ ο οποίος θαραλλέως ήλεγξε και την Κυβέρνησιν (την ελληνικήν προφανώς) και τους αντάρτας δυνατόν να έπεσε θύμα εκδικήσεως εξτρεμιστικών στοιχείων της δεξιάς. Αι σκέψεις δε αυτά εμφανίζονται ως τοιαύται ανεπίσημων κύκλων... Εις επίρρωσιν των σκέψεων αυτών αναφέρεται και ότι εις εκ των φίλων του Πόλκ εδήλωσε προς το Ασσ Πρες ότι ο Πόλκ ελάμβανε διάφορα απειλητικά τηλεφωνήματα από πρόσωπα άτινα τον κατηγορούν ότι είνε κομμουνιστής και τα οποία συνιστών να φυλάγεται διότι θα τον σκοτώσουν».

¹³⁹ Εφημερίδα ΦΩΣ Αριθ. φύλ:1227/18.05.1948

Επισημαίνεται ότι η εφημερίδα ενημερώνει πως εξετάζονται και άλλα σενάρια «..Και εφόσον εξετάζονται όλαι αι εκδοχαί και αι απόψεις βεβαίως δεν παραλείπεται και εκείνη της δολοφονίας του Πόλκ υπό των κομμουνιστών».¹⁴⁰

Η Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, στο ίδιο πνεύμα μεταδίδει την είδηση για την δολοφονία του *George Polk*, δημοσιεύει επίσης την επιστολή που βρέθηκε στο δωμάτιο του και απευθυνόταν προς τον *Edward Morrow*, παρουσίαζε επίσης και τις δύο εκδοχές σχετικά με τους δράστες, είτε από την δεξιά είτε από τους κομμουνιστές. Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει η δημοσίευση από την εφημερίδα της ανταπόκρισης του Ραδιοφωνικού Σταθμού της Μόσχας «..Ο ραδιοσταθμός σταθμός της Μόσχας αναφερόμενος εις τον μυστηριώδη φόνο του δημοσιογράφου Πόλκ λέγει ότι κατά την έρευναν δια την ανεύρεσιν των δραστών του φόνου δέον να ληφθή υπ' όψιν ότι εις το παρελθόν ο Πόλκ επιτέθη δριμύτατα κατά της ελληνικής κυβερνήσεως και της ηγεσίας του ελληνικού στρατού.»¹⁴¹

Η Ε.Σ.Σ.Δ είναι παρούσα όπως διαπιστώνουμε στην ελληνική επικαιρότητα από τις πρώτες κιόλας ημέρες της εξαφάνισης του δημοσιογράφου και γνωρίζει πολύ καλά το έργο του *George Polk* αλλά και τον ίδιον. Ήταν πλέον σαφές ότι η υπόθεση αυτή αποκτούσε διεθνές ενδιαφέρον και η διαλεύκανσή της, πέραν της δέσμευση του Σ. Σοφούλη θα επηρέαζε άμεσα τη πορεία του Εμφύλιου Πολέμου.

4.5.2. Οι αντιδράσεις και η δυσαρέσκεια των Η.Π.Α

Η δολοφονία ενός Αμερικανού δημοσιογράφου σε ελληνικό έδαφος δημιουργούσε μεγάλες πιέσεις στην Κυβέρνηση Σοφούλη – Τσαλδάρη προκειμένου να διαλευκανθεί η υπόθεση και να οδηγηθούν οι ένοχοι στο δικαστήριο. Οι Η.Π.Α. ήταν στρατηγικός εταίρος της Ελλάδος στον Εμφύλιο Πόλεμο και από την οικονομική βοήθεια εξαρτιόταν το μέλλον της οικονομίας. Παρόλο αυτά όμως η αμερικανική κοινή γνώμη δεν είχε εμπιστοσύνη στην ελληνική κυβέρνηση για τη διαλεύκανση της δολοφονίας.

Πολύ σύντομα και ενώ η δικογραφία την ελληνικών αρχών μόλις είχε ξεκινήσει, ο *Drew Pearson*, δημοσιογράφος της *Washington Post* και στενός φίλος του *George Polk* δημοσιεύει ένα πύρινο άρθρο στις Η.Π.Α το οποίο αναδημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ και επικαλούμενος επιστολή του νεκρού, κατηγορεί ευθέως το Λαϊκό Κόμμα ότι εμπλέκεται στην δολοφονία του. Συγκεκριμένα ανέφερε εμπιστευτικές πληροφορίες του *G. Polk* σχετικά με τα

¹⁴⁰ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ. Φυλ: 12147/18.05.1948

¹⁴¹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ : 1135/18.05.1948

προβλήματα που δημιουργούσε το επίσημο ελληνικό κράτος στις μετακινήσεις του καθώς είχε επικρίνει αυστηρά τους χειρισμούς της Κυβέρνησης στην διαχείριση της αμερικανικής βοήθειας. Επίσης, ο *G. Polk* είχε αναφέρει στον *D. Pearson* τις προσπάθειες της δεξιάς να σπλώσει Αμερικάνους δημοσιογράφους ή ακόμα και να τους απομακρύνει.

Σύμφωνα με το άρθρο : «*Ο ΠΟΛΚ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΚΟΜΜΑ..Ο ΝΤΡΟΥ ΠΗΡΣΟΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΣΑΝ ΤΗΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΝ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΩΝ... Ο Πόλκ συνέχιζε : Η επίθεσις κατά των ανταποκριτών γίνεται από το βασιλικόν Λαϊκόν Κόμμα υπό την ηγεσίαν του Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως και Υπουργού Εξωτερικών κ. Τσαλδάρη. Τα μέλη του Λαϊκού Κόμματος τα οποία μετέχουν της Κυβερνήσεως φαίνονται κατεργαζόμενα προσεκτικώς σχεδιασμένην επίθεσιν...Επί πλέον τώρα ότε πολλοί ανταποκριταί μεταδίδουν περί της κρίσεως εις την Κυβέρνησιν, υπάρχουν αόριστα ενδείξεις ότι κάποιος εξ αυτών επρόκειτο να χτυπηθεί*».

Στο εν λόγω άρθρο ο *Drew Pearson* αναφέρει τα προφητικά λόγια του *G. Polk* περί κάποιου δημοσιογράφου που «μπορεί να χτυπηθεί». Συνακόλουθα παραθέτει μια λίστα δημοσιογράφων οι οποίοι ενοχλούσαν το Λαϊκό Κόμμα όπως ο *Homer Bigart (Herald Tribune)* , *Raymond Daniel (New York Times)*. ο *K. Χαντζηαργύρης (Christian Science Monitor)*, *John O' Donovan (London Observer)* και το ζεύγος *Barber (Times Magazine)*. Ο Αμερικάνος δημοσιογράφος κατονόμασε τον Έλληνα Πρέσβη στην *Washington, B.* Δενδραμή ο οποίος επιτέθηκε στις Η.Π.Α στο περιοδικό *Harper's Magazine* και από εφημερίδες το ΕΘΝΟΣ και τη βασιλική εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ ως τα έντυπα που επιτίθονταν κακόπιστα για λογαριασμό του Λαϊκού Κόμματος στον αμερικανικό τύπο όπως την *Herald Tribune*.¹⁴²

Η δυσαρέσκεια των Η.Π.Α. εκφράζεται ανοικτά ακόμα και από υποστηρικτές της ελληνικής κυβέρνησης όπως τον *D. Griswold* ο οποίος επέκρινε τους χειρισμούς της στις Η.Π.Α όπως μαθαίνουμε από τον ημερήσιο τύπο «*Αίσθησις εις Αθήνας εκ των επικρίσεων του κ. Γκρισγουολντ ΑΙ ΑΦΟΡΟΣΙ ΤΟ ΔΕΞΙΟ ΣΚΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΙΝΕ ΟΡΘΑΙ ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΗ ΕΠΑΡΚΩΣ ΕΥΣΤΑΘΟΥΣΑΙ ...Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΠΑΝΤΩΣ ΙΣΧΥΡΑ... Αι χθεσιναί δηλώσεις του Αρχηγού της Αμερικανικής οικονομικής αποστολής κ. Γκρισγουολντ κατεθορύβησαν κύκλους του Λαϊκού Κόμματος. Διότι αι δηλώσεις αταί αποτελούν δεινόν κατηγορητήριον εναντίον των. Όσα αναφέρει περί πολιτικών της δεξιάς που κατευθύνουν την κυβέρνησιν δεν*

¹⁴² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ 1138/20.05.1948

αφορούν παρά αυτούς, ερχόμενα να δικαιώσουν όσα επί μήνας τώρα καταγγέλουν οι Φιλελεύθεροι Βουλευταί...»¹⁴³

Η έλλειψη εμπιστοσύνης από την αμερικανική κοινή γνώμη και τους δημοσιογράφους, εκφράζεται έμπρακτα με την απόφαση να σχηματισθεί επιτροπή έρευνας του περιστατικού από την Ένωση Συντακτών Εξωτερικού στις Η.Π.Α υπό την προεδρία του *Walter Lippman*, επιφανούς δημοσιογράφου και διπλωματικού συνεργάτη της εφημερίδος *Herald Tribune*. Η Επιτροπή ήδη επισκέφτηκε τους *G. Marshall* και τον *G. Griswold* της *AMAG* καθώς και τον Έλληνα πρέσβη στις Η.Π.Α. *Β. Δενδράμη*. Χαρακτηριστικό του δυσμενούς για την Ελλάδα κλίματος ήταν και οι δεσμεύσεις του βουλευτή *G. Sadowski* ότι αν η έρευνα για τον θάνατο του *George Polk* δεν ολοκληρωθεί από το *State Department* εντός εύλογου χρονικού ορίου θα ζητούσε τον σχηματισμό ειδικής επιτροπής έρευνας προσθέτοντας «.. *Ο κος Σαντόφσκι προσέθεσεν ότι ως πληροφόρηθη , ο Πόλκ ευρίσκετο εις κακάς σχέσεις με την ελληνικήν κυβέρνησιν , διότι παρακολούθει μετά προσοχής τον τρόπον χρήσεως της αμερικανικής βοήθειας προς την Ελλάδα. Ο κ. Σαντόφσκι ετόνισεν: .. Αν ως υπάρχει πληροφορία , ο Πόλκ είχε αποκαλύψει ότι η ελληνική κυβέρνησις δεν επεθύμει να υφίσταται τοιούτον έλεγchon , τότε το κογκρέσον το οποίον ενέκρινεν όλα τα κονδύλια έχει το δικαίωμα να πληροφορηθεί τι συμβαίνει...»*.¹⁴⁴

Η συζήτηση για την διαφθορά της ελληνικής κυβέρνησης είχε επανέλθει με τον πλέον κατηγορηματικό και επίσημο τρόπο πάνω από ένα νεκρό δημοσιογράφο ο οποίος έλεγχε τέτοιου είδους καταγγελίες και ειδικά τον Αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος, *Κων/νο Τσαλδάρη*.

Μετά τη παρέλευση λίγων ημερών από τα νέα που συγκλόνισαν τους κύκλους του Λαϊκού Κόμματος, η εφημερίδα *ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ* επανήλθε με νέο άρθρο το οποίο προαναγγέλει την επιστροφή του *D. Griswold* από τις Η.Π.Α., την αύξηση της οικονομικής βοήθειας του Σχεδίου Μάρσαλ και σε ένα μονόστηλο , αναφέρει ότι η Επιτροπή *Lippman* εν τέλει δεν θα αφιχθεί στην Ελλάδα «*ΔΕΝ ΕΡΧΟΝΤΑΙ...Τηλεγράφημα του εν Βασιγκτον πρεσβευτού της Ελλάδος κ. Β. Δενδραμή, αγγέλεται ότι η ιδέα αποστολής εις Ελλάδα επιτροπής των υπερπόντιων συγγραφέων προς παρακολούθησιν των ανακρίσεων δια την δολοφονίαν του Πολκ εγκατελείφθη οριστικώς...Δέον να τονισθή ότι και η ενταύθα αμερικανική πρεσβεία συνέστησε τη μη αποστολήν*

¹⁴³ Εφημερίδα *ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ* Αρ. Φυλ:12152/23.05.1948

¹⁴⁴ Εφημερίδα *ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ* Αρ. Φυλ: 12122/23.05.1948

επιτροπής και παρατηρητών , πράγμα που θα θεωρείτο ως επέμβασις εις το έργον της ελληνικής δικαιοσύνης, ήτις επιτελεί αφ υψηλού και ανεπηρέαστος το έργον της.».¹⁴⁵

Η διάψευση αυτή φυσικά και δεν ανταποκρινόταν στη πραγματικότητα καθώς εστάλη στην Ελλάδα, ως απεσταλμένος της Επιτροπής *Lippman* ο στρατηγός *William Donovan*, Διοικητής της *O.S.S.* στις *Η.Π.Α.* κατά τη διάρκεια του Β'Π.Π. και ιδρυτής της νεοσύστατης *C.I.A.* Όπως θα δούμε παρακάτω η παρουσία του έδρασε καταλυτικά για την εξέλιξη της υπόθεσης του *George Polk* ενώ και ο ίδιος είχε εκπονήσει παράλληλη έρευνα με στελέχη των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών καθώς είχε πρόσβαση σε όλες τις πηγές, μαρτυρίες και πολιτικά πρόσωπα της εποχής.¹⁴⁶

Ενδεικτικό για το δυσμενές κλίμα που διαμορφώθηκε στις *Η.Π.Α.* για την κυβέρνηση και ειδικά για το Λαϊκό Κόμμα και τον Κων/νο Τσαλδάρη είναι και η από 27/05/1948 επιστολή που έλαβε από τον *Harris J. Booras*, προέδρου των *A.H.E.P.A.* την περίοδο 1945-1947, στην οποία περιγράφεται η κατάσταση. Χαρακτηριστικά αναφέρεται : « *Προς Αξιότιμο κό Κωνσταντίνο Τσαλδάρη... Αγαπητέ κ . Τσαλδάρη... Σαν φίλος δεν μπορώ να αντισταθώ τον πειρασμό να σου γράψω όπως κάνω με συνέπεια από παλιά , σχετικά με την άσχημη δημοσιότητα που έχει εδώ στις Η.Π.Α , το Λαϊκό Κόμμα και εσύ προσωπικά. Οι ηγετικές εφημερίδες με άρθρα καθώς και με ανταποκρίσεις στο ράδιο επιτίθενται στην ελληνική κυβέρνηση όπως και παλαιότερα τόσο σε εσένα όσο και στο Λαϊκό Κόμμα , ιδιαίτερα τώρα με την υπόθεση Πόλκ.*

Εμείς κατανοούμε ότι αυτό ήταν ένα ατυχές περιστατικό και όλοι οι φίλοι σου γνωρίζουν ότι το έκαναν οι κομμουνιστές επίτηδες για να ρίξουν την ευθύνη στην ελληνική κυβέρνηση. Σε αυτό έχουν πετύχει σε μεγάλο βαθμό και φοβάμαι ότι στην υπόθεση Πόλκ , όλη αυτή η κακή δημοσιότητα θα κάνουν τους Κομμουνιστές να χρησιμοποιήσουν τέτοιες βίαιες μεθόδους ξανά.

Είναι λοιπόν σαφές ότι όχι μόνο θα πρέπει να προστατεύσεις τον εαυτό σου και το Λαϊκό Κόμμα. Θα πρέπει να ξεκινήσεις μια δυνατή εκστρατεία αντί-προπαγάνδας για να πειστεί η αμερικανική κοινή γνώμη ότι το έκαναν οι κομμουνιστές ώστε να κατηγορηθεί η Κυβέρνηση. Δυστυχώς η Κυβέρνηση , εσύ αλλά και το Λαϊκό Κόμμα δεν έχει κανέναν εδώ που να μπορεί να απαντήσει στις κατηγορίες σε εφημερίδες άρθρα , εκπομπές ραδιοφώνου ή έστω με διαλέξεις .

Δεν χρειάζεται να σου υπενθυμίσω ότι η δημόσια κοινή γνώμη είναι μια τρομερή δύναμη και αυτή τη στιγμή είναι εναντίον σου παρουσιάζοντας τον Πρωθυπουργό Σοφούλη σαν δικό σου

¹⁴⁵ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ,Αρ. Φυλ: 12156/28.08.1948

¹⁴⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ Φύλ :1157/11.06.1948

αιχμάλωτο, ανήμπορο να κάνει το σωστό, καθώς όλες οι θέσεις κλειδιά ελέγχονται από εσένα και συνεργάτες σου στους οποίους αναφέρονται με τον χαρακτηρισμό «μοναρχο-φασίστες»..

Η μόνη αξιοπρεπής δήλωση ήταν η επιστολή του D. Griswold στον αρχισυντάκτη της *Herald Tribune* σχετικά με τα αναφερόμενα του Homer Bigart.. Η ανοικτή αυτή επιστολή ήταν τόσο καλή που έκανα πολλά αντίγραφα και την έστειλα στην Επιτροπή «Δικαιοσύνη για την Ελλάδα», σε βουλευτές και άλλους. Βλέπεις λοιπόν ότι προσπαθούμε να βοηθήσουμε και να απαλείψουμε τη τρομερή εντύπωση που έχει δημιουργηθεί. Φυσικά να ξέρεις ότι ο φίλος σου Mr. Helis και άλλοι έχουν απομονώσει το κίνημα «Δικαιοσύνη για την Ελλάδα» και κάνουν ότι μπορούν για να το διαλύσουν... ». ¹⁴⁷

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι η δολοφονία του *George Polk*, άγγιξε τα φιλελεύθερα δημοκρατικά αντανάκλαστικά της κοινωνίας στις Η.Π.Α. που στράφηκαν εναντίον μιας φιλοβασιλικής κυβέρνησης, με έντονη φημολογία περί διαφθοράς να την περικλείει, την οποία υποστήριζε η επίσημη εξωτερική πολιτική ως «αντικομμουνιστική λύση». Έπρεπε να στηθεί και να οργανωθεί μια εκτεταμένη επιχείρηση «αντιπροπαγάνδας» η οποία θα έστρεφε τη κοινή γνώμη εναντίον των κομμουνιστών προκειμένου να αρθεί η κακή εντύπωση για το Λαϊκό Κόμμα.

4.5.3. Η ανάθεση της υπόθεσης στον Ταγματάρχη Ν. Μοσχουντή

Οι κυβερνητικοί χειρισμοί για την διενέργεια της δικογραφίας σχετικά με τον νεκρό Αμερικάνο δημοσιογράφο *George Polk* ήταν άμεσοι. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης Γ. Μελάς έδωσε εντολή στην Εισαγγελία Θεσσαλονίκης για την παρακολούθηση της διεξαγωγής των ανακρίσεων και η εντολή του υλοποιήθηκε άμεσα καθώς ορίστηκε από την Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσ/νίκης ο Εισαγγελέας κ. Μουστάκης ως επιβλέπων των ανακρίσεων και της ποινικής διαδικασίας.

Ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως Κων/νος Ρέντης, αμέσως μετά την ανεύρεση του νεκρού δημοσιογράφου *George Polk*, μετέβη στην Θεσσαλονίκη όπου και είχε σύσκεψη με τον Διευθυντή της Αστυνομίας και τους διοικητές της Γενικής Ασφάλειας και της Εθνικής Ασφάλειας. ¹⁴⁸

¹⁴⁷ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.28 Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 1948 Αρχείο Φ.28/3/107/1-2

¹⁴⁸ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ Φυλ : 12147/18.05.1948

Η υπόθεση, είχε ανατεθεί στον Διοικητή Γενικής Ασφάλειας Θεσσαλονίκης Ταγματάρχη Μοσχουντή Ν. προκειμένου να διαλευκανθεί ενώ ο ίδιος βρισκόταν υπό την επίβλεψη των ανωτέρω.

Ο Νίκος Μοσχουντής εθεωρείτο από την τότε αστυνομική ηγεσία ως ένας αξιόλογος και καλός αστυνομικός με αντικομμουνιστική δράση.

Είχε γεννηθεί στην Αθήνα το 1906 σε εύπορη οικογένεια καθώς ήταν υιός εύπορου εμπόρου. Αν και σπούδαζε νομικά, επέλεξε ως καριέρα την χωροφυλακή και κατατάχθηκε το 1926 στην σχολή Υπαξιωματικών όπου εξήλθε με το βαθμό του Ενωμοτάρχη και υπηρέτησε για ένα διάστημα στην Διοίκηση Χωροφυλακής Αττικής. Το 1934 προήχθη στον βαθμό του Ανθυπασιπιστή και μετατέθηκε στην Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης .

Έγινε διάσημος για πρώτη φορά το 1937 όταν ως χαμηλόβαθμος αξιωματικός εντόπισε και αποκάλυψε την πραγματική ταυτότητα του διεθνούς εγκληματία με το ψευδώνυμο Πιέρ Ζαρίφης.

Στην Θεσσαλονίκη είχε αποκτήσει μεγάλη φήμη ως διώκτη του κομμουνισμού καθώς πέτυχε το 1947 να εξαρθρώσει τις παράνομες οργανώσεις Ο.Π.Λ.Α. και Μ.Λ.Α του Κ.Κ.Ε.¹⁴⁹

Ενώ η προκαταρκτική ποινική διαδικασία επίσημα μόλις ξεκινούσε για τις Ελληνικές Αρχές, την 18/05/1948 όπως προαναφέραμε (σ.σ. ενότητα 4.5.1) έγινε αναφορά από το ραδιοσταθμό της Μόσχας σχετικά με την δολοφονία του George Polk καταδεικνύοντας το γεγονός ότι ο αποθανών είχε ασκήσει έντονη κριτική στη κυβέρνηση και τον εθνικό στρατό.¹⁵⁰

Συνακόλουθα την ίδια ημέρα ο ραδιοσταθμός του Δ.Σ.Ε. στο από 18/05/1948 δελτίο ειδήσεων χαρακτήρισε τη δολοφονία ως μοναρχο-φασιστική προβοκάτσια καθώς επιχειρείται να κατηγορηθεί το Κ.Κ.Ε επειδή ο δημοσιογράφος αναζητούσε επαφές με κομμουνιστές στην Θεσσαλονίκη για να συναντήσει τον Μάρκο Βαφειάδη.¹⁵¹

Στον τύπο τις πρώτες ημέρες, όπως είδαμε είναι ξεκάθαρο ότι ακούγονται δύο διαφορετικές εκδοχές για την δολοφονία ενώ οι Αμερικάνοι θέτουν ευθέως το ζήτημα έλλειψης εμπιστοσύνης στις ελληνικές αρχές με τον σχηματισμό της Επιτροπής *Lippman* ενώ το κλίμα στις Η.Π.Α είναι σαφώς εναντίον της Κυβέρνησης όπως είδαμε να ενημερώνει λίγο αργότερα και ο πρόεδρος (σ.σ. περίοδος 1945-1947) των *A.H.E.P.A Harris J. Booras* .

¹⁴⁹ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ Φυλ : 15331/10.07.1947

¹⁵⁰ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ : 1135/18.05.1948

¹⁵¹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ* , Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ:117

Τα δύο σενάρια για την δολοφονία του *G. Polk* εμπεριείχαν είτε την εμπλοκή παρακρατικών οργανώσεων δεξιών λόγω της κριτικής που ασκούσε ο δημοσιογράφος στη κυβέρνηση και το Λαϊκό Κόμμα, είτε την εμπλοκή των κομμουνιστών που τον δολοφόνησαν για να τορπιλίσουν τις διπλωματικές σχέσεις Ελλάδος και ΗΠΑ με άμεση επιρροή στον τομέα της οικονομικής βοήθειας του Σχεδίου Μάρσαλ.

Παρ' όλα αυτά όμως, το σενάριο που ήθελε τον δολοφόνο να ανήκει στους κομμουνιστές αντάρτες, είχε μια ιδιαίτερη επιπλοκή καθώς η Αθήνα αλλά και η Θεσσαλονίκη από την 1^η Μαΐου 1948 βρισκόταν υπό στρατιωτικό νόμο εξαιτίας της δολοφονίας του Υπουργού Δικαιοσύνης Χρ. Λαδά. Πρακτικά αυτό σήμαινε ότι είχαν γίνει αναρίθμητες συλλήψεις κομμουνιστών ή υπόπτων για συμμετοχή στο κομμουνιστικό κόμμα και υπήρχε απαγόρευση κυκλοφορίας τις βραδινές ώρες.

Η εύρεση άμεσα ανθρώπων ως υπόπτους για το έγκλημα ήταν δύσκολη καθώς εκείνη την εποχή, αν ένας άνθρωπος ήταν κομμουνιστής και ήταν τυχερός να διαφύγει τη σύλληψη, πολύ δύσκολα θα μπορούσε να εκτελέσει μια τέτοια αποστολή και μάλιστα μετά τα μεσάνυχτα, ενώ προφανώς θα έπρεπε να συμμετέχουν και άλλοι συνεργάτες υποστηρικτικά (πχ παρακολούθηση του *G. Polk*). Ως εκ τούτου οι καταθέσεις ξεκίνησαν με τον ιατροδικαστή και δύο γυναίκες, την *Helen Mamas* και την σύζυγο του δημοσιογράφου Ρέα Κοκώνη οι οποίες ανακρίθηκαν εντατικά επί δύο ημέρες την 17 και 18 Μαΐου 1948. Στην περίπτωση δε της Ρέας Κοκώνη, υπήρξε μια ιδιαίτερη φορτικότητα ενώ διέρρευσαν και στο τύπο σχόλια περί προβλημάτων στο γάμο ή περί περιέργης αντιμετώπισης του φόνου από τη χήρα.

Οι έρευνες των Αστυνομικών Αρχών εντωμεταξύ συνεχίζονται και στην Αθήνα όπου και ο ημερήσιος τύπος αναφέρει ότι έγινε έλεγχος στο σπίτι του *George Polk* και το προσωπικό του αρχείο προκειμένου να μάθει η Ασφάλεια ονόματα ανθρώπων που πιθανόν να λειτουργούσαν ως σύνδεσμοι με τον Μάρκο Βαφειάδη.

Στο άρθρο αυτό της Μακεδονίας, αναφέρεται για πρώτη φορά η απώλεια εγγράφων από το προσωπικό αρχείο του *G. Polk*. «Αφ' ετέρου η εν Αθήναις ενεργούμενη έρευνα στρέφεται και προς το άμεσον οικογενειακό περιβάλλον του θύματος με την ελπίδα διαφωτίσεως της τόσο δια τα πρόσωπα με τα οποία ήλθεν σε επαφή προς πραγματοποιήσεως της συναντήσεώς του με τον Μάρκον όσον και της εξακριβώσεως των προσώπων τα οποία αφήρεσαν εκ του αρχείου του Πόλκ τα επιστολάς». Πέραν τούτου, δημιουργεί απορίες το άρθρο της εφημερίδας το οποίο στρέφεται εναντίον της χήρας Ρέας Polk καθώς αναφέρει : «..Όσον αφορά την σύζυγό του Πόλκ διεπιστώθη ότι αυτή, προ της δια Θεσσαλονίκην αναχωρήσεώς του είχε και εν μικροεπεισόδιον μετ'αυτού

συνεπεία του οποίου είχε δημιουργηθεί ψυχρότης. Επίσης χαρακτηρίζεται ως ανεξήγητος η στάσις της κ. Πολκ η οποία όχι μόνον δεν ανησύχησεν όταν επληροφορήθη την εξαφάνισιν του συζύγου της αλλά και τον εχαρακτήρισε ως παράφρονα όταν ανευρέθη το πτώμα του σπεύσασα να δικαιολογήσῃ τον χαρακτηρισμόν ως οφειλόμενον εις νευρασθένειαν εξ ἧς ο Πόλκ έπασχε μετά τον τραυματισμό του εις το αεροπορικόν δυστύχημα της Παλαιστίνης.»¹⁵²

Οι έρευνες συνεχίστηκαν προς αναζήτησιν ενόχων, κατά προτίμησιν αριστερών και προσανατολίστηκαν σύντομα στον Κων/νο Χατζηαργύρη, τον συνεργάτη του George Polk ο οποίος είχε αριστερίζουσες απόψεις αλλά δεν ήταν εύκολο για την Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης να τον εμπλέξει ή να του «εκμαιεύσει» κάποια ομολογία καθώς είχε συγγενική σχέση με τον Θ. Σοφούλη.

Την 31/05/1948, ο ραδιοσταθμός του Δ.Σ.Ε σε δελτίο ειδήσεων εκφωνεί ένα αναλυτικό δελτίο σύμφωνα με το οποίο θεωρούν ότι έγινε η δολοφονία εμπλέκοντας άμεσα το Λαϊκό Κόμμα, την Διοίκηση της Αστυνομίας Αθηνών και Θεσσαλονίκης, αλλά και τους Αμερικανούς προκειμένου να δυσφημιστεί το Κ.Κ.Ε.

Αναλυτικά αναφέρει ο ημερήσιος τύπος ότι ο *George Polk* παραπλανήθηκε στην Αθήνα από τους πράκτορες της αστυνομίας, ότι δήθεν ήταν κομμουνιστές που θα τον οδηγούσαν στον Μάρκο Βαφειάδη. Ο δημοσιογράφος πράγματι ήρθε στην Θεσσαλονίκη προκειμένου να πάρει την πολυπόθητη συνέντευξη αλλά εκεί δολοφονήθηκε από τους πράκτορες της Γενικής Ασφάλειας Θεσσαλονίκης κατονομάζοντας ευθέως τον Ν. Μοσχουντή αλλά και τις αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες. Σύμφωνα με το δελτίο του Δ.Σ.Ε. ή συνομωσία ήταν έτοιμη αλλά η σύντομη ανεύρεση του πτώματος ακύρωσε το σχέδιο και τώρα η κυβέρνηση Σοφούλη Τσαλδάρη επιχειρούσε να θολώσει τα νερά.¹⁵³

Στην ίδια εφημερίδα φιλοξενείται και μια σκληρή κριτική απέναντι στο Αμερικάνο δημοσιογράφο *Homer Bigart* ο οποίος εκείνη την εποχή βρισκόταν στο Βελιγράδι και είχε επαφές τόσο με τον *G. Polk* όσο και με τον Κ. Χατζηαργύρη τον οποίον κατονομάζει η Εφημερίδα ΦΩΣ ως έναν ύποπτο της υπόθεσης ο οποίος καταχρηστικά χρησιμοποιούσε τη σχέση του με τον Θ. Σοφούλη και δεν συνεργαζόταν με τις αρχές για την διαλεύκανση της υπόθεσης. Το άρθρο γράφει αναλυτικά :«...ΤΟ ΒΟΕΡΟΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ .. ΜΙΑ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΛΗΣΤΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝΤΙΜΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΜΑΣ. Ο ΜΠΗΓΚΑΡΤ ΔΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟ ΥΨΗΛΗ

¹⁵² Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ. Φυλ 12157/29.05.1948

¹⁵³ Εφημερίδα ΦΩΣ Αρ.Φυλ: 1239/01.06.1948

*ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΝ... Ο Κος Χατζηαργύρης ο οποίος λόγω του δεσμού του προς τον δολοφονηθέντα, θα ηδύνατο να διαφωτίσει επί πολλών σημείων την ανάκρισιν, φαίνεται ότι δυστροπεί επί του προκειμένου, εκμεταλλευόμενος την ιδιότητά του ως ανταποκριτού μιας παγκοσμίου κύρους αμερικανικής εφημερίδος και την συγγενειάν του με ηγετικό μέλος της Κυβερνήσεως».*¹⁵⁴

Μετά την ηχηρή παρέμβαση του ραδιοσταθμού του Δ.Σ.Ε. και τη δημοσίευση του δελτίου στον φιλοβασιλικό τύπο, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών κ. Μουστάκης και ο Ανακριτής κ. Κομοτούρος επισκέφτηκαν την Αθήνα προκειμένου να συντονίσουν τις ανακρίσεις όπως έγραφε το ίδιο φύλο της εφημερίδος ΦΩΣ. Όπως φαίνεται, η δημοσίευση πληροφοριών της δικογραφίας από τους Κομμουνιστές όπως το όνομα του κέντρου «Λουξεμβούργο» που ήταν πιθανό σημείο συνάντησης του *G. Polk* με τους φερόμενους ως συνδέσμους, προκάλεσε συναγερμό στις ελληνικές αρχές καθώς θεωρητικά αυτές οι λεπτομέρειες δεν ήταν γνωστές.¹⁵⁵

Η εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ επέμεινε πολύ στη γνώση που είχαν οι Κομμουνιστές σχετικά με καίριες λεπτομέρειες της δικογραφίας και ανέφερε: «...*ΝΕΑ ΤΡΟΠΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΠΟΛΚ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΠΗΓΚΑΡΤ , ΠΑΡΕΧΟΥΣΑΙ ΣΟΒΑΡΟΤΑΤΑΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ...* Συνεχίζων τας ψευδολογίας του ο ραδιοφωνικός σταθμός του Μάρκου είπε ότι έφτασεν εις την Θεσσαλονίκη ο Πόλκ συναντήθηκε με πράκτορες των κ.κ. Ξανθόπουλου , Στεφανάκη και Μοσχουντή πλησίον εις το εξοχικόν κέντρον «Λουξεμβούργο» και εκανόνισαν μαζί του να τον περάσουν στα Πιέρια ...Την δε επόμενη Κυριακήν τον έβαλαν εις μίαν βάρκα και ανοικτά εις τον Θερμαϊκόν τον πυροβόλησαν εξ επαφής εις τον αυχέναν , τον έδεσαν χειροπόδαρα και τον έριξαν στην θάλασσαν.... Αυτό είναι το πρώτο στοιχείο, το οποίον δια πρώτη φορά εμφανίζεται εις την υπόθεσιν και το οποίον αποδεικνύει την ενημερότητα του Αρχηγείου των συμμοριτών σχετικώς με τα κινήσεις του Πολκ. Το κέντρον «Λουξεμβούργον» σημειωτέον πρώτην φοράν ακούγεται ... »

Η εφημερίδα επίσης στοχοποίησε τον *Homer Bigart* για επαφές με κομμουνιστές όπως έναν συντάκτη του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ εν ονόματι Βώκος.¹⁵⁶

Αρχές Ιουνίου του 1948, ήταν σαφής η προσπάθεια της Κυβέρνησης να ενοχοποιηθεί η Αριστερά για το έγκλημα και ο φιλοκυβερνητικός τύπος προσπαθούσε να εκμεταλλευτεί το πώς διέρρευσε η πληροφορία του κέντρου «Λουξεμβούργο» στις τάξεις του Δ.Σ.Ε, πράγμα όχι

¹⁵⁴ Εφημερίδα ΦΩΣ Αριθ.Φυλ: 1239/01.06.1948

¹⁵⁵ Εφημερίδα ΦΩΣ Αριθ Φυλ: 1239/01.06.1948

¹⁵⁶ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ Αριθ. Φυλ:6481/01.06.1948

δύσκολο αν σκεφτεί κανείς πως η υπόθεση αυτή αποτελούσε κεντρικό θέμα συζήτησης σε όλους τους δημοσιογράφους Έλληνες και ξένους που βρίσκονταν στην πόλη καλύπτοντας τις εργασίες της Βαλκανικής Επιτροπής του Ο.Η.Ε. Επίσης, σημαντική ήταν η προσπάθεια σπίλωσης του *Homer Bigart* ο οποίος βρισκόταν στο Βελιγράδι και αργότερα κατάφερε να συναντήσει τον Μάρκο Βαφειάδη όπως θα εξετάσουμε παρακάτω.

Η δικογραφία των ελληνικών αρχών δεν πήγαινε καθόλου καλά όσον αφορά τον εντοπισμό των ενόχων για τη δολοφονία, παρά τις επισημάνσεις του φιλοκυβερνητικού τύπου για την εμπλοκή του Κ.Κ.Ε. λόγω των «εμπιστευτικών πληροφοριών» που είχε μεταδώσει ο ραδιοσταθμός του Δ.Σ.Ε. Δεν προέκυπταν ύποπτοι αριστεροί, ειδικά σε μια εποχή που είχε κηρυχθεί στρατιωτικός νόμος στην Θεσσαλονίκη.

Η ουσιαστική στασιμότητα στις έρευνες προκάλεσε την επίσκεψη του Στρατηγού *William J. Donovan* ο οποίος κατέφθασε αεροπορικά από τη Ν. Υόρκη προκειμένου να ενημερωθεί αρχικά από τον Υπουργό Δημοσίας Τάξεως Κ. Ρέντη σχετικά με τη πορεία των ανακρίσεων. Στη συνέχεια είχε επαφές και με την ηγεσία της Αστυνομίας (κ.Έβερτ , κ.Τσαούση , κ.Ξανθόπουλο) και στην συνέχεια πήγε στην Θεσσαλονίκη όπου συνάντησε τον Εισαγγελέα κ. Μουστάκη, τον ανακριτή κ. Κουμοτούρο και τον Διοικητή Γενικής Ασφάλειας Ν. Μοσχουντή.¹⁵⁷

Στην επίσκεψη του αυτή, ο Στρατηγός *William J. Donovan* πραγματοποίησε μια συνάντηση με τον ίδιο τον Αντιπρόεδρο της Κυβερνήσεως Κων/νο Τσαλδάρη, σύμφωνα με συνέντευξη που έδωσε ο Γραμματέας της Πρεσβείας *Robert Miner* στην συγγραφέα *Kati Marton* η οποία και δημοσίευσε στο βιβλίο της την πληροφορία ότι η συνάντηση δεν έγινε σε καλό κλίμα καθώς ο Κ. Τσαλδάρης αμφισβήτησε την παράλληλη έρευνα που έκανε ένας παλαιός πράκτορας της Ο.Σ.Σ. ο Συνταγματάρχης *J. Kellis* για λογαριασμό της Επιτροπής *Lippman*.

Συγκεκριμένα ο Κων/νος Τσαλδάρης φέρεται να είπε στον Στρατηγό *W.J.Donovan* ότι ο *J. Kellis* ήταν πιθανόν προκατειλημμένος λόγω του ότι είχε πολεμήσει με τον Ε.Λ.Α.Σ για να λάβει μια σκληρή απάντηση από ότι οι Η.Π.Α και ο ίδιος είναι σίγουροι για το πολεμικό μητρώο και το παρελθόν του *Kellis* αλλά όχι για το δικό του παρελθόν (σ.σ.του Κων/νου Τσαλδάρη).¹⁵⁸

Ήταν εμφανής η δυσaréσκεια των Η.Π.Α και εμφανίστηκε ολοκληρωμένη στην σύντομη συνάντηση που είχε με τον Ν. Μοσχουντή στον οποίον έθεσε με σαφήνεια την απαίτηση της

¹⁵⁷ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αριθ. Φυλ: 1157/11.06.1948

¹⁵⁸ Marton Kati, *The Polk Conspiracy*, Farar Strauss & Giroux , New York , 1990,σελ:233,247

Αμερικής ότι η υπόθεση πρέπει να διαλευκανθεί και να ολοκληρωθεί σε ένα μήνα, όταν πραγματοποιήσει την επόμενη επίσκεψή του.¹⁵⁹

Η πίεση των Η.Π.Α ήταν πλέον ασφυκτική και το χρονοδιάγραμμα που είχε τεθεί σύντομο. Ο Ν. Μοσχουντής έπρεπε οπωσδήποτε να βρει έναν ένοχο και μάλιστα να μπορεί να τον συνδέσει με το Κ.Κ.Ε προκειμένου να απομακρυνθεί κάθε σκέψη που ήδη υπήρχε στο δημόσιο λόγο ότι ήταν πιθανή η ανάμειξη της δεξιάς στην δολοφονία ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου.

4.6. Ο ένοχος συνεργός Γρηγόριος Στακτόπουλος και οι κομμουνιστές δράστες

4.6.1. Η ομολογία Γρ. Στακτόπουλου

Οι μήνες περνούσαν σε ένα πολύ θερμό διπλωματικά καλοκαίρι το 1948 όπως θα δούμε και παρακάτω με την Ρωσο-γιουγκοσλαβική κρίση να κυριαρχεί και οι πιέσεις των Η.Π.Α για επίλυση της υπόθεσης είχαν γίνει πλέον αφόρητες με δεδομένο ότι η ελληνική πλευρά δεν έδειχνε πρόοδο στην επίλυση της υπόθεσης G.Polk .

Χαρακτηριστικό του τέλματος που είχε περιέλθει η έρευνα αποτελεί και το κεντρικό άρθρο της εφημερίδας ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ την 11/08/1948 που αναφέρει : *«ΠΟΙΟΣ ΕΔΟΛΟΦΟΝΗΣΕ ΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΝ ΠΟΛΚ; ..Είμεθα υποχρεωμένοι να ανακαλύψωμεν τους δολοφόνους του Πόλκ δια να αποδείξωμεν εις τον κόσμον όλον ότι η Ελλάς δεν είναι τόπος εις τον οποίον εμπορούν να καλύπτονται αι εγκληματίαι ΟΛΟΙ ΟΣΟΙ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ Ο, ΤΙ ΔΗΠΟΤΕ ΝΑ ΜΑΣ ΤΟ ΓΡΑΨΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑ. Η «Μακεδονία» ενδιαφέρεται δια την αλήθειαν και μόνην και θα δημοσιεύσῃ κάθε επιστολήν ἔστω και ανώνυμον , η οποία θα χύνει φῶς στην υπόθεσιν αυτήν. ΓΡΑΨΑΤΕ ΜΑΣ Ο,ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΕΙΣ ΙΔΙΑΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ Ο,ΤΙ ΕΜΑΘΑΤΕ».*¹⁶⁰

Μια ημέρα, εντελώς απρόσμενα την 14/08/1948 η Χωροφυλακή της Θεσσαλονίκης συνέλαβε τον δημοσιογράφο Γρηγόριο Στακτόπουλο και δύο ημέρες αργότερα, τέθηκαν υπό κράτηση η μητέρα και η αδελφή του ενώ σύντομα προστέθηκαν στη λίστα των συλληφθέντων και υπάλληλοι του ξενοδοχείου «Αστόρια» στο οποίο διέμενε ο George Polk.

Την 18/08/1948 , στην εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ , σε πρωτοσέλιδο υπάρχει η είδηση για την ήττα του Δ.Σ.Ε. «...Λήγει νικηφόρως η επί του Γράμμου μάχη της Ελλάδος» και σε άλλο άρθρο μεταδίδει άλλη μια «νίκη» της Κυβέρνησης με την σύλληψη και προσαγωγή νέων υπόπτων για την υπόθεση της δολοφονίας του G. Polk γράφοντας *«Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΠΟΛΚ ΕΙΣ ΝΕΟΝ ΣΤΑΔΙΟΝ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ Πολλά πρόσωπα εξετάζονται....Η υπόθεσις Πολκ εισήλθεν*

¹⁵⁹ Marton Kati, ο.π. σελ: 232

¹⁶⁰ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ φυλ: 12217/11.08.1948

από του παρελθόντος Σαββάτου εις νέαν έντασιν με την πρόσκλησιν και κράτησιν των προς ανάκρισιν εξ ατόμων, τα οποία είχαν ανακριθεί και κατά το πρώτον στάδιον της ερεύνης της υποθέσεως.. οι δια τον λόγον αυτόν κρατούμενοι είνε οι υπάλληλοι του ξενοδοχείου «Αστόρια» εις το οποίον διέμενεν ο Πόλκ , Βασ. Κυριακόπουλος , Ι. Νάνος, Γ. Παπαϊωάννου και Θ. Στάμος και ο συντάκτης μας και ανταποκριτής του πρακτορείου Ρώϋτερ κ. Γρηγ. Στακτόπουλος....αφίχθη ενταύθα και εξητάσθη χθές η ανταποκρίτρια του εν Ελλάδι πρακτορείου «Ασσοσιέιτεντ Πρές.» δεσποινίς Έλεν Μάμας δια την οποία λέγεται επίσης ότι εκρατήθη... Ο κος Εισαγγελεύς των Εφετών παρεκάλεσε όπως διευκρινισθεί ότι δεν πρόκειται περί συλλήψεων αλλά περί κρατήσεων προς ανάκρισιν και περιφρούρησιν του μυστικού των διεξαγομένων ανακρίσεων..δια τον λόγον αυτόν εκρατήθη και η μήτηρ του κ. Στακτοπούλου ήτις είχε μεταβή να τον επισκεφθή εις την Γενικήν Ασφάλειαν.».¹⁶¹

Πέρασε αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρι την Πέμπτη 14/10/1948 όπου η εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ στο κεντρικό της πρωτοσέλιδο αναγγέλλει : «ΕΞΙΧΝΙΑΣΘΗ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΚ ΕΓΝΩΣΘΗΣΑΝ ΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΙΑΙ ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΤΥΠΟΝ».

Παρά το γεγονός ότι ο ίδιος ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως κ. Ρέντης και ο Υπουργός Δικαιοσύνης κ. Μελάς θα βρισκόταν στην Θεσσαλονίκη το Σαββατοκύριακο για τις επίσημες ανακοινώσεις , η εφημερίδα προϊδεάζει για την σύλληψη του Γρ. Στακτόπουλου και της μητέρας του για συνέργεια στον φόνο του G. Polk καθώς τεκμηριώθηκε το γεγονός ότι ήταν ο τελευταίος άνθρωπος που γευμάτισε το βράδυ με τον δημοσιογράφο μαζί με άλλους δύο υπόπτους που δεν κατονόμαζε και προφανώς ήταν οι δολοφόνοι. Το τελευταίο δε γεύμα σύμφωνα με την εφημερίδα ήταν αστακός που συμφωνούσε με τα ιατροδικαστικά ευρήματα της δικογραφίας σχετικά με το τελευταίο γεύμα του θανόντος.¹⁶²

Πράγματι οι αποκαλύψεις σχετικά με το φόνο του G. Polk , δημοσιεύονται την 18/10/1948 στο πρωτοσέλιδο της εφημερίδας ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ «Η ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ ΕΣΚΟΤΩΣΕΝ ΤΟΝ ΤΖΩΡΤΖ ΠΟΛΚ Κατάπληξιν προκάλεσαν εις όλον τον κόσμον αι χθεσιναί ανακοινώσεις των δύο Υπουργών Ο ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΣ ΠΡΟΕΒΗ ΕΙΣ ΣΥΝΤΑΡΑΚΤΙΚΑΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ...».¹⁶³

Ο Γρηγόριος Στακτόπουλος ομολόγησε τη συνέργειά του σε φόνο κατονομάζοντας ως δολοφόνους τον Ευάγγελο Βασβανά, στέλεχος του Κ.Κ.Ε και πολιτικός επίτροπος του Δ.Σ.Ε με

¹⁶¹ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ : Αρ φυλ: 12223/18.08.1948

¹⁶² Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αριθ. Φύλ : 12269/14.10.1948

¹⁶³ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αριθ. Φυλ:12210/18.10.1948

τον βαθμό του Αντισυνταγματάρχη και τον Αδάμ Μουζενίδη, εκτελεστή του δημοσιογράφου μέλος της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε και καθοδηγητής του Γρ. Στακτόπουλου. Εκκρεμεί η αποκάλυψη της ταυτότητας και της εθνικότητας ενός τρίτου ατόμου που είχε το ρόλο επιτηρητή στην όλη επιχείρηση και προφανώς είχε το ρόλο συνδέσμου με την ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ. Θα ήταν επίσης παράλειψη να μην αναφέρουμε ότι η εφημερίδα στο ίδιο φύλλο, επιχειρεί να ερμηνεύσει τον τρόπο με τον οποίο η ανάκριση έφτασε στο πρόσωπο του Γρ. Στακτόπουλου, αποδίδοντάς τον στο «αστυνομικό δαιμόνιο» του Ν. Μοσχουντή ο οποίος στα αρχικά στάδια των πρώτων καταθέσεων από φίλους δημοσιογράφους και συνεργάτες τους οποίους συνάντησε τη πρώτη μέρα στη Θεσσαλονίκη ο G. Polk, κατάλαβε ότι ο Στακτόπουλος ήξερε «παραπάνω από όσα έλεγε».¹⁶⁴

Ο Στρατηγός *W.J.Donovan* είχε επιστρέψει στην Ελλάδα μετά την πρόσκληση των Υπουργών κ. Ρέντη και Μελά μετά την εξιχνίαση της υπόθεσης αρκετές ημέρες πριν δημοσιευθούν οι πληροφορίες στον ημερήσιο τύπο όπως γράφει η εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ και επέστρεψε την 14/10/1948 στις Η.Π.Α. πριν τις επίσημες δηλώσεις των Υπουργών που έλαβαν χώρα την 17/10/1948.¹⁶⁵

Επισημαίνεται ότι το ίδιο Σαββατοκύριακο το οποίο δημοσιεύτηκε η ομολογία Γρ. Στακτόπουλου, έφτασε και ο ίδιος ο *George C. Marshall* στην Ελλάδα τον οποίον υποδέχτηκε ο ίδιος ο Βασιλιάς και ο Πρωθυπουργός Θ. Σοφούλης χαρακτήρισε «...ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΜΠΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΙΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΖΩΗΣ...».¹⁶⁶

Παρά το γεγονός ότι το καλοκαίρι του 1948 ο Δ.Σ.Ε ηττήθηκε στον Γράμμο, παρά το γεγονός ότι εκεί που οι εφημερίδες αναζητούσαν οιαδήποτε πληροφορία για την δολοφονία του *G. Polk* και ξαφνικά βρέθηκαν οι ένοχοι κομμουνιστές και πράκτορες της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ, εντούτοις η κατάσταση για την Κυβέρνηση Σοφούλη – Τσαλδάρη ήταν εξαιρετικά δυσμενής όπως πληροφορούμαστε και από το άρθρο της εφημερίδας «*Η ΑΦΙΞΗΣ ΤΟΥ Κ. ΜΑΡΣΑΛ ένδειξις της σοβαρότητος της καταστάσεως εν Ελλάδι . Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΔΙ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΝ ότι η χώρα αγγίζει τα όρια της εξαντλήσεως...*».¹⁶⁷

Βέβαια, αυτό που ήταν άγνωστο εκείνη την εποχή στην Αθήνα, ήταν το γεγονός ότι το δύσκολο αυτό καλοκαίρι του 1948 είχε πλήξει και τον Δ.Σ.Ε καθώς τόσο οι δυσκολίες στο

¹⁶⁴ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ , Αριθ. Φυλ: 12210/18.10.1948

¹⁶⁵ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ, 1255 /15.10.1948

¹⁶⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1257/17.10.1948

¹⁶⁷ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1257/17.10.1948

πολεμικό μέτωπο όσο και η Ρωσο-γιουγκοσλαβική κρίση είχε δημιουργήσει ρήξη στις τάξεις της ηγεσίας του Δ.Σ.Ε. και συγκεκριμένα ανάμεσα στον Μ. Βαφειάδη από την μια και τον Ν. Ζαχαριάδη και Β. Μπαρτζιώτα από την άλλη. Η κρίση αυτή έγινε εντονότερη στην 4^η Ολομέλεια του Κ.Κ.Ε η οποία πραγματοποιήθηκε 28/07/1948 στον δυτικό Γράμμο όπου και ετέθηκε για πρώτη φορά το θέμα αντικατάστασης του Μ. Βαφειάδη για «λόγους υγείας».¹⁶⁸

Ήταν πλέον ξεκάθαρο στην τότε πολιτική και στρατιωτική ηγεσία ότι, παρά την νίκη στον Γράμμο, η τελική νίκη επί του Δ.Σ.Ε βρίσκεται μακριά. Ο Δ.Σ.Ε είχε απαγκιστρώσει τις δυνάμεις του από τον Γράμμο και ήταν ακόμα αξιόμαχος καθώς η στρατηγική επιδίωξη του Ε.Σ. για τελική νίκη από το 1948 δεν τελεσφόρησε.

Η απεικόνιση της πραγματικής κατάστασης της Ελληνικής Κυβέρνησης αποτυπώνεται στο από 28/09/1948 κρυπτογραφημένο τηλεγράφημα του Υπουργού Εξωτερικών Κ. Τσαλδάρη προς τον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως «*Αρ. Πρωτ: 160/7 / Παρίσι 28.09.1948 .. Επεσκέφθην σήμερα τον Μπέβιν συνοδευόμενος από κ. Μελά.. ανέπτυξα εκτενώς όλο τον ελληνικόν ζήτημα επιμείνας ιδιαίτερος επί επειγούσης ανάγκης όπως επιτυχίας ημετέρου στρατού επακολουθήσει λήψις πρακτικών μέτρων δι'ων τεθή οριστικόν τέρμα σημερινήν κατάστασιν... δέον είπον , διαλυθή δημιουργηθείσα εις πολλούς κύκλους εντύπωσις ότι επιτυχία Γράμμου αφήρεσεν από ελληνικόν ζήτημα προτέρα του οζύτητα και εβελτίωσεν οριστικώς κατάστασιν*».

Η δυσμενής κατάσταση στο μέτωπο είναι εμφανής και αναλύεται περαιτέρω στο τηλεγράφημα καθώς ζητείται η αρωγή ανεξαρτήτως του αποτελέσματος των προεδρικών εκλογών στις Η.Π.Α. καθώς ο στρατός πρέπει να ενισχυθεί δεδομένου ότι μάχεται επί 36 μήνες χωρίς να είναι δυνατή η αντικατάσταση μονάδων στο μέτωπο.¹⁶⁹

Ως εκ τούτου η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση σε οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο είχε τεθεί από την ελληνική πλευρά προς τους Αμερικανούς και με την σύλληψη Γρ. Στακτόπουλου θεωρούσε πως έκανε ένα βήμα προς την εξομάλυνση οιασδήποτε κακής δημοσιότητας στις Η.Π.Α και την σύσφιξη των ελληνοαμερικανικών σχέσεων.

Τι ακριβώς όμως ομολόγησε ο Γρ. Στακτόπουλος και τι ακριβώς διαπίστωσε και έπραξε ο Στρατηγός *W.J Donovan* στην επίσκεψή του στην Ελλάδα;

Η ομολογία του Γρ. Στακτόπουλου, η οποία και επαναλήφθηκε αργότερα στην δίκη (Απρίλιος 1949) εμπεριείχε τις λεπτομέρειες του εγκλήματος. Συγκεκριμένα, ο Γρ. Στακτόπουλος ανέφερε ότι ήταν κομμουνιστής και διεγράφη από το Κ.Κ.Ε αλλά εικονικά. Την

¹⁶⁸ Βλαντάς Δημήτριος, Εμφύλιος πόλεμος 1945-1949, Εκδόσεις Γραμμή, Αθήνα, 1981, σελ: 156-157

¹⁶⁹ Αρχείο Κ. Τσαλδάρη Φ.30 υποφάκελοι 30.3-30.6 Ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε (1948) Αρχείο 30/3/37/1-3

23/03/1948, τον ειδοποίησε στην εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, μια μυστηριώδης μελαχροινή γυναίκα ότι την επόμενη ημέρα θα τον συναντούσε ένας κομμουνιστής «καπετάνιος» των ανταρτών, ο Ευάγγελος Βασβανάς. Την επόμενη ημέρα στις οκτώ η ώρα το βράδυ συναντήθηκε σε ένα μαγαζί δίπλα από το ξενοδοχείο «Μεντιτεράνεαν» με τον Ε. Βασβανά και τον Α. Μουζενίδη. Ο Γρ. Στακτόπουλος στην κατάθεσή του εξέφρασε την έκπληξή του μιας και γνώριζε ότι οι δύο τους βρίσκονταν στο «βουνό».

Οι δύο κομμουνιστές έδωσαν εντολή στον Γρ. Στακτόπουλο να κατέβει στην Αθήνα και να παραδώσει μια επιστολή σε έναν Αμερικανό δημοσιογράφο ο οποίος ήθελε να μεταβεί στο Αρχηγείο του Δ.Σ.Ε και να συναντήσει τον Μ. Βαφειάδη. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε με όρους συνωμοτικών και με επιτυχία .

Αργότερα όταν ο George Polk βρέθηκε στην Θεσσαλονίκη, ο Γρ. Στακτόπουλος είχε αναλάβει την επαφή με τους κομμουνιστές συνδέσμους οι οποίοι θα τον οδηγούσαν στον Μ. Βαφειάδη.

Την τελευταία ημέρα, Σάββατο 08/05/1948, (σ.σ. μετά την επίσκεψη στην οικία του *Gerald Drew*, εκπροσώπου των Η.Π.Α στην Βαλκανική Επιτροπή) περίπου στις οκτώ η ώρα το βράδυ ο Ε. Βασβανάς συναντήθηκε με τον Γρ. Στακτόπουλο και τακτοποίησαν τις τελευταίες λεπτομέρειες.

Στη συνέχεια ο Γρ. Στακτόπουλος επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τον *G. Polk* , συναντήθηκαν έξω από το ξενοδοχείο «Αστόρια» και στη συνέχεια πήραν ταξί και κατευθύνθηκαν προς το κέντρο «Λουξεμβούργο». Εκεί έκατσαν σε ένα διακριτικά απομακρυσμένο τραπεζάκι με θέα τη θάλασσα και γευμάτισαν. Περί της δέκα το βράδυ , έφτασε μια μικρή βάρκα σε παρακείμενο προβλήτα στην οποία επέβαινε ο Α. Μουζενίδης. Επιβιβάστηκαν ο *G. Polk* και ο Στακτόπουλος και απομακρύνθηκαν με πορεία παράκτια προς ένα άλλο κέντρο με την επωνυμία «Παπαρούνα» όπου μέσα από κάποιες καλαμιές, βγήκαν δύο ακόμα άντρες, ο Ε. Βασβανάς και ένα ακόμα άγνωστο πρόσωπο οι οποίοι επιβιβάστηκαν στην βάρκα.

Ο Α. Μουζενίδης ζήτησε από τον Γρ. Στακτόπουλο να ενημερώσει τον *G. Polk* ότι θα του έδεναν τα μάτια προκειμένου να μην δει τη κατεύθυνση που θα πάρουν, κάτι που ο Αμερικανός δημοσιογράφος δέχτηκε. Λίγο αργότερα ο Στακτόπουλος κατόπιν εντολών των ανταρτών ενημέρωσε τον δημοσιογράφο ότι θα έπρεπε να δεχτεί να του δέσουν τα χέρια και τα πόδια κάτι το οποίο και πάλι δέχτηκε ο *Polk* .

Όταν έγινε και αυτό, ο Γρ. Στακτόπουλος αιφνιδιάστηκε από έναν πυροβολισμό τον οποίο επέφερε ο Α. Μουζενίδης στον *G. Polk*. Στην συνέχεια αφού έριξαν το σώμα του δημοσιογράφου

στην θάλασσα έστρεψαν την βάρκα στη θαλάσσια περιοχή Καραμπουρνάκι όπου και αποβιβάστηκε ο Γρ. Στακτόπουλος και ο Α. Μουζενίδης του έδωσε ρητή εντολή να ταχυδρομήσει την ταυτότητα του νεκρού στο 3^ο Αστυνομικό Τμήμα Θεσσαλονίκης επισημαίνοντας ότι θα έπρεπε τη σύσταση στον φάκελο να την γράψει η μητέρα του. Η απολογία του Γρ. Στακτόπουλου περαιώθηκε με την φράση ότι το έγκλημα σχεδιάστηκε από το «στρατηγείο του συμμοριτισμού» για να εκτεθεί η «πατρίδα» και ο ίδιος εκτελούσε εντολές χρησιμοποιούμενος ως θύμα από φόβο μήπως πάθουν κάτι οι οικείοι του.¹⁷⁰

4.6.2. Οι «ασυνέχειες» της δικογραφίας.

Η εμπειρία αστυνομικών συντακτών, δικηγόρων, δικαστών, εισαγγελέων αλλά και εγκληματολόγων, από το σύνολο διαβόητων εγκλημάτων παγκοσμίως , έχει καταδείξει ότι είναι ευκολότερο για έναν κακοποιό ή εγκληματική οργάνωση, να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν μια εγκληματική ενέργεια από το να την συγκαλύψουν καθώς τα πεπραγμένα δεν μπορούν να αλλάξουν παρά μόνο η ερμηνεία τους. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές στην περίπτωση της δολοφονίας του George Polk καθώς όπως θα δούμε , στη δικογραφία εμφανίζονταν «ασυνέχειες» που έως και σήμερα δημιουργούν βάσιμες αμφιβολίες ως προς την εγκυρότητα της εκδοχής που παρουσιάστηκε .

Το πρώτο πρόβλημα ήταν ο προσδιορισμός της ακριβούς ώρας και ημερομηνίας του εγκλήματος καθώς και ο τόπος του συμβάντος εφόσον υπήρχαν αντικρουόμενες καταθέσεις.

Αρχικά ο υπάλληλος βάρδιας του ξενοδοχείου Ι. Νάνος, ο οποίος είχε εξ αρχής καταθέσει αυτό που γνώριζε. Ότι ο *G. Polk* επέστρεψε στο δωμάτιο του 11:00 το βράδυ, ξαναέφυγε σύντομα την 11:10 και επέστρεψε την 12:45 στο δωμάτιό του όπου δεν τον ξαναείδε να φεύγει. Αυτό ερχόταν σε ευθεία αντίθεση με την κατάθεση του Γρ. Στακτόπουλου τον Οκτώβριο του 1948 ότι ο δημοσιογράφος δέχτηκε πυροβολισμό από τον Α. Μουζενίδη την 10:30.

Οι καταθέσεις των υπαλλήλων του ξενοδοχείου (Σάμος, Νάνος, Κυριακόπουλος, Παπαϊωάννου, Κυπριανού και Χατζηαράπογλου) τροποποιήθηκαν αργότερα αφού οι μάρτυρες κρατήθηκαν στην απομόνωση της Γενικής Ασφάλειας Αθηνών. Σύντομα οι καταθέσεις τους αναδιατυπώθηκαν με χαρακτηριστικότερη εκείνη του Νάνου ο οποίος δήλωσε ότι εκ παραδρομής και όντας «πλανηθείς» κατέθεσε τις ώρες που είδε τις μετακινήσεις του *G. Polk* και δήλωσε ότι τελικά τον είδε 09:00 να έρχεται και 09:15 να ξαναφεύγει ενώ δεν κατέθεσε ότι τον είδε να επιστρέφει πάλι.

¹⁷⁰ Μαρής Γιάννης , Λεονταρίτης Γεώργιος , *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ ,Αθήνα,2016,σελ:83-88

Η κατάθεσή του αυτή επαναλήφθηκε στο δικαστήριο όπου και εκεί βεβαίωσε ότι δεν είδε τον δημοσιογράφο να επιστρέφει μετά την 09:15 που έφυγε. Και πάλι όμως, εμφανιζόταν ένα κενό καθώς ο Γρ. Στακτόπουλος είχε καταθέσει ότι βρέθηκε με τον *G. Polk* περίπου 08:00 το βράδυ ενώ ο υπάλληλος του ξενοδοχείου του είδε να φεύγει 09:00 ! Δεν δόθηκε περαιτέρω σημασία στη χρονική αυτή απόκλιση καθώς εκείνο που εθεωρείτο γεγονός ουσιαστικό ήταν ότι ο George Polk δεν επέστρεψε στο ξενοδοχείο «*Αστόρια*».¹⁷¹

Το δεύτερο ατράνταχτο στοιχείο της δικογραφίας ήταν η ιατροδικαστική εξέταση του George Polk και ειδικότερα το περιεχόμενο που καταγράφηκε στο στομάχι του νεκρού το οποίο ήταν μια εξαιρετικά μεγάλη ποσότητα άπεπτου αστακού και μπιζελιών.

Στο σημείο αυτό σημειώνεται το πρώτο περίεργο εύρημα καθώς όπως προκύπτει από μαρτυρίες φίλων και συγγενών αλλά και του ιατρικού του ιστορικού, ο George Polk ήταν ένας βετεράνος πιλότος του πολέμου με τους Ιάπωνες στον Ειρηνικό Ωκεανό, είχε καταρριφθεί με αποτέλεσμα τον ευρύ τραυματισμό του (και στην κοιλιακή χώρα) ενώ είχε προσβληθεί και από ελονοσία. Όσοι τον γνώριζαν μιλούσαν για έναν λιτοδίαιτο άνθρωπο που δεν θα μπορούσε να συμμετέχει σε ένα «λουκούλειο» γεύμα με τέτοια ποσότητα φαγητού και ειδικά το βράδυ.

Αυτό όμως, αν και υποκειμενικό κριτήριο, άνοιγε ένα νέο θέμα. Που θα μπορούσε ένας άνθρωπος, Αμερικάνος που είχε την οικονομική δύναμη να γευματίσει με ένα τόσο εκλεκτό πιάτο όπως ο αστακός και τα μπιζέλια. Υπενθυμίζεται ότι η Ελλάδα του 1948 ήταν μια χώρα με τεράστια οικονομικά προβλήματα, βασιζόταν στην υλικοτεχνική και οικονομική βοήθεια της *A.M.A.G* και της *U.N.R.R.A* και σε επίπεδο καθημερινότητας, υπήρχαν ελλείψεις και ακρίβεια σε βασικά αγαθά όπως σιτάρι και ελαιόλαδο που γίνονταν κεντρικό θέμα στις ημερήσιες εφημερίδες.

Η αρχική εκδοχή που διέρρευσε από τις ελληνικές αστυνομικές αρχές προς τους ξένους ανταποκριτές ήταν ότι το γεύμα ο *G. Polk* το έλαβε στο καΐκι το οποίο θα τον μετέφερε προς τους αντάρτες, μισή περίπου ώρα πριν πεθάνει σύμφωνα με την ιατροδικαστική έκθεση. Αυτή ήταν και η είδηση η οποία μεταδόθηκε στην πρώτη εκπομπή του δικτύου *C.B.S.* από τον παρουσιαστή *Don Hollenbeck* ο οποίος δήλωσε ότι ο νεκρός δημοσιογράφος πήγε στο καΐκι συνοδευόμενος από ένα ή περισσότερα άτομα και παρέθεσαν αυτό το γεύμα προς τιμή του και ο ίδιος αισθάνθηκε άνετα και έτσι έφαγε τέτοια ποσότητα αλλιώς αν δεν εμπιστευόταν τα άτομα που βρισκόταν μαζί δεν θα έτρωγε έτσι άνετα.

¹⁷¹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ: 263-270

Μια διαφορετική εκδοχή του γεύματος υπήρχε σε έγγραφο στο αρχείο του *W.J.Donovan*, σύμφωνα με την οποία το γεύμα αυτό το ετοίμασε η μητέρα του Γρ. Στακτόπουλου. Ο ίδιος αρνήθηκε να υποστηρίξει την εκδοχή αυτή καθώς ενέπλεκε ευθέως την μητέρα του ως συνεργό και κατά συνέπεια δεν θα μπορούσε να αθωωθεί, γεγονός που εξαρχής τον έκανε να δεχτεί να «ομολογήσει» καθώς εκβιαζόταν από την Γενική Ασφάλεια της Θεσσαλονίκης.

Η τελική εκδοχή που επικράτησε ήταν ότι το γεύμα δόθηκε στο παραλιακό κέντρο «Λουξεμβούργο» παρά το γεγονός ότι ο ιδιοκτήτης του κέντρου αλλά και οι σερβιτόροι είχαν καταθέσει ότι ποτέ δεν είχαν εμφανιστεί οι άνθρωποι αυτοί (*G. Polk* , Γρ. Στακτόπουλος) ενώ οι κατάλογοι μενού του κέντρου είχαν παραληφθεί και από τον James Kellis στο πλαίσιο της παράλληλης έρευνας του *W.J. Donovan* και αποδεικνυόταν ότι το εν λόγω πιάτο δεν συμπεριλαμβανόταν στις παρεχόμενες υπηρεσίες του κέντρου.

Εν τέλει, όπως προέκυπτε από την κατάθεση του σερβιτόρου Μ. Πολυκανδριώτη στο δικαστήριο, ο ίδιος κατέθεσε τελικά ότι δεν θυμόταν αν είχαν έρθει εκείνο το βράδυ ο *G.Polk* και ο Γρ. Στακτόπουλος και όσον αφορά τον αστακό, δήλωσε πως αν και δεν περιλαμβανόταν στο μενού, αν ο ιδιοκτήτης μπορούσε να το προμηθευτεί αυθημερόν από κάποιον ψαρά θα το σέρβιρε σε πελάτη. Στο δικαστήριο κατόπιν εγκλήσεως του ανακριτή ο Γρ. Στακτόπουλος αναγνώρισε τον σερβιτόρο που τους εξυπηρέτησε αλλά ο Μ. Πολυκανδριώτης επέμεινε στη κατάθεση του ότι δεν τον θυμόταν αλλά το θέμα υπάρξεως του αστακού στο μενού δεν αμφισβητήθηκε περαιτέρω.¹⁷²

Το θέμα του τελευταίου γεύματος όπως θα δούμε παρακάτω, τροφοδότησε δύο θεωρίες για την τέλεση του εγκλήματος όπως θα δούμε και παρακάτω.

Επόμενο σημείο που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης ήταν το πώς η Αστυνομία και ο Ν. Μοσχουντής έφτασαν στην αποκάλυψη του Γρ. Στακτόπουλου, αλλά και στα ονόματα των Α. Μουζενίδη και Ε. Βασβανά καθώς υπήρχαν εγγενείς αδυναμίες που παρουσιάστηκαν στην τεκμηρίωση της δικογραφίας και στην τοποθέτησή τους στο τόπο τους εγκλήματος. Επίσης θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούν και τα σφάλματα λογικής που παρουσίαζαν η επιλογή των προσώπων αυτών κατά την εξιστόρηση του εγκλήματος.

Μια εβδομάδα περίπου πριν τη δολοφονία του *George Polk* , όπως είδαμε είχε δολοφονηθεί ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης Χρ. Λαδάς. Αποτέλεσμα της δολοφονίας αυτής, ήταν η επιβολή στρατιωτικού νόμου και σωρεία συλλήψεων αριστερών ή ακόμα και υπόπτων αριστερών χωρίς επαρκή φυσικά τεκμηρίωση , ακόμα και με μια απλή καταγγελία.

¹⁷² Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, ο.π. σελ:271-275

Φυσικά, η κατάσταση αυτή δεν ήταν πρωτόγνωρη μιας και μετά την δημιουργία της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης του Μ. Βαφειάδη που συνοδεύτηκε από την επίθεση στην Κόνιτσα, οι διωγμοί των αριστερών είχαν εντατικοποιηθεί ειδικά στην αρχή του 1948.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ως παράδειγμα η σύλληψη του αρχισυντάκτη της εφημερίδας MAXH (επίσημο όργανο του σοσιαλιστικού κόμματος Ε.Λ.Δ), του Γ. Καραντζά, την 01/03/1948.¹⁷³

Ως εκ τούτου, με δεδομένο ότι οι διωγμοί εντάθηκαν μετά τη δολοφονία του Χρ. Λαδά, ένας κομμουνιστής θα ήταν δύσκολο έως αδύνατο να μπορεί να κυκλοφορεί Σάββατο βράδυ σε ένα κέντρο, με έναν αναγνωρίσιμο δημοσιογράφο όπως ήταν ο Γρ. Στακτόπουλος και έναν ψηλό Αμερικανό που με τα διακριτά του χαρακτηριστικά δεν περνούσε απαρατήρητος. Εδώ πρέπει να επισημανθεί, αφενός μεν ότι ο Α. Μουζενίδης και ο Ε. Βασβανάς ήταν σεσημασμένοι κομμουνιστές μιας και η Ασφάλεια είχε φωτογραφίες τους πρόσφατες τις οποίες διοχέτευσε στον ημερήσιο τύπο μετά την ομολογία «Γρ. Στακτόπουλου», αφετέρου δε, ήταν γνωστό ότι βρίσκονταν στο «βουνό» άρα είχαν και τον τρόπο να έρχονται στη Θεσσαλονίκη κατά βούληση;

Ακόμα όμως και αν δεχτούμε ότι σεσημασμένοι κομμουνιστές όπως ο Α. Μουζενίδης και Ε. Βασβανάς, είχαν τη δυνατότητα να ξεπερνούν τις στρατιωτικές αμυντικές διατάξεις της Θεσσαλονίκης, να ξεγελούν τις αστυνομικές αρχές κινούμενοι χωρίς να αναγνωρίζονται ή να κινούν υποψίες, εν μέσω στρατιωτικού νόμου, υπήρχαν ακόμα προβλήματα στην τοποθέτησή τους ως ενόχους μέσα στη δικογραφία.

Ο ραδιοσταθμός του Δ.Σ.Ε. την 27/05/1948, είχε αναφέρει σε εκπομπή του ότι ο Α. Μουζενίδης είχε σκοτωθεί από βομβαρδισμό του Ε.Σ. στα Κρούσια την 07/04/1948, ένα μήνα πριν τη δολοφονία του *George Polk*. Φυσικά θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι ενδεχομένως αυτή η ανακοίνωση που πραγματοποιήθηκε μετά την δολοφονία και ανακάλυψη της σορού του George Polk να ήταν μέριμνα του Κ.Κ.Ε. σε περίπτωση που ανακάλυπτε η Ασφάλεια ότι εκείνος δολοφόνησε τον δημοσιογράφο, όπως έγινε .

Σε αυτή όμως τη περίπτωση, θα έπρεπε να εξηγηθεί πως είναι δυνατόν ο Α. Μουζενίδης να έχει εξαφανισθεί μετά το 1948 και να μην έχει δώσει σημάδια ζωής έκτοτε. Μετά τη λήξη του εμφυλίου οι μαχητές του Δ.Σ.Ε βρέθηκαν σε άλλες χώρες και οπωσδήποτε κάπου θα αναδύονταν ο Α. Μουζενίδης σε περίπτωση που ήταν ζωντανός ή θα προέκυπτε κάποια μαρτυρία από κάποιον άλλον μαχητή του Δ.Σ.Ε που θα τον είχε δει.¹⁷⁴

¹⁷³ Εφημερίδα MAXH Αρ Φυλ:410/01.03.1948

¹⁷⁴ Μαρής Γιάννης , Λεονταρίτης Γεώργιος , *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ ,Αθήνα,2016,σελ:101

Όσον αφορά το Γρ. Στακτόπουλο υπήρχε ένα θέμα ως προς το πώς η Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης έφτασε στην σύλληψή του. Η εκδοχή που δόθηκε ήταν στον τύπο ήταν πως ο Ν. Μοσχούντης, κινούμενος από καθαρό αστυνομικό δαιμόνιο υποπτεύθηκε εξαρχής τον Γρ. Στακτόπουλο εξαιτίας του ζήλου που επεδείκνυε ως ανταποκριτής του Reuters και της Εφημερίδος ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, να μάθει λεπτομέρειες για την υπόθεση δολοφονίας του *G. Polk*.¹⁷⁵

Κατά συνέπεια, χωρίς ιδιαίτερες εξηγήσεις, η Γενική Ασφάλεια της Θεσσαλονίκης οδηγήθηκε στη σύλληψη του ιδίου και της μητέρας του, φτάνοντας στο γραφικό της χαρακτήρα επί της συστάσεως που ήταν αναγραμμένη στο φάκελο που είχε ταχυδρομηθεί και περιείχε την ταυτότητα του *G. Polk*.

Όσο αφορά δε τον Γρ. Στακτόπουλο, προκύπτει ένα ακόμα ερώτημα όσον αφορά τη παρουσία του στη βάρκα μιας και δεν χρειαζόταν να βρίσκεται εκεί ως διερμηνέας εφόσον ήταν γνωστό και στην Ασφάλεια ότι ο Αδάμ Μουζενίδης ομιλούσε την αγγλική γλώσσα .

Η θεαματική λοιπόν σύλληψη του Γρ. Στακτόπουλου και οι ανακοινώσεις στη Θεσσαλονίκη από τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως τις μέρες ακριβώς που ο *Marshall* επισκέπτεται την Ελλάδα και επισφραγίζει την «ελληνο – αμερικανική» φιλία ήταν ακριβώς αυτό που ανέμενε η ελληνική κυβέρνηση μετά τα αποτελέσματα στο Γράμμο το καλοκαίρι του 1948 που ήταν μεν νίκη αλλά δεν είχε συντριβεί ο Δ.Σ.Ε και έπρεπε να συνεχιστεί ο πόλεμος για αρκετό διάστημα ακόμα.

Η υπόθεση είχε προγραμματιστεί για το ακροατήριο και μάλιστα χωρίς καθυστερήσεις μέσα στο 1949. Πέραν όμως της δημοσιότητας, η δικογραφία είχε σχετικά κενά όσον αφορά το σκέλος της ποινικής δικονομίας και από την Κυβέρνηση ήταν κατανοητό ότι έπρεπε να γίνουν «διορθωτικές» και «συμπληρωματικές» κινήσεις .

Αρχικά έπρεπε να ρυθμιστεί το θέμα της παρουσίας του Αδάμ Μουζενίδη στο χώρο του εγκλήματος μιας και ήδη είχε διαρρεύσει σε προγενέστερο χρόνο ότι είχε σκοτωθεί από τον Απρίλιο του 1948, πριν τη δολοφονία του George Polk .

Η δικογραφία συμπληρώθηκε με την κατάθεση του Ν. Ζαφειρίου , υψηλόβαθμου στελέχους του κομμουνιστικού Δ.Σ.Ε ο οποίος είχε καθήκοντα επικεφαλής στο Γραφείο Διαφωτίσεως του Δ.Σ.Ε και είχε συλληφθεί.

Ο ίδιος αντιμετώπιζε το εκτελεστικό απόσπασμα και σύμφωνα με την κατάθεσή του, άκουσε προσωπικά τον Α. Μουζενίδη να του λέει ότι πρόκειται να προωθηθεί στην Θεσσαλονίκη για μια

¹⁷⁵ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αριθ. Φυλ:12210/18.10.1948

δύσκολη αποστολή, διαφορετική από τις άλλες. Στην συνέχεια όταν επέστρεψε διαδίδονταν από τον κομμουνιστικό μηχανισμό ότι ήταν νεκρός. Στην ίδια κατάθεση δεν παρέλειψε να αναφέρει και το κίνητρο της δολοφονίας του *George Polk* σύμφωνα με τους σχεδιασμούς του Κ.Κ.Ε που δεν ήταν άλλο από την αμαύρωση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων και τη διακοπή της βοήθειας.

Ο Ν. Ζαφειρίου αρκετά χρόνια αργότερα αποκάλυψε στον δημοσιογράφο Β. Τσιμπιδάρο ότι είχε εξαναγκαστεί να υπογράψει την ομολογία αυτή για να γλιτώσει το εκτελεστικό απόσπασμα.¹⁷⁶

Επόμενο εμπόδιο στην δικογραφία ήταν η περαιτέρω τεκμηρίωση της παρουσίας των Α. Μουζενίδη και Ε. Βασβανά στην Θεσσαλονίκη. Σειρά είχαν οι συγγενείς και οικείοι του Α. Μουζενίδη. Τον Δεκέμβριο του 1948 συνελήφθησαν στην Αθήνα, η σύζυγος του Μουζενίδη Ευδοξία, ο αδελφός της Αθανάσιος Μολυβδάς και η σύζυγός του ενώ τον Ιανουάριο 1949 στην Θεσσαλονίκη συνελήφθη ο αδελφός του Στέλιος Μουζενίδης, η σύζυγός του Ζουμπουλιά και η αδελφή της Άννα Μολυβδά.¹⁷⁷

Οι άνθρωποι αυτοί φυλακίστηκαν και υπό συνθήκες ακραίας πίεσης όπως παραδέχτηκαν αργότερα ομολόγησαν την παρουσία του Α. Μουζενίδη και Ε. Βασβανά στην Θεσσαλονίκη, με την άμεση παραδοχή του Στ. Μουζενίδη, ιατρού στο επάγγελμα ότι ο αδελφός του βρισκόταν σε επαφή όσο κρυβόταν στην πόλη αλλά δεν τον κατέδωσε όπως και τον συνεργάτη του Ε. Βασβανά.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι μετά την ομολογία που συμπλήρωσε την δικογραφία πριν τη δίκη και έκλεισε το κενό της παρουσίας του Α. Μουζενίδη στην Θεσσαλονίκη από τον αδελφό του Στ. Μουζενίδη και τη γυναίκα αδελφή του Α. Μολυβδά, ενώ πλέον αφέθησαν ελεύθεροι από την Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης. Ο ιατρός Στ. Μουζενίδης εκλήθη στο ξενοδοχείο «Μεντιτεράνεαν» όπου και συνάντησε τον ίδιο τον Στρατηγό *W.J. Donovan*. Εκ των προτέρων ο Ταγματάρχης Ν. Μοσχουντής τον είχε προειδοποιήσει να είναι προσεκτικός με ότι πει και να του αναφέρει μετά το περιεχόμενο της συζήτησης.

Παρά το γεγονός ότι η συζήτηση αυτή είχε τρομοκρατήσει τον Ν. Μοσχουντή, εντούτοις ο Στρατηγός ήταν ευγενικός και διακριτικός, προφανώς γνωρίζοντας ότι ο Στ. Μουζενίδης δεν μπορούσε να του μιλήσει ανοικτά, ενδεχομένως και να μη χρειαζόταν. Ο Στρατηγός *W.J.*

¹⁷⁶ Μαρής Γιάννης, Λεονταρίτης Γεώργιος, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ, Αθήνα, 2016, σελ:102-104

¹⁷⁷ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθήνα, 2018, σελ:278-279

Donovan δεν παρέλειψε να ρωτήσει τον ιατρό εάν ο αδελφός του είχε παιδιά και αν χρειαζόταν οικονομική βοήθεια που θα προσέφερε ο αδελφός του *George Polk*.¹⁷⁸

4.6.3. Η δίκη Γρ. Στακτόπουλου.

Η δίκη του Γρ. Στακτόπουλου διενεργήθηκε από την 12/04/1949 έως την 21/04/1949 στο Κακουργιοδικείο Θεσσαλονίκης και καλύφθηκε εκτενώς από τον ελληνικό τύπο.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στο γεγονός ότι η Ελληνική Κυβέρνηση προέβη σε ειδική νομοθετική ρύθμιση ψηφίζοντας άμεσα (23/02/1949) τον Αναγκαστικό Νόμο 892/1949 «*Περί των προθεσμιών προς άσκησιν αναιρέσεως κατά βουλευμάτων και κλητεύσεως των φυγοδίκων και απόντων*» με το οποίο τροποποίησε την ισχύουσα ποινική δικονομία της εποχής προκειμένου να διώξει ποινικά με πιο αποτελεσματικό τρόπο τους Ευάγγελο Βασβανά και Αδάμ Μουζενίδη τους οποίους δεν είχε συλλάβει. Ειδικότερα τονίζεται ότι σύμφωνα με την παλαιά διάταξη (Ν.1605/1944) ο κατηγορούμενος είχε το δικαίωμα υποβολής αίτησης αναιρέσεως εντός τριών ημερών από την επίδοση των δικογράφων ενώ με τη νέα διάταξη παρέμεινε τρεις ημέρες η προθεσμία με τη ρητή εντολή όμως «... *Η προς αναίρεση προθεσμία είναι τριών ημερών ..απο της επιδόσεως βουλεύματος ... μη παρεκτεινομένη λόγω αποστάσεως...*».¹⁷⁹ ενώ με τον ίδιο αναγκαστικό νόμο η δικάσιμη ημερομηνία ορίζεται στον μήνα.

Παρατηρούμε λοιπόν την κρατική παρέμβαση στη δικαιοσύνη, με έκτακτη αναθεώρηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ώστε να «*συντομευθεί*» η διαδικασία εκδίκασης χωρίς να ληφθεί υπόψη το ζήτημα της έλλειψης φυσικής παρουσίας δύο κατηγορουμένων λόγω έκτακτων συνθηκών όπως ο Εμφύλιος ή λόγω θανάτου ενός εκ των κατηγορουμένων, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να προκαλέσει από ένα δικηγόρο αίτημα αναίρεσης, δηλαδή προσβολή της δικαστικής απόφασης λόγω παράβασης νόμου.

Η σύνθεση του δικαστηρίου για τις δύο υποθέσεις που εκδικάστηκαν (κατά Στακτόπουλου και κατά Βασβανά – Μουζενίδη) ήταν η εξής :

Πρόεδρος : Αλέξανδρος Παπαζήσης Εφέτης, Σύεδροι : Μενέλαος Μαντζούκας, Δημήτριος Χατζόπουλος Πλημμελειοδίκες, Αναπληρωματικός Λουκάς Αθανασιάδης Πλημμελειοδίκης, Εισαγγελέας: Παναγιώτης Κωνσταντινίδης, εισαγγελέας Εφετών, Αναπληρωτής Χρ. Μουστάκης εισαγγελέας Πρωτοδικών, Γραμματέας Γεώργιος Παπαδημητρίου.

¹⁷⁸ Μαρής Γιάννης , Λεονταρίτης Γεώργιος , *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ ,Αθήνα,2016,σελ:122-123

¹⁷⁹ Α.Ν892/1949 ΦΕΚ Α'/47 1949

Συνήγοροι υπεράσπισης: Νικόλαος Βασιλικός και Ιορδάνης Βαφειάδης ενώ η οικογένεια Polk δεν είχε ορίσει δικηγόρους Πολιτικής Αγωγής.

Στη δίκη είχαν οριστεί και το σώμα των ενόρκων ενώ είχαν προγραμματιστεί να καταθέσουν 26 μάρτυρες κατηγορίας και ένας μάρτυρας υπεράσπισης.¹⁸⁰

Κατά την έναρξη της δίκης, από τον Υπουργό Δικαιοσύνης Γ. Μελά έγινε γνωστό από την προηγούμενη ημέρα ότι η χήρα του *G. Polk*, Ρέα, δεν θα έρχονταν στην δίκη καθώς στην αρχή είχε ζητήσει μετά τη κλήτευσή της να της καταβληθούν οδοιπορικά έξοδα μετακίνησης στην Ελλάδα, τόσο για την ίδια όσο και για τον προσωπικό της ιατρό επικαλούμενη πρόβλημα υγείας και αφού εγκρίθηκε της αίτημα από τις ελληνικές αρχές, εν τέλει μέσω τηλεγραφήματος ενημέρωσε ότι εμποδιζόταν να έλθει στη δίκη για λόγους υγείας.

Ο Στρατηγός *W.J.Donovan* παρακολουθούσε και αυτός τη δίκη παρουσία και δύο διερμηνέων.¹⁸¹

Από την πρώτη ημέρα ο συνήγορος υπεράσπισης, παρουσία και του Στρατηγού *W.J.Donovan* ανέφερε ότι ο ανταποκριτής της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ στη Νέα Υόρκη, μετέδωσε σε τηλεγράφημά του ότι κατά την τελευταία συνεδρίαση της σχηματισθείσας επιτροπής *Lippman* υπό την προεδρία του Στρατηγού *W.J.Donovan* «..περί της συγκροτηθείσης εκεί τελευταίας συσκέψεως υπό την προεδρίαν του Ντόνοβαν καθ' ήν εμελετήθη το Βούλευμα και εθεωρήθη ότι η ελληνική δικαιοσύνη δεν έλαβεν όλα τα μέτρα δια την ανακάλυψιν των ενόχων. Αναφέρεται επίσης εις τη μη κλήτευσιν Αμερικάνων και Άγγλων μαρτύρων οι οποίοι καιτοι εις τας καταθέσεις των αναφέρουν σημαντικά στοιχεία, ουτως κρίθησαν απλώς αναγνωστέαι..».¹⁸²

Οι παρατηρήσεις αυτές, καθώς και η έκκληση των συνηγόρων υπεράσπισης για αναβολή της δίκης λόγω απουσίας της Ρέας Polk δεν έγιναν αποδεκτές από το δικαστήριο καθώς φαινόταν ότι ενδιέφερε μόνο η ομολογία του Στακτόπουλου η οποία θα έριχνε φως στις λεπτομέρειες του εγκλήματος.

Η επόμενη μέρα ήταν η σειρά της Ελληνοαμερικανίδας δημοσιογράφου *Helen Mamas* να δώσει τη δική της πολύωρη κατάθεση στην οποία είχε φτάσει πολύ κοντά να βρεθεί και η ίδια στη δυσμενή θέση να έχει συνεργήσει στη δολοφονία. Ο τύπος της εποχής δείχνει ότι η ίδια

¹⁸⁰ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ: 290-291

¹⁸¹ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ.Φύλ: 12394/13.04.1949

¹⁸² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ Φυλ: 1415/13.04.1949

γνώριζε πιθανόν περισσότερα από αυτά που κατέθετε ενώ ο Στρατηγός *W.J.Donovan* ελάμβανε ο ίδιος χειρόγραφες σημειώσεις της κατάθεσής της.

Η κατάθεση της Ελληνοαμερικανίδας, απολύτως ισορροπημένη έκανε αίσθηση στον ημερήσιο τύπο «*Πολύωρος και δραματική υπήρξεν η κατάθεσις της μάρτυρος Έλεν Μάμας..Προσπάθεια ενοχοποίησης της Έλεν Μάμας ...ο αδελφός του Πόλκ και ο Ντόνοβαν εκράτησαν ιδιοχείρως σημειώσεις της καταθέσεως της Έλεν Μάμας ..Εξετάζεται η Μάμας η ξανθιά και αινιγματική Έλεν Μάμας . Η κατάθεσίς της δεν είνε κατάθεσις είναι ακροβασία...Αποφεύγει με μαεστρία τις κακοτοπιές και γλυστράει σαν το χέλι από τις δύσκολες ερωτήσεις. Όταν την ρωτούν οι ένορκοι και οι σύνεδροι κόβει κανείς το κεφάλι του ότι προσπαθεί να βοηθήσει τον Στακτόπουλο..όταν την ερωτούν οι συνήγοροι του Στακτόπουλου κόβει κανείς το κεφάλι του για το αντίθετο... » Η κατάθεση της *Helen Mamas* πήρε ενδιαφέρουσα τροπή όταν ο ίδιος ο Στακτόπουλος τη ρώτησε γιατί άργησε να τηλεγραφήσει στο πρακτορείο της την είδηση για το θάνατο του *G. Polk* επιχειρώντας να αποδείξει ότι γνώριζε πολύ περισσότερα, ειδικά ως προς το θέμα της εξαφάνισης της αλληλογραφίας και του προσωπικού αρχείου του δημοσιογράφου, γεγονός το οποίο η *Helen Mamas* ισχυρίστηκε ότι το έμαθε από τις εφημερίδες.¹⁸³*

Το θέμα της εξαφάνισης του αρχείου και της αλληλογραφίας του *George Polk* αναλύθηκε διεξοδικά στη δίκη καθώς εμπλέκονταν τρεις διαφορετικές μαρτυρίες και εκδοχές. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της εφημερίδος ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, κάποιες μαρτυρίες επιρρίπτουν την ευθύνη για την εξαφάνιση του αρχείου στον δημοσιογράφο Χατζηαργύρη ενώ ο ίδιος καταδεικνύει ως ενόχους το ζεύγος *Barber* και την Ρέα *Polk*. Η απώλεια του αρχείου παραμένει εκκρεμής και η δίκη παίρνει άλλη τροπή όταν η έδρα και το ακροατήριο ενημερώνεται από έναν μάρτυρα, τον δημοσιογράφο Σταυρίδη ότι η *Helen Mamas* γνωριζόταν με τον Γρ. Στακτόπουλο από την εποχή που δίδασκε στο Αμερικανικό Κολλέγιο και ο Στακτόπουλος ήταν μαθητής της προκαλώντας έκπληξη και ερωτηματικά στο ακροατήριο.¹⁸⁴

Η σχέση της *Helen Mamas* με τον Γρ. Στακτόπουλο προβλημάτισε το ακροατήριο ειδικά στην προφορική της κατάθεση όσον αφορούσε την κατ' αντιπαράσταση κατάθεσή τους στο γραφείο του ανακριτού (σ.σ. Οκτώβριος 1948). Ο Γρ . Στακτόπουλος εμφανίστηκε δακρυσμένος να την ικετεύει να πει ότι γνωρίζει ενώ όπως δήλωσε η ίδια και εκείνη ήταν φορτισμένη και με δάκρυα στα μάτια αλλά διέκρινε ότι η βούληση του Στακτόπουλου ήταν να την εμπλέξει στην

¹⁸³ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ. Φυλ 12395/14.04.1949

¹⁸⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ : 1417/15.04.1949

υπόθεση, ανέκτησε την κυριαρχία της και έθεσε τα πράγματα όπως ήταν στη πραγματικότητα με αποτέλεσμα την σύλληψή του.¹⁸⁵

Οι εκπλήξεις όμως δεν σταμάτησαν εκεί καθώς ο συνήγορος υπεράσπισης του Γρ. Στακτόπουλου, ο κος Βασιλικός έκανε δύο αιφνιδιαστικές ερωτήσεις στην *Helen Mamas*. Αρχικά την ρώτησε ποιες ήταν οι σχέσεις της με τον *George Polk*, αν ήταν σχέσεις εμπιστοσύνης. Η *Helen Mamas* του απάντησε ότι ήταν καθαρά επαγγελματικές και στη συνέχεια ο Βασιλικός την ρώτησε ευθέως αν είχε λάβει εντολή από το πρακτορείο της (*Associated Press*) της είχε δώσει εντολή να πάει η ίδια στο «Βουνό». Η απάντησή της ήταν θετική και ανέφερε ότι μίλησε με τον Στρατηγό Παπαγεωργίου ζητώντας να την διευκολύνει αλλά εκείνος της απάντησε ότι το Στρατηγείο του Δ.Σ.Ε ήταν στην Αλβανία και δεν μπορούσε να το κάνει.¹⁸⁶

Όπως φαίνεται, εκείνη τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ο *George Polk* δεν ήταν ο μόνος που αναζητούσε επαφή με τον Μάρκο Βαφειάδη. Η *Helen Mamas*, πρόσωπο κλειδί στην υπόθεση μιας και από την κατάθεσή της, προσδιορίστηκε ο Γρ. Στακτόπουλος ως ο τελευταίος που είδε τον *George Polk*, επιζητούσε το ίδιο και μάλιστα δεν ήταν άγνωστοι με τον Στακτόπουλο αλλά γνωρίζονταν από παλιά.

Επισημαίνεται δε ότι η μαρτυρία περί της γνωριμίας της *Helen Mamas* με τον Γρ. Στακτόπουλο από την εποχή που η πρώτη δίδασκε στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ανατολής στην Θεσσαλονίκη και ο δεύτερος ήταν μαθητής, επιβεβαιώνεται και από την επετηρίδα του Κολλεγίου Της Ανατολής.¹⁸⁷

Η κατάθεση του Χατζηαργύρη ήταν και αυτή σε φορτισμένο κλίμα καθώς φαινόταν ότι ο ίδιος ήταν ο μόνος που είχε πρόσβαση ως συνεργάτης του Polk στο γραφείο του και ανέφερε ότι δέχτηκε μέχρι και απειλές από τον Αστυνομικό Διευθυντή Πανόπουλο να παραδώσει το αρχείο αλλιώς θα γινόταν «...ο πιο δυστυχής άνθρωπος » όπως του είπε χαρακτηριστικά. Ο ίδιος έριξε την ευθύνη για το απωλεσθέν αρχείο στο ζεύγος *Barber* και την Ρέα Polk. Στην πολύωρη κατάθεσή του ο Χατζηαργύρης δήλωσε ότι ο *George Polk* δεχόταν απειλητικά μηνύματα για τη ζωή του επειδή τον χαρακτήριζαν ως κομμουνιστή.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1416/14.04.1949

¹⁸⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ: 1416/14.04.1949

¹⁸⁷ Compton William R. , *The morning cometh : 45 Years with Anatolia College*, The board of Trustees of Anatolia College, Athens, 2008,σελ:144

¹⁸⁸ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φυλ : 1417/15.04.1949

Ο οδοντίατρος Στ. Μουζενίδης κατέθεσε και αυτός επί μια ώρα περίπου περιγράφοντας τη δύσκολη θέση που είχε βρεθεί καθώς έπρεπε να καλύψει τον αδελφό του ο οποίος ήταν οργανωμένο στέλεχος στο Κ.Κ.Ε.¹⁸⁹

Η απολογία του Γρ. Στακτόπουλου ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος της δίκης. Η έναρξη της απολογίας του είναι καίρια και περνάει άμεσα το μήνυμα «..Ονομάζομαι Γρ. Στακτόπουλος. Ήμουν κομμουνιστής. Διακηρύσσω ότι η Ελλάδα, είνε αθώα του εγκλήματος του φόνου του Αμερικανού δημοσιογράφου Πόλκ το οποίο απεδόθη εις αυτήν. Καταγγέλλω και κατηγορώ το Κ.Κ.Ε, την Κομινφόρμ την Μόσχαν ως οργανωτάς του εγκλήματος. Αποκαλύπτω τους σκοτεινούς εγκεφάλους που συνέλαβαν την ιδέαν, οργάνωσαν το έγκλημα και εδημιούργησαν κατόπιν την προπαγάνδα της αποδόσεως του φόνου εις την Ελλάδα δια να τη συκοφαντήσουν.... Απευθύνομαι εις τους πρώην συναδέλφους μου και ιδία τους ξένους ανταποκριτάς να μαθευτεί η αλήθεια δια να παύση ο θόρυβος ότι το έγκλημα ωργανώθη από την Ελλάδα... Ευχαριστώ ιδιαιτέρως τον κ. Κόμπτον (διευθυντήν του Αμερικανικού Κολλεγίου) , όστις προσήλθε για να καταθέση εδώ. Ήθελα να ξέρει ότι το Αμερικανικόν Κολλέγιον δεν βγάζει δολοφόνους. Ήθελα να βοηθήσω έναν συνάδελφόν μου και δεν ήξερα ούτε εφантаζόμουν τι είχαν κατά νουν οι σατανικοί αυτοί άνθρωποι.. ».¹⁹⁰

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι ο Γρ. Στακτόπουλος επιχειρεί εξ αρχής να διασαφηνίσει το σκοπό της ομολογίας του που δεν είναι άλλος από το να καταδείξει το Κ.Κ.Ε, τη Μόσχα και την ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ ως τους αυτουργούς της δολοφονίας ενώ εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι μιλά για το Αμερικανικό Κολλέγιο Ανατολής που είχε φοιτήσει και η βασική μάρτυς *Helen Mamas* ήταν καθηγήτρια.

Στην πολύωρη απολογία του ο Γρ. Στακτόπουλος εξιστορεί το πώς ήρθε η οικογένειά του στη Θεσσαλονίκη μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, ευχαρίστησε τον Καθηγητή *C. Compton* που κατέθεσε για την κλίση που είχε στο γράψιμο και μίλησε για τη καριέρα του που είχε ξεκινήσει από την εφημερίδα ΦΩΣ μιας και τον είχε προσλάβει ο ίδιος ο Ρίζος, εκδότης της εφημερίδος.

Καίριες λεπτομέρειες της υπόθεσης όπως το θέμα του γεύματος του αστακού δεν ξεκαθαρίστηκαν στο δικαστήριο μιας και υπήρχε η ομολογία ενοχής του Γρ. Στακτόπουλου καθώς και η κατάδειξη των δολοφόνων στα πρόσωπα την Ε. Βασβανά και Α. Μουζενίδη ενώ το

¹⁸⁹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Αρ. Φύλ: 1416/14.04.1949

¹⁹⁰ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ. Φύλ: 11408/19.04.1949

κίνητρο της δολοφονίας σύμφωνα με τον κατηγορούμενο δεν ήταν άλλο από την αποβολή της Ελλάδος από το Σχέδιο Μάρσαλ και τη διακοπή της αμερικανικής βοήθειας.¹⁹¹

Η ημέρα έκδοσης της απόφασης ήταν ιδιαίτερα φορτισμένη, ειδικά για τον κατηγορούμενο και την οικογένειά του. Ο Γρ. Στακτόπουλος καταδικάστηκε σε ισόβια, η μητέρα του απαλλάχθηκε και οι Ε. Βασβανάς και Α. Μουζενίδης καταδικάστηκαν σε θάνατο ερήμην.

Σημασία έχει όμως να δούμε και τις αντιδράσεις βασικών παραγόντων μετά την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης με το πέρας της δίκης.

Ο Στρατηγός *W.J. Donovan*, παρακολούθησε την δίκη ως εκπρόσωπος της Επιτροπής Lippman αλλά δήλωσε ξεκαθαρίζοντας εξ αρχής ότι δεν είναι εξουσιοδοτημένος να μιλήσει δημοσίως ως μέλος της επιτροπής και αποτελεί σαφή προτεραιότητα και υποχρέωσή του να εγχειρίσει αναλυτική έκθεση πρώτα στις Η.Π.Α. Δήλωσε όμως σαν απλός πολίτης που παρακολούθησε τη δίκη όλες τις ημέρες και βρήκε τη διαδικασία να έχει διεξαχθεί εντίμως, ικανοποιητικώς με πλήρη ελευθερία της υπερασπίσεως να εκτελέσει το έργο της.

Ο Γενικός Πρόξενος των Η.Π.Α στη Θεσσαλονίκη κος Gibson έδωσε συγχαρητήρια στην ελληνική δικαιοσύνη αλλά και προσωπικά στον Ν. Μοσχουντή για τις ενέργειές του.

Όσον αφορά την Επιτροπή Δημοσιογράφων, μετά την έκδοση απόφασης, επέδωσε ανακοίνωση υπογεγραμμένη από τον Ελληνοαμερικανό δημοσιογράφο Κ. Πούλο και τον αδελφό του θύματος *William Polk* σύμφωνα με την οποία είναι θεωρούν ότι ο Γρ. Στακτόπουλος έχει συνενοχή στην υπόθεση αλλά η παρουσία πολλών αντιφατικών καταθέσεων και αναπάντητα ερωτήματα που εκκρεμούν οδηγούν την επιτροπή στο συμπέρασμα ότι η υπόθεση δεν μπορεί να θεωρηθεί λήξασα.¹⁹²

Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο Στρατηγός *W.J. Donovan*, ο ιδρυτής της *C.I.A.* που από την αρχή βρέθηκε στην Ελλάδα προκειμένου να επιβλέπει τη διαδικασία, αποφεύγει να πάρει θέση όσον αφορά την έκβαση της υπόθεσης ενώ η Επιτροπή Δημοσιογράφων, θεωρεί την υπόθεση ως μη λήξασα ασκώντας κριτικής στα αναπάντητα ερωτήματα που δεν κάλυψε η έρευνα αλλά και στις αντιφατικές καταθέσεις.

Επισημαίνεται ότι το 2023 από το κανάλι C.B.S. προβλήθηκε ένα αφιέρωμα στον δημοσιογράφο George Polk, σύμφωνα με το οποίο, η υπόθεση θεωρείται ακόμα και σήμερα ως «άλυτη» (unsolved).

¹⁹¹ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ. Φυλ: 11408/19.04.1949

¹⁹² Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ. Φυλ: 11411 / 22.04.1949

Κεφάλαιο 5^ο : Μετά την δολοφονία George Polk

5.1. Οι «Παράλληλες» έρευνες των Αμερικανικών Υπηρεσιών.

Η δολοφονία του *George Polk*, ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου σε μια μεγάλη πόλη της Ελλάδος, εν μέσω εμφυλίου πολέμου με την ελληνική κυβέρνηση ουσιαστικά να απαιτεί την διπλωματική, οικονομική και στρατιωτική βοήθεια από τις Η.Π.Α. αποτελούσε ένα σοβαρό πρόβλημα για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις.

Σε αντίθεση με την κοινωνία της μεταπολεμικής Ελλάδος όπου η δημοσιογραφία και η δημοκρατία τελούσαν κυριολεκτικά υπό στρατιωτικό νόμο και περιορισμούς, στην αμερικανική κοινή γνώμη της εποχής, σε μια φιλελεύθερη χώρα όπως των Η.Π.Α, η δολοφονία ενός δημοσιογράφου, δεν ήταν δυνατόν να περάσει έτσι . Ειδικότερα δε ενός δημοσιογράφου ο οποίος ασκούσε ευθεία κριτική στο τρόπο διανομής και χρήσης της αμερικανικής οικονομικής βοήθειας από την ελληνική κυβέρνηση η οποία φαινόταν να μην αποδίδει ευνοϊκά αποτελέσματα στο πεδίο της μάχης έναντι του Δ.Σ.Ε, ούτε να βελτιώνει τις συνθήκες διαβίωσης του ελληνικού λαού τη στιγμή που οι εγχώριες επιχειρηματικές ελίτ πλούτιζαν διαρκώς.

Από τη πρώτη στιγμή, όπως είδαμε και στον ελληνικό τύπο αλλά και στον αμερικανικό, η δεξιά εμφανίστηκε ως μια υπολογίσιμη εκδοχή υπόπτου τέλεσης της δολοφονίας αυτής. Ως εκ τούτου, από μια μεγάλη χώρα που βρισκόταν σε διαδικασία παράδοσης παραλαβής της πολιτικής ηγεμονίας της Ελλάδος από τους απερχόμενους Βρετανούς, δεν ήταν δυνατόν να μην κινητοποιηθούν οι δικές της υπηρεσίες για τη διαλεύκανση του σοβαρού αυτού διεθνοπολιτικού ζητήματος. Αν μη τι άλλο, η ανακοίνωση του ραδιοσταθμού της Μόσχας που έδειχνε τη δεξιά παράταξη ως ένοχη καταδείκνυε ότι η δολοφονία αυτή είχε πολιτικά χαρακτηριστικά και έπρεπε να γίνει σωστή διαχείριση. Φυσικά θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε ότι το Νοέμβριο του 1948 διεζάγονταν και οι αμερικανικές προεδρικές εκλογές στις Η.Π.Α και η δολοφονία έπρεπε να διαλευκανθεί όπως επίσης και να μην δημιουργηθεί ζήτημα εμπλοκής της αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα.

Μια πιθανή εμπλοκή της δεξιάς παράταξης η οποία είχε ζητήσει εξ αρχής μέσω του Κ. Τσαλδάρη την ένταξη της χώρας στο Σχέδιο Μάρσαλ, θα δημιουργούσε περιπλοκές και στην ομαλή διαδικασία περαιτέρω χορήγησης της βοήθειας, ειδικότερα σε περίπτωση αλλαγής ηγεσίας.

Την συλλογική εποπτεία των αμερικανικών ερευνών είχε ο Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. G. Marshall μιας και η Ελλάδα αποτελούσε από το 1947 προσθήκη στο ευρύτερο

οικονομικό σχέδιο στήριξης που είχαν εκπονήσει οι Αμερικάνοι στο πλαίσιο του Δόγματος Τρούμαν.

Ως ειδικός ανακριτής ορίστηκε ο πρώην πράκτορας του *F.B.I*, *Frederick Ayer*, ο οποίος ήταν και επικεφαλής Ασφαλείας του Διευθυντή της *A.M.A.G*, *D. Griswold*. Από μέρους της Αμερικανικής Πρεσβείας, ορίστηκαν ως επιβλέποντες οι *Karl Rankin* και *Robert Miner*, διπλωμάτες.

Στην Θεσσαλονίκη ορίστηκε ο Γενικός Πρόξενος *Raleigh Gibson* ως κύριος υπεύθυνος για τις ανακρίσεις έχοντας έναν ικανό αριθμό αξιωματούχων να συνδράμουν το έργο του.

Υπεύθυνος για τη συγκέντρωση προανακριτικού υλικού και κατάρτισης φακέλου για την υπόθεση δολοφονίας του *G. Polk* ορίστηκε ο *William Baxter*, Υποδιευθυντής του Τμήματος Ελληνικών Τουρκικών και Ιρανικών υποθέσεων του State Department.¹⁹³

Το επίσημο αμερικανικό κράτος έδωσε απόλυτη προτεραιότητα στην επίλυση της υπόθεσης καθώς διέθεσε υψηλόβαθμα και καταρτισμένα στελέχη στην «Ομάδα Κρίσης» η οποία καταρτίστηκε και αποτελούνταν από διπλωμάτες αλλά και στελέχη με προϋπηρεσία στις Μυστικές Υπηρεσίες όπως ο *Frederick Ayer* ο οποίος είχε υπηρετήσει στο *F.B.I* και ο *Robert Miner* ο οποίος ήταν πρώην πράκτορας της *O.S.S.* από το 1942-1943.¹⁹⁴

Παράλληλα, συγκροτήθηκαν ανεξάρτητες ομάδες ερευνητών οι οποίες θα μπορούσαν να ψάξουν με τρόπους που το επίσημο αμερικανικό κράτος δεν θα είχε τη δυνατότητα να πράξει. Ειδικότερα, το κανάλι *C.B.S.* έστειλε κατόπιν συνεννοήσεως με τον *G. Marshall* δύο δημοσιογράφους ανταποκριτές στην Ρώμη, τους *Winston Burdette* και *John Secondari* να διερευνήσουν την υπόθεση συνεργαζόμενοι με αξιωματούχους της κυβέρνησης των Η.Π.Α., της Ελλάδος αλλά και ανεξάρτητα από αυτούς ως ρεπόρτερ του *C.B.S.*¹⁹⁵

Οι δύο αυτοί δημοσιογράφοι επίσης δεν ήταν απλοί δημοσιογράφοι καθώς ο *John Secondari* ήταν βετεράνος αξιωματικός των αμερικανικών ειδικών δυνάμεων στον Β. Π.Π.¹⁹⁶ και ο *Winston*

¹⁹³ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθήνα, 2018, σελ:123

¹⁹⁴ Robert Miner, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_G._Miner, Ημερομηνία Ανάκτησης 19/10/2024 18:20)

¹⁹⁵ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *ο.π.*, σελ 124

¹⁹⁶ John Secondari, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/John_H._Secondari, Ημερομηνία Ανάκτησης 19/10/2024 18:36

Burdette, προς έκπληξη όλων ήταν κατάσκοπος της Ε.Σ.Σ.Δ στις Η.Π.Α. και ομολόγησε το 1956.¹⁹⁷

Παράλληλα, δημιουργούνται δύο επιτροπές δημοσιογράφων με αποστολή την διαλεύκανση της υπόθεσης. Η πρώτη ήταν η «Ένωση Συγγραφέων Δημοσιογράφων Εξωτερικού» υπό την προεδρία του *Ernest Lindley* (αρχισυντάκτης του *Newsweek*) και η «Αμερικανική Ένωση Εκδοτών Εφημερίδων» οι οποίοι συνέστησαν την «Ειδική Επιτροπή της Ένωσης Συγγραφέων και Δημοσιογράφων Εξωτερικού» με πρόεδρο τον δημοσιογράφο *Walter Lippmann*. Από την ειδική αυτή επιτροπή, εκπρόσωπος της στην Ελλάδα για την διεξαγωγή έρευνας ήταν ο Στρατηγός *W.J. Donovan*, επικεφαλής της *O.S.S.* στον πόλεμο και ο ιδρυτής της *C.I.A* στις Η.Π.Α.

Ο Στρατηγός *W.J. Donovan* ως άμεσο συνεργάτη του επέλεξε τον ελληνοαμερικάνο Αντισμήναρχο *James Kellis*, ο οποίος είχε μακρόχρονη εμπειρία ως πράκτορας της *O.S.S.* στην κατεχόμενη από τους Γερμανούς Ελλάδα και είχε συνεργαστεί με στελέχη του Ε.Λ.Α.Σ. έχοντας γνωριμίες και επαφές μαζί τους. Εκείνη την εποχή ο *J. Kellis* υπηρετούσε στην Δνση Κατασκοπείας της Αμερικανικής Αεροπορίας και μετατέθηκε στην Ελλάδα για τη διαλεύκανση της υπόθεσης και στη συνέχεια μετά την επίλυση της, η επόμενη μετάθεσή του ήταν στην *C.I.A.* από όπου και συνταξιοδοτήθηκε.¹⁹⁸

Λίγο αργότερα μετά την κατάρτιση της επιτροπής *Lippmann*, ιδρύθηκε ακόμα μια επιτροπή με την επωνυμία «Επιτροπή Δημοσιογράφων για τη διερεύνηση της δολοφονίας του *George Polk*» η οποία αποτελούνταν από τέσσερις δημοσιογραφικές οργανώσεις (Οργάνωση Αμερικάνων Πολεμικών Ανταποκριτών, Ένωση Ξένου Τύπου, Συντεχνία Εφημερίδων Ν. Υόρκης, Επιτροπή Ανταποκριτών στα Ηνωμένα Έθνη). Η δεύτερη αυτή επιτροπή διευθυνόταν από μια τριμελή επιτροπή, τον δημοσιογράφο *John Donovan* (συνωνυμία με τον Στρατηγό), τον ελληνοαμερικανό Κων/νο Πούλο και τον αδελφό του θύματος *William Polk*. Αν και οι δύο οργανώσεις είχαν από έναν *Donovan* στην σύνθεσή τους, εντούτοις, ο χαρακτήρας τους και η αντιμετώπιση δεν ήταν ίδια καθώς η δεύτερη επιτροπή χαρακτηρίστηκε ως «φιλοαριστερή».¹⁹⁹

Παρατηρούμε λοιπόν την μεγάλη κινητικότητα που επέδειξαν οι Αμερικανοί όσον αφορά την επίλυση της υπόθεσης. Από τη μια το επίσημο αμερικανικό κράτος και οι διπλωματικές του

¹⁹⁷ *Winston Burdette*, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Winston_Burdett, Ημερομηνία Ανάκτησης 19/10/2024 18:38

¹⁹⁸ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *ο.π.*,σελ 125

¹⁹⁹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *ο.π.*,σελ 126

υπηρεσίες, από την άλλη επιτροπές δημοσιογράφων που όμως μπορούσαν να προκαλέσουν τη μετάθεση ενός εν ενεργεία αξιωματικού (*J. Kellis*) των υπηρεσιών πληροφοριών από την Υπηρεσία της Αεροπορίας στην Επιτροπή *Lippmann*. Όλοι είχαν κοινή αποστολή τη διαλεύκανση της υπόθεσης και την ανεύρεση του ενόχου. Υπήρχαν παλαιά μέλη της *O.S.S.* και βετεράνοι πολέμου, έτοιμοι να αναζητήσουν την αλήθεια υπό τις πιο αντίξοες συνθήκες αν χρειαζόταν, παράλληλα με τις έρευνες των ελληνικών αρχών.

Μια αρχική εκτίμηση της *C.I.A.* την 25/05/1948 η οποία εμφανίζεται σε αποχαρακτηρισμένο έγγραφο σχετικά με την δολοφονία του *George Polk* αναφέρει ότι : «*Εισερχόμενο μήνυμα .. 25/05/1948 .. Χειριστής [KENO], Θέμα [KENO].. 1. Ακριβής ώρα θανάτου του Polk 01:00 Κυριακή 09 Μαΐου..2 [KENO]...3[KENO].. 4. Ο φόνος πιθανόν να σχεδιάστηκε σε μια προσπάθεια να δυσφημιστεί η ελληνική κυβέρνηση και να αποξενωθεί από την αμερικανική κοινή γνώμη [KENO]..[KENO]..5. Σημείο ενδιαφέροντος : Ο Polk δεν ληστεύτηκε Επίσης μόνο μια ταυτότητα εξεδόθη από το ελληνικό υπουργείο πολέμου . Η σύζυγος ανέφερε ότι δεχόταν τηλεφωνικές απειλές φαινομενικά από την δεξιά. Είχε το προαίσθημα ότι μπορεί να μη γυρίσει και ζήτησε από τη σύζυγο να ταφεί στην Αθήνα αν κάτι πάθαινε. Θεωρούμε ότι η Αστυνομία κάνει ότι μπορεί να επιλύσει την υπόθεση αλλά έχει κάνει ελάχιστη πρόοδο ...*»²⁰⁰

Η πρώτη ολοκληρωμένη αναφορά ήρθε από τους «ανεξάρτητους δημοσιογράφους» *Winston Burdette* και *John Secondari* οι οποίοι συνέταξαν ένα μακροσκελές υπόμνημα με τις πρωτογενείς πληροφορίες που συνέλεξαν και το οποίο εμφανίζεται σε επίσημο αποχαρακτηρισμένο αρχείο της *C.I.A.* σύμφωνα με το οποίο: «*ΑΠΟΡΡΗΤΟ, 08/06/1948, Υπόμνημα για τον Δ/ντη της C.I.A. ..Burdette και Secondari εκπρόσωποι του C.B.S οι οποίοι εργάζονται στην υπόθεση Polk προετοίμασαν μια εξαιρετική αναφορά [KENO] είναι αδύνατον να αναπαράγουμε λόγω του μεγέθους της και του περιορισμένου χρόνου που ήταν διαθέσιμη. Τα ακόλουθα σημεία προέκυψαν :*

α)Ο *Polk* προφανώς δεν υπολόγιζε ότι θα λείψει για μεγάλο διάστημα όταν έφυγε από το ξενοδοχείο τελευταία φορά.

β) Η αντζέντα του *Polk* και το σημειωματάριό του το οποίο είχε πάντα επάνω του έχουν χαθεί. Η στρατιωτική του ταυτότητα *A.G.O* βρέθηκε σε ταχυδρομικό κουτί σε φάκελο χωρίς γραμματόσημα γραμμένο ανορθόγραφα προς το Γ' Αστυνομικό Τμήμα στην περιοχή που βρέθηκε τελικά το πτώμα. Τα χρήματά του τα άλλα προσωπικά αντικείμενα και οι ταυτότητές του βρέθηκαν στη σορό του.

²⁰⁰ National Security Archives, Declassified CIA Files, File ID: 1271335

γ) Η κοντινή απόσταση του όπλου και η κατεύθυνση της σφαίρας καταδεικνύουν ότι ο Polk εκτελέστηκε και δεν δολοφονήθηκε απλά.

δ) Ένας κομμουνιστής αντάρτης «Συνταγματάρχης» από το Αρχηγείο του Μάρκου ο οποίος ήταν γνωστός στην Θεσσαλονίκη ότι οργάνωνε κρησφύγετα, εθεάθη για τελευταία φορά την ημέρα εξαφάνισης του Polk.

ε) Ο Polk δολοφονήθηκε εντός μιας ώρας αφού έφαγε ένα ιδιαίτερα βαρύ γεύμα (4 pounds ή 1,8kgr.) το οποίο φανερώνει ότι ήταν σε καλή διάθεση.

στ) Τον έδεσαν με βεβαιότητα μετά τον φόνο.

Οι Burdette και Secondari πιστεύουν ότι η Αστυνομία της Θεσσαλονίκης κάνει ότι είναι δυνατόν. Παραθέτουν πολλά παραδείγματα σκληρής εργασίας και προσπαθειών να διαλευκανθεί το έγκλημα, Ο Μοσχουντής, ο επικεφαλής των ερευνών στην Θεσσαλονίκη θεωρείται πρώτης τάξεως ντετέκτιβ. Την ίδια στιγμή οι Burdette και Secondari θεωρούν ότι η Αστυνομία Αθηνών είναι λιγότερο αποτελεσματική. Φοβούνται ότι μπορεί να γίνει κάποια συγκάλυψη του εγκλήματος ή να βρεθεί κάποιος αποδιοπομπαίος τράγος να ελαφρυνθεί η πίεση. Οι ελληνικές αρχές βαδίζουν ακόμα στα τυφλά και ψάχνουν κάθετι. Ο Χατζηαργύρης ο οποίος αρνήθηκε αστυνομική προστασία και η χήρα του Polk θα ανακριθούν σύντομα, εν μέρει με την επιμονή των Burdette και Secondari. Το πιο πιθανόν είναι να μην συλληφθούν [KENO] ... »²⁰¹

Ο James Kellis διεξήγαγε και αυτός εντατικές έρευνες έχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα το γεγονός ότι μιλούσε ελληνικά, η εμφάνιση του λόγω καταγωγής τον βοηθούσε να αναμειγνύεται με τον κόσμο ενώ η εμπειρία του στον ανορθόδοξο πόλεμο και τα σαμποτάζ κατά τη περίοδο της κατοχής, τον έκαναν κατάλληλο ερευνητή της υπόθεσης.

Αρχικά έλεγξε την πληροφορία που τοποθετούσε τον Ε. Βασβανά στην Θεσσαλονίκη. Επισκέφθηκε το Ελευθεροχώριο κοντά στη Θεσσαλονίκη το οποίο ήταν το σημείο διείσδυσης του Βασβανά στην πόλη και διαπίστωσε ότι είχε τόσο έντονη παρουσία στρατού και χωροφυλακής που θα ήταν αδύνατο να έχει συμβεί κάτι τέτοιο. Αν κάποιο καϊκι ή βάρκα κινούνταν από και προς την Θεσσαλονίκη και το Ελευθεροχώρι θα γινόταν σίγουρα αντιληπτό.

Δεν ήταν όμως η μοναδική περίπτωση που ο James Kellis είδε ότι η υπόθεση δεν ήταν ακριβώς αυτό που φαινόταν. Ενώ ξεκίνησε μια συνεργασία με τον Ν. Μοσχουντή και τον θεωρούσε ως έναν αστυνομικό έντιμο και εργατικό ο οποίος προσπαθούσε να επιλύσει την υπόθεση, μετά από εύλογο διάστημα κατάλαβε ότι τόσο αυτός όσο και όλοι στην Ελλάδα δεν ήθελαν να φτάσουν στη καρδιά της υπόθεσης και να την επιλύσουν.

²⁰¹ National Security Archives, Declassified CIA Files, File ID: 1271342

Στην αρχή διεπίστωσε ότι ουδείς είχε προσέξει ή αναφέρει ότι το σκοινί που είχαν δέσει τον *G.Polk* δεν μπορούσε να το βρει κανείς στην αγορά της Θεσσαλονίκης και ήταν τύπου που χρησιμοποιούνταν στη Μέση Ανατολή. Στη συνέχεια διαπίστωσε ότι οι υπάλληλοι του ξενοδοχείου «Αστόρια» είχαν τρομοκρατηθεί από την Γενική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης και ήταν αδύνατον να μάθει οτιδήποτε από αυτούς .

Επιπλέον, δύο φορές ο Ν. Μοσχουντής προσπάθησε ανεπιτυχώς να τον παραπλανήσει ως προς την πορεία των ερευνών επιμένοντας στην αγγλική πληροφορία ότι η Βασβανάς είχε διεισδύσει στην Θεσσαλονίκη. Επίσης ο Ν. Μοσχουντής του έδωσε έγγραφα που υπέκλεψε ο Ε.Σ. από το Αρχηγείο του Δ.Σ.Ε σύμφωνα με τα οποία διέταζαν τα μέλη τους να προβούν σε σαμποτάζ στην Θεσσαλονίκη. Αργότερα όταν ο *J. Kellis* επέστρεψε στην Αθήνα, διερεύνησε την πιστότητα των εγγράφων αυτών και διαπίστωσε ότι ήταν πλαστά.

Δεν ήταν όμως μόνο αυτό το περιστατικό που έκανε τον *J. Kellis* δύσπιστο απέναντι στον Ν. Μοσχούντη. Εξαρχής ο Ν. Μοσχουντής επέμενε ότι ο *G. Polk* είχε έρθει στην Θεσσαλονίκη έχοντας εξασφαλίσει τις απαραίτητες επαφές με τους κομμουνιστές από την Αθήνα κιόλας. Αυτό όμως δεν μπορεί να επεξηγήσει γιατί ο δημοσιογράφος είχε προγραμματίσει πτήση για τη Καβάλα που άλλαξε τη τελευταία στιγμή λόγω κακών καιρικών συνθηκών. Επίσης δεν μπορούσε να εξηγηθεί γιατί ο *G. Polk* στη Θεσσαλονίκη προσπαθούσε να βρει επαφές με τους κομμουνιστές.

Στο τελευταίο του γράμμα (Ιούλιος 1948) προς τον προϊστάμενό του *W.J.Donovan* ο *J.Kellis* αφού ανέφερε την διαμάχη που είχε ο Κ. Τσαλδάρης με τον *G. Polk* , συνέταξε μια λίστα με όλους όσους γνώριζαν ή εμπλέκονταν στη δολοφονία εμπεριέχοντας ηχηρά ονόματα όπως ο Γ. Δρόσος (Βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος και μέλος της Βαλκανικής Επιτροπής του Ο.Η.Ε) , Ανώτατοι αξιωματικοί του Ε.Σ. και της Αστυνομίας και στο τέλος ανέφερε τον δημοσιογράφο Γρ. Στακτόπουλο.²⁰²

Μετά την επιστολή αυτή, και την επίσκεψη αργότερα του Στρατηγού *W.J. Donovan* στην Ελλάδα, οι πιέσεις για την επίλυση της υπόθεσης ήταν πλέον πολύ έντονες. Όπως γνωρίζουμε μέσα στον Αύγουστο του 1948, με τον Ε.Σ. να επιτυγχάνει θετικά αποτελέσματα στο μέτωπο του Γράμμου, ο Ν. Μοσχουντής προβαίνει στη σύλληψη του Γρ. Στακτόπουλου και η τελική του ομολογία με τα όποια κενά και ατέλειες, πραγματοποιείται τον Οκτώβριο του 1948 με τις πανηγυρικές δηλώσεις των Υπουργών Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως της Κυβέρνησης, λίγες μόνο ημέρες πριν τις προεδρικές εκλογές (Νοέμβριος 1948) των Η.Π.Α.

²⁰² Marton Kati, *The Polk Conspiracy*, Farar Strauss & Giroux , New York , 1990,σελ.:242-251

Το μεγάλο αγκάθι στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις , η δολοφονία του *G. Polk* είχε επιλυθεί και η συνεργασία των δύο χωρών στο πλαίσιο του αντικομμουνισμού μπορούσε να συνεχιστεί με την στρατιωτική και οικονομική βοήθεια να συνεχίζει να έρχεται προς την Ελλάδα.

Όπως είδαμε, με την υπόθεση ασχολήθηκε το επίσημο αμερικανικό κράτος μέσω των διπλωματικών υπηρεσιών και της *C.I.A.* και «ανεπίσημοι» ερευνητές Επιτροπών υπό τη δημοσιογραφική κάλυψη. Όλες οι πληροφορίες σύμφωνα με το οργανόγραμμα του μηχανισμού που περιγράψαμε συγκεντρώθηκαν από τον υπεύθυνο συγκέντρωσης του υλικού *William Baxter*, Υποδιευθυντή του Τμήματος Ελληνικών Τουρκικών και Ιρανικών υποθέσεων του *State Department* και κατέληξαν στο γραφείο του *G. Marshall* .

Έως και σήμερα, δεν έχει δημοσιευθεί το σύνολο του φακέλου *Polk* που σχηματίστηκε από τις Αμερικανικές Υπηρεσίες και όπως θα δούμε παρακάτω ελάχιστα έγγραφα έχουν αποχαρακτηριστεί από την *C.I.A.* σχετικά με την απόφαση. Ουδείς γνωρίζει πως το τελευταίο όνομα της λίστας *Kellis* βρέθηκε στο επίκεντρο της υπόθεσης. Η σύλληψη αποδόθηκε από τον τύπο στο αστυνομικό δαιμόνιο του Ν. Μοσχουντή όπως αναφέρθηκε.

Τι έγινε όμως με την πολυπόθητη συνέντευξη που ήθελε να πάρει ο *G. Polk* από τον Μ. Βαφειάδη; Όπως θα δούμε συνέβη εν μέσω αναταραχών στις σχέσεις Μόσχας – Βελιγραδίου το καλοκαίρι του 1948.

5.2. Η επόμενη συνέντευξη του Μάρκου Βαφειάδη στον *Homer Bigart* και οι προτάσεις του Δ.Σ.Ε. για ειρήνευση

Τι συνέβαινε όμως στη διεθνή διπλωματική σκηνή όταν ο *George Polk* δολοφονήθηκε; Μήπως θα μπορούσε κάποιος ερευνητής να εξαγάγει συμπεράσματα για τους αντικειμενικούς σκοπούς των δραστών εάν επιχειρούσε να δει το γενικότερο πλαίσιο της πολιτικής και της διπλωματίας; Η συνέντευξη του Μάρκου Βαφειάδη θα μπορούσε να είναι η απάντηση στα πολλά ερωτηματικά;

Ας δούμε λοιπόν, λίγο μετά την δολοφονία του *George Polk* τι κατάσταση επικρατούσε το θερμό καλοκαίρι του 1948 τόσο στο διπλωματικό όσο και στο στρατιωτικό επίπεδο.

Στις Η.Π.Α. υπήρχαν πολιτικές φωνές όπως του *Henry A. Wallace* οι οποίες διαφωνούσαν με την συνεχώς κλιμακούμενη ένταση στις σχέσεις με την Ε.Σ.Σ.Δ. που προκαλούσε το Δόγμα *Truman*. Ο *H.A Wallace* είχε διαφωνήσει ανοικτά με τον *H. Truman* ο οποίος τον είχε αποπέμψει από τους Δημοκρατικούς και την Κυβέρνηση και ως πολιτικής απάντηση ίδρυσε το Προοδευτικό Κόμμα (*Progressive Party*). Το κόμμα του *Wallace* χαρακτηρίστηκε εξ αρχής ως αριστερό και

παρόλο αυτά αντιπολιτεύτηκε τους Δημοκρατικούς στις εκλογές του Νοεμβρίου 1948 λαμβάνοντας όμως χαμηλό ποσοστό (2,4 %).

Σε ανοικτή του επιστολή στον Στάλιν, ο H.A. Wallace είχε κάνει πρόταση για ειρήνη και συνεργασία σε διάφορους τομείς προκειμένου οι δύο μεγάλες νικήτριες του πολέμου Η.Π.Α. και Ε.Σ.Σ.Δ. να αποφύγουν τον πόλεμο και να οδηγηθούν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με γνώμονα την ειρήνη και τη συνεργασία. Στην Ελλάδα η συζήτηση αυτή δεν ήταν ευχάριστη στο πολιτικό σύστημα της εποχής όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η εφημερίδα MAXH : *«Η ανοικτή επιστολή Ουάλλας προκάλεσε το παγκόσμιο ενδιαφέρον ύστερα από την απάντηση του Στάλιν. Ελπίζουμε πως ανταποκρινόμεθα στο ενδιαφέρον αυτό δημοσιεύοντας το πλήρες κείμενο της επιστολής που μέχρι σήμερα άλλωστε δεν δημοσιεύτηκε στην Ελλάδα...»*²⁰³

Η εφημερίδα συνεχίζει περιγράφοντας το χρονικό της απάντησης καθώς ο Στάλιν απάντησε στην επιστολή χαρακτηρίζοντας την ως μια καλή βάση διαπραγματεύσεων τη στιγμή που και η Γαλλία μέσω του Προέδρου *Vincent Auriol*, τονίζει την ανάγκη διεξαγωγής ειλικρινών ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων. Οι Αμερικανοί απαντούν ότι μέσω του *Marshall* ότι οι πράξεις της Ε.Σ.Σ.Δ στους διεθνείς οργανισμούς και φόρα θα καταδείξουν την ειλικρίνεια των προθέσεων της την ίδια στιγμή που εκπρόσωπος του Foreign Office επιδοκιμάζει την ίδια ανακοίνωση.

Την 20/05/1948 το πρακτορείο *T.A.S.S.* επιβεβαίωσε τη βούληση της αμερικανικής πλευρά για διαπραγματεύσεις τονίζοντας όμως ότι οι έως εκείνη τη στιγμή δυσχέρειες στις σχέσεις με την Αμερική οφείλονται στην απομάκρυνση της κυβέρνησης από την πολιτική του Ρούζβελτ. Οι Άγγλοι μέσω του E. Bevin δηλώνουν την αντίθεση της έναρξης διμερών διαπραγματεύσεων των δυο μεγάλων χωρών, τονίζοντας όμως σε κάθε περίπτωση ότι θα σεβαστούν το σοβιετικό χώρο επιρροής.

Σύμφωνα με το άρθρο, γνώμονας της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής είναι ο γενικότερος διακανονισμός πολλών ανοικτών θεμάτων όπως η αποχώρηση των στρατευμάτων από την Κορέα και την Κίνα, ελάττωση των εξοπλισμών, το θέμα της ατομικής ενέργειας, διεθνές εμπόριο και αρωγή στις κατεστραμμένες περιοχές, σύναψη συνθήκης για τη Γερμανία και την Ιαπωνία, απαγόρευση ανάμιξης στα εσωτερικά πολιτικά ζητήματα τρίτων χωρών κλπ. Χαρακτηριστικό της πρότασης της Ε.Σ.Σ.Δ είναι η απευθείας διαπραγμάτευση με τις Η.Π.Α. αφήνοντας την Αγγλία στο περιθώριο. Οι Αμερικανοί φαίνονται διστακτικοί να αποκρούουν τις απευθείας διμερείς διαπραγματεύσεις παρά το γεγονός ότι παλαιότερα είχαν την πολιτική θέση

²⁰³ (Εφημερίδα MAXH, Αρ. Φυλ: 422/24.05.1948

ότι ο Ο.Η.Ε είναι σχεδιασμένος για να συντηρήσει την ειρήνη αλλά για να επέλθει η ειρήνη είναι αναγκαία η συνεννόηση των μεγάλων δυνάμεων.²⁰⁴

Στο γενικότερο αυτό διπλωματικό πλαίσιο, η ελληνική κυβέρνηση ανέμενε μια αντίστοιχη κίνηση την οποία χαρακτήριζαν μέσω του ελληνικού τύπου ως «επίθεση φιλίας» η οποία ήλθε λίγες ημέρες μετά την απάντηση Στάλιν στην ανοικτή επιστολή Wallace υπό την μορφή ραδιοσήματος από το ραδιοσταθμό του Δ.Σ.Ε προς όλα τα δημοσιογραφικά πρακτορεία.

Συγκεκριμένα η ανακοίνωση δημοσιεύθηκε στον ημερήσιο τύπο ως εξής : «ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ..ΝΕΟΣ ΕΛΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΣΥΜΜΟΡΙΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΑΠΟΒΛΕΠΩΝ ΕΙΣ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΕΞΑΠΑΤΗΣΙΝ ...ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΔΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΝ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΙΝ ..ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΑΛΛΗ ΛΥΣΙΝ ΕΞΩ ΤΗΣ ΣΥΝΤΡΙΒΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΜΟΡΙΤΙΣΜΟΥ Η ΤΗΣ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ.... Η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνησις Ελλάδος κάνει την παρακάτω δήλωσιν: Η Π.Δ.Κ. Ελλάδας είναι πάντα έτοιμη να δεχθή και να ενθαρρύνη οποιαδήποτε πρωτοβουλία και από οποιαδήποτε πλευρά θα έτεινε να βοηθήσει στο να βρή η Ελλάδα τον εαυτόν της και την ησυχία με μια μόνον προϋπόθεσιν: ότι θα εξασφαλισθή ανεπιφύλακτα η δημοκρατική ζωή του λαού , ότι θα κατοχυρωθή χωρίς οποιαδήποτε ξενική ανάμιξη η εθνική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία και ότι ο λαός της Ελλάδος μόνος και ελεύθερος θα αποφασίση για τις τύχες του. Προς την κατεύθυνσιν αυτήν η Π.Δ.Κ είνε πάντα έτοιμη να κάνει κάθε υποχώρησιν που επιτρέπει το λαϊκό και εθνικό συμφέρον. Το λαϊκό και δημοκρατικό κίνημα στη χώρα μας ούτε απέβλεψεν ούτε και σήμερα αποβλέπει σε βίαιη και αποκλειστική επικράτησι. Είναι πάντα έτοιμο να συζητήσει κάθε πρότασιν που θέλει το καλό του λαού και της πατρίδας. Οι προδότες της Αθήνας θα βγούν γελασμένοι αν αυτό το παρουσιάσουν ως αδυναμία μας».²⁰⁵

Στο άρθρο της εφημερίδας επισημαίνεται ότι την εν λόγω εκπομπή ακολούθησε δελτίο ειδήσεων σύμφωνα με το οποίο η Π.Δ.Κ στο γενικότερο πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων επιχειρεί να κάνει κινήσεις καλής θελήσεως για την ειρήνη προκειμένου να καταλάβει και η διεθνής κοινή γνώμη τα κίνητρά της και να συντελέσει στην επίλυση του προβλήματος στη χώρα.

Από την ελληνική πλευρά, τόσο ο Θ. Σοφούλης όσο και ο Κ. Τσαλδάρης, απολύτως επιφυλακτικοί δεν σχολίασαν περαιτέρω την εκπομπή ενώ σε δηλώσεις του ο Υπουργός

²⁰⁴ Εφημερίδα ΜΑΧΗ, Αριθ. Φυλ: 422/24.05.1948

²⁰⁵ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, Αρ. Φυλ: 6482/02.06.1948

Στρατιωτικών κ. Στράτος δήλωσε ότι δεν θα προβούν σε περαιτέρω διάλογο με τους αντάρτες και η μόνη λύση για ειρήνευση είναι η υποταγή τους στο κράτος και η άνευ όρων παράδοση.

Η γενικότερη τάση στην Κυβέρνηση ήταν ότι δεν θέλουν να συνδιαλλαγούν με τον Δ.Σ.Ε καθώς θεωρούν ως «επίθεση φιλίας» τη πρόταση του Μ. Βαφειάδη, η οποία υποδείχτηκε από την Ε.Σ.Σ.Δ υπό το βάρος των δυσμενών στρατιωτικών αποτελεσμάτων στο πόλεμο.²⁰⁶

Επισημαίνεται ότι η εν λόγω είδηση συμπίπτει χρονικά όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από άρθρο του ίδιου φύλλου της εφημερίδας ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, σύμφωνα με το οποίο κλιμάκιο της ελληνικής κυβέρνησης αναχωρούσε για το Παρίσι προκειμένου να αιτηθεί αύξηση του αιτηθέντος οικονομικού μεριδίου στο πλαίσιο του Σχεδίου Μάρσαλ. Ειδικότερα μετά από σύσκεψη υπό τη προεδρία του Κ. Τσαλδάρη των κ.κ. Στεφανόπουλου, Χέλμη, Πολίτη, Κωστόπουλου και Παπαθανασίου αποφασίστηκε η ατζέντα των οικονομικών απαιτήσεων από το Σχέδιο Μάρσαλ. Οι εισηγήσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης επρόκειτο να παρουσιαστούν από τους κ.κ. Στεφανόπουλο και Πολίτη που θα μετέβαιναν στο Παρίσι.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι πριν κλείσει ακόμα ένας μήνας από την δολοφονία του G. Polk και την ανακάλυψη της σορού, σε μια περίοδο που οι αστυνομικές έρευνες έχουν τελεματώσει η απόλυτη προτεραιότητα της Κυβέρνησης Σοφούλη – Τσαλδάρη είναι η αμερικανική οικονομική βοήθεια, αποκλείοντας εκ των προτέρων την πρόταση του Μ. Βαφειάδη ή κάποιου άλλου είδους συνεννόηση ή αντιπρόταση.

Η πλευρά όμως των Αμερικανών, εκείνη τη δεδομένη χρονική στιγμή και πριν την ήττα του Δ.Σ.Ε στο Γράμμο, όπως φαίνεται επιθυμούσε να έχει ανοικτές της επιλογές της όσον αφορά τον εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα αλλά και πριν διευρυνθεί το οικονομικό κόστος του Σχεδίου Μάρσαλ μετά από πιθανή περαιτέρω κλιμάκωση των σχέσεων με την Ε.Σ.Σ.Δ. Όπως φαίνεται από τον ημερήσιο τύπο, αυτές οι προθέσεις δεν ήταν εν γνώσει των ελληνικών διπλωματικών αρχών, τουλάχιστον επισήμως.

Η εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ αναφέρει μια «φήμη» που κυκλοφορεί μετά την επάνοδο του D. Griswold στην Ελλάδα από τις Η.Π.Α. ότι μεταφέρει οδηγίες για την αντιμετώπιση της «ανταρσίας» δίχως περαιτέρω αιματοχυσία. Μάλιστα όπως χαρακτηριστικά αναφέρει :«*Ουδεμία πληροφορία έχει η ελληνική κυβέρνηση περί πρωτοβουλίας της Αμερικής δια συμβιβασμόν μετά του Μάρκου..Τι λένουν οι διπλωματικοί κύκλοι ..Εις την κυκλοφορία των φημών αυτών*

²⁰⁶ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, Αρ. Φυλ.: 6482/02.06.1948

*συνετέλεσαν ιδιαιτέρως και αι ειδήσεις του γαλλικού τύπου ως και η εκπομπή Φωνή της Αμερικής...».*²⁰⁷

Το άρθρο κάνει λόγο για «άγνοια» των κυβερνητικών παραγόντων σχετικά με τέτοιες πρωτοβουλίες των Η.Π.Α αλλά παρόλο αυτά υπάρχει έτοιμος ο αντίλογος από τους κύκλους του Λαϊκού Κόμματος και τον Κ. Τσαλδάρη ο οποίος σπεύδει να συνδέσει οιαδήποτε πρωτοβουλία ειρήνευσης με την επιστροφή των παιδιών που απήχθησαν από τον Δ.Σ.Ε. και την επιστροφή τους στην Ελλάδα. Ουσιαστικά, η κυβέρνηση θέτοντας θέμα απαχθέντων παιδιών από τον Δ.Σ.Ε κόβει κάθε γέφυρα συνεννόησης.

Στο σημείο αυτό θα ήταν παράλειψη να μην επισημάνουμε ότι οι πιστώσεις του Σχεδίου Μάρσαλ μειώθηκαν ύστερα από απόφαση της Αμερικανικής Βουλής όπως αναφέρεται στο ίδιο φύλλο της εφημερίδας ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Ουσιαστικά αναδεικνύεται μια εσωτερική σύγκρουση εντός του αμερικανικού πολιτικού κατεστημένου μιας και ο Πρόεδρος της Επιτροπής Πιστώσεων του Αμερικανικού Κοινοβουλίου κ. Τάμπερ, αντιδρούσε στην επαύξηση των παλαιότερων εγκεκριμένων πιστώσεων του προγράμματος.

Ο βασικός πυρήνας των διαφωνιών ήταν ουσιαστικά η προβολή των προτεραιοτήτων ανάμεσα στην ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση και τις ανάγκες της Ασίας και Άπω Ανατολής όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται : *«Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΚΟΠΗΝ ΤΟΥ ΚΟΝΔΥΛΙΟΥ ΜΑΡΣΑΛ ΕΝΕΚΡΙΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ Η ΤΕΛΙΚΗ ΜΑΧΗ ΔΙΑ ΤΗ ΜΗ ΠΕΡΙΚΟΠΗΝ ΘΑ ΔΟΘΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΟΥΣΙΑ .. Ο κος Μαρσαλ δήλωσε τα κατωτέρω : Η θέσις του Στεητ Ντεπάρντμεντ και εμού προσωπικώς εξετάθη πολλάκις...Η προταθείσα περικοπή θα μεταβάλη, φρονώ, το πρόγραμμα της ευρωπαϊκής ανορθώσεως εις τοιούτον περιθάλψεως απλώς ... ο κ. Μάρσαλ... ηρνήθη κατόπιν να προβεί εις δηλώσεις επί της υπό της επί των πιστώσεων επιτροπής της Βουλής πλήρη διαγραφήν του ποσού των 150 εκατομμυρίων δολλαρίων δια δαπάνας κατοχής και οικονομικήν ανόρθωσιν της Ιαπωνίας, Κορέας και των νήσων Ριουκίου... ».*²⁰⁸

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι η πολυσχιδής αμερικανική εξωτερική πολιτική δεν αφορούσε μονόπλευρα στην διάσωση της Ευρώπης και της Ελλάδος αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο, εν όψει των ζητημάτων της Κίνας στην Άπω Ανατολή υπήρχαν και εκεί ανάγκες που ενδεχομένως απαιτούσαν οικονομικούς πόρους από τις Η.Π.Α και μάλιστα παραμονές εκλογών.

²⁰⁷ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ Φυλ. 12161/04.06.1948

²⁰⁸ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Αρ Φυλ. 12161/04.06.1948

Οπωσδήποτε η δολοφονία ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου ο οποίος κατηγορούσε την δεξιά κυβέρνηση της Ελλάδος εκείνη την εποχή για κακοδιαχείριση και διαφθορά, τη στιγμή που η χώρα αυτή απαιτούσε περαιτέρω οικονομική βοήθεια, σε ένα περιβάλλον σύνθετο που απαιτούσε από τις Η.Π.Α παρέμβαση ακόμα και στην Άπω Ανατολή, σίγουρα δεν ήταν μια εύκολη κατάσταση.

Οι επερχόμενες εκλογές το Νοέμβριο του 1948 δημιουργούσαν ένα ασφυκτικό πλαίσιο που απαιτούσε λύσεις των ζητημάτων και των ανοικτών προβλημάτων όπως η δολοφονία του *George Polk*, η επίλυση της εμφύλιας σύγκρουσης στην Ελλάδα κλπ .

Σύντομα εμφανίστηκε στο προσκήνιο και ο Ν. Ζαχαριάδης ο οποίος σε δηλώσεις του στον ραδιοσταθμό του Δ.Σ.Ε, αφού ετόνισε ότι η πρόταση της Π.Δ.Κ δεν πρέπει να εκληφθεί ως αδυναμία, επισήμανε «..*Πρέπει ακόμα να πούμε ότι ορισμένοι πολιτικοί παράγοντες που συνδέονται με την κλίκα της Αθήνας , έκαναν κιόλας προς τη κατεύθυνσή μας συγκεκριμένες προτάσεις και βολιδοσκοπήσεις. Ζήτησαν να έρθουν σε επαφή με τη Κυβέρνησή μας για να βρούν έδαφος για διαπραγματεύσεις και συνεννοήσεις..*»²⁰⁹

Η δεξιά παράταξη είναι απολύτως αρνητική απέναντι στις προθέσεις του Ν. Ζαχαριάδη ενώ μέσω του φιλοβασιλικού τύπου σπεύδει να επιχειρηματολογήσει ότι οι ειρηνευτικές αυτές πρωτοβουλίες είναι απόρροια του γεγονότος ότι η ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ αίρει την εμπιστοσύνη της στους αντάρτες του Μ. Βαφειάδη που θεωρείται ότι δεν μπορούν πλέον να νικήσουν.²¹⁰

Πέραν όμως της κυβερνητικής άποψης για τις διαθέσεις της Π.Δ.Κ, έχει σημασία να εξετάσουμε αν πράγματι ελήφθησαν πρωτοβουλίες προς τη κατεύθυνση διαπραγμάτευσης με τους αντάρτες από τους Αμερικανούς ή τους Άγγλους προς εξεύρεση λύσης.

Λίγες ημέρες αργότερα, επισήμως πλέον στον ημερήσιο τύπο, αναδύεται η πληροφορία ότι πράγματι αναζητείται διέξοδος μέσω διαπραγματεύσεων στο ελληνικό ζήτημα «*ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΔΥΣΙΣ ΕΞΕΤΑΖΟΥΝ ΔΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ..Η ΑΓΓΛΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΝ ΥΠΟΔΕΙΚΝΥΕΙ ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ..Το ελληνικόν ζήτημα εισήλθε εις την οδόν των συζητήσεων και τόσον η Ανατολή όσο και η Δύσις αναζητούν τη μέθοδο επιλύσεώς του. Αυτό είναι το συμπέρασμα εκ των υπαρχουσών και των ληφθεισών κατά το Σαββατοκύριακο τελευταίων πληροφοριών...Οπωσδήποτε και εις περίπτωσιν μεσολαβήσεως των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να προηγηθι διατύπωσης συγκεκριμένων απόψεων εκ μέρους του Μάρκου. Εις τοιαύτην περίπτωσιν*»

²⁰⁹ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αρ. Φυλ: 12169/06.06.1948

²¹⁰ Εφημερίδα ΦΩΣ, Αριθ. Φυλ: 12290/06.06.1948

ως πληροφορούμαι...εις τουλάχιστον αντιπρόσωπος των Δυτικών εις την βαλκανικήν επιτροπήν θα εισηγηθή την ανάληψιν μεσολαβήσεως... ».²¹¹

Στο στρατόπεδο της ελληνικής κυβέρνησης Σοφούλη – Τσαλδάρη, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς την προσέγγιση του θέματος συνομιλιών. Στον ημερήσιο τύπο όπως είδαμε ο δημόσιος λόγος της κυβέρνησης είναι ενιαίος απέναντι στην «επίθεση φιλίας» του Μ. Βαφειάδη και ουσιαστικά εμπεριέχει μόνο μια κατεύθυνση .. Παράδοση του Δ.Σ.Ε.

Παρόλο όμως αυτά, υπό την νέα πραγματικότητα που καθορίζουν οι Η.Π.Α σε αυτή τη χρονική συγκυρία, εμφανίζεται ότι υφίσταται μια παρασκηνιακή διαβούλευση, ακόμα και σε επίπεδο Ο.Η.Ε. Όπως φαίνεται από το ΑΠ: 4064/05.07.1948 εμπιστευτικό κρυπτογραφημένο τηλεγράφημα Υπουργείο Εξωτερικών από τον Δρόσο προς τον Κ. Τσαλδάρη «Ευρίσκεται ενταύθα από τινών ημερών , προερχόμενος εκ του εξωτερικού κ. Πελτέκης. Ούτος συνηντήθη εν Λονδίνω με σημαίνοντας Άγγλους (τέως αξιωματούχους FORCE 133 Μ.Ο.4) εν Παρισίσις δε και Γενεύη με Σοφιανόπουλον. Ενταύθα βρίσκεται, ως λέγει δι ατομικάς οικονομικάς υποθέσεις του. Έχω σοβαρούς λόγους να πιστεύω ότι έχει επαφήν με εκπροσώπους κομμουνιστικής ηγεσίας . Τον απασχολεί ιδίως περίπτωσις συνθηκολογήσεως συμμοριτών και προσπαθεί να εξεύρη παραδεκτούς «όρους».

Κατ'αυτόν θα ήτο λίαν ευχερής η επίτευξις καταθέσεως όπλων υπό δύο βασικάς προϋποθέσεις: 1^ο Ότι μετά τούτο θα παρείχετο η δυνατότητα νομίμου εμφανίσεως του Κ.Κ.Ε (υπό άλλην βεβαίως ηγεσίαν) και 2^ο ότι θα εξησφαλίζετο η εις το εξωτερικόν αναχώρησις μετά των οικογενειών των 500 περίπου πρωταγωνιστών της παρούσης ανταρσίας . Κος Πελτέκης επανερχόμενος Αθήνας προτίθεται επιδιώξη να συναντήσκει κ. Πρωθυπουργό και κ. Αντιπρόεδρον της Κυβερνήσεως. Ευρίσκομαι εις άμεσον επαφήν μετά του ανωτέρω και εις πολύ καλὰς προσωπικάς σχέσεις ..ΔΡΟΣΟΣ» .²¹²

Ο Ιωάννης Πελτέκης ήταν πολιτικός του κέντρου και πράκτορας των βρετανικών υπηρεσιών κατά το Β΄ Π.Π. Είχε διατελέσει Υπουργός Ναυτιλίας στην Κυβέρνηση Σοφούλη το 1945-1946.

Η προσπάθεια του Ι. Πελτέκη για επαφή με μέλη της κομμουνιστικής ηγεσίας δεν ήταν η μοναδική. Ο δημοσιογράφος *Homer Bigart* κατάφερε εν τέλει να πάρει τη πολυπόθητη συνέντευξη από τον Μ. Βαφειάδη τον Ιούλιο του 1948. Εκείνη την εποχή ο *Homer Bigart* βρισκόταν ως ανταποκριτής στο Βελιγράδι και όπως περιγράφει ο ίδιος ο Μ. Βαφειάδης σε συνέντευξή του στον Γ. Λεονταρίτη, έφτασε κατόπιν παρεμβάσεως της σοβιετικής πρεσβείας

²¹¹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φυλ: 1154/08.06.1948

²¹² Αρχείο Κ.Τσαλδάρη Φ.28 Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα (1948) , Αρχείο : 28/4/41/1

μέσω Γιουγκοσλαβίας και μετέφερε πρόταση ειρήνευσης ως απεσταλμένος του Κ. Τσαλδάρη. Η απάντηση ήταν αρνητική από τον Ν. Ζαχαριάδη που δήλωσε στον Μ. Βαφειάδη ότι δεν ήθελε να κάνει μια δεύτερη Βάρκιζα.²¹³

Ο Homer Bigart μετά την επιστροφή του από το Αρχηγείο του Δ.Σ.Ε δημοσίευσε σειρά άρθρων στην εφημερίδα *Herald Tribune*. Σε γενικές γραμμές τόνισε ότι μπορεί μεν να μη συμφωνεί με την επικράτηση του κομμουνισμού για την οποία μάχεται ο Δ.Σ.Ε αλλά κατηγορεί ευθέως τη δεξιά και τις πολιτικές της ότι ουσιαστικά εξέθρεψε την κομμουνιστική εξέγερση δημιουργώντας συνθήκες κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας και προκαλώντας δίκαια παράπονα στους εξεγερμένους. Περίληψη του εν θέματι άρθρου δημοσιεύτηκε και στον ελληνικό τύπο «ο κ. ΜΠΗΓΚΑΡΤ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΡΙΝΕΙ ΤΗ ΔΕΞΙΑ..οι εντυπώσεις του κ. ΜΠΗΓΚΑΡΤ, ενώ αφ' ενός κατακρίνουν την υπόθεσιν δια την οποία μάχονται οι αντάρτες του Μάρκου φέρονται αφ' ετέρου ως τονίζουσαι ότι οι αγωνισταί του Μάρκου πιστεύουν εις τον σκοπόν δια τον οποίο μάχονται και ότι δεν είναι απλοί συμμορίται..»²¹⁴

Βλέπουμε λοιπόν περίπου δυο μήνες μετά την δολοφονία του *George Polk*, μια σύγκλιση απόψεων ως προς την αναποτελεσματικότητα της ελληνικής κυβέρνησης, με οιαδήποτε μορφή συνασπισμού και πολιτικής συνεργασίας του μόνιμου εταίρου Κ. Τσαλδάρη από το Λαϊκό Κόμμα, με άλλο σχηματισμό, να δώσει λύση στα αδιέξοδα και τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Ως εκ τούτου όσο συνεχιζόταν η ίδια διακυβέρνηση που η έκθεση Porter είχε προβλέψει ότι θα πλούτιζε μια ελίτ όσο ο ελληνικός λαός θα εξαχρειωνόταν, δεν θα εξαφανίζονταν οι λόγοι που οδηγούσαν τον κόσμο στο κομμουνισμό.

Σύμφωνα με την μαρτυρία του Δ. Βλαντά τον Φεβρουάριο του 1957, στις εργασίες της 7^{ης} Πλατιάς Ολομέλειας που πραγματοποιήθηκε στο Βουκουρέστι ο Μ. Βαφειάδης ανακοίνωσε σ ομιλία του σχετικά εκπρόσωπο που έφτασε στο Σμόλικα την 22/06/1948 μεταφέροντας πρόταση του Κ. Τσαλδάρη για ειρήνευση η οποία απορρίφθηκε από τον Ν. Ζαχαριάδη, τον Μ. Βαφειάδη και τον Β. Μπαρτζιώτα. Ο Δ. Βλαντάς στο βιβλίο του ασκεί δριμεία κριτική μιλώντας για τυχοδιωκτισμό στις ενέργειες των τριών που δεν ενημέρωσαν τα μέλη της Κ.Ε. του κόμματος. Σε αντίστοιχη ερώτηση ο Μ. Βαφειάδης τους απάντησε ότι το αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο.²¹⁵

²¹³ Μαρής Γιάννης, Λεονταρίτης Γεώργιος, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ, Αθήνα, 2016, σελ:40-41

²¹⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αρ. Φύλ: 1175/25.07.1948

²¹⁵ Βλαντάς Δημήτριος, Εμφύλιος πόλεμος 1945-1949, Εκδόσεις Γραμμή, Αθήνα, 1981, σελ:82.

Σ.Σ. Ο Βλαντάς κατονομάζει τον Γ. Δρόσο αν και ο ίδιος στα γραφόμενά του απορεί γιατί αργότερα ο Δρόσος αρνούνταν την ανάμιξή του

Πράγματι, η ομιλία αυτή του Μ. Βαφειάδη τεκμηριώνεται από τα πρακτικά της 7^η Πλατιάς Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε το 1957. Στα πρακτικά αναλυτικά αναφέρεται ότι: «*Μ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ: Τώρα όμως μιας και μιλάμε για το 1948 αξίζει να τονίσουμε κάτι που έχει εξαιρετική σημασία για το κίνημά μας . Σε όλους εμάς είναι γνωστό και προηγούμενα αλλά και το 1948 εμείς δεν πάψαμε να μιλάμε για έναν έντιμο συμβιβασμό, για μια συνεννόηση – συμφιλίωση και ειρηνική λύση του ελληνικού προβλήματος. Η πραγματικότητα αυτής της θέσης που εμείς βάζαμε θα έδινε τη δυνατότητα στο κίνημά μας να τραβήξει σε διαφορετικό δρόμο και να έχει διαφορετικά αποτελέσματα. Θα μπορούσε να έχει πριν από όλα το αποτέλεσμα να προλάβει το παραπέρα άσκοπο ματοκύλισμα του κόμματός μας , θα μπορούσε να περισωθεί πολύτιμο κομμάτι, απ τις κομματικές και λαϊκές μας δυνάμεις που απερίσκεπτα , τυχοδιωκτικά οδηγήθηκαν στην εξόντωση.*

Πρέπει το κόμμα μας να μάθει ότι τέτοιες δυνατότητες αυτήν τη περίοδο δημιουργήθηκαν και ευκαιρία για μια τέτοια λύση μας δόθηκε . Με τη μεσολάβηση σοβαρότατων παραγόντων έφτασε στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου τέλη Ιούνη του 1948 απεσταλμένος του Κ. Τσαλδάρη που ζητούσε να συναντηθεί με τον Ζαχαριάδη για συνεννόηση και παραπέρα συνομιλίες για το σταμάτημα του πολέμου κλπ. Ο Ζαχαριάδης όχι μόνο αρνήθηκε να συναντηθεί αλλά έβαλε και σαν όρο κάθε αρχή για συνεννόηση και συνομιλίες μπορεί να γίνει μόνο με βάση το χαρακτηρισμό ολόκληρης της κυβέρνησης σαν εγκληματίες πολέμου. Έτσι οι παραπέρα συνομιλίες ματαιώθηκαν. Οι δικές μου ευθύνες στη περίπτωση αυτή είναι σοβαρές γιατί εγώ δεν επέμενα όσο χρειαζόταν, δεν έβαλα ζήτημα να συνέλθει η ΚΕ για να συζητήσει ένα τέτοιο πρόβλημα αν και η 5^η Ολομέλεια , ύστερα έδειξε ποιο θα ήταν στη περίπτωση αυτή το αποτέλεσμα Ναι σύντροφοι. Η καταστροφή του 1949 που τόσο μαστορικά χρόνια ολόκληρα καλύφθηκε από τη κλίκα Ζαχαριάδη σαν τακτική υποχώρηση, ενώ ήταν μια πραγματική ήττα που μπορούσε ν' αποφευχθεί.»²¹⁶

Ο Homer Bigart επανήλθε και με δεύτερο άρθρο του το οποίο σχολιάστηκε από την Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: «*ΟΙ ΡΕΠΟΥΜΠΛΙΚΑΝΟΙ ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΕΠΙΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΚΡΑΣ ΔΕΞΙΑΣ; Το «Χέραλντ Τριμπιουν» εδημοσίευσε σήμερα το δεύτερο εκ της σειράς των εντυπωσιακών ανταποκρίσεων του κ. Μπιγκαρτ εκ της περιοχής του Μάρκου εις περίοπτον θέσιν εις την κορυφιν της πρώτης σελίδος και υπο τους εξής μεγάλους τίτλους : ο μικρός Μπίγκαρτ ευρίσκει τον τραχύν δρόμον προς την αντάρτικην Ελλάδα του Μάρκου... Σοβαροί παρατηρηταί σημειώνουν ότι η εμφάνισις και ιδιαιτέρως ο τονισμός τον οποίον δίδει το «Χέραλντ Τριμπιουν» εις*

²¹⁶ Πρακτικά 7^{ης} Πλατιάς Ολομέλειας Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε., Ομιλία Μ. Βαφειάδη, σελ : 461-463

τας ανταποκρίσεις του Μπίγκαρτ παρέχουν την εντύπωση ότι το όργανο του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος εξαπολύει πραγματική εκστρατεία όχι βεβαίως υπέρ του Μάρκου ...αλλά προς αποκατάστασιν ορισμένων διαπιστώσεων εις βάρος της πολιτικής της άκρας δεξιάς και των συνακόλουθων σφαλμάτων της ελληνικής κυβέρνησης». Σύμφωνα λοιπόν με τους πολιτικούς παρατηρητές, όπως αναφέρει το άρθρο στη συνέχειά του, αποστολή της εφημερίδος είναι να αποκαλύψει ενώπιον της αμερικανικής κοινής γνώμης, μιας άλλης πλευράς στην Ελλάδα που η αποκατάσταση της δημοκρατίας και του φιλελευθερισμού είναι ζητούμενο προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο κομμουνισμός.²¹⁷

Όσο αφορά την ειρήνευση. Τον Ιούλιο 1948 με την ρήξη των σχέσεων Τίτο – Στάλιν, ουσιαστικά άλλαξαν τα δεδομένα για όλες τις πλευρές οδηγώντας τη κατάσταση σε γενικευμένη σύγκρουση.

5.3. Οι εξελίξεις στις σχέσεις Τίτο – Στάλιν μέσα από τον τύπο.

Η κρίση στις σχέσεις ανάμεσα στην Ε.Σ.Σ.Δ και τον Τίτο είχαν ξεκινήσει ήδη από τον Φεβρουάριο του 1948 όταν δημιουργήθηκε πρόσχωμα από τη Μόσχα στη δημιουργία Βουλγαρο – Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδία με αποτέλεσμα τη κατάρτιση μια οργισμένης απάντησης της ΚΕ του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας. Ακολούθησε μια κλιμάκωση των κακών σχέσεων με ανταλλαγή επιστολών ανάμεσα στον Μολότοφ και τον Τίτο.

Την 27/03/1948 ο Στάλιν κάλεσε την ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ να πάρει θέση στην διαμάχη του με τον Τίτο και την 05/05/1948 (την εβδομάδα που δολοφονήθηκε ο *George Polk*) διαβιβάστηκε από την ΚΕ. Του Κ.Κ.Σ.Ε. προς το Κ.Κ.Γ διάβημα που κατηγορούσε ευθέως τη Γιουγκοσλαβική ηγεσία για υπόγειες σχέσεις με τον Πρέσβη των Η.Π.Α.

Την 28/06/1948 και ενώ το Κ.Κ.Γ είχε αποβληθεί από τις εργασίες της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ, εξεδόθη μια ανακοίνωση που δόθηκε στη δημοσιότητα καταπλήσσοντας τον κόσμο μιας και το Κ.Κ.Γ. κατηγορείτο ότι εγκατέλειπε τον μαρξισμό λενινισμό , ότι καταργούσε τη δημοκρατία στα εσωτερικά του κόμματος και καλούσε τις «υγιείς» δυνάμεις εντός του κόμματος να διορθώσουν τη κατάσταση.

Οι εξελίξεις αυτές ήταν σοβαρές για τη θέση του Κ.Κ.Γ στο κόσμο και υιοθετήθηκε αρχικά μια ισορροπία προκειμένου να πείσουν τις υπόλοιπες «Λαϊκές Δημοκρατίες» ότι η Γιουγκοσλαβία εξακολουθούσε να έχει θέση ανάμεσά τους. Ως εκ τούτου, συνέχισε η

²¹⁷ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1195/27.07.1948

υποστήριξη προς τον Δ.Σ.Ε και αντίστοιχα το Κ.Κ.Ε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1948 απέφυγε να εκτεθεί στην κρίση μεταξύ Μόσχας και Βελιγραδίου καθώς καταδίκη είτε του Τίτο, είτε του Στάλιν σήμαινε αυτομάτως απώλειες της υποστηρίξεως είτε από τη Γιουγκοσλαβία, είτε από Αλβανία και Βουλγαρία αντίστοιχα.²¹⁸

Η φιλοκυβερνητική παράταξη υποδέχτηκε με πρωτοσέλιδα στον φίλιο τύπο την ρήξη που ανακοινώθηκε ανάμεσα στις σχέσεις Τίτο Στάλιν όπως μπορούμε να δούμε και από τα άρθρα της εποχής: *«Η ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΑΡΧΟΥ ΓΙΩΣΗΠ ΤΙΤΟ...ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙΤΑΙ ΩΣ ΚΑΤΑΠΡΟΔΩΣΑΝ ΤΗ ΜΟΣΧΑΝ..ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΕΚ ΠΡΑΓΑΣ ΘΕΤΕΙ ΤΟ ΚΚΓ ΕΞΩ ΤΗΣ ΧΟΡΕΙΑΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ..Αρχή του τέλους των δορυφόρων των Σοβιέτ».*²¹⁹

Η εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ αναδημοσίευσε ένα άρθρο του ιδρυτή και εκδότης της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ Γεωργίου Ανέστη Βλάχου το οποίο έδινε μια νέα οπτική στο θέμα του εμφυλίου μετά το ξέσπασμα της ρωσο – γιουγκοσλαβικής κρίσης. Συγκεκριμένα αναδημοσιεύτηκε ως ακολούθως: *«Η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΣΥΜΦΥΛΙΩΣΙΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΛΑΥΟΥΣ..ΕΝΑ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΙΣΤΕΥΤΟΝ ΑΡΘΡΟΝ... Οι μεν αντάρται σκοτώνονται και σκορπούν και διαλύονται και φεύγουν όπως μπορούν και οι γείτονές μας αρχίζουν να το καλοσυλλογίζονται : Η πολιτική που ακολουθούν τους συμφέρει ; Αξίζει το κόπον να τρέφουν και να εξοπλίζουν τους αλήτες; Μήπως πάνε χαμένοι οι κόποι τους και τα έξοδά τους; Μήπως αφού είμαστε γείτονι αφού μαζί μας θα ζήσουν θα ήταν καλύτερα να τα φτιάξωμε ; Έτσι οι μὲν Βούλγαροι πρώτοι , εξήτησαν να τα ξαναπούμε και να γίνη ως πρώτη δόσις κάποιας μελλοντικής μας γνωριμίας επανάληψις διπλωματικών σχέσεων μεταξύ μας . Οι δε Αλβανοί επισήμως χθές μας ανακοίνωσαν ότι οι στρατοί των ανταρτών υποχωρούν προς το έδαφός των και ότι συνέλαβαν και αφώπλισαν συμμορίτας δεκαεπτά. Αδιάφορον αν άφησαν να περάσουν και να περιεθάλψουν άλλους εκατό ή χίλιους δεκαεπτά. »*²²⁰

Ο εκδότης της ναυαρχίδας του Λαϊκού Κόμματος Γ.Α. Βλάχος, επεσήμανε στο άρθρο αυτό ότι η ρήξη αυτή ήταν ουσιαστική ευκαιρία για την Ελλάδα να επιχειρήσει συνεννόηση με τις βόρειες γειτονικές χώρες τώρα που οι σχέσεις τους με τη Μόσχα δοκιμάζονταν ως προς τη συνοχή τους .

²¹⁸ Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα,1974,σελ:339-345

²¹⁹ Εφημερίδα ΦΩΣ, Αριθ. Φύλ: 12309/29.06.1948

²²⁰ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, Αριθ. Φύλ: 6505/29.06.1948

Εντωμεταξύ, στο ίδιο φύλλο της ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ στο οποίο αναδημοσιεύτηκε το άρθρο της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ, υπάρχει και ένα ακόμα άρθρο για την υπόθεση Polk με τίτλο «ΠΟΙΟΣ ΕΣΚΟΤΩΣΕ ΤΟΝ ΠΟΛΚ; Εγκληματική παγίδα του Κ.Κ.Ε. ή δάκτυλος Ξένων Δυνάμεων ; ΑΙ ΜΥΣΤΙΚΑΙ ΠΤΥΧΑΙ ΤΗΣ ΠΙΟ ΣΚΟΤΕΙΝΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ». Στο άρθρο αυτό επιχειρήθηκε μια επίθεση στο πρόσωπο και το ήθος της χήρας του Polk υπονοώντας συζυγικά προβλήματα και κάποιου είδους ανάρμοστη σχέση με τον Χατζηαργύρη δημοσιεύοντας απόσπασμα της κατάθεσης του πεθερού του G. Polk και Κοκώνη :«...Ποιά είναι η πραγματική αιτία δια την οποία δεν μετέβη ο ανταποκριτής του «χριστιανικού μηνύματος (σ.σ. Κών/νος Χατζηαργύρης) εις την Θεσσαλονίκην αφού μάλιστα ο δημοσιογράφος της Κολούμπια τον επλήρωνε δια να του παρέχει πληροφορίες; Διότι δεν ήτο φίλος του , ήτο υπάλληλός του. ... Δεν μου αρέσει να βλέπω τον άνθρωπο αυτό κάθε μέρα στο σπίτι σου έλεγε ο κ. Κοκώνης, πεθερός του Τζώρτζ Πόλκ, δεν μου αρέσει ο χαρακτήρ του ..ούτε εμένα απαντούσε ο Πόλκ αλλά μου έγινε σχεδόν απαραίτητος . Είναι ευφυής συλλέκτης πληροφοριών...»²²¹

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι ένα μήνα μετά, η υπόθεση δολοφονίας του George Polk, μια δολοφονία αμιγώς πολιτική, αντιμετωπίζεται ακόμα με όρους ποινικής υποθέσεως από το δεξιό τύπο και τη δεξιά πολιτική παράταξη που διαρρέει τις καταθέσεις της δικογραφίας, αναζητώντας τον ένοχο σε συνεργάτες , συγγενείς ή κρυφές ερωτικές σχέσεις .

Εντωμεταξύ , από τα μέσα Ιουνίου του 1948 είχαν ενταθεί οι πολεμικές επιχειρήσεις του Ε.Σ. εναντίον του Δ.Σ.Ε. στον Γράμμο και εντός του Ιουλίου, εμφανίζονται σημεία κόπωσης στον Δ.Σ.Ε που αρχίζει να υποχωρεί κατά περίπτωση.

Τον Ιούλιο είναι φανερό πλέον ότι το διακύβευμα της διένεξης μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Ρωσίας είναι και οι διαφορετικές επιδιώξεις των δύο χωρών στην εξωτερική τους πολιτική, ειδικά στο χώρο της Τεργέστης, της Αυστρίας και της Ελλάδος. Στον τύπο της εποχής που υπάρχει εξίσου μεγάλη σύγχυση από τα νέα δεδομένα που επέφερε η σύγκρουση αυτή, εντούτοις παρουσιάζεται και το πραγματικό ερώτημα, όσον αφορά τη θέση που θα λάβει ο Δ.Σ.Ε σε αυτή τη διαμάχη. Η είδηση για την έκδοση της αποφάσης της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ, εις βάρος της Γιουγκοσλαβίας, μεταδίδεται από το ραδιοσταθμό του Δ.Σ.Ε «Λονδίνο (ιδιαίτερα Υψηλότητα) Η θέσις του Μάρκου έναντι της ρηξεως Τίτο – Κομινφορμ δεν έχει φαίνεται να έχει εισέτι τελείως αποσαφηνισθή. Πρώτη ένδειξη σχετικώς υπήρξεν η σημερινή μετάδοσις της αποφάσεως της Κομινφόρμ υπό του ραδιοσταθμού του Μάρκου άνευ όμως σχολίων . Ενδεικτική της στάσεως , την

²²¹ Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, Αριθ. Φύλ: 6505/29.06.1948

οποία πρόκειται να τηρήσει ο αρχηγός των ανταρτών υπήρξε και η προσχώρησης του Εμβερ Χότζα εις την διακήρυξίν της Κομινφόρμ. Αφετέρου έγκυροι παρατηρηταί συνδέον σήμερον την εκραγείσαν κρίσιν εις τον ανατολικόν συνασπισμόν με το ελληνικό ζήτημα ».²²²

Καθώς ο μήνας προχωρά και βαθαίνει η κρίση, εμφανίζεται πέραν του διλλήματος της ελληνικής πλευράς όσον αφορά την τήρηση των ισορροπιών μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ, εμφανίζεται για πρώτη φορά ο παράγοντας του κέρδους για τον Τίτο, όσο κάνει βήματα στις σχέσεις του με τη Δύση. Οι Άγγλοι αλλά και οι Αμερικανοί επιχειρούν να προσφέρουν απτά κέρδη στον Τίτο όσο απομακρύνεται από την Ε.Σ.Σ.Δ. «*ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΕΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΤΙΤΟ ΜΟΣΧΑΣ ..Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΟΥΤΙ ΗΔΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ.... Η αμερικανική προσφορά ρυθμίσεως των εκκρεμών ζητημάτων μετά της γιουγκοσλαβίας εκακίσθη ενταύθα αλλά και οι Άγγλοι σύνηψαν τώρα συμβόλαια εισαγωγής γιουγκοσλαβικής ξυλείας δεκαπενταπλάσια της περυσινής . Είναι αναμφισβήτητον ότι ο στρατάρχης Τίτο δεικνύει τάσεις οικονομικής συνεργασίας με την Δύσιν. Ο αντιπρόεδρος της Διεθνούς Τραπεζής Ανασυγκροτήσεως κ. Γκάφνερ απεκάλυπεν ότι η Γιουγκοσλαβία είχε ζητήσει δάνειο 500 εκατομ. Δολαρίων. Υπενθυμίζονται δε αι γιουγκοσλαβικαί ταλαντεύσεις ως προς το Σχέδιο Μάρσαλ..*».²²³

Οι σχέσεις Αλβανίας Γιουγκοσλαβίας επίσης μπήκαν σε φάση κρίσεως όπως ενημερωνόμαστε από την εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, τη στιγμή που η Ε.Σ.Σ.Δ έχει μπει σε πορεία σύγκρουσης και με το θέμα του Βερολίνου καθώς έχει υποβάλει τη πόλη σε αποκλεισμό και οι δυτικοί είναι έτοιμοι να επιδώσουν ρηματική διακοίνωση.²²⁴

Η όξυνση της διπλωματικών σχέσεων της Ρωσίας με τους δυτικούς αλλά και με τη Γιουγκοσλαβία, έχει δημιουργήσει τη κρίσιμη ευκαιρία για τον Τίτο να αποκομίσει οφέλη από τη Δύση, τη στιγμή που ο πόλεμος του Δ.Σ.Ε , χρειάζεται την υλικοτεχνική υποστήριξη του.

Η διπλωματία του Τίτο σε μια συγκυρία που η ΚΟΜΙΦΟΡΜ τον έχει αποβάλει και οι ανατολικές χώρες του ασκούν οικονομικές πιέσεις, επέτυχε την υπογραφή συμφωνίας με τις Η.Π.Α «*..ΥΠΕΓΡΑΦΗ ΧΘΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΙΤΟ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ ΔΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ.. υπεγράψαν συμφωνίαν διακανονίζουσα όλας τα οικονομικά διαφοράς των τας προκύπτουσας εκ του νόμου δανεισμού και εκμισθώσεως και της εθνικοποιήσεως των αμερικανικών εν Γιουγκοσλαβίαν περιουσιών..η συμφωνία προβλέπη επιστροφήν εις την*

²²² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1175/02.07.1948

²²³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1177/04.07.1948

²²⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1177/04.07.1948

Γιουγκοσλαβία του κατατεθειμένου εις την ομοσπονδιακήν τράπεζαν γιουγκοσλαβικού χρυσού ύψους 47 εκατομ δολαρίων ...».²²⁵

Η κρίση τερματίστηκε μερικώς την 29/07/1948 με τη λήξη του Κ.Κ.Γ στην οποία επανεκλέγη ο Τίτο και οι συνεργάτες του αλλά ανακοινώνεται η απόφαση του κόμματος να παραμείνει μέλος της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ ενώ τονίζεται η ανάγκη εξεύρεσης συμβιβασμών.

Εγκαταλείφθηκε το σχέδιο για τη δημιουργία Βαλκανικής Ομοσπονδίας λόγω «επελθουσών μεταβολών στις σχέσεις με τη Βουλγαρία και την Αλβανία όπως ανέφερε χαρακτηριστικά έγγραφε η ανακοίνωση. Τέλος, ανακοινώθηκε η υποστήριξη του Κ.Κ.Γ στον Μάρκο Βαφειάδη και τον Δ.Σ.Ε.²²⁶

Την ίδια ακριβώς ημέρα, όπως ενημερωνόμαστε από το ίδιο φύλο της εφημερίδος ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, σε επίσημη επίσκεψη ο Στρατηγός *W.J. Donovan*, ο οποίος ήδη είχε δεχτεί τα προκαταρκτικά αποτελέσματα των ανακριτικών ερευνών του *Kellis*, είχε συνάντηση τόσο με τον Κ. Τσαλδάρη όσο και με τον Θ. Σοφούλη και εξέφρασε τη άποψη ότι η διεξαγωγή των ερευνών όσον αφορά την δολοφονία του *George Polk*, είναι «μονόπλευρη» και αποκλειστικά αφιερωμένη στο σενάριο εμπλοκής των κομμουνιστών .

Χαρακτηριστικά ανέφερε πως πρέπει να διερευνηθούν διεξοδικά και οι δεξιές οργανώσεις και καταλήγει : «ΔΙΑΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΝΤΟΝΟΒΑΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΤΖΟΡΤΖ ΠΟΛΚ .. ΠΑΡΕΠΟΝΕΘΗ ΔΙΑ ΜΟΝΟΠΛΕΥΡΟΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΝ..ΔΕΝ ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΡΕΥΝΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ Ο Κορς Ντονοβαν προτείνει, θα ήτο σκόπιμο όπως διερευνηθή εις νέας ευρύτερας ανακρίσεις η δυνατότης ότι κάποια συντηρητική τρομοκρατική οργάνωσις δυνατόν να συνειργάσθῃ εις την δολοφονίαν με την στρατιωτικήν αστυνομίαν.....Ελληνικαί πηγαί αναφέρουν ότι αστυνομία και η κυβέρνησις υποσχέθηκαν να διευρύνουν τη βάση της ανακρίσεως...» .²²⁷

Το θέμα παίρνει δημοσιότητα και την επόμενη μέρα η οποία είναι εξαιρετικά δύσκολη για την Κυβέρνηση καθώς πέραν των δηλώσεων *W.J.Donovan*, δημοσιεύεται σε πρωτοσέλιδο άρθρο η απάντηση του *Foreign Office* σχετικά με τη Κύπρο «*Η ΑΓΓΛΙΑ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΠΑΣΑΝ ΣΥΖΗΤΗΣΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ*». Είναι η πρώτη επίσημη ανακοίνωση για ένα από τα βασικά εθνικά θέματα της εποχής, αυτό της ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα. Ο ένας «σύμμαχος» η Αγγλία αρνείται το διάλογο και από την άλλη, η δυσaráσκεια των Η.Π.Α. είναι έκδηλη μέσω των δηλώσεων του *W.J. Donovan*.

²²⁵ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ,Αριθ. Φύλ: 1190/20.07.1948

²²⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1198/29.07.1948

²²⁷ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1198/29.07.1948

Συγκεκριμένα θέτει ευθέως θέμα ελληνοαμερικανικών σχέσεων που αθροιστικά πλήττει άμεσα τη Κυβέρνηση και ειδικά τον Κ. Τσαλδάρη που είναι Υπουργός Εξωτερικών. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΝΤΟΝΟΒΑΝ ΕΠΙΜΕΝΕΙ ΝΑ ΑΠΟΚΑΛΥΦΘΗ Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΚ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ... Ο ανταποκριτής του πρακτορείου Οβερσηζ Νιους προσθέτει ότι ο στρατηγός Ντόνοβαν εξέφρασεν ανησυχία εις ανεπίσημους συνομιλίας με μέλη της ελληνικής κυβερνήσεως. Κατ'αξιόπιστους ελληνικάς πηγάς ο κος Ντόνοβαν ετόνισεν ότι αν δεν διενεργηθούν ανεπηρέαστοι και αμερόληπτοι ανακρίσεις θα τεθούν εν κινδύνω οι ελληνοαμερικανικά σχέσεις ... το πρώτον πράγμα το οποίο πρέπει να γίνη είναι η αποκάλυψις του δολοφόνου..μετά την αποκάλυψιν του δολοφόνου δυνάμεθα να σκεφθώμεν περί των πολιτικών συνεπειών ... η υπόθεσις της δολοφονίας του Πόλκ έγινε αντικείμενον δηλώσεων του κ. Ουάλας εις την συνέλευσιν του Νέου Προοδευτικού Κόμματος... Σχετικώς το περιοδικόν Ταιμς μεταδίδει σήμερον ότι ο κος Ουάλας εις τις δηλώσεις του στους δημοσιογράφους ετόνισε ότι δεν καταβάλλονται αρκετά προσπάθειαι προς διαλεύκανσιν του εγκλήματος.... ». Στην εφημερίδα δημοσιεύτηκε και η απάντηση του κ. Ρέντη ότι η κυβέρνηση κάνει το πάν να διαλευκάνει την υπόθεση και ότι μέρος της κακής κριτικής οφείλεται σε φίλους του Polk και δημοσιογράφους οι οποίοι δεν συμπαθούν την δεξιά παράταξη.

Είναι τόση η αμηχανία που προκάλεσαν οι δηλώσεις του *W.J.Donovan* ώστε ο Υπουργός κ. Ρέντης αναγκάστηκε να δημοσιεύσει μια επιστολή του πρώην πράκτορα του *F.B.I* , *Frederick Ayer*, ο οποίος ήταν και επικεφαλής Ασφαλείας του Διευθυντή της *A.M.A.G* του *D. Griswold* , χρονολογημένη από την 17/06/1948 όπου ανέφερε ευμενή σχόλια για το Ν. Μοσχουντή.²²⁸

Είναι φανερό ότι η ελληνική κυβέρνηση έχει σοβαρό πολιτικό πρόβλημα όπως ακριβώς έχουν και οι Η.Π.Α.

Οι Δημοκρατικοί και ο *Harry Truman* βρίσκονται εν' όψει εκλογών τον Νοέμβριο του 1948, στις οποίες εκτός από τους παραδοσιακούς αντιπάλους, το Κόμμα των Ρεπουμπλικάνων, υπάρχει ένας καινούριος πολιτικός χώρος, το Προοδευτικό Κόμμα του *H.A. Wallace* που κανείς δεν γνωρίζει τη δυναμική του και πως θα επηρεάσει το αποτέλεσμα.

Έξι μήνες πριν (Μάιος 1948) η Αμερικανική Κυβέρνηση έχει να αντιμετωπίσει τη δολοφονία ενός αναγνωρισμένου δημοσιογράφου στην Ελλάδα, μια χώρα που έχει ζητήσει και έχει λάβει οικονομική και στρατιωτική βοήθεια για να αντιμετωπίσει τους κομμουνιστές. Τρεις μήνες πριν τις εκλογές αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην εξωτερική πολιτική τους στην Ευρώπη

²²⁸ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1199/30.07.1948

καθώς η Ε.Σ.Σ.Δ έχει αποκλείσει το Βερολίνο και επιχειρεί μέσω πιέσεων να επαναφέρει την Γιουγκοσλαβία στη ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ.

Οι Η.Π.Α. οδηγούνται προς τις εκλογές με όλα τα ζητήματα ανοικτά και το θέμα του *George Polk* ανοικτό, τη στιγμή που προφανώς τα ευρήματα των Αμερικανών δείχνουν σε αντίθετη πλευρά από τους ισχυρισμούς των ελληνικών αρχών που αναζητούν τον ένοχο ακόμα και στο πρόσωπο της χήρας. Ο εκνευρισμός των Αμερικανών είναι εμφανής από το γεγονός ότι επιλέγουν ένα μη θεσμικό πρόσωπο, τον ιδρυτή της *C.I.A.* ο οποίος βρίσκεται στη χώρα ως σύμβουλος μιας «ανεπίσημης» Επιτροπής έρευνας δημοσιογράφων (Επιτροπή *Lippmann*), που όμως μιλάει ευθέως για κρίση στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις.

Την ίδια στιγμή, υπάρχουν φωνές στις Η.Π.Α σχετικά με τη διαχείριση των πιστώσεων του Σχεδίου Μάρσαλ που θεωρούν ότι πέραν της Ευρώπης πρέπει να δουν και την Ασία που αναδύεται και εκεί ο κομμουνιστικός κίνδυνος.

Όλα αυτά δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο στην ελληνική κυβέρνηση που εκφράζεται με άμεσες πιέσεις να εντοπιστεί ο ένοχος. Η αποτυχία σε όλα τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, τις εθνικές διεκδικήσεις πριν το πόλεμο, το σφράγισμα των συνόρων, οι εργασίες της *U.N.S.C.O.B* που δεν πηγαίνουν πάντα κατά γράμμα με τις επιθυμίες του Κ. Τσαλδάρη, η ανάδυση ενός νέου προβλήματος, της Κύπρου και η εξάρτηση από το Σχέδιο Μάρσαλ που πρέπει να αυξηθεί ως ποσοστό βοήθειας για να αντιμετωπιστεί ο Δ.Σ.Ε που είναι δύσκολος αντίπαλος, έχει δημιουργήσει συνθήκες ασφυξίας και στην ελληνική πλευρά.

Το τέλος Ιουλίου του 1948, επιφυλάσσει μια ακόμα εξέλιξη στις αντιμαχόμενες πλευρές του εμφυλίου. «*ΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟΝ ΒΑΣΕΙΣ ΠΑΝΤΟΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ... Το ελληνικόν θα είναι μεταξύ των προβλημάτων των οποίων τη συζήτησιν θα ζητήσουν οι δυτικοί εις περίπτωσιν κατά την οποίαν οι Ρώσσοι θα δεχτούν να άρουν τον αποκλεισμόν του Βερολίνου και να προχωρήσουν εις γενικότερας συζητήσεις ...*»²²⁹

Ο Αύγουστος του 1948 είναι ευνοϊκός μήνας για την ελληνική κυβέρνηση καθώς επιτυγχάνει ευμενή στρατιωτικά αποτελέσματα στον Γράμμο αλλά αποκαλύπτει και το μεγάλο πρόβλημα που δεν είναι άλλο από την παρουσία και το κύρος του Λαϊκού Κόμματος στο εξωτερικό, προβληματισμό που παρουσιάζει ο ίδιος ο πρωθυπουργός Θ. Σοφούλης σε συνέντευξή του στην ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ : «*Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ ΘΑ ΕΧΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΑΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ.*

²²⁹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1200/31.07.1948

Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΣΟΦΟΥΛΗΣ ΤΟΝΙΖΕΙ ΕΚ ΝΕΟΥ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ... Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

...Ατμόσφαιρα μεταβολής επικρατεί εις τους πολιτικούς κύκλους, εν όψει του αναμενόμενου τερματισμού του αγώνος εις τον Γράμμον. Είναι βέβαιον πως το Λαϊκό Κόμμα θα επιδιώξη ανατροπήν του σημερινού κυβερνητικού σχηματισμού μόλις αι πολεμικάί ανάγκαι το επιτρέψουν.. Οι Φιλελεύθεροι γνωρίζουν ότι οι Λαϊκοί θα ελιχθούν προς την δημιουργίαν προϋποθέσεων που θα καθιστούν δυνατήν τη συγκρότησιν κυβερνήσεως μονοπλεύρου συνθέσεως...Η διπλωματική δε μάχη η οποία πρόκειται να δοθή εν συνεχεία με κύριον μέτωπον τη προσεχή συνέλευση της Ο.Η.Ε. δια την διασφάλισιν επί του διπλωματικού πεδίου των στρατιωτικών κερδών , θεωρήται ότι θα είναι τόσο σοβαράν ώστε η διαχείρισής της να μην επιτρέπεται να αφεθή εις τον Κ. Τσαλδάρην του οποίου το κύρος εις το εξωτερικόν είναι ανύπαρκτον..» Επιπλέον ο Θ. Σοφούλης προβλέπει ότι υπάρχει μια ομάδα 15 περίπου βουλευτών του Λαϊκού Κόμματος οι οποίοι θεωρούν ότι πρέπει να σχηματισθεί κυβέρνηση υπερκομματική που εκ των προτεραιοτήτων της θα έπρεπε να είναι η προετοιμασία της χώρας για εκλογές.²³⁰

Το εσωτερικό πολιτικό πρόβλημα του Λαϊκού Κόμματος είναι έκδηλο καθώς όπως φαίνεται από τις δηλώσεις του πρωθυπουργού και κυβερνητικού εταίρου, υπάρχει θέμα κύρους στο εξωτερικό που οπωσδήποτε τους τελευταίους μήνες με τη δολοφονία του Polk έχει δημιουργήσει δυσμενή κατάσταση στην αμερικανική κοινή γνώμη και τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις όπως δήλωσε και ο *W.J.Donovan*. Δεν είναι μόνο οι καταγγελίες για διαφθορά που συνεχίζουν ακόμα και μετά τον θάνατο του *George Polk* αλλά και η γενικότερη αίσθηση στην Ελλάδα, ακόμα και εντός των βουλευτών του Λαϊκού Κόμματος ότι χρειάζεται αλλαγή.

Πρακτικά το Λαϊκό Κόμμα χρειαζόταν μερικές νίκες. Κινήσεις σημαντικές που θα ανέτρεπαν τη κατάσταση. Η νίκη στο Γράμμο ήταν ένα σημαντικό βήμα αν και ο Δ.Σ.Ε είχε ελιχθεί προς το Βίτσι και διατηρούσε το αξιόμαχο. Τίποτε δεν είχε τελειώσει ακόμα και ο Κ. Τσαλδάρης χρειαζόταν και μια συμφωνία στο θέμα της Αμερικανικής Βοήθειας.

Σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε την 09/08/1948 ανάμεσα σε θεσμικούς παράγοντες της αμερικανικής αποστολής και των υπουργών εξωτερικών και οικονομικών, η ελληνική αντιπροσωπεία απαρτιζόμενοι από τους Κ. Τσαλδάρη, κ. Χέλμη, κ. Παπανδρέου, κο Μαρκεζίνη, κο Ζέρβα, κ. Κανελλόπουλο εξέθεσαν τη θέση τους για περαιτέρω διεύρυνση του οικονομικού πακέτου και δεσμεύτηκαν για την εναργέστερη χρησιμοποίησή του. Αποφάσεις δεν ελήφθησαν

²³⁰ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ : 1208/10.08.1948

αλλά αποφασίστηκε νέα συνάντηση που η ελληνική κυβέρνηση θα είχε ένα ακόμα θετικό στοιχείο να παραβάλει.

Την 14/08/1948 συνελήφθη ο Γρ. Στακτόπουλος ως ύποπτος για την υπόθεση της δολοφονίας του *G. Polk* και την 18/10/1948 οι εφημερίδες είχαν δημοσιεύσει την πρώτη ομολογία και όλες τις λεπτομέρειες της υπόθεσης που ικανοποίησαν την αμερικανική πλευρά επισφραγίζοντας την περαιτέρω συνεργασία της Ελλάδος με τις Η.Π.Α.

Η νίκη του Ε.Σ. στον Γράμμο, η αμερικανική οικονομική βοήθεια που θα συνεχίζονταν απρόσκοπτα αλλά και η ρήξη στις διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Τίτο και Στάλιν διαμόρφωσαν τις συνθήκες για τη τελική νίκη επί του Δ.Σ.Ε. Παρ'όλα αυτά, ο δρόμος προς τη τελική επικράτηση επί του Δ.Σ.Ε ήταν δύσκολος για την ελληνική κυβέρνηση η οποία έπεσε σε πολιτική περιδίνηση.

Η νέα κυβέρνηση που προέκυψε την 20/11/1948 με τη πολιτική συνεργασία εκ νέου του Θ. Σοφούλη και του Κ. Τσαλδάρη δεν έλυσε το πρόβλημα της πολιτικής σταθερότητας στην Ελλάδα που επεδίωκαν οι Αμερικανοί. Αυτό εκφράστηκε την ίδια ημέρα με την επίσημη ανακοίνωση της Πρεσβείας των Η.Π.Α. «ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΕΥΝΟΟΥΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΝ ΘΑ ΦΕΡΗ ΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Εκπρόσωπος της αμερικανικής πρεσβείας edήλωσε χθές το εξής: Εκείνο το οποίο ευνοούν οι Αμερικανοί είναι μια αποτελεσματική και δραστική κυβέρνηση η οποία θα αντιμετωπίση τας πραγματικότητες της παρούσης καταστάσεως. Το πρόβλημα τούτο είναι ελληνικό πρόβλημα και πρέπει να λυθι από Έλληνες..».²³¹

Η νέα κυβέρνηση δεν άντεξε και ανασχηματίστηκε τον Ιανουάριο του 1949, στη συνέχεια τον Απρίλιο του 1949 λόγω του σκανδάλου συναλλάγματος που ενέπλεξε και τον Σπ. Μαркеζίνη και στη συνέχεια σχηματίστηκε η Κυβέρνηση Αλέξανδρου Διομήδη (Ιούνιος 1949- Ιανουάριος 1950) η οποία έληξε μεν τον πόλεμο με ήττα του Δ.Σ.Ε αλλά ταλανίστηκε και αυτή από οικονομικά σκάνδαλα όπως θα δούμε παρακάτω.

Η δίκη του Γρ. Στακτόπουλου και η καταδίκη του τον Απρίλιο του 1949 έβγαλε από την μέση ένα διπλωματικό αγκάθι που ταλάνιζε τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Υπήρξε ένοχος και μάλιστα από την κομμουνιστική παράταξη που εκπλήρωνε με επιθυμητό τρόπο το αφήγημα του Προέδρου των Η.Π.Α. *Harry Truman* (ο οποίος κέρδισε τις εκλογές) περί της προστασίας της «ελεύθερης Ελλάδας» και του ελεύθερου κόσμου από τα «νύχια» του Κομμουνισμού και της Ε.Σ.Σ.Δ.

²³¹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1297/21.11.1948

Τι απέγινε όμως όσον αφορά τις ανησυχίες που εκφράζονταν , όχι μόνο από τον George Polk αλλά και μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης στις Η.Π.Α σχετικά με την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα; Μήπως οι Αμερικανοί είχαν συμμαχήσει με ένα διεφθαρμένο πολιτικό καθεστώς, χειρότερο από αυτό που περιέγραφε η Έκθεση Porter; Μήπως γενικά η πολιτική παροχών οικονομικών πακέτων στην Ελλάδα ήταν λάθος στρατηγική και θα στοίχιζε μακροπρόθεσμα στις Η.Π.Α. ;

Κεφάλαιο 6^ο : Τι συνέβη μετά τη λήξη του Εμφυλίου Πολέμου

6.1. Οι καταγγελίες για διαφθορά στη κυβέρνηση

Ο *George Polk* , κατήγγειλε την διαφθορά στο Λαϊκό Κόμμα της Ελλάδος και αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίον τον δολοφόνησαν. Αυτή ήταν μια βασική θέση, όχι μόνο αριστερών αλλά και μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης στις Η.Π.Α. μιας και ήδη ο *Porter* από το 1947 είχε αναλύσει την πολιτικο-οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα και είχε μιλήσει για την επιχειρηματική ελίτ που διαπλεκόταν με πολιτικούς και πλούτιζαν εις βάρος του ελληνικού λαού, κάνοντάς τον εύκολη λεία στη «κομμουνιστική προπαγάνδα»

Όπως διαπιστώσαμε στη παρούσα εργασία, από το 1946, προμήθειες βασικών προϊόντων, πρώτων υλών και μηχανημάτων, γίνονταν μέσω γνωστών και φίλων του Λαϊκού Κόμματος οι οποίοι νέμονταν όλες τις οικονομικές δραστηριότητες όπως είδαμε στις σχετικές επιστολές που παρατέθηκαν. Τα διαθέσιμα φορτηγά πλοία *Liberty* που είχαν διασωθεί από τον Β. Π.Π. επίσης είχαν δοθεί με ευνοϊκούς όρους στην ελληνική κυβέρνηση που τα διέθετε κατά βούληση όπως επίσης διαπιστώσαμε από το αρχειακό υλικό που έχει παρατεθεί.

Σε μια εποχή που η χώρα είχε κηρυχθεί σε κατάσταση έκτακτου ανάγκης λόγω του κομμουνιστικού κινδύνου και του εμφυλίου πολέμου, η δικαιοσύνη λειτουργούσε υπό το καθεστώς της έκτακτης ανάγκης η οποία κάθε άλλο παρά προσωρινή ήταν. Ως εκ τούτου, το Ελεγκτικό Συνέδριο, το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο για να εποπτεύει τις δημοσιονομικές και οικονομικές πράξεις, αποφάσεις και δαπάνες, δεν ασκούσε πλήρως τις αρμοδιότητές του στο όνομα πάντα της «έκτακτης ανάγκης» και της «εμπόλεμης κατάστασης».

Στις Η.Π.Α. ήδη είχε ξεσπάσει από τα τέλη του 1947 το σκάνδαλο του σιταριού ύστερα από καταγγελίες του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος που άγγιζε και την Ελλάδα μιας και είχε διαπιστωθεί οικονομική διαφθορά από ανώτατα στελέχη των Η.Π.Α. όσον αφορά τη προμήθεια σιταριού στις χώρες που είχαν πληγεί από τον Β' Π.Π.

Η διαφθορά όμως στο πολιτικό σύστημα, συνεχιζόταν. Τον Αύγουστο του 1948 και ενώ η ελληνική κυβέρνηση όπως είδαμε επιζητούσε την περαιτέρω οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α., ένα ακόμα σκάνδαλο ξέσπασε προ των αμερικανικών εκλογών σχετικά με το φορτηγά πλοία *Liberty*. Ο D. Griswold μάλιστα επρόκειτο να πολιτευτεί στις επερχόμενες εκλογές με τους Ρεπουμπλικάνους επιδιώκοντας την αναβάθμισή του από επικεφαλής της *A.M.A.G* σε Υπουργό στην επόμενη Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο «Ο Κ. ΓΡΙΣΓΟΥΟΛΝΤ ΔΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΙΝ ΤΟΥ ΛΙΜΠΕΡΤΥ ΕΠΕΛΙΩΞΕ ΝΑ ΤΗΝ ΜΑΤΑΙΩΣΗ... Ο κος Άλεν αναφέρει ότι ο κ. Γρισγουολντ

μετά πολλές προσπάθειες και δια του συνδυασμού σκληρότητας και θωπείας κατόρθωσε να επιβάλει κάποιες διοικητικές μεταρρυθμίσεις εις το ρουσφετολογικόν και ανίκανον ελληνικόν κράτος ...ο κ. Γρισγουλοντ επέτυχε να ματαιώση τη σκανδαλώδη προμήθεια εκατό πλοίων Λίμπερτυ προς ολίγους Έλληνες εφοπλιστάς υπό ευνοϊκότατους όρους. Ο κ. Άλεν τονίζει ότι σύμφωνα με ναυτικούς εμπειρογνώμονας έκαστον Λίμπερτυ αφήνει κέρδος χιλίων δολλαρίων ημερησίως εις τον ιδιοκτήτην του, ενώ το ελληνικό κράτος λαμβάνει συνολικώς μόλις 1.500 δολάρια κατ' έτος ως φόρους επί του ως άνω ποσού».²³²

Η είδηση αυτή είναι ενδεικτική καθώς ο επικεφαλής της Α.Μ.Α.Γ. ο οποίος επέλεξε να πολιτευτεί με τους Ρεπουμπλικάνους, έχει στα χέρια του μια σύμβαση σκανδαλώδη που ωφελεί τους εφοπλιστές και βλάπτει το ελληνικό δημόσιο που ο ίδιος προσπαθεί να αναστηλώσει με αμερικανικά κεφάλαια.

Μέσα στο 1949 και ενώ ακόμα ο εμφύλιος μαίνεται μόλις τρείς μήνες από την ορκωμοσία της τελευταίας Κυβέρνησης, ξεσπά οικονομικό σκάνδαλο (λαθρεμπόριο συναλλάγματος) στο οποίο φέρεται να είναι αναμειγμένος ο Σπ. Μαρκεζίνης σύμφωνα με τα δημοσιεύματα της εποχής : «ΣΑΛΟΣ.. από δύο εβδομάδων ο τόπος ούτος κυριαρχείται από μian ολοέναν αύξουσαν αναταραχήν..Ένας πολιτικός αρχηγός νέος ο ίδιος και ηγούμενος νέου κόμματος (ο κ. Σπ. Μαρκεζίνης) κατηγορήθη από βουλευτάς ως συνδεόμενος κατά τina τρόπο ανεξακρίβωτον προς το σκάνδαλο διότι το όνομά του αναφέρεται εις το ατομικόν σημειωματάριον αποδεδειγμένου στελέχους της λαθρεμπορικής σπείρας... ».²³³

Στο σκάνδαλο αυτό η Κυβέρνηση παραιτήθηκε προκειμένου να αποπέμψει τον Σπ. Μαρκεζίνη ο οποίος αρνούνταν να παραιτηθεί και τελικά δημιουργήθηκε κυβέρνηση συνεργασίας με το Λαϊκό Κόμμα, το Κόμμα των Φιλελευθέρων και του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος. Ο Σπ. Μαρκεζίνης για το σκάνδαλο αυτό απαλλάχθηκε εν τέλει με βούλευμα.

Το παραπάνω περιστατικό δεν ήταν όμως η μοναδική περίπτωση διαφθοράς που προέκυψε εν έτει 1949. Τον Αύγουστο του 1949 και ενώ η κοινή γνώμη και ο τύπος είχε στραφεί στις τελικές στρατιωτικές επιχειρήσεις στο Βίτσι και την τελική ήττα του Δ.Σ.Ε., ένα ακόμα σκάνδαλο ξεκινούσε «αθόρυβα» και επρόκειτο αργότερα να ξεσπάσει σε μεγάλων διαστάσεων σκάνδαλο εκθέτοντας εκ νέου το Λαϊκό Κόμμα.

Ο Παναγιώτης (Πάνος) Χατζηπάνος ήταν βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος και από το 1946 χρημάτισε Υπουργός σε τρία διαφορετικά χαρτοφυλάκια. Συγκεκριμένα ήταν Υπουργός

²³² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ : 1216/19.08.1948

²³³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1404/31.03.1949

Δικαιοσύνης (1946-1947), Υπουργός Πολιτικού Συντονισμού & Εσωτερικών (1947-1949) και τέλος Υπουργός Μεταφορών (1949-1950).

Τη περίοδο που διατελούσε Υπουργός Μεταφορών, με συγκεκριμένες Υπουργικές Αποφάσεις που υπέγραψε κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο 1949 ανέθεσε τις μεταφορές υγρών καυσίμων ανά την Ελλάδα, σε διαφορετικούς εργολάβους από εκείνους που είχαν συμμετάσχει σε δημόσιο διαγωνισμό και είχαν μειοδοτήσει. Ο Π. Χατζηπάνος αποπέμφθηκε από την Κυβέρνηση μέχρι να δικαστεί από ειδικό δικαστήριο αλλά η δημοσιότητα που έλαβε το σκάνδαλο έπληξε το Λαϊκό Κόμμα.

Το σκάνδαλο αυτό των υγρών καυσίμων όπως ονομάστηκε , οδήγησε τους εμπλεκόμενους στις αίθουσες των δικαστηρίων και τον Υπουργό Π. Χατζηπάνο σε ειδικό δικαστήριο το οποίο τον έκρινε ένοχο για το αδίκημα της απιστίας κατά του δημοσίου ενώ κρίθηκε ένοχη για ηθική αυτουργία η κα. Όλγα Κυριαζοπούλου και ο Βασίλειος Σκόπας για συνέργεια. Χαρακτηριστικοί είναι οι τίτλοι της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ : «..*Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ. Ο κ. ΠΑΝ. ΧΑΤΖΗΠΑΝΟΣ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΔΙ' ΑΠΙΣΤΙΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ..ΩΣ ΗΘΙΚΟΣ ΑΥΤΟΥΡΓΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΤΗΚΕ Η ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΩΣ ΣΥΝΕΡΓΟΣ Ο ΒΑΣ. ΣΚΟΠΑΣ..*»²³⁴

Ένας κλειστός φάκελος, σύμφωνα με το βιβλίο της *Kati Marton* (The Polk Conspiracy), εμπεριείχε πληροφορίες σχετικά με ενδεχόμενο έμβασμα 25.000,00 \$ στο όνομα του Κ. Τσαλδάρη ενδεχομένως να ήταν καταλύτης εξελίξεων στην Υπόθεση *Polk*. Το αρχείο του *George Polk* στο γραφείο του στην Αθήνα εξαφανίστηκε με κατηγορίες εκατέρωθεν ως προς την ευθύνη.

Η ιστορία του εμβάσματος αυτού, πέραν του βιβλίου της *Kati Marton*, δεν εξακριβώθηκε, δεν ευρέθη κάποιο αντίγραφο ούτε αναδύθηκε ποτέ σε δημόσιο διάλογο. Παρέμεινε μια ακόμα θεωρία, μια ακόμα προφορική μαρτυρία στην πολυδιάστατη και σύνθετη αυτή υπόθεση της πολιτικής δολοφονίας του *George Polk*.

Ένας ακόμα κλειστός ανώνυμος φάκελος που περιείχε πληροφορίες σκανδάλων για το Λαϊκό Κόμμα και επιφανή στελέχη του, αυτή τη φορά δεν χάθηκε στο δρόμο αλλά έφτασε στα γραφεία των αρμοδίων εισαγγελικών και διοικητικών αρχών ξεσπώντας ένα ακόμα σκάνδαλο που έμελλε να κατακερματίσει το Λαϊκό Κόμμα.

²³⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1967/16.02.1951

Το νέο οικονομικό σκάνδαλο διαφθοράς αφορούσε υπεξαίρεση στον Οργανισμό Λιμένος Πειραιά (Ο.Λ.Π) που άγγιζε το ιλιγγιώδες για την εποχή ποσό των 7,5 δισεκατομμυρίων δραχμών το οποίο όπως θα δούμε απετέλεσε και τη θρυαλλίδα πολιτικών εξελίξεων.

Αναλυτικά ο τύπος αναφέρει : «.7 ½ ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΙΣ ΑΝΕΚΑΛΗΦΘΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΛΠ... ο συλληφθείς δράστης ήτο παράγων του Λαϊκού Κόμματος ... Η υπόθεση καταγγέλθη προ ημερών δι' ανωνύμου επιστολής εις τον Πρόεδρον του Ο.Λ.Π κ. Μπουζάνην όστις διέταξεν αμέσως την διενέργειαν διοικητικών ανακρίσεων ..Εκ παραλλήλου επελήφθη ανακρίσεων και ο διοικητής της Αστυνομίας Λιμένος Πειραιώς αστυνομικός υποδιευθυντής κ. Θ. Δέδες...όστις εξέτασεν χθές καθ'όλην την ημέραν τον Δενδρινέλην ..ούτος ωμολόγησεν την ενοχήν του.... Ο Δενδρινέλης ο οποίος ήτο κομματικός παράγων του Λαϊκού Κόμματος εις τον Πειραιάν υπηρέτησεν επί τι διάστημα εις το ιδιαίτερον Γραφείον του κ. Τσαλδάρη. Σήμερον ο Δενδρινέλης θα αποσταλή εις την Εισαγγελίαν δια να παραπεμφή όλη η υπόθεση εις τακτικόν ανακριτήν. ».²³⁵

Η εμπλοκή του συνεργάτη του Κ. Τσαλδάρη στην υπόθεση της υπεξαίρεσης ήταν άμεση καθώς ο ίδιος φερόταν από το 1946 να πλαστογραφεί αποδείξεις κομιστικών δικαιωμάτων για γαιάνθρακες προκειμένου να καρπώνεται έσοδα του δημοσίου καθώς ο Ο.Λ.Π φαινόταν να διακινεί μικρότερες ποσότητες από τις πραγματικές. Το μέγεθος της κατάχρησης από τον πρώην κερδοφόρο Οργανισμό ήταν τέτοιο που προς τον τέλος του 1949 βρέθηκε προ ταμειακών δυσχεριών και αναγκάστηκε να λάβει δάνειο 10 δισεκατομμυρίων δραχμών από την Τράπεζα Ελλάδος προκειμένου να ανταποκριθεί στις χρηματικές του υποχρεώσεις ενώ τον Απρίλιο του 1950 αιτήθηκε επιπλέον κρατική επιχορήγηση για να καταβάλλει δώρο του Πάσχα.²³⁶

Το βάθος του οικονομικού σκανδάλου της υπεξαίρεσης διευρύνθηκε περαιτέρω καθώς οι μέρες περνούσαν και οι λεπτομέρειες της υπόθεσης δημοσιεύονταν στις εφημερίδες. Δημοσιεύτηκε το πλήρες κείμενο της από 17/07/1948 Αποφάσεως κ. Τσαλδάρη για την απόσπαση στο ιδιαίτερο γραφείο του, ενώ ταυτόχρονα είχε διορισθεί από τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Μαυρομιχάλη στη θέση του Συμβούλου του Δήμου Αθηναίων παρά τις αντίθετες γνωματεύσεις της υπηρεσίας του Ο.Λ.Π ότι το αξίωμα του δημοτικού συμβούλου δεν συμβιβάζεται με την υπαλληλική του ιδιότητα.

Στις εφημερίδες επίσης γνωστοποιήθηκε και η μεγάλη περιουσία του Δενδρινέλη ο οποίος κατείχε ακίνητες εκτάσεις (Ψυχικό), ήταν ιδιοκτήτης δύο λεωφορείων, ενός ιστιοφόρου ενώ με τα κατασχεθέντα χρήματα φέρεται να χρηματοδοτούσε εθνικιστικές οργανώσεις και ιδιωτικές

²³⁵ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1858/10.10.1950

²³⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1859/11.10.1950

επιχειρήσεις ενώ φέρεται επίσης να κατηύθυνε μαζί με τον πρώην ιδιαίτερο του Αρχηγού του Λαϊκού Κόμματος, τον κ. Κουρουκλή την οργάνωση «Λαϊκός Συναγερμός» που στεγαζόταν επί της οδού Νίκης 10. Συνολικά πέραν του Δενδρινέλη, συνελήφθησαν δέκα ανώτατα στελέχη του Ο.Λ.Π.²³⁷

Σύντομα το σκάνδαλο αρχίζει να αγγίζει και το ίδιο το Λαϊκό Κόμμα καθώς ο πρόεδρος των Φιλελευθέρων Σ. Βενιζέλος αναδεικνύει το θέμα του δανείου των 400 εκατομμυρίων δραχμών που έλαβε ο διευθυντής της εφημερίδος ΚΑΙΡΟΙ, επίσημο όργανο του Λαϊκού Κόμματος, ο οποίος ήταν ο Αθανάσιος Τσαλδάρης, υιός του Κ. Τσαλδάρη. Συγκεκριμένα το δάνειο αυτό ήταν μέσω ενός μεσάζοντα και αφορούσε τα υπεξααιρεμένα χρήματα του Δενδρινέλη. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων έθεσε θέμα κατάσχεσης των υπολοίπων 175 εκατομμυρίων που βρίσκονταν εις χείρας του Αθανασίου Τσαλδάρη. Επίσης είχε δημιουργηθεί πρόβλημα με τη συμμετοχή στο Λαϊκό Κόμμα του βουλευτή κ. Γεννηματά ο οποίος ήταν πρόεδρος του Ο.Λ.Π την επίμαχη περίοδο που πραγματοποιούνταν η υπεξαίρεση.²³⁸

Η πολιτική κρίση που ξέσπασε ήταν έκδηλη όπως καταγράφεται από τον ημερήσιο τύπο «*ΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΛΑΙ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ .. Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ ΝΑ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΗΝ ΚΡΙΣΙΝ ... Αντιμετωπίζεται ήδη η απομάκρυνσις του κ. Τσαλδάρη .. ΖΩΗΡΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΚΩΝ ΒΑΣΙΚΗ ΕΠΙΔΙΩΞΙΣ Η ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ...*»²³⁹

Για την υπόθεση της υπεξαίρεσης Δενδρινέλη, κατέθεσε και ο Αθανάσιος Τσαλδάρης, επιχειρώντας να απομακρύνει το ενδεχόμενο οιασδήποτε ενοχής του σχετικά με το δάνειο των 400 εκατομμυρίων δραχμών που έλαβε από τον κ. Αναστασόπουλο, συγγενή του κου Δενδρινέλη ο οποίος ήδη είχε ομολογήσει ότι τα λεφτά ήταν του καταχραστή Δενδρινέλη. Αίσθηση δε προκάλεσε το οικονομικό πόρισμα που καθόρισε ότι ο κ. Δενδρινέλης είχε καταχραστεί το 99,50% των εισπράξεων του Ο.Λ.Π.²⁴⁰

Ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών Πειραιά κάνοντας χρήση των διατάξεων του Α.Ν. 1092/1938 εξέδωσε απαγόρευση στις εφημερίδες για την δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με το σκάνδαλο υπεξαίρεσης του Ο.Λ.Π, την ίδια στιγμή που έχει ξεσπάσει πολιτική κρίση καθώς ο

²³⁷ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1861/13.10.1950

²³⁸ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1870/24.10.1950

²³⁹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1871/25.10.1950)

²⁴⁰ (Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ : 1873/27.10.1950

Πλαστήρας και ο Τσουδερός ζητούν εκλογές ενώ ο Σ. Βενιζέλος βρίσκεται προ διλλήματος για τη συνεργασία του με το Λαϊκό Κόμμα μιας και ο Κ. Τσαλδάρης αρνείται να παραιτηθεί.²⁴¹

Εν μέσω πολιτικής κρίσης στην Ελλάδα η οποία προκλήθηκε από την γνωστοποίηση του Σκανδάλου Ο.Λ.Π, για πρώτη φορά έκανε δημόσια εμφάνιση ο νέος Αμερικάνος Πρέσβης στην Ελλάδα, ο *John Peurifoy* δηλώνοντας «*ΔΕΝ ΕΠΙΕΜΒΑΙΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ...Εις το πολιτικόν επίπεδον είπε ότι δεν υπάρχει αμερικανική επέμβασις, αλλά απλώς συνεργασία της αποστολής μετά των Ελλήνων αρμοδίων πάσης κατηγορίας για την επίτευξιν των πολυσχιδών σκοπών της .*» Στον οικονομικό τομέα τόνισε ότι η Ελλάδα θα έπρεπε εντός 20 μηνών να είναι έτοιμη και όσο πιο αυτάρκης γίνεται διότι η οικονομική βοήθεια θα σταματούσε.²⁴²

Ο Ψυχρός Πόλεμος είχε διευρυνθεί στην Άπω Ανατολή με τις πολεμικές συγκρούσεις στην Κορέα και ο Αμερικάνος Πρέσβης επεσήμανε, εν μέσω οικονομικού σκανδάλου και πολιτικής κρίσης ότι ο καιρός μετρούσε αντίστροφα για την Ελλάδα όσον αφορά την ανόρθωσή της, τη στιγμή που από το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας, είχεκλαπεί το 99,50 % των εσόδων του από παράγοντες και στελέχη του Λαϊκού Κόμματος.

Οι κλυδωνισμοί από το σκάνδαλο ήταν τόσο ισχυροί που εν τέλει το Λαϊκό Κόμμα, η φιλοβασιλική παράταξη η οποία ουσιαστικά κυβέρνησε από την επιστροφή του Βασιλιά τον Σεπτέμβριο του 1946 έως τη λήξη του Εμφυλίου αλλά και αργότερα ως μόνιμος κυβερνητικός εταίρος, επρόκειτο να διασπαστεί.

6.2. Η διάλυση του Λαϊκού Κόμματος

Η άρνηση του Κ. Τσαλδάρη να παραιτηθεί υπό το βάρος του σκανδάλου του Ο.Λ.Π και της άμεσης εμπλοκής του διευθυντή του ιδιαίτερου γραφείου του αλλά και του υιού του Αθανάσιου Τσαλδάρη, οδήγησαν την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα σε αδιέξοδο. Ο Σ. Βενιζέλος υπέβαλλε τη παραίτησή του στον Βασιλιά και εν τέλει έλαβε νέα εντολή και σχημάτισε κυβέρνηση με τη συμμετοχή των Φιλελευθέρων και του Δημοκρατικού Σοσιαλιστικού Κόμματος ενώ χρειάστηκε και η συμβολή του Κόμματος του Πλαστήρα (Ε.Π.Ε.Κ) προκειμένου να μείνει στην εξουσία η Κυβέρνηση για περίπου ένα χρόνο.

Το Λαϊκό Κόμμα έμελλε να περάσει την δική του κρίση εξαιτίας του Σκανδάλου του Ο.Λ.Π καθώς οδηγήθηκε σε εσωκομματική διάσπαση. Την 16/11/1950 υπό την ηγεσία του Σ.

²⁴¹ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ : 1876/31.10.1950

²⁴² Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1878/02.11.1950

Στεφανόπουλου κατέθεσαν δήλωση ανεξαρτησίας 25 συνολικά βουλευτές του Λαϊκού Κόμματος. Συγκεκριμένα οι βουλευτές που ανεξαρτητοποιήθηκαν ήταν οι: Σ. Στεφανόπουλος, Κ. Καραμανλής, Α. Αντωνόπουλος, Α. Καραθόδωρος, Α. Παπαθανάσης, Γ. Ράλλης, Α. Πρωτοπαπαδάκης, Β. Παπαρρηγόπουλος, Ε. Αλιμπραντής, Β. Μητσόπουλος, Α. Πέγιος, Γ. Πλατής, Κ. Παπαδόπουλος, Α. Ταλλιαδούρος, Β. Βασιλικός, Σ. Παπάζης, Α. Καλαντζάκος, Α. Δερδεμέζης, Χ. Καραπιπέρης, Λ. Ευταξίας, Γ. Βογιαντζής, Β. Στεφανόπουλος, Ι. Κυρώζης, Γ. Παπαδόπετρος, Κ. Κορκολής. Οι βουλευτές αυτοί εκπροσωπούσαν δύο διαφορετικές τάσεις στο Λαϊκό Κόμμα που τελικά δεν επικράτησαν. Ο Σ. Στεφανόπουλος εκπροσωπούσε τη πρώτη τάση που ήθελε ανατροπή του Κ. Τσαλδάρη και η άλλη τάση υπό τον Κ. Καραμανλή που επεδίωκε στην αντικατάσταση του Κ. Τσαλδάρη από μια τριμελή διοικούσα επιτροπή.

Ο Κ. Τσαλδάρης εξέφρασε την ικανοποίησή του για την αποχώρηση των βουλευτών από την παράταξη θεωρώντας ότι ήταν βήμα προς την εξυγίανση του κόμματος ενώ δήλωσε ότι δεν πρόκειται να συνεχίσει να τους προσκαλεί στις εργασίες των οργάνων της παράταξης.

Ο αριθμός των βουλευτών που αποχώρησαν με τον Σ. Στεφανόπουλος ήταν κρίσιμος καθώς οι παρατάξεις άρχισαν να συνομιλούν μαζί τους για το ενδεχόμενο πολιτικής συνεργασίας προκειμένου να αποφευχθούν οι εκλογές ενώ παρουσιάζεται και ο Κ. Τσαλδάρης να αντιτίθεται στο κλείσιμο της Βουλής προφανώς για να μην καταγραφούν και περαιτέρω εκλογικές απώλειες στην πολιτική δύναμη του Λαϊκού Κόμματος.²⁴³

Οι αποχωρήσαντες βουλευτές του Σ. Στεφανόπουλου, τον Ιανουάριο του 1951, συγκρότησαν μαζί με τους βουλευτές του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος του Π. Κανελλόπουλου ένα νέο πολιτικό φορέα με την επωνυμία Λαϊκό Ενωτικό Κόμμα. Ο σχηματισμός αυτός ήταν βραχύβιος και ενσωματώθηκε στον Ελληνικό Συναγερμό, το δεξιό συντηρητικό κόμμα που ίδρυσε το 1951 ο Στρατάρχης Αλ. Παπάγος.

Στον Ελληνικό Συναγερμό ενσωματώθηκαν και άλλοι πολιτικοί φορείς όπως το Κόμμα του Μαρκεζίνη ενώ μεγάλος αριθμός ψηφοφόρων του Λαϊκού Κόμματος αποφάσισαν να το εγκαταλείψουν και να επιλέξουν στο πρόσωπο του Αλ. Παπάγου τον νέο πολιτικό ηγέτη.

Το Λαϊκό Κόμμα δεν ξανακέρδισε εκλογές, πέρασε στη λήθη και δεν ξανασυμμετείχε σε εκλογές μετά το 1961. Τα σκάνδαλα των στελεχών του Λαϊκού Κόμματος, δεν ξεχάστηκαν και σίγουρα έπληξαν το κύρος της πολιτικής ζωής στην Ελλάδα εκείνη την εποχή, γεγονός που εξηγεί πόσο σύντομα οι ψηφοφόροι άλλαξαν σελίδα.

²⁴³ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ : 1894/21.11.1950

6.3. Η οικονομική κρίση στις Η.Π.Α

Συστηματικά στην ιστορική βιβλιογραφία, το Σχέδιο Μάρσαλ, αναλύεται και σχολιάζεται ως ένα «εξάρτημα» γεωπολιτικής ισχύος των Η.Π.Α το οποίο ουσιαστικά αναλάμβανε να εγκλωβίσει τις χώρες που ζητούσαν βοήθεια μετά τον Β΄ Π.Π , στη δυτική σφαίρα επιρροής, αποκλείοντας κάθε περαιτέρω παρέμβαση της Ε.Σ.Σ.Δ.

Πράγματι, σε ένα μεγάλο βαθμό το Σχέδιο Μάρσαλ αυτό ήταν. Οικονομική, υλικοτεχνική και στρατιωτική αρωγή σε αντάλλαγμα πολιτικού ελέγχου και ενσωμάτωσης στη αντικομμουνιστική παράταξη της χώρας που αιτείτο τη βοήθεια. Δεν ήταν όμως μόνο αυτό.

Οι εκτεταμένες καταστροφές σε υποδομές, παραγωγικές μονάδες και ανθρώπινο δυναμικό στις χώρες που ενεπλάκησαν στον Β΄Π.Π ήταν πραγματικά πρωτόγνωρες και απαιτούσαν μεγάλα χρηματικά κεφάλαια για την αποκατάστασή τους.

Οι Η.Π.Α βρέθηκαν αντιμέτωπες με το μεγάλο αυτό ανθρωπιστικό μα και συνάμα γεωπολιτικό πρόβλημα καθώς ο κομμουνισμός ήταν μια πολιτική ιδεολογία που ήταν πολύ ελκτική σε ανθρώπους που ζούσαν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικών ανισοτήτων. Από την άλλη, η Μ. Βρετανία που βρισκόταν στη πλευρά των νικητών, αποτελούσε μια Αυτοκρατορία σε αποδρομή καθώς είχε εξαντλήσει όλες τις οικονομικές της δυνάμεις στο πολύχρονο πόλεμο εναντίον της Γερμανίας και των συμμάχων της ενώ αντιμετώπιζε και απελευθερωτικά κινήματα σε όλη την έκταση της επικράτειάς της.

Η διάθεση οικονομικών κεφαλαίων από τις Η.Π.Α. ήταν η μοναδική ενδεδειγμένη λύση καθώς αν υιοθετούσε εκ νέου ένα δόγμα απομονωτισμού όπως τον Α΄ Π.Π. η Ε.Σ.Σ.Δ θα κάλυπτε το κενό που δημιουργούνταν και στην Ευρώπη αυτό ήδη είχε ξεκινήσει, ειδικά στο χώρο των Βαλκανίων.

Διάθεση αμερικανικών οικονομικών κεφαλαίων και μάλιστα άμεση διάθεση χρηματικών ποσών και όχι πιστώσεων εκτός Η.Π.Α. σύμφωνα με τους οικονομικούς κανόνες της εποχής, σήμαινε ότι αυτά τα κεφάλαια θα έλειπαν από τους ίδιους του Αμερικανούς και την αμερικανική οικονομία .

Στο σημείο αυτό πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι στην κοινή γνώμη των Η.Π.Α, οι βαθιές συνέπειες της κρίσης του 1929 και της Μεγάλης Ύφεσης ήταν ακόμα βαθιά χαραγμένες στη μνήμη των ανθρώπων και δεν είχαν ξεχαστεί. Χάρη σε νομοθετικές παρεμβάσεις του *Franklin D. Roosevelt*, που αργότερα έμειναν στην ιστορία ως Νέα Συμφωνία (*New Deal*) και αφορούσαν την κρατική ρύθμιση της βιομηχανίας , της αγροτικής ανάπτυξης, του κοινωνικού κράτους, του

ρόλου των τραπεζών και των εργασιακών σχέσεων, οι Η.Π.Α. ανταπεξήλθαν της κρίσης αλλά οι μνήμες ήταν νωπές.

Το ενδεχόμενο μιας νέας οικονομικής κρίσης ήταν ορατό στο μεταπολεμικό κόσμο καθώς οι επιπτώσεις του Β΄ Π.Π ήταν τεράστιες και η οικονομία των Η.Π.Α. επρόκειτο να δεχτεί πιέσεις με την υλοποίηση του Δόγματος Τρούμαν. Αυτό ήταν ανοικτό θέμα συζήτησης στις Η.Π.Α ειδικά ενόψει των προεδρικών εκλογών του Νοεμβρίου 1948. Ήταν επίσης και ανοικτό θέμα κριτικής ως προς το αν η οικονομική βοήθεια κατευθύνεται εκεί που πρέπει ή απλώς πλουτίζουν κάποιοι επιτήδριοι όπως είχε επισημάνει και ο *George Polk*. Εξάλλου ήδη στις Η.Π.Α. στο τέλος του 1947 είχε ξεσπάσει το σκάνδαλο του σίτου στο οποίο όπως αναφέραμε εμπλέκονταν ανώτατοι Αμερικάνοι κρατικοί αξιωματούχοι και άγγιζε χώρες που εισήγαγαν σιτηρά από την Αμερική όπως οι Η.Π.Α.

Επιπρόσθετα όπως είδαμε και σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας, ο «ισχυρός» με τον οποίο διαπραγματεύονταν ο Κ. Τσαλδάρης και το επίσημο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος για το ύψος και τη διάθεση της βοήθειας, ήταν ένας ανώτατος κρατικός αξιωματούχος στις Η.Π.Α. γεγονός που καταδεικνύει ότι στο δύσκολο έργο της ανοικοδόμησης της Ελλάδος, κάποιοι σε Ελλάδα και Αμερική θα πλούτιζαν εις βάρος του ελληνικού αλλά και του αμερικανικού λαού.

Οι επιπτώσεις στην οικονομία των Η.Π.Α. άρχισαν να φαίνονται από αρχές του 1948 όπως προκύπτει και από ρεπορτάζ στον τύπο. Συγκεκριμένα την 07/01/1948 ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. Η. Truman εξήγγειλε στο Κογκρέσο τη διεύρυνση της βοήθειας στην Ελλάδα και την Τουρκία αλλά και τη λήψη αντιπληθωριστικών μέτρων στις Η.Π.Α που σε συνδυασμό με άλλα μέτρα (π.χ. υποχρεωτική στρατιωτική θητεία) που απαιτούνταν και θα διεύρυναν τις κρατικές δαπάνες θα αύξαναν τη πίεση στην οικονομία. Το σοκ ήταν τεράστιο όπως φαίνεται από το άρθρο :*«ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ Κ. ΤΡΟΥΜΑΝ ΕΖΗΤΗΣΕΝ ΧΘΕΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΡΕΣΣΟΥ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΡΣΑΛ, ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ , ΛΗΨΙΝ ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ... Παγερά σιγή επεκράτησεν εις το Κογκρέσσον κατά τα 45 λεπτά κατά τα οποία ο Πρόεδρος Τρούμαν ανέγνωσε το διάγγελμά του. Είναι η πρώτη φορά εις την ιστορίαν του αμερικανικού κοινοβουλίου καθ ην το καθιερωμένο προεδρικόν διάγγελμα περί της καταστάσεως της συμπολιτείας γίνεται δεκτό με τοιαύτην ψυχρότητα.»*²⁴⁴

Μερίδα του τύπου, όχι απαραίτητα των Ρεπουμπλικάνων άρχισαν τη κριτική ως προς τη κατεύθυνση του Σχεδίου Μάρσαλ, ειδικά σε μια δύσκολη κατάσταση όπως αυτή που

²⁴⁴ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Αριθ. Φύλ: 1025 / 08.01.1948

επικρατούσε εις την Ελλάδα. Δημοσιογράφοι αλλά και πολιτικοί στις Η.Π.Α. έθεταν το ερώτημα μήπως έπρεπε να τελειώνει η εμφύλια σύγκρουση στην Ελλάδα με έναν συμβιβασμό παρά με την ολοκληρωτική καταστροφή του Δ.Σ.Ε που επεδίωκε ο Ε.Σ.. Εξάλλου υπήρχε ακόμα ανοικτό το θέμα της Άπω Ανατολής όπου και εκεί θα χρειαζόνταν οικονομικοί πόροι για να διατηρήσουν οι Η.Π.Α. την κυριαρχία τους.

Τη περίοδο 1948 – 1949, η αμερικανική οικονομία πέρασε μια περίοδο κρίσης μιας και άρχισε να αλλάζει το οικονομικό πλάνο παραγωγής καθώς η βιομηχανία εξήλθε την πολεμική περίοδο. Με την είσοδο των Η.Π.Α. στο πόλεμο, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανέβηκε καθώς οι συμβάσεις της Κυβέρνησης με τις βιομηχανίες επέτρεψαν την αθρόα πρόσληψη εργατικού δυναμικού, ακόμα και ανειδίκευτου το οποίο εκπαιδευόταν με δαπάνες της Κυβέρνησης προκαλώντας ραγδαία αύξηση της παραγωγής, ειδικά της πολεμικής βιομηχανίας.

Η απόσυρση των κρατικών επιχορηγήσεων λόγω της λήξης του πολέμου, οδήγησε σε συρρίκνωση του ρυθμού αύξησης της αμερικανικής οικονομίας καθώς και σε αύξηση του ποσοστού της ανεργίας το 1948.²⁴⁵

Η εμφάνιση του πληθωρισμού έγινε το ορατή το Β' εξάμηνο του 1947 γεγονός που προκάλεσε έντονη συζήτηση στο αμερικανικό Κογκρέσο για τους χειρισμούς που έπρεπε να γίνουν για τον έλεγχο του πληθωρισμού και την κατανομή της ευρωπαϊκής βοήθειας. Οι πρώτες διορθωτικές κινήσεις που προτάθηκαν ήταν η αύξηση της παραγωγικότητας, οι περικοπές μισθολογικών απαιτήσεων των εργαζομένων και η αύξηση της αποταμίευσης με περιορισμό του δανεισμού στις επιχειρήσεις.²⁴⁶

Παρά τις προθέσεις της Κυβέρνησης για περιορισμό του πληθωρισμού, αυτό δεν έγινε δυνατόν εξαιτίας παραγόντων που είχαν να κάνουν και με την εφαρμοζόμενη εξωτερική πολιτική καθώς η οικονομία των Η.Π.Α. πιεζόταν από τη κατάσταση στην Ευρώπη που στήριζε έναν εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα, παρακολουθούσε τις εξελίξεις από ένα κομμουνιστικό πραξικόπημα στην Τσεχοσλοβακία, ενώ ταυτόχρονα επιχειρούσε να ελέγξει τις πολιτικές εξελίξεις στην Ιταλία και να αντιμετωπίσει τον αποκλεισμό του Βερολίνου. Όλα αυτά επηρέασαν δυσμενώς τις αμυντικές δαπάνες και τον πληθωρισμό.²⁴⁷

²⁴⁵ Caplan Benjamin, *The 1948-1949 Recession*, at , *The Policies to Combact Depression*, Nation Bureau of Economic Research, Washington , 1956,σελ: 29

²⁴⁶ Caplan Benjamin, ο.π.σελ: 36

²⁴⁷ Caplan Benjamin, ο.π.σελ: 41

Το 1949 ήταν το δυσκολότερο έτος με το μεγαλύτερο αντίκτυπο στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν των Η.Π.Α ενώ η ανεργία διαρκώς αυξανόταν από τον Οκτώβριο 1948 έως τον Ιούλιο του 1949.

Η κρίση εξισορροπήθηκε με μια σειρά προτάσεων που αφορούσαν τη ρύθμιση των μισθών και των τιμών, τη διευκόλυνση των επενδύσεων από τις επιχειρήσεις και τη περικοπή κρατικών δαπανών και εν τέλει η Κυβέρνηση εφάρμοσε ένα πρόγραμμα διαφορετικό επιλέγοντας μέτρα για την ενίσχυση του εισοδήματος, βελτίωσης των δεικτών ανεργίας αύξηση των κατώτατων μισθών, αγροτικές επιχορηγήσεις.²⁴⁸

Η οικονομική αυτή κρίση, αντιμετωπίστηκε αν και φόβισε την αμερικανική κοινή γνώμη ξυπνώντας μνήμες από τη Μεγάλη Ύφεση. Αυτός ήταν και ο μεγάλος φόβος ανθρώπων όπως ο *George Polk* οι οποίοι είχαν βιώσει τις τραγικές συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης στις Η.Π.Α. Κάπως έτσι μπορεί να ερμηνευτεί και ο συλλογισμός του *George Polk* τον οποίο είχε περιγράψει και ο *Porter* στη περίφημη έκθεσή του. Πως είναι δυνατόν σε συνθήκες κρίσεις και ακραίας φτώχειας, μια ελίτ να πλουτίζει ακραία, ο λαός να υποφέρει και υπάρχει και η πεποίθηση ότι δεν θα επιλέξουν να στρατευτούν με τους κομμουνιστές στο Βουνό.

Μετά το θάνατό του, ο *George Polk* εν μέρει δικαιώθηκε. Αφενός μεν οι Η.Π.Α αντιμετώπισαν μια σύντομη οικονομική κρίση ως απόρροια του Σχεδίου Μάρσαλ και της μη αποδοτικής διάθεσης των αμερικανικών κεφαλαίων στην Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα ειδικότερα, αφετέρου δε, η οικονομική ελίτ που συνέχιζε να πλουτίζει με τη νομή της αμερικανικής βοήθειας και να προκαλεί οικονομικά σκάνδαλα, οδήγησε την πολιτική ζωή της εποχής σε απορρύθμιση και το Λαϊκό Κόμμα σε διάλυση.

²⁴⁸ Caplan Benjamin, ο.π.σελ: 51

6.4. Οι προσπάθειες για απονομή δικαιοσύνης

Ο Γρηγόριος Στακτόπουλος από το 1956 άρχισε να μιλάει για την αθωότητά του, αρχικά σε επιστολές που αντάλλασσε με τον δημοσιογράφο Β. Τσιμπιδάρο και εν συνεχεία σε συνεντεύξεις που έδωσε σε εφημερίδες.²⁴⁹

Ο Γρ. Στακτόπουλος αν και καταδικάστηκε σε ισόβια, αποφυλακίστηκε με χάρη το 1960. Για πρώτη φορά , επεδίωξε να πετύχει την αναηλάφηση της υπόθεσής του μετά την μεταπολίτευση το 1977 όταν ο ίδιος υπέβαλε αίτημα στον Άρειο Πάγο το οποίο και απορρίφθηκε.

Το 1998 ο Γρ. Στακτόπουλος απεβίωσε αλλά η επιθυμία του για δικαίωση έμεινε ζωντανή και η χήρα του Θεοδώρα Ζησιμοπούλου επιχείρησε άλλες δύο φορές (2001, 2004) να ανοίξει την υπόθεση ματαίως μιας και ο Άρειος Πάγος επέμεινε σε αρνητικές εισηγήσεις και τις δύο φορές.²⁵⁰

Η αλήθεια όμως όσον αφορά τις δικονομικές προεκτάσεις των προσπαθειών του Γρ. Στακτόπουλου και της χήρας του Θ. Ζησιμοπούλου αργότερα, είναι πιο πολύπλοκη.

Μετά την μεταπολίτευση, οι δικηγόροι του Στακτόπουλου ,Στέλιος Παπαθεμελής , Γεώργιος Παπαστεργίου και Γεώργιος Αναγνωστόπουλος αναζήτησαν τον φάκελο της δικογραφίας από τον Άρειο Πάγο όπου ανακάλυψαν ότι ο πρωτότυπος φάκελος που εμπεριείχε τη ταυτότητα του Polk όπως και τα δείγματα γραφής της Άννας Στακτοπούλου είχαν απωλεσθεί. Ο Στέλιος Παπαθεμελής τότε δήλωσε : *«Δεν πρόκειται για απώλεια, πρόκειται για εξαφάνιση. Το ερώτημα είναι ποιος πότε και πού εξαφάνισαν το κρισιμότερο στοιχείο της δικογραφίας ..»* , σχολιάζοντας την απώλεια των στοιχείων που αποτελούσαν το «μοχλό πίεσης» εις βάρος του Γρ. Στακτόπουλου που δεν ήταν άλλο από την «ενοχή» της μητέρας του.²⁵¹

Ως εκ τούτου τα στοιχεία και οι μαρτυρίες που προσκόμισε η πλευρά Στακτόπουλου όπως τη μαρτυρία περί της ανεύρεσης του επίμαχου φακέλου από τον λιμενεργάτη Ευθύμιο Μπάμια ο οποίος ζήτησε επειδή δεν ήξερε γράμματα από τον φίλο του Σάββα Καραμιχάλη να γράψει τη σύσταση στο φάκελο και να τη στείλει στην αστυνομία, δεν την έλαβε υπόψη το δικαστήριο παρά τη στήριξή της από ένορκες καταθέσεις του διευθυντή της Μακεδονικής Ώρας Αλ. Παπαλεξίου και του δημοσιογράφου Γ. Κούκα που είχαν πρωτοστατήσει στην αποκάλυψη του θέματος.

²⁴⁹ Μαρής Γιάννης , Λεονταρίτης Γεώργιος , *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ ,Αθήνα,2016,σελ:207

²⁵⁰ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, Δεν θέλουν αναηλάφηση της δίκης Στακτόπουλου, <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3579997> , Ημερομηνία ανάκτησης 09/11/2024 15:20

²⁵¹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ* , Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά,2018,σελ: 423

Συνακόλουθα δεν έγιναν δεκτοί και οι ισχυρισμοί του Γρ. Στακτόπουλου περί βασανιστηρίων που υπεβλήθη για να ομολογήσει.

Τέλος ο *James Kellis* απόστρατος πλέον των Μυστικών Υπηρεσιών αποφάσισε το 1979 να υποστηρίξει τον Γρ. Στακτόπουλο στη δικαστική του προσπάθεια να αποδοθεί δικαιοσύνη και έδωσε μια κατάθεση καταδεικνύοντας ως ύποπτο τον *Randoll Coate*, επικαλούμενος μάλιστα και μια πληροφορία από «στέλεχος της χωροφυλακής» ότι στα σκουπίδια του σπιτιού του *Randol Coate* είχαν βρεθεί υπολείμματα από κέλυφος αστακού καταδεικνύοντας ως αυτουργούς της δολοφονίας άγνωστα δεξιά παρακρατικά στοιχεία που με κάποιο τρόπο παρενέβησαν στις συνεννοήσεις του *Coate*.

Η μαρτυρία αυτή αγνοήθηκε από τον Άρειο Πάγο, όπως και των *John Donovan, Elias Vlanton*, Γιάννη Ρουμπάτη και Ηλία Δημητρακόπουλου οι οποίοι είχαν επίσης κάνει έρευνες με το σκεπτικό ότι: «..αποτελούν δημοσιογραφικές πληροφορίες και εικασίας και γνώμας προσωπικές μη στηριζόμενα επί συγκεκριμένου τινός αποδεικτικού στοιχείου , το αυτό δε ριπτέον και ως προς τα δημοσιεύματα εις εφημερίδας και περιοδικά ών αντίτυπα προσάγονται μετ επικλήσεως».²⁵²

Οι επόμενες απόπειρες της Θ. Ζησιμοπούλου μετά τον θάνατο του Γρ. Στακτόπουλου δεν είχαν ευνοϊκή εξέλιξη καθώς απορρίφθηκαν όλα τα νέα στοιχεία που επικαλέστηκαν οι δικηγόροι του όπως την έκθεση του αμερικάνου γραφολόγου του *F.B.I Charles Appel* , τη κατάθεση της Σούλας Καραθού , την έκθεση της γραφολόγου *Clara G. Roman* την οποία είχε παραγγείλει ο ίδιος ο Στρατηγός *W. Donovan* καθώς και στοιχεία που εγχειρίστηκαν από τα βιβλία των *Edmund Keeley* και του δικηγόρου Ελευθέριου Βούρβαχη.²⁵³

²⁵² Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας,οπ.σελ:426

²⁵³ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας,οπ.σελ:430

Κεφάλαιο 7^ο : Η δολοφονία του George Polk σήμερα

7.1. Οι υπάρχουσες θεωρίες σχετικά με την δολοφονία

Στη παρούσα ενότητα θα επιχειρηθεί μια ανάλυση των επικρατουσών θεωριών σχετικά με τους πραγματικούς ενόχους της δολοφονίας του *George Polk* , τα κίνητρά τους και τον βαθμό επιτυχίας του «σχεδίου» τους όπως μπορεί να φανεί από την τρέχουσα εργασία.

Όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω η υπόθεση της δολοφονίας του *George Polk*, ευαισθητοποίησε μεγάλο αριθμό δημοσιογράφων, συγγραφέων και ερευνητών οι οποίοι επεδίωξαν να εκμεταλλευτούν τα όποια στοιχεία και μαρτυρίες υπήρχαν προκειμένου να αποδώσουν τη πραγματική εκδοχή της δολοφονικής αυτής ενέργειας.

Ποια είναι λοιπόν τα σενάρια για την δολοφονία του *George Polk* ? Ας τα εξετάσουμε ανά περίπτωση:

Εκδοχή 1^η : Ο George Polk δολοφονήθηκε από τους Κομμουνιστές .

Η συγκεκριμένη εκδοχή ήταν και η προτιμητέα από την ελληνική κυβέρνηση και το απέδειξε από τη πρώτη στιγμή με διαρροές προς τον δεξιό τύπο. Η εκδοχή αυτή αναλύει την υψηλή στρατηγική των ανταρτών του Δ.Σ.Ε. οι οποίοι έχουν έναν στρατηγικό στόχο που δεν είναι άλλος από την διάβρωση των ελληνοαμερικανικών διπλωματικών, στρατιωτικών και οικονομικών σχέσεων. Στην επιδίωξή τους αυτή, είναι απαραίτητη η δολοφονία ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου προκειμένου να εκτεθεί η ελληνική κυβέρνηση στην αμερικανική κοινή γνώμη και να προκαλέσει την κατάρρευση που προαναφέραμε.

Το σενάριο αυτό ήταν και από τις πρώτες παραδοχές που έκανε ο ίδιος ο Γρ. Στακτόπουλος στην αρχική του ομολογία και αργότερα τον Απρίλιο του 1949 απευθυνόμενος προς το δικαστήριο. Αναδημοσιεύτηκε σε άρθρα σε όλες τις εφημερίδες στην Ελλάδα και τις Η.Π.Α.

Υπάρχει όμως προβληματισμός ως προς τη ρεαλισμό ενός τέτοιου σχεδιασμού εξετάζοντάς το από απόσταση με την άνεση πάντα του χρόνου που πέρασε και τη γνώση της ιστορίας που ακολούθησε.

Η Ελλάδα από την 1^η Μαΐου του 1948 τελούσε υπό το καθεστώς στρατιωτικού νόμου κατόπιν της δολοφονίας του Υπουργού Δικαιοσύνης Χρ. Λαδά από την Ο.Π.Λ.Α. Στα μεγάλα αστικά κέντρα της εποχής σημειώνονταν συλλήψεις αριστερών κατά εκατοντάδες. Στην Θεσσαλονίκη δε λόγω των εργασιών της *U.N.S.C.O.B* η αστυνομική παρουσία όπως και των

μυστικών υπηρεσιών των Άγγλων και των Αμερικανών ήταν τόσο έντονη που ο εντοπισμός , η παρακολούθηση, η στοχοποίηση και η εκτέλεση ενός Αμερικάνου με τόσες υψηλές διασυνδέσεις και γνωριμίες θα ήταν πρακτικά αδύνατη έως πολύ δύσκολη, ειδικά για σεσημασμένους κομμουνιστές όπως ο Α. Μουζενίδης και ο Ε. Βασβανάς οι οποίοι ήταν γνωστοί στην τοπική κοινωνία.

Θεωρώντας ως δεδομένο ότι έτσι έγιναν τα πράγματα μιας και έτσι αποφάσισε το δικαστήριο, μπορούμε να εκτιμήσουν το αποτέλεσμα αυτής της πράξης το οποίο σίγουρα απέχει από τον αρχικό στρατηγικό στόχο. Η ιστορία έδειξε ότι οι Η.Π.Α. από τη πρώτη στιγμή που ήλθαν στην Ελλάδα και επισήμως κατέγραψαν τη κατάσταση μέσω της Έκθεσης Porter , είχαν μεγάλες επιφυλάξεις ως προς το Λαϊκό Κόμμα πιέζοντας και επιβάλλοντας τη συνεργασία με άλλες πολιτικές δυνάμεις όπως τους Φιλελεύθερους .

Η δολοφονία του *George Polk*, προξένησε την αναμενόμενη αρνητική δημοσιότητα όπως επιβεβαίωσαν πηγές στο τύπο αλλά και στις Η.Π.Α. αλλά ο κοινός εχθρός, ο κομμουνισμός και η Ε.Σ.Σ.Δ που αναδυόταν ως νέος αντίπαλος διατήρησε τις σχέσεις με τις αντικομμουνιστικές πολιτικές δυνάμεις.

Σε μεταγενέστερο χρόνο, είδαμε ότι ο χώρος της δεξιάς αναδιαμορφώθηκε κάτω από την πολιτική ηγεμονία του Παπάγου προκειμένου να διαδραματίσει τον αντικομμουνιστικό ρόλο που επεδίωκαν οι Αμερικάνοι χωρίς τα «βαρίδια» του Λαϊκού Κόμματος.

Εκδοχή 2^η : Ο *George Polk* δολοφονήθηκε από Ακροδεξιούς Παρακρατικούς

Ο πύρινος λόγος και οι ανταποκρίσεις του *George Polk* ήταν πονοκέφαλος για την ελληνική κυβέρνηση από την πρώτη στιγμή που έφτασε στην Ελλάδα ως ανταποκριτής του *C.B.S.*. Πέραν του *Polk*, και άλλοι δημοσιογράφοι εμφανίζονταν επικριτικοί απέναντι στη Κυβέρνηση εστιάζοντας βέβαια παραπάνω στο Λαϊκό Κόμμα.

Οι λόγοι που ανησυχούσαν την Κυβέρνηση δεν ήταν μόνο πολιτικοί. Όπως διαπιστώσαμε στη παρούσα εργασία, οι πολιτικοί σύμμαχοι και φίλοι του Λαϊκού Κόμματος είχαν τη πρόσβαση στις προμήθειες πρώτων υλών, τροφίμων, σιταριού, ακόμα και πλοίων *liberty* τη στιγμή που ο ελληνικός λαός πένονταν και οι ειδήσεις για την υψηλή τιμή του λαδιού και των σιτηρών ήταν παρούσες σε ολόκληρο τον τύπο κατά τη περίοδο 1946-1949 αλλά και μετά τη λήξη του εμφυλίου.

Ένας δημοσιογράφος που έπληττε την εικόνα του Λαϊκού Κόμματος με αυτό τον τρόπο σίγουρα δεν ήταν αρεστός, πόσο μάλλον αν όντως η πληροφορία που έγραψε η Kati Marton στο

βιβλίο της «*The Polk Conspiracy*» περί του εμβάσματος της *Chase Bank* στο όνομα του Κ. Τσαλδάρη ήταν αληθής.

Παρόλο αυτά, ο Κ. Τσαλδάρης από τον Φεβρουάριο του 1948 όπως προαναφέραμε, είχε επιλέξει την διπλωματική οδό όσον αφορά το χειρισμό των αρνητικών δημοσιευμάτων από τον αμερικανικό τύπο όπως φαίνεται και από τα πρακτικά της συνάντησης στην αμερικανική πρεσβεία τα οποία έχουν παρατεθεί ως πηγή σε προηγούμενη ενότητα.

Έχοντας ενημερώσει επισήμως λοιπόν τους Αμερικάνους σχετικά με τη δυσaráσκεια της κυβέρνησης με κάποιους δημοσιογράφους, θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο για τον ίδιο τον Κ. Τσαλδάρη ή κάποιον άλλον εκπρόσωπο του Λαϊκού Κόμματος να δώσει εντολή για την εκτέλεση ενός δημοσιογράφου και μάλιστα σε τόσο στενό πλαίσιο ενός ταξιδιού σε μια άλλη πόλη.

Ο αντίλογος στο παραπάνω επιχείρημα θα μπορούσε να είναι ότι η εν θέματι δολοφονική ενέργεια θα μπορούσε να αποδοθεί στους κομμουνιστές και να μην φέρεται να έχει ευθύνη το Λαϊκό Κόμμα.

Σε αυτή τη περίπτωση γεννιόνται ερωτηματικά, αρχικά όσον αφορά τα πρόσωπα που φορτώθηκε το έγκλημα . Δύο σεσημασμένοι κομμουνιστές, ο Ε. Βασβανάς και ο Α. Μουζενίδης οι οποίοι θα ήταν δύσκολο να εισέλθουν σε μια αστυνομικοκρατούμενη πόλη. Ειδικότερα δε ο Α. Μουζενίδης φέρεται να πέθανε σε βομβαρδισμό από τον Απρίλιο του 1948, φήμη που μπορεί να διέψευσε η ελληνική κυβέρνηση αλλά που δημιουργεί βάσιμα ερωτηματικά καθώς μετά την υποχώρηση του Δ.Σ.Ε και την μετάβαση των ανταρτών σε χώρες του ανατολικού μπλόκ, ο Α. Μουζενίδης, δεν έδωσε ποτέ σημεία ζωής, ούτε αναδύθηκε σε κάποια άλλη χώρα όπως ο Ε. Βασβανάς στην Ρουμανία, ούτε ποτέ κάποιος φίλος ή συναγωνιστής τον είδε.

Επιπρόσθετα, εφόσον ο σχεδιασμός των «παρακρατικών» θα ήταν να τα «φορτώσουν» στους κομμουνιστές δεν θα έπρεπε να εμφανίζεται προχειρότητα και αντιφάσεις στην δικογραφία και ειδικά στις μαρτυρικές καταθέσεις που επαναδιατυπώθηκαν μέσω πιέσεων όπως κατήγγειλαν μάρτυρες κλειδιά της υποθέσεως.

Προς επίρρωση των αναφερομένων χαρακτηριστικά υπενθυμίζεται ότι ο ημερήσιος τύπος επιχειρώντας να δικαιολογήσει την επιλογή των αστυνομικών αρχών να προσαγάγουν τον Γρ. Στακτόπουλο ως ύποπτο, έγραφε ότι οφείλετο στο «αστυνομικό δαιμόνιο» του Ν. Μοσχουντή ο οποίος είχε παρατηρήσει ότι έκανε επίμονες ερωτήσεις ως δημοσιογράφος της εφημερίδας ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ σχετικά με τον φόνο. Ωσάν να υπήρχε δηλαδή δημοσιογράφος εκείνη την εποχή στη Θεσσαλονίκη που δεν έδειχνε ζήλο ή ενδιαφέρον για την πολιτική αυτή δολοφονία.

Εκδοχή 3^η : Ο George Polk δολοφονήθηκε από την Βρετανική *Intelligence Service*

Το σενάριο αυτό πυροδότησαν αρχικά οι ισχυρισμοί του Κ. Χατζηαργύρη όταν και ο ίδιος ήταν ύποπτος για την υπόθεση και αργότερα έγραψε και βιβλίο σχετικά καταδεικνύοντας ευθέως τις αγγλικές μυστικές υπηρεσίες για ενδεχόμενη εμπλοκή τους στην υπόθεση δολοφονίας του *Polk*.

Ο κεντρικός πυρήνας της εκδοχής αυτής είναι τα αντικρουόμενα συμφέροντα της Αγγλίας και των Η.Π.Α στη περιοχή της Μ. Ανατολής. Η Μ. Βρετανία ήταν μια Αυτοκρατορία σε αποδρομή από όλες τις γεωγραφικές της κτήσεις και ειδικά της Μέσης Ανατολής και της πρόσβασης στα πετρέλαια.

Η σχέση Η.Π.Α και Μ. Βρετανίας ήταν μεν συμμαχική και αντικομμουνιστική αλλά εμπεριείχε και το στοιχείο του ανταγωνισμού, ειδικά στη γεωγραφική περιφέρεια της Μ. Ανατολής που το πετρέλαιο ήταν πολύτιμο και για τους δύο συμμάχους. Η Μ. Βρετανία βρισκόταν σε αποδρομή από τη Παλαιστίνη και η στρατηγική της στη Μ. Ανατολή βρισκόταν σε ευρεία αντίθεση με των Η.Π.Α., γεγονός που έγινε εμφανές στην αγγλογαλλική επέμβαση στην Αίγυπτο (Σουέζ 1956).²⁵⁴

Σύμφωνα με τον Κ. Χατζηαργύρη, ενορχηστρωτής της δολοφονίας του G. Polk ήταν ο Βρετανός πράκτορας της *Intelligence Service*, ο *Randol Coate* ο οποίος προωθούσε ένα σχέδιο της αγγλικής πολιτικής σύμφωνα με το οποίο θα πέθαινε ένας Αμερικάνος δημοσιογράφος (έτυχε να είναι ο *George Polk*). Σύμφωνα με το σχέδιο αυτό, ο θάνατος του δημοσιογράφου θα παρέμενε ανεξιχνίαστος για τις ελληνικές αρχές και αυτό θα ωφελούσε τις αγγλικές επιδιώξεις ήτοι: τη δημιουργία αντιπίεσης, στην πίεση των Αμερικάνων στην Παλαιστίνη, την αδυναμία του ελληνικού κράτους της δεξιάς που θα βρισκόταν σε δύσκολη θέση απέναντι στις Η.Π.Α. να έχει οιοδήποτε αίτημα στη Κύπρο. Μακροπρόθεσμα δε , οι Άγγλοι σκόπευαν σε όξυνση των σχέσεων μεταξύ Η.Π.Α και Ε.Σ.Σ.Δ, με ουσιαστικό στόχο να ακυρωθεί ο στόχος του Στάλιν για εξομάλυνση των σχέσεων του με την Αμερική.²⁵⁵

Το σενάριο αυτό απετέλεσε ουσιαστικά και την «άμυνα» του Κ. Χατζηαργύρη όταν το 1949, μετά τη δίκη και καταδίκη του Γρ. Στακτόπουλου, επικράτησε η αντίληψη ότι έπρεπε να διασαφηνιστεί περαιτέρω η εμπλοκή του στην υπόθεση.

²⁵⁴ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας,οπ.σελ:362

²⁵⁵ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας,οπ.σελ:363

Ο Κ. Χατζηαργύρης συνέταξε μια πύρινη επιστολή προς τον εισαγγελέα Κωνσταντινίδη η οποία ανέπτυξε το σενάριο του εμπλέκοντας και τον *Randol Coate* αλλά πάνω από όλα τόνιζε ότι η υπόθεση της Θεσσαλονίκης υπηρέτησε τα εθνικά συμφέροντα αλλά στεκόταν μακριά από την αλήθεια . Ως εκ τούτου απείλησε ευθέως ότι αν πιεζόταν περαιτέρω θα αποκάλυπτε τα πάντα και φρόντισε να κοινοποιήσει την επιστολή του και στον Βρετανό Πρέσβη *Sir Clifford Norton*. Μετά τη κοινοποίηση αυτή έπαυσε κάθε νύξη για περαιτέρω εμπλοκή του. Την εκδοχή αυτή ενίσχυσε περαιτέρω η είδηση ότι ο υπηρεσιακός φάκελος του *Randol Coate* σφραγίστηκε για ακόμα 75 χρόνια μετά τον θάνατό του (2005).²⁵⁶

Εκδοχή 4^η : Ο *George Polk* δολοφονήθηκε από την Αμερικανική *C.I.A*.

Σύμφωνα με το σενάριο αυτό το οποίο εκφράστηκε από τον δημοσιογράφο Φοίβο Οικονομίδη και ουσιαστικά απεικόνιζε ένα νέο είδος ψυχολογικών επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό την απαρχή μιας μεγάλης κλίμακας αντικομμουνιστικής εκστρατείας που θα χαρακτήριζε τον μεταπολεμικό κόσμο και τον Ψυχρό Πόλεμο. Επιπρόσθετα θα στοχοποιούσε την Ε.Σ.Σ.Δ και τις χώρες συνοδοιπόρους καθώς και τον φιλικό τους τύπο σε Ελλάδα και Η.Π.Α αρχικά .

Η πολυεπίπεδη αυτή στρατηγική που θα υλοποιούνταν μετά τη δολοφονία ενός Αμερικάνου δημοσιογράφου στην Ελλάδα θα είχε πολλαπλούς στόχους. Αρχικά θα εξουδετέρωνε τυχόν προπαγανδιστικά δίκτυα των κομμουνιστών εντός του δημοσιογραφικού κόσμου που σύμφωνα με τις δυτικές υπηρεσίες πληροφοριών εντοπίζονταν περί του Ρώσου ανταποκριτή του *T.A.S.S. Leonid Velitchanksy* και του Κ. Χατζηαργύρη.

Μια τέτοια ενέργεια θα λειτουργούσε επίσης ως προειδοποίηση απέναντι σε δημοσιογράφους που εμφανίζονταν επικριτικοί απέναντι σε αμερικανικούς πολιτικούς χειρισμούς έναντι των κομμουνιστών. Οι κυβερνητικές δυνάμεις θα ενθαρρύνονταν να συνεχίσουν τον ένοπλο και δύσκολο αγώνα εναντίον του Δ.Σ.Ε. ενώ θα επιχειρείτο δυσφήμιση της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ και της Ε.Σ.Σ.Δ για τη δράση τους στη δολοφονία ενός δημοσιογράφου.²⁵⁷

Εκδοχή 5^η : Ο *George Polk* δολοφονήθηκε από τους Σοβιετικούς

Το σενάριο αυτό για τη δολοφονία του *George Polk*, παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1975 από τον ελληνικής καταγωγής Στέφανο Ξύδη, καθηγητή στο *Hunters College* της Νέας Υόρκης.

²⁵⁶ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας,οπ.σελ:368

²⁵⁷ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας,οπ.σελ:400

Η παρουσίαση αυτή έγινε στο συνέδριο *Southeastern Europe* (1975) και παρουσιάστηκε από την εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.

Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή, ο *George Polk* όταν βρέθηκε ως πολεμικός ανταποκριτής στην Κωνσταντινούπολη, γνωρίστηκε με το περιβόητο Βρετανό πράκτορα *Kim Philby* ο οποίος υπηρετούσε στην Πρεσβεία και προθυμοποιήθηκε να βοηθήσει τον Αμερικανό προκειμένου να συναντήσει τον Μάρκο Βαφειάδη στο Βουνό.

Ο τρόπος με τον οποίον ο *Kim Philby* θα βοηθούσε τον *George Polk* δεν ήταν άλλος από την γνωριμία που είχε με τον *Randol Coate* στη Θεσσαλονίκη. Έτσι λοιπόν ο *Kim Philby* τον έστειλε στον *Randol Coate* με την σύσταση να τον βοηθήσει αλλά εμπιστευτικά στον *Coate*, διέταξε τη δολοφονία του. Ο *Randol Coate* το έπραξε θεωρώντας ότι εκτελεί κάποιο σχέδιο της *Intelligence Service* ενώ στην ουσία εκτελούσε τις επιθυμίες της *M.G.B* μέσω του «προδότη» *Kim Philby*.

Η στρατηγική της Ε.Σ.Σ.Δ. σε αυτή την εκδοχή αποσκοπούσε στη διάβρωση των σχέσεων Η.Π.Α. και Ελλάδος. Το συγκεκριμένο σενάριο δέχτηκε κριτική ακόμα και από τον Κ. Χατζηαργύρη στη τελευταία έκδοση του βιβλίου του θέτοντας τον προβληματισμό τόσο για την ενέργεια αυτή του *Kim Philby* η οποία θα τον εξέθετε πολύ πιο γρήγορα ως διπλό πράκτορα των Ρώσων αλλά και όσον αφορά τη μετέπειτα πορεία του *Randol Coate* ο οποίος σίγουρα θα αποκάλυπτε κάτι αργότερα όταν η υπόθεση είχε έρθει στο προσκήνιο.²⁵⁸

Εκδοχή 6^η : Ο George Polk δολοφονήθηκε από τον ελληνικό υπόκοσμο (λαθρέμπορους)

Ο Ελληνοαμερικανός δημοσιογράφος – ερευνητής Ηλίας Βλάντον κατόπιν έρευνας των αμερικανικών πηγών και ανοικτών αρχείων δίνει μια εντελώς διαφορετική τροπή στη δολοφονία του *George Polk* αποδίδοντας καθαρά ποινικά αντί πολιτικά χαρακτηριστικά στην υπόθεση αυτή.

Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή, στην Θεσσαλονίκη υπήρχε μια παρακρατική οργάνωση με την επωνυμία ΠΙΝΔΟΣ με επικεφαλής έναν άνθρωπο του υποκόσμου με το όνομα Ζήσης Νίκτας.

Ο οργάνωση αυτή είχε τις καταβολές της από το 1917 όταν οι Ιταλοί κατέλαβαν την Ήπειρο και δημιούργησαν το «Πριγκιπάτο της Ηπείρου» το οποίο φυσικά διαλύθηκε μετά την αποχώρησή τους. Μετά τη κατάληψη της Ελλάδος από τους Γερμανούς το 1941, οι Ιταλοί σε συνεννόηση με τους Γερμανούς και επικεφαλής τον Αλκιβιάδη Ντιαμάντε, στο πλαίσιο διάλυσης της Ελλάδος, δημιούργησαν το «Βασίλειο της Ηπείρου» με βασιλιά τον ίδιο και πρωθυπουργό τον Νικόλα Τ. Ματούσι. Η δομή αυτή άντεξε έως τον Ιούλιο του 1942 μέχρι που διαλύθηκε αλλά

²⁵⁸ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, ο.π.σελ:369-370

τα κατάλοιπα της «Ρωμαϊκής Λεγεώνας» παρέμειναν στη περιοχή λεηλατώντας και τρομοκρατώντας τα γύρω χωριά σε μια ευρεία περιοχή της Ηπείρου και Μακεδονίας.

Στη περιοχή δημιουργήθηκαν ένοπλες οργανώσεις αντιδρώντας στα σχέδια των Ιταλών όπως η «Οργάνωση εναντίον του Βασιλείου της Πίνδου», Η «Αγγλο-ελληνική Επιτροπή Αγώνα » του Αγγλου Ταγματάρχη *Jack Preston*, η «Φιλική Εταιρεία» του Ε. Αβέρωφ και η «Ένωση Ελλήνων Κουτσόβλαχων» που ίδρυσε το Ε.Α.Μ. Ο Ζήσης Νίκτσας ήταν μέλος της Αγγλο-ελληνικής Επιτροπής Αγώνα, αιχμαλωτίστηκε και εστάλη σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στην Ιταλία και μετά την απελευθέρωση επέστρεψε στην Θεσσαλονίκη όπου ίδρυσε τη δική του οργάνωση «Οργάνωση αιχμαλωτισθέντων σε ιταλικά στρατόπεδα» η οποία μετονομάστηκε σε οργάνωση «ΠΙΝΔΟΣ» όπως και η ομώνυμη ταβέρνα που διατηρούσε στη περιοχή.

Στα αμερικανικά αρχεία βρέθηκε καταχωρημένη η οργάνωση ΠΙΝΔΟΣ από το Σεπτέμβριο του 1948 ύστερα από αναφορά του Εισαγγελέα Κωνσταντινίδη ο οποίος ενημέρωνε την Αθήνα (και εμμέσως το *State Department*) ότι στο στόχαστρο των ανακρίσεων είχαν βρεθεί και ακροδεξιές οργανώσεις όπως η «Χ», η «Ε.Β.Ε.Ν.» και η «ΠΙΝΔΟΣ»²⁵⁹

Τον Ιανουάριο του 1953, σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά τη δίκη και καταδίκη Στακτόπουλου, μια γυναίκα στην Αμερικανική Πρεσβεία της Αθήνας με το όνομα Σούλα Καράνθου η οποία έδωσε πλήρη στοιχεία και δήλωσε κάτοικος Θεσσαλονίκης. Εκεί έκανε μια καταγγελία σχετική με την υπόθεση δολοφονίας του *George Polk*.

Η καταγγελία αφορούσε τον Ζήση Νίκτσα, το οποίον είδε παραμονές της δολοφονίας να βγάζει μια λαστιχένια βάρκα από την αποθήκη του και να την πηγαίνει στη ταβέρνα του ενώ την ίδια νύκτα είχε και άλλους άντρες να τον αναζητούν. Αργότερα άκουσε τη γυναίκα του να φωνάζει και να ρωτάει «..Πού ήσουν ; Γιατί το έκανες ;» Η ίδια, επιχείρησε να μεταφέρει στην αστυνομία μέσω ενός γνωστού της την πληροφορία καθώς η ίδια φοβόταν αλλά όπως φαίνεται το έμαθε και ο Ζήσης Νίκτσας ο οποίος έκτοτε της φερόταν εχθρικά.

Η καταγγελία αυτή δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ για περαιτέρω διερεύνηση της υπόθεσης και το 1999 ο Ηλίας Βλαντόν προσκόμισε στον Άρειο Πάγο, αντίγραφο της αναφοράς αυτής ως μέρος των δικαιολογητικών του διοικητικού φακέλου προσφυγής της Θεοδώρας Στακτοπούλου στον Άρειο Πάγο για αναμόχλευση της υπόθεσης που υπεβλήθη τον Μάρτιο του ίδιου έτους.

Παρά το γεγονός ότι το Ανώτατο Δικαστήριο την απέρριψε για τυπικούς λόγους (μη έγκαιρη κατάθεσή της), εντούτοις ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου κλήτευσε μέσω της Εισαγγελίας Εφετών Θεσσαλονίκης την Σούλα Καράνθου στη διεύθυνση δηλώσει στην Πρεσβεία. Παρόλο

²⁵⁹ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστα, ο.π.σελ:377-380

αυτά δεν εντοπίστηκε αλλά αντ' αυτού εντοπίστηκε η θυγατέρα του Νίκτσα, η οποία δήλωσε ότι δεν κατοικούσε καμία γυναίκα με αυτό το όνομα και ότι ο πατέρας της δεν είχε καμία σχέση με την υπόθεση.

Έκτοτε η Σούλα Καράνθου δεν έδωσε ποτέ σημεία ζωής και δεν εμφανίστηκε πουθενά. Η μοναδική απόδειξη της ύπαρξής της είναι η κατάθεση που έδωσε στην Αμερικανική Πρεσβεία και έκτοτε αγνοείται²⁶⁰.

Εκδοχή 7^η : Ο George Polk δολοφονήθηκε από αυτονομημένους ναυτικούς

Ο *Danniel Thrapp*, εκπρόσωπος του πρακτορείου *United Press* στην Θεσσαλονίκη ήταν ένας από τους ανθρώπους με τον οποίο ο George Polk, όχι απλώς είχε συζητήσει αλλά όπως φαίνεται γνώριζε πολλά σχετικά με τους σχεδιασμούς του θανούντος δημοσιογράφου. Μετά την δολοφονία και την ανεύρεση της σορού του *George Polk*, ήδη είχε αποχωρήσει από την Ελλάδα και βρισκόταν στην Ιταλία, χωρίς να επιθυμεί να εμπλακεί περαιτέρω στην υπόθεση. Στην Πρεσβεία της Ελλάδος στην Ιταλία, ο *Thrapp* είχε δηλώσει ότι γνώριζε την επιθυμία του *Polk* να συναντήσει τον Μάρκο Βαφειάδη και μάλιστα ότι είχε βρει έναν άνθρωπο που δεν γνώριζε ο ίδιος, με «παρελθόν» και τις απαραίτητες «γνωριμίες» που θα του εξασφάλιζε τις απαραίτητες επαφές αλλά αρνήθηκε να πει λεπτομέρειες. Χρονικά είχε τοποθετήσει τις συζητήσεις αυτές στην Αθήνα, πριν μεταβεί ο *George Polk* στην Θεσσαλονίκη μιας και ο *Thrapp* είχε δηλώσει πως έφυγε από την Ελλάδα την 06/05/1948.

Σύμφωνα λοιπόν με τον *Danniel Thrapp*, ο *George Polk*, μέσω του παραπάνω ανθρώπου βρήκε τις επαφές που χρειαζόταν και επιβίβαστηκε σε ένα καΐκι προκειμένου να περάσει στη πλευρά των ανταρτών. Εκεί, είτε δεν πήγε καλά η συνάντηση, είτε θεώρησε το πλήρωμα του σκάφους ότι θα τους αναγνωρίσει και θα τους καταδώσει ο Αμερικανός, είχε ως αποτέλεσμα την επιτόπου και χωρίς ιδιαίτερο σχεδιασμό εκτέλεσή του.²⁶¹

Όλα τα παραπάνω σενάρια που παρουσιάστηκαν όπως θα δούμε ήταν αποτέλεσμα έρευνας και εργασίας πολλών δημοσιογράφων, συγγραφέων και ερευνητών, συμπεριλαμβανομένου και του δικτύου *C.B.S* το οποίο ποτέ δεν ξέχασε τον δημοσιογράφο του και μάλιστα έκανε εκτενές αφιέρωμα το 2023 με τη συμπλήρωση 75 ετών από την δολοφονία του *George Polk*, στην οποία ακόμα το έγκλημα χαρακτηρίζεται ως «*unsolved*» δηλαδή άλυτη.

²⁶⁰ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, οπ.σελ:381

²⁶¹ Μαρής Γιάννης, Λεονταρίτης Γεώργιος, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ, Αθήνα, 2016, σελ185-193

7.2. Προσπάθειες δημοσιογράφων και ερευνητών και συγγραφέων

Το 1949 αποτελούσε έτος νίκης της Ελληνικής Κυβέρνησης έναντι του Δ.Σ.Ε ο οποίος ηττήθηκε και διαλύθηκε καθώς χιλιάδες μαχητές οδηγήθηκαν σε πόλεις γειτονικών χωρών προκειμένου να επιβιώσουν μιας και δεν επρόκειτο να γίνουν δεκτοί πίσω στην Ελλάδα .

Οι δολοφόνοι του *George Polk* αλλά και ο συνεργός τους Γρ. Στακτόπουλος δικάστηκαν και καταδικάστηκαν από τον Απρίλιο του 1949 διευθετώντας την «δυσάρεστη εκκρεμότητα» της Ελλάδος με τις Η.Π.Α.

Στο διεθνές πλαίσιο, η Ελλάδα εμφανιζόταν ως νικητήρια δύναμη απέναντι στις «κομμουνιστικές δυνάμεις» όπως φαίνεται και από το επίσημο δελτίο τύπου του Ο.Η.Ε με πρωτόκολλο GA596/17.11.1949 όπου παρουσιάζεται η θέση του Κωνσταντίνου Τσαλδάρη ότι μετά τις επιτυχείς στρατιωτικές επιχειρήσεις του Ε.Σ., η κατάσταση στα Βαλκάνια ξεκαθάρισε, ειδικότερα όσον αφορά τις προσπάθειες των χωρών της ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ να δυσφημίσουν και να διαδώσουν προπαγάνδα εις βάρος της αλήθειας. Ο αγώνας εναντίον του κομμουνισμού στο λόγο του Κ. Τσαλδάρη είχε απελευθερωτικά χαρακτηριστικά όπως αναφέρεται στο επίσημο δελτίο τύπου του Ο.Η.Ε. «*Greece, he said (σ.σ. Κων/νος Τσαλδάρης) had consider it necessary to preserve its democratic way of life , and felt that, in the «struggle against tyranny» the succeeded in keeping democracy in their country «unscathed»..*».²⁶²

Η Ελλάδα και τα σύνορά της μπορεί να είχαν μείνει αλώβητα αλλά σίγουρα η δικαιοσύνη και η δημοκρατία δεν είχαν την ίδια τύχη.

Η υπόθεση *George Polk* δεν επρόκειτο να κλείσει έτσι απλά με μια γρήγορη δίκη που προκλήθηκε από μια ομολογία του Γρ. Στακτόπουλου η οποία όπως φαινόταν είχε ληφθεί υπό πίεση και εμπεριείχε αρκετά σημεία που έχριζαν διερεύνηση. Η κινητικότητα συγγραφέων, ερευνητών, ακόμα και ανθρώπων που ενεπλάκησαν στην υπόθεση ήταν έντονη τα επόμενα χρόνια διατηρώντας έως και σήμερα το μυστήριο που καλύπτει την πολιτική αυτή δολοφονία.

Η βιβλιογραφία είναι ιδιαίτερα εκτενής σχετικά με την δολοφονία καθώς έχουν γράψει βιβλίο οι : Κων/νος Χατζηαργύρης , Γρηγόριος Στακτόπουλος, *Edmung Keeley, Kati Marton*, Φοίβος Οικονομίδης, Κώστας Παπαϊωάννου, *Elias Vlantou – Zak Mettger, William Polk*,

²⁶² Αρχείο Κωνσταντίνου Τσαλδάρη Φ.36 ,Βαλκανική Επιτροπή Ο.Η.Ε 1949 , Αρχείο Φ.36/3/14/1

Σ.Σ.μετάφραση: Η Ελλάδα, είπε (σ.σ. Κων/νος Τσαλδάρης) είχε θεωρήσει απαραίτητο να διατηρήσει τον δημοκρατικό της τρόπο ζωής και ένιωθε ότι στον «αγώνα κατά της τυραννίας» κατόρθωσαν να διατηρήσουν τη δημοκρατία στη χώρα τους «αλώβητη»

Γιάννης Βούλτεψης, Ελευθέριος Βούρβαχης, Αθανάσιος Ι. Σμυρνής , Αθανάσιος Γ. Καφίρης, Γ.Λεονταρίτης , Γ. Μαρής .²⁶³

Στην Ελλάδα έχουν γυριστεί επίσης τρεις ταινίες σχετικές με την υπόθεση της δολοφονίας του *George Polk* :

α) Το Κιέριον (1968) του Δήμου Θεού με τον Σταύρο Τορνέ στον ρόλο του George Morgan (σ.σ. Η ταινία αναφέρεται στην υπόθεση Polk αλλά με διαφορετικά ονόματα).

β) Υπόθεση *Polk* (1977) του Αγγ. Μάλλιαρη με τον Τάκη Χρυσικάκο στον ομώνυμο ρόλο .

γ) Ο Φάκελος *Polk* στον αέρα (1988) του Γρηγόρη Γρηγοράτου.

Αυτό όμως που πραγματικά έχει ενδιαφέρον είναι ότι στις Η.Π.Α. τρεις φορές ανεστάλησαν οι προσπάθειες του *Hollywood* να γυριστεί μια ταινία σχετικά με την πολιτική αυτή δολοφονία.

Συγκεκριμένα έγινε μια πρώτη απόπειρα τον Ιούνιο του 1948 , όταν ακόμα ήταν πολύ νωπά τα γεγονότα. Μάλιστα το σενάριο σκόπευε να το γράψει ο *Edward R. Murrow* (κεντρικός σχολιαστής του *C.B.S*) και ενδεχομένως να πρωταγωνιστούσε ο *Gregory Peck*. Οι αντιδράσεις όμως, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής Πρεσβείας ήταν τόσο έντονες που ο σκηνοθέτης *Jackson Lighter* έσπευσε να δηλώσει ότι επρόκειτο μόνο για «σκέψεις».

Η δεύτερη απόπειρα ήταν το 1956, όταν ο δημοσιογράφος Β. Τσιμπιδάρος συζήτησε το ενδεχόμενο ταινίας με αυτό το θέμα, με τον Σπύρο Σκούρα (Πρόεδρος της *Fox Entertainment*). Η απάντηση ήταν άμεση για ακόμα μια φορά. Οι Αμερικάνοι δεν ήθελαν να ακούσουν για την Υπόθεση *Polk*.

Η τρίτη και τελευταία απόπειρα ήταν το 1990 με βάση το βιβλίο της *Kati Marton*, ο ηθοποιός *Mel Gibson* προανήγγειλε μια ταινία την οποία θα σκηνοθετούσε και θα πρωταγωνιστούσε ο ίδιος στον ρόλο του *George Polk*. Η ταινία δεν γυρίστηκε ποτέ, προφανώς λόγω της δικαστικής διένεξης της *Kati Marton* με τον Αθανάσιο Τσαλδάρη.²⁶⁴

Είναι απορίας άξιο το γεγονός ότι ενώ στην Ελλάδα, τη χώρα που έλαβε χώρα η πολιτική αυτή δολοφονία, υπήρξαν περίοδοι που ο κινηματογράφος επιχείρησε να αποδώσει την ιστορία, στις Η.Π.Α., δεν επετράπη να γυριστεί μια ταινία, ούτε τη δεκαετία του 1950 που θα ταίριαζε με το αντικομμουνιστικό, μακαρθικό πνεύμα της εποχής να παρακολουθήσει η κοινή γνώμη την δολοφονία ενός δημοσιογράφου από κομμουνιστές, ούτε στη δεκαετία του 1990 που ο υπαρκτός σοσιαλισμός είχε καταρρεύσει και δεν θα υπήρχε πολιτικό ή διπλωματικό πρόβλημα .

²⁶³ Βλ Παράρτημα 5

²⁶⁴ Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ* , Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018, σελ:30-31

7.3. Η στάση της C.I.A.

Πριν εξετάσουμε τις ενέργειες και την εν γένει στάση της C.I.A. καλό είναι να γνωρίσουμε το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την διανομή δημοσίων εγγράφων, διαβαθμισμένων ή μη, στις Η.Π.Α. τόσο σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που εκπονούν ερευνητικές εργασίες όσο και σε δημοσιογράφους, δημοσιογραφικούς οργανισμούς ή εξατομικευμένους ιδιώτες που επιδιώκουν να μάθουν τις κρατικές υπηρεσιακές απόψεις ή γνωμοδοτήσεις για θέματα ιδιωτικού ενδιαφέροντος.

Στις Η.Π.Α. έως τη στιγμή σύνταξης της παρούσας εργασίας, ισχύει ο ομοσπονδιακός Νόμος περί Ελευθερίας Πληροφοριών (*Freedom of Information Act , Title 5/U.S.C*), σύμφωνα με τον οποίο, κατόπιν αιτήσεως, προβλέπεται η μερική ή πλήρης αποκάλυψη αδημοσίευστων ή ακυκλοφόρητων πληροφοριών και εγγράφων που ελέγχονται από την Κυβέρνηση των Η.Π.Α.

Ο Νόμος προβλέπει ρητά τα αρχεία κάθε υπηρεσίας που υπόκεινται σε αποκάλυψη, τις διοικητικές διαδικασίες που απαιτούνται για την αποκάλυψή τους καθώς και εξαιρέσεις σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγγράφων που όπως θα δούμε δεν αποκαλύπτονται ποτέ.

Το σκεπτικό του νομοθέτη κινείται προς τη κατεύθυνση της εξασφάλισης διαφάνειας στις λειτουργίες των αμερικανικών κρατικών υπηρεσιών ώστε να εντοπίζονται άμεσα τα προβλήματα και οι κυβερνητικοί λειτουργοί να ενεργούν δεόντως για την αντιμετώπισή τους. Η νομοθεσία επίσης προβλέπει ποινικές και πειθαρχικές κυρώσεις σε κρατικούς λειτουργούς οι οποίοι επιχειρούν να κωλυσιεργήσουν τη διαδικασία αποκάλυψης εγγράφων χωρίς νόμιμη αιτία ενώ δίνεται και η δυνατότητα προσφυγής σε ομοσπονδιακό δικαστήριο όταν ο αιτών τη χορήγηση αρχείων διαφωνεί με την κρατική υπηρεσία σε περίπτωση μη αποκάλυψης εγγράφων.

Ειδικότερα δε, υφίστανται εννέα κατηγορίες εξαιρέσεων για την παροχή των πληροφοριών αυτών στις παρακάτω περιπτώσεις:

1. Έγγραφα και πληροφορίες που εξαιρούνται ρητά με ειδικό διάταγμα για το συμφέρον της κρατικής ασφάλειας της χώρας , της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας
2. Έγγραφα σχετικά με την εσωτερική λειτουργία και πρακτικές προσωπικού ενός οργανισμού ή υπηρεσίας
3. Περιπτώσεις εγγράφων που ρητά εξαιρούνται λόγω ειδικής νομοθεσίας
4. Εμπορικά μυστικά και οικονομικές ή εμπορικές πληροφορίες που λαμβάνονται από ένα πρόσωπο και είναι προνομιούχες και εμπιστευτικές

5. Υπηρεσιακά υπομνήματα και επιστολές που δεν θα ήταν βάσει νόμο διαθέσιμα σε διάδικο άλλο από Υπηρεσία που βρίσκεται σε αντιδικία με άλλη Υπηρεσία
6. Προσωπικού και ιατρικοί φάκελοι των οποίων η αποκάλυψη θα συνιστούσε
7. Αρχεία ή πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν για σκοπούς επιβολής του νόμου αλλά μόνο σε περιπτώσεις που θα ήταν δυνατόν να υπάρξει παρέμβαση στις διαδικασίες επιλογής του νόμου ή θα στερούσε από άνθρωπο το δικαίωμα της αμερόληπτης δίκης ή που θα μπορούσε να συνιστά παραβίαση της ιδιωτικής ζωής ή θα μπορούσε να προκληθεί αποκάλυψη της ταυτότητας ενός πληροφοριοδότη ή πηγής, συμπεριλαμβανομένης κρατικής, τοπικής ή ξένης Υπηρεσίας ή οποιουδήποτε ιδιωτικού ιδρύματος παρείχε πληροφορίες σε εμπιστευτική βάση . Επίσης εξαιρούνται περιπτώσεις πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν από Υπηρεσίες επιβολής του νόμου και θα αποκάλυπταν τεχνικές και διαδικασίες έρευνας επιβολής νόμου ή διώξεις ή θα αποκάλυπτε κατευθυντήριες γραμμές για έρευνες ή διώξεις επιβολής του νόμου ή θα μπορούσε να θέσει τη ζωή ή τη σωματική ασφάλεια ενός ανθρώπου σε κίνδυνο.
8. Πληροφορίες που περιέχονται ή σχετίζονται με εκθέσεις εξέτασης, λειτουργίας ή κατάστασης που συντάσσονται από , για λογαριασμό ή για χρήση οργανισμού υπευθύνου για τη ρύθμιση ή την εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
9. Γεωλογικές ή γεωφυσικές πληροφορίες και δεδομένα , συμπεριλαμβανομένων χαρτών που αφορούν πηγάδια.²⁶⁵

Ο Νόμος αυτός αναθεωρήθηκε πολλές φορές από τη θέσπισή του έως και σήμερα αλλά ο κεντρικός του πυρήνας έχει διατηρηθεί ο ίδιος και μια γρήγορη ανάγνωσή του αρκεί για να καταλάβουμε ότι οι πληροφορίες της *C.I.A.* προφανώς και εμπίπτουν σε καθεστώς προστασίας μιας και μπορούν να χαρακτηριστούν ως κρίσιμες για την «εθνική ασφάλεια» και κάθε άλλη προσπάθεια εκμαίευσης πληροφοριών να σταματήσει. Είναι όμως έτσι στην υπόθεση δολοφονίας του *George Polk* ;

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης τον Δεκέμβριο του 1991 άλλαξε τον κόσμο και ουσιαστικά έληξε και επισήμως τον Ψυχρό Πόλεμο που είχε χωρίσει την υφήλιο σε δύο στρατόπεδα. Ο κομμουνισμός έπαψε να αποτελεί απειλή για τον δυτικό κόσμο και στις δεκαετίες που ακολούθησαν είχε ξεκινήσει μεγάλος διάλογος και έρευνα σε κλειστές πηγές όπως για παράδειγμα τα αρχεία της *Stasi*.

²⁶⁵ Law F.O.I.A. [https://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_Information_Act_\(United_States\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_Information_Act_(United_States)) , Ημερομηνία Ανάκτησης 19/01/2025, 18:54

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, όταν ο Νόμος περί Ελευθερίας Πληροφοριών είχε αποκτήσει ισχυρότερα θεμέλια στις Η.Π.Α. η *C.I.A.* έδωσε στη δημοσιότητα τα πρώτα διαβαθμισμένα έγγραφα σχετικά με την δολοφονία του *George Polk* όπως επίσης και το *State Department* έδωσε στη δημοσιότητα αναφορές από το αμερικανικό Προξενείο στη Θεσσαλονίκη με αποτέλεσμα να αναζωπυρωθεί το ενδιαφέρον και οι έρευνες για την υπόθεση και να γραφούν νέα βιβλία. Όλα όμως τα έγγραφα που δόθηκαν, εκτός ότι ήταν λογοκριμένα, δεν εμπεριείχαν ουσιώδεις πληροφορίες που θα έλυναν την υπόθεση η οποία ακόμα είναι «άλυτη/*unsolved*»

Υπήρχε και ένας ερευνητής ο οποίος είχε και ιδιαίτερο προσωπικό συμφέρον για την επίλυση της υπόθεσης και δεν ήταν άλλος από τον μικρότερο αδελφό του *George Polk*, τον *William R. Polk* ο οποίος είχε γίνει καθηγητής ιστορίας και κρατικός αξιωματούχος στις Η.Π.Α.

Όπως είναι γνωστό, ο *William R. Polk*, είχε παρακολουθήσει και την δίκη του Γρ. Στακτόπουλου και δεν ήταν ικανοποιημένος από την έκβασή της, ούτε από το αποτέλεσμα της. Δεν σταμάτησε ποτέ τις έρευνες για τον αδελφό του και στις αρχές του 1990, με την αρωγή της δικηγορικής εταιρείας *White & Case* υπέβαλλε αίτημα *F.O.I.A.* προς την *C.I.A.* προκειμένου να λάβει πληροφορίες σχετικές με την υπόθεση.

Η *C.I.A.* απάντησε αρνητικά στο αίτημα και η δικηγορική εταιρεία *White & Case* υπέβαλε εκ νέου έφεση αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Ο *William R. Polk* επιθυμούσε να γράψει ένα βιβλίο σχετικά με την δολοφονία του αδελφού του και αναζήτησε περαιτέρω επανεξέταση των σχετικών αρχείων, πολλά εκ των οποίων είχαν καταστραφεί. Το Φεβρουάριο του 2003 το Αρχείο Εθνικής Ασφάλειας (*National Security Archive*) υπέβαλε αντίστοιχο αίτημα *F.O.I.A.*²⁶⁶

Σύμφωνα με την από 16/12/2005 επιστολή της *C.I.A.* μέσω του Συντονιστή Πληροφοριών και Ιδιωτικότητας κ. *Scott Koch*, η Υπηρεσία, όχι μόνο ήταν εκ νέου αρνητική για την χορήγηση νέων στοιχείων αλλά ανέφερε αδυναμία εντοπισμού συγκεκριμένων εγγράφων λόγω καταστροφής καταλήγοντας λακωνικά «*..We determined that no additional information can be released..*»²⁶⁷

Η στάση της *C.I.A.* να καταστρέψει έγγραφα σχετικά με την υπόθεση *Polk* τα οποία πληρούσαν τις προϋποθέσεις για την εσαεί διατήρησή τους όπως για παράδειγμα υπομνήματα προς τον Διευθυντή της *C.I.A.* εκείνη την εποχή καθώς και έγγραφα σχετικά με τον *James Kellis*, αξιωματικού πληροφοριών που είχε εργαστεί για λογαριασμό της Επιτροπής *Lipmann*

²⁶⁶ National Security Archives : <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB226/index.htm>), Ημερομηνία Ανάκτησης 19/01/2025, 18:59

²⁶⁷ Ref:F-2003-00340-Archive #20030168CIA018/16.12.2005 Έγγραφο CIA

προκάλεσε αντιδράσεις σχετικά με την ευρύτερη πολιτική διατήρησης ιστορικών αρχείων της *C.I.A.* όπως μπορούμε να δούμε και σε ανακοίνωση της ιστοσελίδας *National Security Archive* αλλά έως και τι στιγμή σύνταξης της παρούσας εργασίας δεν έχουν δοθεί νέες πληροφορίες για την υπόθεση.²⁶⁸

7.4. Η στάση του δικτύου *CBS*

Το ειδησεογραφικό δίκτυο *C.B.S.* το 2023 με την αφορμή συμπλήρωσης 75 χρόνων από την ανεπίλυτη δολοφονία του George Polk δημιούργησε το πιο πρόσφατο αφιέρωμα το οποίο μπορεί έως και την ημερομηνία σύνταξης του παρόντος να παρακολουθήσει στο ψηφιακό αποθετήριο του *C.B.S.*²⁶⁹

Η κεντρική θέση του δικτύου *C.B.S.* ήταν ότι καταδικάστηκε ένας αθώος άνθρωπος ο οποίος υπεβλήθη σε φρικτά βασανιστήρια. Σύμφωνα με τον *Steven Portnoy*, κεντρικό παρουσιαστή του *C.B.S.* και διαπιστευμένο ανταποκριτή στον Λευκό Οίκο, ο οποίος επιμελήθηκε το ρεπορτάζ, Ο *George Polk* ήλθε στην Ελλάδα προκειμένου να καλύψει δημοσιογραφικά τον εμφύλιο πόλεμο και τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα χρησιμοποιούσε την οικονομική βοήθεια από τις Η.Π.Α.

Ο *George Polk* αντιλήφθηκε αμέσως ότι η διεφθαρμένη Κυβέρνηση επωφελούνταν από την οικονομική βοήθεια και είχε μεταδώσει τις ειδήσεις αυτές σε ζωντανές ανταποκρίσεις στο *C.B.S.* και σε άρθρο στο περιοδικό *Harper*. Σύμφωνα με το δίκτυο *C.B.S.* και τον *Steven Portnoy* υπήρξε απόπειρα συγκάλυψης από την Ελληνική Κυβέρνηση, την Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα και το *State Department*.²⁷⁰

Στις Η.Π.Α. το Πανεπιστήμιο *Long Island University* της Νέας Υόρκης, θέσπισε τα ετήσια βραβεία δημοσιογραφίας *George Polk* τα οποία αποδίδονται σε δημοσιογράφους που κάνουν ρεπορτάζ με τόλμη, ήθος που αναδεικνύουν την αλήθεια.

Σημαντικοί ρεπόρτερ και δημοσιογράφοι έχουν κερδίσει το βραβείο αυτό συμπεριλαμβανομένου και του Homer Bigart ο οποίος εν τέλει πήρε τη πολυπόθητη συνέντευξη από τον Μάρκο Βαφειάδη μετά τον θάνατό του George Polk.²⁷¹

²⁶⁸ National Security Archives : <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB226/index.htm>), Ημερομηνία Ανάκτησης 19/01/2025, 18:59

²⁶⁹ CBS DOCUMENTARY, <https://www.cbs.com/shows/video/9QhUzrgBTC7shmNK3NpHnnQ4FYL9BySt/> , Ημερομηνία ανάκτησης 08/11/2024 18:37)

²⁷⁰ Steven Portnoy, <https://www.youtube.com/watch?v=LfG-iJC0axE> , Ημερομηνία Ανάκτησης 08/11/2024 18:37

²⁷¹ Βραβεία G.Polk, https://en.wikipedia.org/wiki/George_Polk_Awards , Ημερομηνία ανάκτησης 08/11/2024 18:59

Συμπεράσματα

Έως και σήμερα σχετικά με την δολοφονία του *George Polk* στην συνείδηση των Αμερικάνων, των κοντινότερων συγγενών του αλλά και του ειδησεογραφικού δικτύου που εργαζόταν, του *C.B.S.* η απάντηση είναι ότι οι πραγματικοί δολοφόνοι δεν συνελήφθησαν ποτέ καθώς το πολιτικό σύστημα σε Η.Π.Α και Ελλάδα επέλεξαν να εξαντλήσουν τη διερεύνηση της υπόθεσης γύρω από το πρόσωπο του Γρηγορίου Στακτόπουλου και μόνο.

Οι προσπάθειες συγγραφέων και ερευνητών έφτασαν μόνο στο στάδιο διατύπωσης θεωριών σχετικά με τους πιθανούς αυτουργούς και τους συνεργούς του εγκλήματος αυτού που άφησε πίσω μόνο ερωτηματικά.

Διαφορετικά σενάρια σχετικά με τους δολοφόνους σημαίνουν και διαφορετικά κίνητρα κατά περίπτωση. Μια προσεκτική εξέταση όσον αφορά τι προκάλεσε η δολοφονία του *George Polk* στο πολιτικό σύστημα της εποχής αλλά και στις διεθνείς σχέσεις και ισορροπίες, ίσως έδινε μια ένδειξη για τον πραγματικό ένοχο.

Ο *George Polk* είχε πράγματι δίκιο όσον αφορά την ύπαρξη οργανωμένων συμφερόντων που διαπλέκονταν με στελέχη της πολιτικής ελίτ προκειμένου να αποκομίζουν κέρδη από τη διαχείριση και τις δαπάνες που πραγματοποιούνταν με τα δολάρια της αμερικανικής βοήθειας. Στη σημείο αυτό θα ήταν παράλειψη να μην υπενθυμίσουμε ότι στην οικονομική διαπλοκή συμμετείχαν και υπηρεσιακοί ή πολιτικοί παράγοντες των Η.Π.Α όπως ο «*Ισχυρός*» που είδαμε στο τηλεγράφημα του Υπουργείου Εξωτερικών προς τον Κ. Τσαλδάρη. Ακόμα στον ελληνικό ημερήσιο τύπο παρέλασε και το σκάνδαλο του σίτου που ξέσπασε στις Η.Π.Α και εμπλέκονταν ανώτατοι υπηρεσιακοί παράγοντες που κερδοσκοπούσαν με τις εξαγωγές σίτου στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

Προφανώς η ανοικοδόμηση κατεστραμμένων χωρών μετά από πόλεμο, είναι μια επικερδής δραστηριότητα για οργανωμένα συμφέροντα τόσο στις ίδιες τις χώρες αυτές όσο και στην χώρα που παρέχει οικονομική βοήθεια με σκοπό την πολιτική επιρροή.

Τα δημοσιεύματα και οι ανταποκρίσεις του *George Polk* σίγουρα δεν ήταν ευχάριστα και ενοχλούσαν. Εξάλλου το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας από τον Φεβρουάριο του 1948 είχε διαμαρτυρηθεί επισήμως για τους Αμερικανούς δημοσιογράφους και τις «ενοχλητικές» ανταποκρίσεις τους. Θα έφταναν όμως στο σημείο να σκοτώσουν έναν δημοσιογράφο για το λόγο αυτό;

Το σίγουρο είναι ότι ο θάνατος του *George Polk* ουδόλως μείωσε τη δίψα της οικονομικής και πολιτικής ελίτ για παράνομα κέρδη και σκάνδαλα. Με τα δύο μεγάλα σκάνδαλα του Υπουργού Χατζηπάνου και του σκανδάλου Δενδρινέλη στον Ο.Λ.Π. ανατράπηκαν όλες οι πολιτικές ισορροπίες μετά τον Εμφύλιο και το Λαϊκό Κόμμα οδηγήθηκε στην διάσπαση και εν τέλει στη διάλυση αφήνοντας πίσω μόνο τις ελίτ επιχειρηματιών και εφοπλιστών που δημιούργησε.

Πως χειρίστηκαν οι ελληνικές κυβερνήσεις τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις , τα στρατιωτικά θέματα του εμφυλίου και το διπλωματικό ζήτημα της ελληνικής προσφυγής στον Ο.Η.Ε. και της Βαλκανικής Επιτροπής *U.N.S.C.O.B.* ; Ήταν ένα ακόμα πεδίο που ασκήθηκε κριτική από τον *George Polk*. Αν υποθέσουμε ότι οι σοβιετικοί δολοφόνησαν τον δημοσιογράφο για να προκαλέσουν ρήξη στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις όπως αναφέρθηκε από τον Στακτόπουλο θα μπορούσαν να επιτύχουν τις επιδιώξεις τους και να αποβληθεί η Ελλάδα από το Σχέδιο Μάρσαλ;

Την εβδομάδα που μεσολάβησε μεταξύ της δολοφονίας του Χρ. Λαδά και του *G. Polk* όπως είδαμε και από το υπόμνημα Δρόσου, τα πράγματα δεν πήγαιναν και πολύ καλά για την Ελλάδα σχετικά με τις εργασίες της Βαλκανικής Επιτροπής. Το Λαϊκό Κόμμα εθεωρείτο ως ο πρωτεργάτης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο θέμα της ένταξης της χώρας στο Σχέδιο Μάρσαλ και στην πρόσκληση της *U.N.S.C.O.B* στην Θεσσαλονίκη προκειμένου να αποδείξει τις «έκνομες» ενέργειες της Αλβανίας, της Γιουγκοσλαβίας και της Βουλγαρίας στον εμφύλιο με τον Δ.Σ.Ε ενώ τον μήνα που δολοφονήθηκε ο *G. Polk* είχε προστεθεί από την ελληνική κυβέρνηση και το θέμα της απαγωγής παιδιών από τους αντάρτες.

Οι Αμερικάνοι έδειχναν δυσπιστία απέναντι στις αιτιάσεις της Ελλάδος για κλείσιμο των συνόρων και επιβολή κυρώσεων στις γειτονικές χώρες. Σύμφωνα με το υπόμνημα Δρόσου η Ελλάδα δεν θα συμμετείχε στη σύνταξη του πορίσματος της *U.N.S.C.O.B* και οι απόψεις για την αμερικανική αντιπροσωπεία δεν ήταν καθόλου καλές .

Φυσικά οι Αμερικάνοι επίσης ήταν πολύ επιφυλακτικοί απέναντι στην ελληνική πλευρά και ειδικά το Λαϊκό Κόμμα , ειδικά μετά τη δολοφονία του *G. Polk* όπως φαίνεται από την επιστολή του *H.J. Booras* των *AHEPANS* προς τον Κ. Τσαλδάρη. Η έλλειψη εμπιστοσύνης άρχισε να εκδηλώνεται έντονα μετά τη δολοφονία ακόμα και στον ημερήσιο τύπο των Η.Π.Α. ή και την επιμονή των Αμερικάνων να ερευνηθούν οι δεξιές οργανώσεις.

Θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο σκοπός των Σοβιετικών φάνηκε να εκπληρώνεται. Δολοφονήθηκε ένας δημοσιογράφος, η κοινή γνώμη στις Η.Π.Α. συγκλονίστηκε, ίσως θα μπορούσε να είναι η απαρχή της πολυπόθητης ρήξης των σχέσεων με την Ελλάδα .

Η ιστορία όμως δεν έδειξε κάτι τέτοιο. Το καλοκαίρι του 1948 και ενώ ακόμα τίποτε δεν είχε προκύψει από την αστυνομική έρευνα για την δολοφονία του *G. Polk*, ξέσπασε η κρίση στις ρωσό-γιουγκοσλαβικές σχέσεις, γεγονός που έμελλε να επηρεάσει τη πορεία του Εμφυλίου. Αυτή η συγκυρία , σε συνδυασμό με τα ευνοϊκά αποτελέσματα που έφερε ο Ε.Σ. στα πεδία των μαχών στο Γράμμο έφερε την Κυβέρνηση και πάλι σε πλεονεκτική θέση και το μόνο που έμενε ακόμα να γίνει ήταν η σύλληψη των ενόχων της δολοφονίας του *George Polk*.

Ο Γρηγόριος Στακτόπουλος έκλεισε την τελευταία αυτή «εκκρεμότητα» στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις που μέσα στο καλοκαίρι του 1948 και πριν τις εκλογές του Νοεμβρίου 1948, οι Η.Π.Α. είχαν να πουν στη κοινή γνώμη τους ότι η Ελλάδα έκανε το πάν να νικήσει το πόλεμο, συνέλαβε και τον ένοχο για τη πολιτική δολοφονία του *George Polk* που φυσικά ενορχηστρώθηκε από τους κομμουνιστές, η ΚΟΜΙΝΦΟΡΜ ήταν διασπασμένη, άρα η συμμαχία ήταν γόνιμη και η υποστήριξη θα συνέχιζε. Δεν είναι τυχαίο ότι το ίδιο Σαββατοκύριακο του Οκτωβρίου 1948 που ανακοινώθηκε στις εφημερίδες η ομολογία Στακτόπουλου, βρισκονταν στην Ελλάδα σε σύντομη επίσκεψη και ο *G. Marshall* δίνοντας διαβεβαιώσεις για την συνέχεια της αμερικανικής βοήθειας.

Πριν την δολοφονία του *George Polk* αλλά και μετά, δημοσιογράφοι έσπευσαν να συναντήσουν και να πάρουν συνέντευξη από τον Μάρκο Βαφειάδη. Ο *Homer Bigart* μάλιστα σύμφωνα με μαρτυρία του ίδιου του Μάρκου Βαφειάδη κόμισε και πρόταση ειρήνευσης που όπως φαίνεται αρνήθηκε ο Ν. Ζαχαριάδης. Μήπως τελικά ο *George Polk* δολοφονήθηκε επειδή κόμιζε μια αντίστοιχη πρόταση; Μήπως αυτοί που ευθύνονταν δεν ήθελαν να μαθευτούν οι απόψεις του Δ.Σ.Ε στη διεθνή ειδησιογραφία; Ήθελε κάποιος τη συνέχιση του πολέμου;

Η ιστορική πορεία κατέδειξε ότι ο Μάρκος Βαφειάδης ακούστηκε στη διεθνή σκηνή. Ο Ο.Η.Ε. και η διεθνής ειδησιογραφία γνώριζαν τις απόψεις της Π.Δ.Κ. Βέβαια ο Δ.Σ.Ε δεν είχε κανένα συμφέρον να μην δώσει ακόμα μια συνέντευξη στον *George Polk* σύμφωνα και με τη συνέντευξη του Βαφειάδη.

Όσον αφορά την ειρήνη, όπως φαινόταν από τα πεπραγμένα των Η.Π.Α. και της ελληνικής κυβέρνησης, στον στρατιωτικό τομέα και ειδικά από τα όπλα τεχνολογίας αιχμής (βόμβες ναπάλμ) που εισήλθαν τον τελευταίο χρόνο, επιζητούταν η ολοκληρωτική νίκη και καταστροφή

του Δ.Σ.Ε. Υπήρξαν μεν προσπάθειες για ειρήνευση μέσω συζητήσεων και προτάσεων αλλά μετά και την ρωσογιουγκοσλαβική κρίση, τα πεπραγμένα της Δύσης, έδειχναν μονίμως προς τη κατεύθυνση της ολοκληρωτικής συντριβής του Δ.Σ.Ε και μάλιστα οι διωγμοί των αριστερών μαχητών συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια με εξορίες και απώλεια ιθαγένειας για όσους είχαν διαφύγει στο εξωτερικό.

Η δικαιοσύνη έπραξε ορθά; Εδώ τα πράγματα είναι υπό συζήτηση και αίρεση έως και σήμερα. Οι Η.Π.Α. από τη πρώτη στιγμή απαιτούσαν την πλήρη διερεύνηση του εγκλήματος ακόμα και στους χώρους των δαιδαλωδών δεξιών παρατάξεων. Το έλεγαν ανοικτά στις Η.Π.Α., μέχρι και ο Στρατηγός *W.J. Donovan* το δήλωσε κατ' ιδίαν στους ίδιους τους Κ. Τσαλδάρη και Θ. Σοφούλη. Ο ημερήσιος τύπος το αναπαρήγαγε.

Μέσα σε ένα καλοκαίρι, από τον Ιούνιο μέχρι τον Αύγουστο του 1948, κάτι άλλαξε και ήλθε μια «ομολογία» από έναν δημοσιογράφο, τον Γρηγόριο Στακτόπουλο. Η ομολογία αυτή, ανακοινώθηκε αυτή μετά τη νίκη του Ε.Σ. στον Γράμμο και ταυτόχρονα με την επίσημη αναγγελία από τους Αμερικάνους και τον ίδιο τον *G. Marshall* ότι η οικονομική βοήθεια στον αγώνα της Ελλάδος εναντίον του κομμουνισμού θα συνεχιζόταν. Η «εκκρεμότητα» της υπόθεσης *Polk* είχε κλείσει και μάλιστα πριν τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1948 που κέρδισε ο *H. Truman*

Η ελληνική δικαιοσύνη τι διαφορετικό θα μπορούσε να πει ή να κάνει το 1948; Οι όποιες «ασυνέχειες» στα γεγονότα, ή λογικά σφάλματα στις καταθέσεις κρύφτηκαν πίσω από συμπληρωματικές καταθέσεις που εμπεριείχαν αντιφάσεις και από την ομολογία Στακτόπουλου.

Ο Γρ. Στακτόπουλος, μετά την αποφυλάκισή του επιζητούσε τη δικαιοσύνη και προσέφυγε στο ανώτατο δικαστήριο, χωρίς όμως να πετύχει την αναμόχλευση της υπόθεσής του και την αναψηλάφιση της δίκης με νέα πειστήρια και καταθέσεις που προέκυψαν. Ακόμα και στη μεταπολίτευση, ο Άρειος Πάγος δεν άνοιξε εκ νέου την υπόθεση. Επίσης ο Ευάγγελος Βασιανός που ζήτησε τον επαναπατρισμό του από τη Ρουμανία στη μεταπολίτευση ζητώντας και ο ίδιος να δικαστεί, δεν ήλθε ποτέ. Το ελληνικό κράτος αρνήθηκε κάθε συζήτηση για επανέναρξη των συζητήσεων ή οιασδήποτε δικονομικής ενέργειας.

Φυσικά, δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε μόνο την ελληνική δικαιοσύνη από τη στιγμή που και στις Η.Π.Α., ο *William Polk*, ο αδερφός του *George Polk*, επιχείρησε μετά την πτώση της Ε.Σ.Σ.Δ να υποβάλει νομικό αίτημα *F.O.I.A* προκειμένου να πάρει απόρρητα έγγραφα της C.I.A. για να πάρει αρνητική απάντηση ακόμα και μετά τις δικαστικές προσφυγές του. Από την άλλη, η

σφράγιση του υπηρεσιακού φακέλου του *Randol Coate* για εβδομήντα πέντε χρόνια μετά το θάνατό του από την Βρετανική Κυβέρνηση αποδεικνύει έμπρακτα ότι σε τρείς χώρες που βρέθηκαν στο επίκεντρο των γεγονότων εκείνη την εποχή δεν υπάρχει διάθεση για την διαλεύκανση της υπόθεσης. Αυτό επίσης καταδεικνύει ότι οι Ελλάδα, οι Η.Π.Α και η Βρετανία είχαν εικόνα όσον αφορά την υπόθεση με δεδομένο ότι σφραγίζουν τις πηγές τους και αρνούνται οιαδήποτε παροχή πληροφορίας ή έναρξης δικαστικού αγώνα.

Η άποψη των Αμερικάνων εμπειρογνομόνων της Επιτροπής Porter την οποία ενστερνιζόταν και ο *George Polk* ήταν πως η Ελλάδα χρειαζόταν μια γενικότερη πολιτική μεταρρύθμιση καθώς οι κοινωνικές αδικίες και η φτώχεια που καλλιεργούσαν οι πολιτικές και οικονομικές ελίτ ενεργώντας αποκλειστικά για τον πλουτισμό τους, ουσιαστικά θα τροφοδοτούσαν την Αριστερά και κατά συνέπεια τον Εμφύλιο Πόλεμο. Η άποψη αυτή εν μέρει επιβεβαιώθηκε. Η ελληνική κυβέρνηση κατάφερε δύσκολα και με τη βοήθεια των Αμερικάνων και των ανώτερων τεχνολογικά όπλων που παρείχαν, να υπερισχύσει του Δ.Σ.Ε υποχρεώνοντας τους μαχητές σε έξοδο από τα ελληνικά σύνορα.

Μετά την νίκη αυτή, η Ελλάδα δεν βρήκε την ηρεμία και ισορροπία που αναμενόταν. Ξεκίνησε μια περίοδος με ακραίους διωγμούς για τους αριστερούς αλλά και με σκάνδαλα οικονομικά που ταλάνισαν τη πολιτική ζωή του τόπου οδηγώντας εν τέλει σε διάλυση το Λαϊκό Κόμμα.

Οι εφοπλιστές και οι ελίτ που γιγαντώθηκαν από τη περίοδο του Εμφυλίου και ελέω της αμερικανικής βοήθειας γνώρισαν αλματώδη άνοδο και ανάπτυξη σε αντίθεση με την χώρα η οποία ακριβώς λόγω των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, δεν γνώρισε ποτέ οικονομική ανάπτυξη ούτε και πολιτικές ελευθερίες καθώς υπερίσχυσε ο θεσμός του πελατειακού κράτους με ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού, τους αριστερούς να είναι εκτός οικονομικού συστήματος και παραγωγής για αρκετά χρόνια.

Οι Η.Π.Α. και η εγχώρια οικονομία πέρασαν μια οικονομική κρίση πληθωρισμού μεταξύ 1948 – 1949 η οποία θύμιζε τη κρίση του μεσοπολέμου ως απόρροια των αθρόων εκροών αμερικανικών κεφαλαίων στο πλαίσιο του δόγματος Τρούμαν για την εξαγορά πολιτικής επιρροής στην Ευρώπη και της Ασίας. Ο Ψυχρός Πόλεμος βρισκόταν στην έναρξή του και υπήρχε έντονος προβληματισμός στην αμερικανική κοινή γνώμη που έβγαине σταδιακά από την «πολεμική οικονομία» για να μπει σε μια ύφεση ,έστω και σύντομη ,ως προς τους στόχους της Αμερικής σε χώρες όπως η Ελλάδα που η εγχώρια πολιτική ελίτ διαπλέκονταν με εφοπλιστές και

επιχειρηματικά συμφέροντα και τροφοδοτούσαν την κοινωνική αδικία που με τη σειρά τροφοδοτούσε τις κομμουνιστικές ιδέες.

Οι Αμερικανοί δεν πείσθηκαν από την δίκη Στακτόπουλου. Σε θεσμικό πολιτικό και κυβερνητικό επίπεδο, παρατηρούμε ότι έχουν λογοκρίνει έγγραφα και καίριες Υπηρεσίες όπως το *State Department* και *C.I.A.* αρνούνται ακόμα και στα δικαστήρια να ενεργήσουν βάσει της νομοθεσίας (*Freedom of Information Act*) και να παρέχουν πληροφορίες ακόμα και στον *William Polk*, αδερφό του *George Polk*. Αυτή είναι μια ένδειξη ότι οι Η.Π.Α. γνωρίζουν τις λεπτομέρειες της υπόθεσης.

Στο σημείο αυτό θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε ότι σύμφωνα με επίσημες πηγές των Η.Π.Α., η επιτελική απόφαση να στηριχθεί η Ελλάδα στον εμφύλιο πόλεμο εναντίον των κομμουνιστών είχε ληφθεί από τη κυβέρνηση Τρούμαν, ανεξαρτήτως συνεπειών η άλλων συνθηκών καθώς η ασφάλεια της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής εξαρτιόταν άμεσα από την ακεραιότητα και σταθερότητα της Ιταλίας, της Ελλάδος, της Τουρκίας και του Ιράν και για το σκοπό αυτό θα ανέλωνα οικονομικό, πολιτικό και στρατιωτικό κεφάλαιο καθώς όπως χαρακτηριστικά αναφερόταν: «..Ο τερματισμός της βοήθειας στην Ελλάδα δεν είναι αποδεκτός λόγω των συνεπειών που περιγράφονται στη προηγούμενη παράγραφο... Ως εκ τούτου οι Η.Π.Α θα χρησιμοποιήσουν την οικονομική, πολιτική και στρατιωτική τους ισχύ προκειμένου να εμποδίσουν την Ελλάδα να περιέλθει σε κομμουνιστική κυριαρχία ».²⁷²

Ο αμερικανικός λαός και τα ΜΜΕ; Η απάντηση δίνεται από το ίδιο το *C.B.S.* το οποίο έως και σήμερα έχει κάνει αφιερώματα και εκπομπές για τον *George Polk* με τελευταίο το ντοκιμαντέρ το 2023. Στην εκπομπή αυτή εκφράζεται ανοικτά η άποψη ότι το έγκλημα είναι άλυτο οπότε και αναδύεται ένα ερώτημα. Τι μπορεί να γίνει προκειμένου να λυθεί η υπόθεση και να βγουν στην επιφάνεια οι πραγματικά σκοτεινές πτυχές της δολοφονίας *Polk*; Μέχρι στιγμής, υπάρχουν μόνο θεωρίες και μια δίκη που αμφισβητήθηκε ενώ η ενοχή για τη δολοφονία αυτή προσεγγίζεται μόνο με όρους πολιτικούς ανάλογα με τις πολιτικές προτιμήσεις όσων διαλέγονται περί αυτής.

Στο σημείο αυτό θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε την έλλειψη πηγών στο διαδίκτυο των Σοβιετικών Υπηρεσιών σχετικά με την υπόθεση παρά το γεγονός ότι ο Ραδιοσταθμός της Μόσχας πολύ πρόωρα είχε καταδείξει σε μετάδοσή του την Δεξιά ως αυτουργούς της εβδομάδας.

²⁷² (FRUS, Report by the National Security Council to President Truman, Executive Secretariat Files, Lot 63-D351, Top Secret NSC 5/2, Volume 4, Document 28)

Είναι γνωστό ότι στην Ελλάδα υπήρχε η ρωσική αποστολή από το 1944 και το Πρακτορείο *T.A.S.S.* αλλά είναι παντελώς άγνωστη η δράση ρωσικών μυστικών υπηρεσιών, ειδικά στην Θεσσαλονίκη του 1948, όπου βρισκόταν στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος λόγω των εργασιών της *U.N.S.C.O.B.* και των θεμάτων που χειριζόταν.

Επίλογος

Τον Μάρτιο του 1958 ο Συνταγματάρχης Νικόλαος Μοσχουντής, πρωταγωνιστής της υπόθεσης δολοφονίας του *George Polk*, πέθανε από καρδιακή προσβολή. Στις εφημερίδες της Θεσσαλονίκης, η είδηση προβλήθηκε σε πολύστιλο αφιέρωμα ως ένδειξη φόρου τιμής απέναντι σε έναν αξιωματικό της ασφάλειας ο οποίος είχε να δείξει έργο στην καταπολέμηση των ποινικών αλλά και των αριστερών τη περίοδο που εξάρθρωσε την Ο.Π.Λ.Α. και την Μ.ΛΑ. Επίσης έγινε και ειδική αναφορά στο πώς «διαλεύκανε» την υπόθεση *George Polk*.²⁷³

Ο Γρηγόριος Στακτόπουλος απεβίωσε το 1998 αδικαίωτος παρά τις προσπάθειές του για αναηλάφηση της δίκης του καθώς ο Άρειος Πάγος επανειλημμένα απέρριψε τα αιτήματά του παρά το γεγονός ότι νέα στοιχεία από τους δικηγόρους του αλλά και ερευνητές είχαν έρθει στο προσκήνιο.

Ο *William Polk* απεβίωσε το 2020 χωρίς να έχει καταφέρει να πάρει τα επίσημα έγγραφα της *C.I.A.* σχετικά με την υπόθεση της δολοφονίας του αδερφού του

Ο *Randol Coate* απεβίωσε και αυτός το 2005 και το Βρετανικό Υπουργείο Άμυνας σφράγισε τον φάκελό του για 75 έτη.

Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι στην Υπόθεση *Polk*, υπήρξε συγκάλυψη μιας πολιτικής δολοφονίας, μια θυσία της αλήθειας στο βωμό του Ψυχρού Πολέμου και των γεωπολιτικών συμφερόντων και επιδιώξεων των μεγάλων δυνάμεων της εποχής, της Ε.Σ.Σ.Δ και των Η.Π.Α.

Όμως η συγκάλυψη συνεχίζεται ακόμα και μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, γεγονός που καταδεικνύει ότι η συνωμοσία αυτή δεν έχει να κάνει με πρόσωπα μόνο αλλά και με πολιτικές και μεθόδους που προφανώς ακόμα χρησιμοποιούνται έως και σήμερα.

Στο σκοτεινό κόσμο των Μυστικών Υπηρεσιών, ο πόλεμος ποτέ δεν σταματά, πάντα συνεχίζεται και όπως είχε πει ο Αισχύλος το πρώτο θύμα σε έναν πόλεμο είναι η αλήθεια.

²⁷³ Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Αριθ. Φύλ: 15331/18.03.1958

Πηγές – Βιβλιογραφία

Ιστορικό Αρχείο Ιδρύματος Κωνσταντίνου Γ. Καραμανλή

Αρχείο Κ. Τσαλδάρη

Φάκελος 21: Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα 01/47 – 08/47

Φάκελος 22 : Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα – εξελίξεις 08/47 – 12/47

Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική Βοήθεια (1947)

Φάκελος 24 : Ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε (1947)

Φάκελος 28 : Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα (1948)

Φάκελος 29 : Οικονομία (1948)

Φάκελος 30 : υποφάκελοι 30.3-30.6 Ελληνικό ζήτημα στον Ο.Η.Ε (1948)

Φάκελος 34 : Πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα (1949)

Φάκελος 35 : υποφάκελοι 30.1-30.5 Οικονομία (1949)

Φάκελος 36 : Βαλκανική Επιτροπή ΟΗΕ (1949)

National Security Archives

Office of the Historian : <https://history.state.gov/>

Αποχαρακτηρισμένα έγγραφα C.I.A. για την Υπόθεση G.Polk

Πρακτικά 7^{ης} Πλατιάς Ολομέλειας Κεντρική Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.

Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων

Ημερήσιος Τύπος

Εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Εφημερίδα MAXH

Εφημερίδα ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Εφημερίδα ΦΩΣ

Διαδικτυακές Εκπομπές

1. Η εκπομπή της Βουλής των Ελλήνων με τίτλο : *Κωνσταντίνος Τσαλδάρης , ένας μετριοπαθής πατριώτης* (14/02/2016).
2. *Η εκπομπή – Αφιέρωμα για τα 75 χρόνια από τη δολοφονία του George W. Polk του δικτύου C.B.S.*

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αλιβιζάτος Νίκος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922 – 1974. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1995

Αρχαία ΓΕΣ, *Εμφύλιος Πόλεμος από τη Κόνιτσα ως τον Γράμμο και το Βίτσι*, Το Βήμα Ιστορία, Αθήνα, 1998

Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, Φωτιά και Τσεκούρι 1946-1949, Εστία, Αθήνα, 1974

Βλαντάς Δημήτριος, Εμφύλιος πόλεμος 1945-1949, Εκδόσεις Γραμμή, Αθήνα, 1981

Ζαφειρόπουλος Δημήτριος, *Ο αντισυμμοριακός αγώνας 1945 – 1949*, Το ΒΗΜΑ, Αθήνα, 2011

Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ*, Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά, 2018

Κεντρική Επιτροπή Κ.Κ.Ε. , *Η 7^η Πλατιά Ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. 18-24 Φλεβάρη 1957, Πρακτικά* , Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2011

Κωστής Κων/νος , *Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας . Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18^{ος} – 20^{ος} αιώνας*, Πατάκης, Αθήνα, 2018

Κωστόπουλος Τάσος, *Η αυτολογοκριμένη μνήμη. Τα Τάγματα Ασφαλείας και η μεταπολεμική εθνικοφροσύνη*, Φιλίστωρ, Αθήνα, 2005

Λέφας Γιάννης Λεωνίδας, *Ο Δημοκρατικός Στρατός Πελοποννήσου (Δημιουργία, Ανάπτυξη , Ήττα)*, Αλφειός, Αθήνα, 1998

Μάγερ Κώστας, *Ιστορία του Ελληνικού Τύπου*, [χ.ε.] , Αθήνα, 1960

Μαργαρίτης Γεώργιος, *Η Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2005

Μαρής Γιάννης , Λεονταρίτης Γεώργιος , *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, ΑΓΡΑΣ , Αθήνα, 2016

Πηνελόπη Πετσινη, Δημήτριος Χριστόπουλος (επιμ.), *Η Λογοκρισία στην Ελλάδα*, Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ Παράρτημα Ελλάδος, Αθήνα, 2016

Σταθάκης Γεώργιος, *Το δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ. Η ιστορία της Αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2004

Τσάτσος Θεμιστοκλής, *Αι παραμοναί της Απελευθερώσεως (1944)*, Ίκαρος, Αθήνα, 1973

Χατζηδημητρίου Τάκης, *Η Κύπρος 1950-1959, το τέλος του αλυτρωτισμού*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2019

Ξενόγλωσση

Caplan Benjamin, *The 1948-1949 Recession*, at , *The Policies to Combact Depression*, Nation Bureau of Economic Research, Washington, 1956

Compton William R. , *The morning cometh : 45 Years with Anatolia College*, The board of Trustees of Anatolia College, Athens, 2008

Marton Kati, *The Polk Conspiracy*, Farar Strauss & Giroux, New York, 1990

Papastratis Prokopis, *British policy towards Greece during the Second World War 1941 – 1944*, Cambridge University Press, Cambridge 1984

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Ἡ Συμφωνία της Βάρκιζας

Ἀρθρον Ἰον «Ἐλευθερία»

Ἡ Κυβέρνησις θά ἐξασφαλίσῃ, σύμφωνα πρός τό Σύνταγμα καί τάς ἀπανταχοῦ καθιερωμένους Δημοκρατικάς Ἀρχάς, τήν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τῶν πολιτικῶν φρονημάτων τῶν πολιτῶν, καταργούσα πάντα τυχόν προηγούμενον ἀνελεύθερον Νόμον.

Θά ἐξασφαλίσῃ ἐπίσης τήν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, ὡς τοῦ συνέρχεσθαι, τοῦ συνεταιρίζεσθαι καί τῆς διά τοῦ Τύπου ἐκφράσεως τῶν στοχασμῶν.

Εἰδικώτερον, ἡ Κυβέρνησις θά ἀποκαταστήσῃ πλήρως τάς συνδικαλιστικὰς ἐλευθερίας.

Ἀρθρον 2^{ον} «Ἀρσίς Στρατιωτικοῦ Νόμου»

Ὁ Στρατιωτικός Νόμος θά ἀρθῇ εὐθύς μετά τήν ἐφαρμογὴν τῆς παρούσης συμφωνίας. «Ἀμα τῇ ἀρσίῃ αὐτῇ, θά τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν Συντακτικὴ Πράξις πανομοιότυπος πρός τὴν ΚΔ' διὰ τῆς ὅποιας θά ἐπιτρέπεται ἡ ἀναστολή τῶν ἐν τῇ ΚΔ' Πράξει ἀναφερομένων ἀρθρῶν τοῦ Συντάγματος.

Διὰ Διατάγματος θά ἀνασταλῇ ἀμέσως καθ' ὅλην τὴν χώραν ἡ ἰσχὺς τῶν ἀρθρῶν 5, 10, 12, 20 καί 55 τοῦ Συντάγματος. Ἡ ἀναστολή αὕτη θά ἐξακολουθήσῃ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀφοπλισμοῦ καί τῆς ἐγκαταστάσεως Διοικητικῶν, Δικαστικῶν καί Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν.

«Ὅσον ἀφορα εἰδικώτερον τὸ ἀρθρον 5, τοῦτο δέν θά ἀνασταλῇ εἰς τὰς πόλεις Ἀθηνῶν-Πειραιῶς μετά τῶν προαστίων καί συνοικισμῶν. Εἰδικῶς ὅμως διὰ τοὺς μέχρι σήμερον συλληφθέντες, συνομολογεῖται ὅτι δέν ἰσχύει τὸ ἀρθρον 5 τοῦ συντάγματος καί ὅτι οὗτοι θά ἀπολυθοῦν ἐντός τοῦ συντομωτέρου δυνατοῦ χρόνου, διδομένων τῶν πρός τοῦτο ἀναγκαίων διαταγῶν πρός τὰς ἀρμοδίας ἀρχάς. Οπαδοὶ τοῦ ΕΑΜ, ἐνδεχομένως συλληφθέντες καί κρατούμενοι ὑπὸ ἄλλων ὁργανώσεων, θά ἀφεθοῦν ὡς τάχιστα ἐλεύθεροι.

Ἀρθρον 3^{ον} «Ἀμνηστία»

Ἀμνηστεύονται τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα τὰ τελεσθέντα ἀπὸ τῆς 3^{ης} Δεκεμβρίου 1944 μέχρι τῆς υπογραφῆς τοῦ παρόντος. Ἐξαιρῶνται τῆς ἀμνηστίας τὰ συναφῇ κοινὰ ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς καί τῆς

περιουσίας, τά όποια δέν ήσαν άπαραιτήτως άναγκαΐα διά τήν έπι-
τυχίαν τοϋ πολιτικού άδικήματος. 'Ο σχετικός Νόμος θά δημοσιευ-
θή άμα τή ύπογραφή τής παρούσης συμφωνίας. Εξαιρούνται τής
άμνηστίας όσοι, ύπόχρεοι εις παράδοσιν όπλων άτε άνήκοντες εις
τάς οργανώσεις τοϋ ΕΛΑΣ, τής 'Εθνικής Πολιτοφυλακής καί τοϋ
ΕΛΑΝ, δέν παραδώσουν ταύτα μέχρι τής 15^{ης} Μαρτίου 1945. Η
τελευταία αύτη διάταξις περί έξαιρέσεως έκ τής άμνηστίας μετά τήν
διαπίστωσιν ότι ό άφοπλισμός τοϋ ΕΛΑΣ έπραγματοποιήθη, μή έ-
χουσα πλέον δικαιολογητικόν λόγον, θά καταργηθή.
Εγγυήσεις καί λεπτομέρειαι τής παρεχομένης άμνηστίας αναγράφονται
εις τό προσηρτημένον τώ παρόντι σχέδιον Νόμου.

Αρθρον 4^{ον} **«Όμηροι»**

«Απαντες οί πολίται οί συλληφθέντες παρά τοϋ ΕΛΑΣ ή τής 'Εθνι-
κής Πολιτοφυλακής ή τοϋ ΕΛΑΝ, άνεξαρτήτως ήμερομηνίας συλλή-
ψεως, θά άφεθούν άμέσως έλεύθεροι. «Όσοι τυχόν κρατούνται μέ τήν
κατηγορίαν ότι είναι δοσίλογοι ή ένοχοι άδικημάτων, θά παραδο-
θούν εις τήν δικαιοσύνην τοϋ Κράτους ίνα δικαστούν υπό τών άρμο-
δίων κατά Νόμον Δικαστηρίων.

Αρθρον 5^{ον} **«Εθνικός Στρατός»**

Ό 'Εθνικός Στρατός, πλήν τών κατ' επάγγελμα άξιωματικών καί
ύπαξιωματικών, θά άποτελήται από όπλίτας τών εκάστοτε στρατο-
λογουμένων κλάσεων. Οί ειδικώς εκπαιδευθέντες εις τά νέα όπλα
εφεδροι άξιωματικοί καί όπλίται ύπαρχόντων σχηματισμών 181 άπα-
ραμείνουν έν ύπηρεσία. Ό 'Ιερός Λόχος θά παραμείνη ως έχει, έφ'
όσον εύρίσκεται υπό τάς διαταγάς τοϋ Συμμαχικοϋ Στρατηγείου,
συγχωνευόμενος εύθύς κατόπιν εις τόν Ένιαϊον Έθνικόν Στρατόν,
συμφώνως πρός άνωτέρω τεθείσαν βάσιν. Θά καταβληθή προσπάθεια
ίνα έπεκταθή ή τακτική στρατολογία καθ' άπασα τήν 'Ελλάδα, συμ-
φώνως καί πρός τήν τεχνική ευχέρειαν καί τάς παρουσιασθεισομέ-
νας ανάγκας. Εις τάς ήδη ύπαρχούσας μονάδας θά προσέλθουν πρός
κατάταξιν μετά τήν άποστράτευσιν τοϋ ΕΛΑΣ οί άνήκοντες εις κλη-
θείσας κλάσεις συμφώνως μέ τό προσηρτημένον πρωτόκολλον. Θά
άπολυθώσι δέ τών τάξεων πάντες όσοι κατετάγησαν εις τάς ύπαρ-
χοϋσας μονάδας, χωρίς νά άνήκωσιν εις τάς κληθείσας κλάσεις.
«Απαντα τά μόνιμα στελέχη τοϋ Εθνικοϋ Στρατοϋ θά κριθώσι υπό
τών Συμβουλίων, περί ων ύπ' άριθ. 7 Συντακτική Πράξις. Τά πολι-
τικά καί κοινωνικά φρονήματα τών στρατευομένων πολιτών θά
είναι σεβαστά.

Άρθρον 6^{ον} **«Αποστράτευσις»**

«Αμα τή δημοσιεύσει τού παρόντος, αποστρατεύονται αί ένοπλοι δυνάμεις Αντιστάσεως καί συγκεκριμένως ό ΕΛΑΣ, τακτικός καί έφεδρικός, τό ΕΛΑΝ καί ή ‘Εθνική Πολιτοφυλακή. Η άποστράτευσις καί ή παράδοσις τών όπλων θέλουσι συντελεσθή κατά τά είδικώτερον διαλαμβανόμενα εις τό πρωτόκολλον τό συνταχθέν υπό τής Τεχνικής ‘Επιτροπής, όπερ προσαρτάται εις τό-παρόν δεόντως μονογραφημένον.

Τό Κράτος θέλει ρυθμίση τά τών έπιτάξεων τών γινομένων υπό τού ΕΛΑΣ. Τά παρά τού ΕΛΑΣ έπιταχθέντα πράγματα, ζώα, αυτοκίνητα κλπ., άτινα θέλουσι παραδοθή εις τό Κράτος, κατά λεπτομερέστερον έκτιθέμενα εις τό συνταχθέν πρωτόκολλον όπερ προσαρτάται τώ παρόντι, θέλουσι θεωρηθη ως έπιταχθέντα παρά τού ‘Ελληνικού Δημοσίου.

Άρθρον 7^{ον} **«Έκκαθάρισις υπάλληλων»**

Η Κυβέρνησις θά προβή δι’ Επιτροπών ή Συμβουλίων, τά όποια ειδικός Νόμος θέλει όρίση, εις τήν έκκαθάριση τών Δημοσίων Υπαλλήλων, Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Δημοτικών καί κοινοτικών τοιούτων καί λοιπών υπηρεσιών έξηρητημένων έκ τού Κράτους ή έπιχορηγουμένων υπ’ αυτού. Κριτήρια τής έκκαθάρισεως θά είναι ή επαγγελματική επάρκεια, ό χαρακτήρ καί τό ήθος, ή συνεργασία μετά τού έχθρου καί ή χρησιμοποίησις τού υπαλλήλου ως οργάνου τής δικτατορίας. Υπάλληλοι έκ τών άνωτέρω προσχωρήσαντες κατά τόν χρόνον τής κατοχής εις τάς δυνάμεις άντιστάσεως επανέρχονται εις τάς θέσεις των καί θά κριθούν καθ’ όν τρόπον καί οί άλλοι υπάλληλοι. Τά αυτά ως άνω Συμβούλια θά κρίνωσι τούς υπαλλήλους οί όποιοι συμμετέσχον ή συνήργησαν εις τήν έκδήλωσιν τών γεγονότων από τής 3^{ης} Δεκεμβρίου 1944 μέχρι τής υπογραφής τού παρόντος. Τούς έκ τών τελευταίων τούτων ενεχομένους δύνανται νά θέσουν εις διαθεσιμότητα επί τή βάσει τών Νόμων, τής οριστικής αύτών θέσεως καθορισθησομένης υπό τής κυβερνήσεως ήτις θά προέλθη από τάς έκλογάς τής Συντακτικής Συνελεύσεως. Οί μέχρι τούδε τεθέντες εις διαθεσιμότητα δυνάμει άποφάσεως τών Υπουργών θά υποβληθούν υπό τήν κρίσιν τών έν τή άρχή τού παρόντος αναφερομένων Συμβουλίων. Ουδείς υπάλληλος θά διωχθή μόνον διά τά πολιτικά του φρονήματα.

Άρθρον 8^{ον} **«Έκκαθάρισις τών Σωμάτων Ασφαλείας»**

Η έκκαθάρισις τών Σωμάτων Ασφαλείας, Χωροφυλακής καί Αστυ-

νομίας Πόλεων θά συντελεσθή τό ταχύτερον παρ' ειδικών 'Εκκαθαριστικών Συμβουλίων μέ τά αὐτά ὡς καί οἱ Δημόσιοι 'Υπάλληλοι κριτήρια. «Απαντες οἱ αξιωματικοί καί ὀπλίται τῶν ἐν λόγῳ Σωμάτων οἱ ἐμπίπτοντες εἰς τάς διατάξεις τοῦ Νόμου περί ἀμνηστίας, οἳ ἴτινες κατά τήν διάρκεια τῆς κατοχῆς προσεχώρησαν εἰς τάς τάξεις τοῦ ΕΛΑΣ, τοῦ ΕΛΑΝ ἢ τῆς 'Εθνικῆς Πολιτοφυλακῆς, θά ἐπανέλθουν εἰς τάς θέσεις τῶν καί θά ὑποβληθῶν εἰς τήν κρίσιν τῶν ἐκκαθαριστικῶν Συμβουλίων, καθ' ὃν τρόπον καί οἱ λοιποὶ συνάδελφοι τῶν. Απαντες οἱ αξιωματικοί καί ὀπλίται τῶν ἐν λόγῳ Σωμάτων οἱ ἐγκαταλείψαντες τάς θέσεις τῶν ἀπό τῆς 3^{ης} Δεκεμβρίου 1944 μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ παρόντος, τίθενται εἰς διαθεσιμότητα, τῆς οριστικῆς αὐτῶν θέσεως καθορισθησομένης παρά Συμβουλίων περί ὧν θά ἀποφασίσῃ ἡ μέλλουσα νά προέλθῃ ἐκ τῶν ἐκλογῶν κυβερνήσεις.

Ἀρθρον 9^{ον} «Δημοψήφισμα καί ἐκλογαί»

Τό ταχύτερον δυνατόν, πάντως δέ ἐντός τοῦ τρέχοντος ἔτους, θά διεξαχθῇ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καί γνησιότητι δημοψήφισμα, τό ὅποιον θά τερματίσῃ οριστικῶς τό πολιτειακόν ζήτημα, ὑποτασσομένων πάντων εἰς τήν ἀπόφασιν τοῦ Λαοῦ. Θά ἐπακολουθήσουν δέ ὡς τάχιστα καί ἐκλογαί Συντακτικῆς Συνελεύσεως διὰ τήν κατάρτισιν τοῦ νέου Συντάγματος τῆς χώρας. Καί αἱ δύο ἀντιπροσωπεῖαι συμφωνοῦν, ὅπως, πρὸς ἐλεγχον τῆς γνησιότητος τῆς ἐκφράσεως τῆς Λαϊκῆς θελήσεως παρακληθῶν αἱ Μεγάλαι Σύμμαχοι Δυνάμεις νά ἀποστείλουν παρατηρητάς.

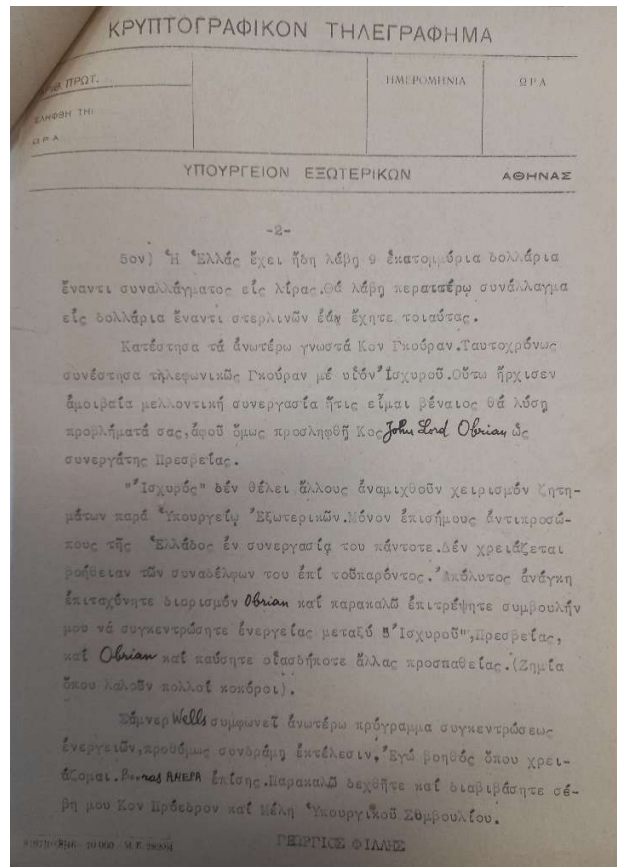
Τοῦ παρόντος ἐγένοντο δύο ὅμοια, ὧν τό ἐν ἔλαβεν ἡ Κυβερνητική 'Αντιπροσωπεῖα καί τό δέ ἕτερον, ἡ 'Αντιπροσωπεῖα τοῦ ΕΑΜ. Ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῇ 12^ῃ Φεβρουαρίου 1945

Ἡ 'Αντιπροσωπεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως
Ι. Σοφιανόπουλος, Π. Ράλλης, Ι. Μακρόπουλος

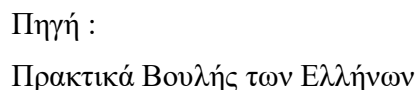
Ἡ 'Αντιπροσωπεῖα τῆς Κεντρικῆς Επιτροπῆς τοῦ ΕΑΜ
Γ. Σιάντος, Δ. Παρτσαλίδης, Η. Τσιριμώκος

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Διασκέψεως
Π. Βαρσάμης

Αρχείο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ, Φάκελος 23 : Οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα – Αμερικανική

Παράρτημα 3^ο : Η Κύρωση της Ελληνο-Αμερικανικής Συμφωνίας 1947

27/4/41/1
ΑΡ. ΑΡΧΕΙΟΥ

ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 4064	<u>Προσωπικόν</u>	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΩΡΑ
ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ:	Διὰ τόν κ. 'Αντιπρό- δρον Κυβερνήσεως καί Μόνιμον 'Υφυ- πουργόν 'Εξωτερικῶν	5.7.48	12.00
ΩΡΑ			

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΑΘΗΝΑΣ

ΑΝΤΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ

Εύρισκεται έντασθα από τινων ήμερῶν, προερχόμενος έκ τοῦ 'Εξω-
τερικοῦ κ. Πελτέκης. Οὗτος συνηντήθη έν Δουλόφω μέ σημαίνοντας 'Αγ-
γλους (τέως ἀξιωματούχους FORCE 133 καί Μ.Ο.4), έν Παρισίοις δέ καί
Γενεύῃ μέ Σοφτανόπουλον.

'Εντασθα εὐρίσκεται, ὡς λέγει, δι' ἀτομικάς οικονομικάς ὑποθέσεις
του. 'Εχω σοβαροὺς λόγους νά πιστεύω ὅτι ἔχει ἐπαφήν μέ ἐκπροσώπου
κομμουνιστικῆς ήγεσίας. Τόν ἀπασχολεῖ ἰδίως περίπτωσις συνθηκολογή-
σεως συμμοριτῶν καί προσπαθεῖ νά ἐξεύρη παραδεκτοὺς "'ὄρους" .

Κατ' αὐτόν θά ήτο λίαν εὐχερής ή ἐπίτευξις καταθέσεως ὀπλων ὑπό ὀδο-
βασικάς προϋποθέσεις : 1ον) ὅτι μετά τοῦτο θά παρείχετο ή δυνατότη
νομίμου ἐμφάνσεως τοῦ Κ.Κ.Ε. (ὑπό ἄλλην βεβαίως ήγεσίαν) καί 2ον)
ὅτι θά ἐξασφαλίζετο ή εἰς τό ἐξωτερικόν ἀναχώρησις μετά τῶν οἰκογε-
νειῶν των 500 περίπου πρωταγωνιστῶν τῆς παρούσης ἀνταρσίας.

Εὖς Πελτέκης ἐπανερχόμενος 'Αθήνας προτίθεται ἐπιδιώξη νά
συναντήσῃ κ. Πρωθυπουργόν καί κ. 'Αντιπρόεδρον Κυβερνήσεως.

Εὐρίσκομαι εἰς ἄμεσον ἐπαφήν μετά τοῦ ἀνωτέρω καί εἰς πολὺ
καλάς προσωπικάς σχέσεις.

Παράρτημα 5.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ GEORGE POLK

Κώστας Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πόλκ , ο ρόλος των ξένων υπηρεσιών στην Ελλάδα , Gutenberg , 1975*

Γρηγόρης Στακτόπουλος, *Υπόθεση Πόλκ, η προσωπική μου μαρτυρία*, Πρόλογος Π. Κανελλόπουλος, Επίμετρο, 1988

Edmund Keeley, *The Salonica bay murder, Cold War politics and the Polk Affair*, Princeton University, 1990

Kati Marton, *The Polk Conspiracy*, Farrar Strauss & Giroux , New York, 1990

Φοίβος Οικονομίδης, *Ο Πόλεμος , η Διείσδυση και η Προπαγάνδα στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις*, εκδόσεις Ορφέας ,2001

Κώστας Παπαϊωάννου, *Πολιτική Δολοφονία Υπόθεση Τζώρτζ Πόλκ Θεσσαλονίκη 1948* , εκδόσεις Ποντίκι,1993

Elias Vlantou , Zak Mettger, *Who Killed George Polk The press covers up a death in the family* , Temple University Press , 2005

Γιάννη Βούλτεψης, *Τζώρτζ Πόλκ , χρέος για την αλήθεια* , Πρόλογος Χρήστος Πασαλάρης , εκδόσεις Προσκήνιο , 2002

Ελευθέριος Α. Βούρβαχης, *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ. Μια πολιτική δολοφονία και δικαστική πλάνη*, Πρόλογος Α. Ρουπακιώτης, εκδόσεις Προσκήνιο,2003

Αθανάσιος Ι. Σμυρνής, *Μια εγκληματολογική «Αναψηλάφηση» της Υπόθεσης Πόλκ* (Διδακτορική διατριβή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο), 2007

Αθανάσιος Γ. Καφίρης, *Η υπόθεση Πολκ – Στακτόπουλου μια ανθρώπινη και δικαστική τραγωδία*. Εκδόσεις Προσκήνιο, 2008

Γεώργιος Α. Λεονταρίτης, Γ. Μαρής , *Ποιος σκότωσε τον Πόλκ*, Εκδόσεις Άγρα,2016

Μιχάλης Ιγνατίου, Κ. Παπαϊωάννου, *Οι έξι θάνατοι του George Polk* , εκδόσεις Πατάκη,2018

Πηγή :

Ιγνατίου Μιχάλης, Παπαϊωάννου Κώστας, *Οι έξι θάνατοι του Τζώρτζ Πόλκ* , Εκδόσεις Πατάκη Αθηνά,2018